

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK DİN MÛSİKİSİ BİLİM DALI**

**DİYARBAKIR'DA MEVLİD KÜLTÜRÜ: MEVLİDHANLIK
GELENEĞİ VE SÜLEYMAN ÇELEBİ MEVLİDİ'NİN İCRA
ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SARA ERDEM

BURSA – 2022

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK DİN MÛSİKİSİ BİLİM DALI**

**DİYARBAKIR'DA MEVLİD KÜLTÜRÜ: MEVLİDHANLIK
GELENEĞİ VE SÜLEYMAN ÇELEBİ MEVLİDİ'NİN İCRA
ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SARA ERDEM

**Danışman
Doç. Dr. Muhammet Zinnur KANIK**

BURSA – 2022

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İslam Tarihi Ve Sanatları Anabilim Dalı, 701922011 numaralı **Sara ERDEM**'in hazırladığı “**Diyarbakır’da Mevlid Kültürü: Mevlidhanlık Geleneği ve Süleyman Çelebi Mevlidi’nin İcra Analizi**” konulu Yüksek Lisans Tezi Çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, günü saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin.....(başarılı/başarısız) olduğuna(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Doç. Dr. Muhammet Zinnur KANIK

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Bursa Uludağ Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali İhsan Akçay

Üye

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yıldırım

Tarih

26.09.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

Tarih: 05/09/2022

Tez Başlığı / Konusu: “**Diyarbakır’da Mevlid Kültürü: Mevlidhanlık Geleneği ve Süleyman Çelebi Mevlidi’nin İcra Analizi**”

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin, 05/09/2022 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %.....’tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nı inceledim ve bu Uygulama Esasları’nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

05/09/2022

Adı Soyadı:	Sara ERDEM
Öğrenci No:	701922011
Anabilim Dalı:	İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Programı:	Türk Din Müsikisi
Statüsü:	Yüksek Lisans

Danışman

Doç. Dr. Muhammet Zinnur KANIK

05/09/2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Çalışması olarak sunduğum "Diyarbakır'da Mevlid Kültürü: Mevlidhanlık Geleneği ve Süleyman Çelebi Mevlidi'nin İcra Analizi" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

05.09.2022

Adı Soyadı : Sara ERDEM

Öğrenci No : 701922011

Anabilim/ Anasanat Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı

Programı : Türk Din Mûsikîsi

Tezin Türü : Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Sara ERDEM
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim dalı	: İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Bilim dalı	: Türk Din Mûsikîsi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Mezuniyet Tarihi	:/..../2022
Tez Danışman(lar)ı	: Doç. Dr. Muhammet Zinnur KANIK

Diyarbakır'da Mevlid Kültürü: Mevlidhanlık Geleneği ve Süleyman Çelebi Mevlidi'nin İcra Analizi

Diyarbakır'da bulunan ve tasavvufi geleneğe sahip, mûsikîye kabiliyetli şairler Süleyman Çelebi'den ilhâm alarak mevlid yazmışlardır. Zengin bir mevlid kültürüne sahip olan Diyarbakır'da yazılan mevlid metinleri zamanında okunduğu gibi, Diyarbakırlı olmayan şairlerin yazmış olduğu mevlidler de yıllar içerisinde okunmuştur. Osmanlıca, Türkçe, Kürtçe ve Zazaca gibi çeşitli dillerde yazılmış olan mevlid metinleri yörede hâlâ okunmaktadır. Bu mevlidler icra edilirken kendilerine özgü yapı, ses ve ezgiler barındırmaktadır. Çalışmamız betimsel bir çalışma olup tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada metin analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmamızın kapsamında okunan mevlid metinleri, ilgili literatürün yazılı ve görsel materyalleri, ses kayıtları, video, yapılan bire bir görüşme kayıtları veri toplama araçlarıdır. Yöredeki geleneksel mevlid yapısının tespiti için mevlidhanlarla görüşmeler yapılmış ve okunan mevlid metinlerinin icra tarzları üzerinde durulmuştur. Bu metinler araştırılırken yörede okunan Bateyî mevlidinin (Kürtçe) Dersaadet nüshalarından biri tarafımızca bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda yöre mevlidlerinde Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtan icraların Kesikbaş Mevlidi diye bilinen Süleyman Çelebi mevlidi olduğu tespit edilmiştir. Yörede 1970'li yıllarda olduğunu tespit ettiğimiz ve ustaca icra edilen Süleyman Çelebi mevlidinin bir kaydına tarafımızca ulaşıp ilk beş bahir –Davet, Tevhid, Nur, Velâdet ve Merhaba Bahirleri- ve bu bahirler arasında okunan eserler notaya alınarak (makamsal) makam dizisi analizi yapılmıştır. Yörede icra edilen Kürtçe ve Zazaca mevlidlerin Uşşak, Hüseyini ve Hicaz gibi temel makamlarda icra edildiği ortaya çıkmıştır. Tüm mevlidlerde Merhaba Bahri'nin ayakta okunması yörede gelenekselleşmiş bir âdet olduğu görülmüştür. Diyarbakır'daki mevlid kültürü ürünlerinin bir araya getirilip kaydedilmesi ve Diyarbakır mevlid kültürüne kaynaklık etmesi amaçlanan bu çalışmamızla Diyarbakır'daki geleneksel mevlid kültürünü benimseyen icracıların ve bu minvalden yetişecek mevlidhanların istifade etmesi en önemli gayemiz olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Diyarbakır Mevlidi, Kültür, Mevlidhan, Dinî Mûsikî, Yöre Müziği

ABSTRACT

Name and Surname : Sara ERDEM
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Department of İslamic History And Arts
Branch : Discipline of Turkish Religious Music
Degree Awarded : Master
Degree Date :/..../2022
Supervisor (s) : Doç. Dr. Muhammet Zinnur KANIK

Mawlid Culture in Diyarbakır: Mawlidhan Tradition and Performing Analysis of Süleyman Çelebi's Mawlid

People in Diyarbakır who had a sufi tradition and were talented in music wrote mawlids with the inspiration by Süleyman Çelebi. Both the mawlid texts written in Diyarbakır which has a rich mawlid culture, and the mawlids written by people from out of Diyarbakır have been read for years. Mawlid texts written in different languages such as Ottoman, Turkish, Kurdish and Zazaki are still read with great interest in the region. While these mawlids are performed, their unique structure, sound, tone and melodies are used. Descriptive screening model was used as research method. Content /text analysis and semi-structured interview were used in the study. Mawlid texts, written and visual materials of the relevant literature, audio recordings, videos and interview were used to collect data in the study. In order to determine the traditional mawlid structure in the region, interviews were held with the mawlidhans and the performance styles of the mawlid texts were focused. While researching these texts, another copy of Dersaadet of the Bateyî mawlid (Kurdish) which was read in the region was found by the researcher. As a result of the study, it has been determined that the performances that reflect the characteristics of Turkish music in the local mawlids are the mawlid of Süleyman Çelebi, known as Kesikbaş Mevlidi. The recording of Süleyman Çelebi's mawlid which was performed in 1970s with professional recitation in the region was reached and first five parts of its which are Davet, Tevhid, Nur, Veladet and Merhaba part and the works read between these parts were notated and maqam sequence analysis of them was done. It has been found that the Kurdish and Zazaki mawlids performed in the region were performed in basic makams such as Uşşak, Hüseyini and Hicaz. Moreover, it has been seen that it is a traditional custom in the region to read the “Merhaba” part standing up in all mawlids. It will be our most important goal that the performers who adopt the traditional mawlid culture in Diyarbakır and the mawlidhans who will be trained in this way benefit from this study which aims to collect and record the products of the mawlid culture in Diyarbakır and to be a source for the mawlid culture in Diyarbakır.

Keywords: Diyarbakır Mawlid, Culture, Mawlidhan, Religious Music, Local Music

ÖNSÖZ

İslam edebiyatının en önemli metinlerinden biri mevlidlerdir. Hz. Muhammed'in kutlu doğumu için kaleme alınan bu metinler İslam tarihi boyunca halk tarafından büyük ilgiyle karşılanmıştır. Türk coğrafyasında özellikle Süleyman Çelebi'nin 1409 yılında yazmış olduğu ve "Kurtuluşa Vesîle Olan" anlamını taşıyan "Vesîletü'n-necât" isimli mevlid metni, yazıldığı günden bugüne hâlâ büyük bir ilgi ve sevgiyle okunmaktadır. Bu mevlid metninin ifade gücünün yüksek olmasının yanında icrasının besteli olarak da yapılması mevlidin yaygınlaşmasında önemli bir sebep olmuştur. Süleyman Çelebi, yazdığı mevlidiyle birçok mevlidin yazılmasına ilhâm olmuştur. Hâlâ çeşitli dillerde mevlid yazan müellifler bulunmaktadır. Kadîm bir tasavvufi birikime sahip Diyarbakır şehrinde de mevlide ayrı bir değer atfedilmiştir. Diyarbakır kültürü içerisinde kendi özgün yapısı ve icra tarzlarıyla çeşitli dillerde mevlidler okunmuş ve okunmaya devam edilmektedir. Mevlide duyulan sevgi, mevlid için özel olarak yetişen ve geleneksel mevlid anlayışına sahip mevlidhanların yetişmesini sağlamıştır. Günümüz modern kültürü her ne kadar geleneksel değerlerde hasarlar yaratsa da mevlide duyulan sevgiyi ve her fırsatta kendilerine özgü yapılarıyla icrasını değiştirememiştir.

İslam medeniyetiyle çok erken zamanlarda tanışan Diyarbakır şehri, kendi özgün kültürü içerisinde İslamî kimliğin etkisine girmiştir. Yüzyıllar içerisinde İslam dininin hem cami hem de tekke mûsikîsi formlarını, sahip olduğu kadîm mûsikî geçmişiyle bütünselleştirip farklı ve özgün bir alan yaratmıştır. Diyarbakır'ın kadîm İslamî birikiminin en önemli ürünlerinden biri mevlidlerdir. Diyarbakır'ın bünyesinde icra edilen mevlidleri ele alan bu çalışma ile; Diyarbakır'daki geleneksel mevlid anlayışının ortaya çıkması, icra edilen mevlidlerin bir araya getirilerek derlenmesi ve icra tarzlarının ortaya çıkması, Diyarbakır geleneksel mevlidini günümüze taşıyan mevlidhanların tespiti, mevlid icrasında unutulmaya yüz tutmuş Davet Bahri olarak okunan Hüzzam Tevşih, bahir arasında Hüseyini makam özellikleri ile okunan Na't-ı Şerîf'in icra makamlarının kayıt altına alınıp unutulmasının engellenmesi ve günümüz icracılarının istifade etmesi tarafımızca hedeflenmiştir.

Çalışma sürecimde her an kendisine ulaşarak bilgi ve tecrübesinden faydalandığım, kıymetli danışman hocam Doç. Dr. M. Zinnur Kanık'a, kadîm bilgilerini benimle paylaşarak çalışmamın en önemli kaynaklarından olan sevgili Mevlidhan Mustafa'ya, çalışmam için beni kaynak kişilere ve kaynak kitaplara yönlendirerek yardımcı olan değerli Doç. Dr. M. Sait Mermutlu'ya, çalışmamda incelediğim mevlid kayıtlarının makam analizinde bilgilerinden yararlandığım Onur Küçükuncular'a ve Kadir Keleş'e, çalışmamda kullandığım ses kayıtlarına ulaşmam noktasında bana katkı sağlayan Abdurrahman Birbir'e, incelediğim Süleyman Çelebi mevlidinin notaya alınması hususunda bana katkı sağlayan Öğr. Gör. İsmail Yörükçüoğlu'na ve Arş. Gör. Hasan Zahid Yurdagül'e, Diyarbakır mevlid kültürü hakkında engin bilgilerini bana aktaran Mevlüd Mergen'e, değerli emekleri, derin merhametleriyle beni yetiştirip bugünlere gelmem için fırsat sağlayan ve bana daima yol gösteren kıymetli annem Necla Erdem'e ve kıymetli babam Mehmet Erdem'e teşekkür ederim.

Eylül 2022

Sara ERDEM

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
A. Konunun Amacı ve Önemi	6
B. Metod ve Kapsamı	6
C. İncelenen mevlid icralarında;	7

BİRİNCİ BÖLÜM

MEVLİD KAVRAMI VE İSLAM EDEBİYATINDA MEVLİD

1.1. Tarihsel Süreçte Mevlid Formu	9
1.1.1. Mevlid Kavramı	9
1.1.2. Mevlid Geleneğinin Tarihi ve Mevlid Merasimleri.....	10
1.2. Edebiyat Alanında Mevlid Formu	13
1.2.1. Mevlidin Edebî Değeri ve Kaynağı	13
1.2.2. Arap Edebiyatında Mevlid.....	15
1.2.3. Türk Edebiyatında Mevlid	16
1.3. Dinî Mûsikî Formu Olarak Mevlid	26

İKİNCİ BÖLÜM

DİYARBAKIR'DA MÛSİKÎ VE MEVLİDHANLAR

2.1. Diyarbakır'ın Sosyo-Kültürel Yapısı ve Mûsikîsi.....	34
2.2. Diyarbakır'da Dinî Mûsikî Formları	39
2.2.1. Cami Mûsikîsi.....	40
2.2.1.1. Ezan.....	41
2.2.1.2. Salâ (Salât)	41
2.2.1.3. Tesbih (Enderun Tesbihatı).....	43
2.2.1.4. Minare Kasideleri.....	44
2.2.2. Tekke Mûsikîsi	45

2.2.2.1. Zikir.....	47
2.3. Diyarbakır'daki Mevlidhanlar	48
2.3.1. Mevlidhan Mustafa Beydür	48
2.3.2. Mevlidhan Aziz Kubat	50
2.3.3. Mevlidhan Şaban Peker	52
2.3.4. Recep Peker (Ulu Camii Ser Müezzini).....	53
2.3.5. Hâfız Tarık Çıkıntaş.....	53
2.3.6. Hâfız Celal Sevimli.....	55
2.3.7. Celal Güzelses.....	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVLİD FORMUNUN DİYARBAKIR'DAKİ UYGULAMALARI VE MEVLİDLER

3.1. Şaban Kâmî Efendi ve Mevlid-i Şerif-i İrfaniyye	61
3.1.1. Mevlid-i Şerif-i İrfaniyye.....	62
3.2. Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi ve Mevlid-i Şerîf (Tarz-ı Cedîd, 1861).....	66
3.2.1. Mevlid-i Şerîf (Tarz-ı Cedîd, 1861).....	67
3.3. Molla Hüseyin Bateyî ve Mevlid-i Şerîf /Mewlûda Nebî	73
3.3.1. Mevlid-i Şerîf /Mewlûda Nebî.....	74
3.3.2. Bateyî Mevlid İcrası.....	82
3.4. Şeyh Muhammed Emin el-Haydarî ve Mevlîd-i Nebî	88
3.4.1. Haydarî, Mevlîd-i Nebî / Mewlûda Nebî.....	89
3.5. Ahmed Hasi ve Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureşîyyî, 1899)	92
3.5.1. Hasî, Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureşîyyî, 1899)	94
3.5.2. Hasî Mevlidinin İcrası	100
3.6. Süleyman Çelebi ve Vesîletü'n-Necât.....	102
3.6.1. Vesîletü'n-Necât	103
3.6.2. Vesîletü'n-Necât'ın İcrası.....	111
3.6.3. Merhaba Bahri için Okunan Özel Bir İcra.....	115
3.7. Diyarbakır'da Mevlid Algısı ve Okunma Amaçları	116

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİYARBAKIR'DA 1970-1979 TARİHLERİNE AİT BİR MEVLİD KAYDININ (MAKAMSAL) MAKAM DİZİSİ ANALİZİ

4.1. Bölüm Davet Bahri.....	119
4.2. Bölüm Tevhid Bahri	126
4.3. Bölüm Vasiyet Kısmı	137
4.4. Bölüm Nur Bahri	140
4.5. Bölüm Velâdet Bahri.....	151
4.6. Bölüm Merhaba Bahri	166
4.7. Bölüm Mi'râc Bahri	181
4.8. Bölüm Duâ ve İlticâ Bahri.....	184

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	187
KAYNAKÇA	192
EKLER.....	198
EK-1: Diyarbakır’da Dinî Mûsikî, Mevlid Kültürü, Mevlidlerin İcra Özellikleri ve Mevlidhanlık Geleneğine Dair Yapılan Görüşmeler.....	198
EK-2: Diyarbakır’da Okunan Kesikbaş Mevlidi’nin Matbu Nüshası	209
EK-3: Bateyî Mevlidinin Dersaadet Matbu Nüshası.....	224
EK-4: Haydarî Mevlidinin Ayfa Basım Nüshası	273
EK-5: Ahmed Hasi Mevlidinin Diyarbakır Kent Müzesindeki Nüshası.....	289
EK-6: İbrahim Re’fet Efendi Mevlidinin Matbu Nüshası.....	305
EK-7: Şaban Kâmî Efendi’nin Mevlidinin Matbu Nüshası	331

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kalkan balığı görünümünde Diyarbakır surları.....	35
Şekil 2: Diyarbakır Halk Musikisi Cemiyeti'nde çalışma yapan Celal Güzelses'in talebeleri: 1. Hüsnü İpekçi (siyah ceketli), 2..., 3. Marangoz Şaban, 4.İzzet Dinçer (Kör İzzo), 5-Tarık Çıkıntaş (Siyah Gözlüklü), 6..., 7- Garabet (Bube) Menekşe (gözlüklü), 8- Necati Mungan, 9- Cümbüşçü Ağop.....	37
Şekil 3: Davet Bahri Hüzzam Salavât.....	119
Şekil 4: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 1.....	121
Şekil 5: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 2.....	122
Şekil 6: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 3.....	123
Şekil 7: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 4.....	124
Şekil 8: Tevhid Bahri Hüzzam Salavât.....	126
Şekil 9: Tevhid Bahri – Sayfa 1.....	128
Şekil 10: Tevhid Bahri – Sayfa 2.....	129
Şekil 11: Tevhid Bahri – Sayfa 3.....	130
Şekil 12: Tevhid Bahri – Sayfa 4.....	131
Şekil 13: Vasiyet Kısmı.....	138
Şekil 14: Nur Bahri – Sayfa 1.....	140
Şekil 15: Nur Bahri – Sayfa 2.....	141
Şekil 16: Nur Bahri – Sayfa 3.....	142
Şekil 17: Hicaz Na't – Sayfa 1.....	146
Şekil 18: Hicaz Na't – Sayfa 2.....	147
Şekil 19: Hicaz Na't – Sayfa 3.....	148
Şekil 20: Hicaz Na't – Sayfa 4.....	149
Şekil 21: Velâdet Bahri Salavât.....	151
Şekil 22: Velâdet Bahri – Sayfa 1.....	153
Şekil 23: Velâdet Bahri – Sayfa 2.....	154
Şekil 24: Velâdet Bahri – Sayfa 3.....	155
Şekil 25: Velâdet Bahri – Sayfa 4.....	156
Şekil 26: Velâdet Bahri – Sayfa 5.....	157
Şekil 27: Velâdet Bahri – Sayfa 6.....	158
Şekil 28: Velâdet Bahri – Sayfa 7.....	159
Şekil 29: Velâdet Bahri – Sayfa 8.....	160
Şekil 30: Velâdet Bahri Salavât.....	165
Şekil 31: Merhaba Bahri – Sayfa 1.....	167
Şekil 32: Merhaba Bahri – Sayfa 2.....	168
Şekil 33: Merhaba Bahri – Sayfa 3.....	169
Şekil 34: Merhaba Bahri – Sayfa 4.....	170
Şekil 35: Salât-ı Ümmiye.....	173
Şekil 36: Hüseyini Tevşih.....	175
Şekil 37: Hüseyini Na't-1 Şerif – Sayfa 1.....	177
Şekil 38: Hüseyini Na't-1 Şerif – Sayfa 2.....	178
Şekil 39: Hüseyini Salavat.....	180

KISALTMALAR

b.	: Bin (Oğlu)
bk.	: Bakınız
CD	: Compact Disc
C.Ü	: Cumhuriyet Üniversitesi
çev.	: Çeviren
DVD	: Digital Versatile Disc
ed.	: Editör
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
Gliss.	: Glissando
H	: Hicrî
haz.	: Hazırlayan
Hız.	: Hazreti
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
M	: Milâdî
MÖ	: Milâttan Önce
öl.	: Ölüm Tarihi
Port.	: Portamento
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü
s.a.v.	: Sallallâhü aleyhi ve sellem
St.	: Sankt
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
tr	: tril
TRT	: Türkiye Radyo Televizyonu
TV	: Televizyon
vb.	: ve benzerleri
vib.	: Vibrato
vd.	: ve devamı
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Çoğulu “mevâlid” ve “mevâlîd” olan “mevlid” kelimesi esas itibariyle Arapça “v, l, d” köküne dayanmaktadır. Doğma, dünyaya gelme, vilâdet, bir insanın doğduğu yer/zaman gibi anlamlara gelmektedir.¹ Mevlid kelimesinin en yaygın anlamlarından biri de Hz. Muhammed’in doğum zamanı ve doğumu için kaleme alınan manzum eserler olarak anlam kazanmasıdır. Türkçede kullanılan mevlid, Hz. Muhammed’in doğumuyla beraber zamanla bu doğum için yapılan törenleri ve bilhassa Süleyman Çelebi’nin Vesîletü’n-necât isimli eseri anlamında da anlaşılmaktadır.²

Hız. Muhammed’in doğum günü için genel kabul gören tarih 571 (M.1175) yılının Rebûlevvel ayının 12. günüdür. Hız. Peygamber, Hulefâ-yi Râşidîn, Emevi ve Abbasi devirlerine bakıldığında mevlid için devlet eliyle yapılan bir kutlamanın olmadığı görülmektedir.³ Hız. Peygamber’in doğum yıl dönümü için yapılan kutlamalar Şîf Fâtımî Devleti tarafından Muiz-Lidînillah döneminden itibaren (972-975) devlet eliyle yapılarak resmi kutlamaya dönüşmüştür.⁴

Mevlidin halkın da katılabildiği törenler hâlini alması ilk olarak Eyyûbîler döneminde Erbil Atabeyi olan Ebû Saîd Muzafferüddin b. Ali b. Kökbörü (öl. 630/1233) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kökbörü’nin yaptığı bu törenler mevlidin “Hız. Peygamber’in doğumunu anma bayramı” olarak anılması bakımından önemlidir.⁵ Kökbörü’den önce yapılan mevlid kutlamaları hakkında ise Selami Bakırcı şunları söylemektedir:

“Gökbörü’den önceki kutlamalar halk arasında, özellikle tasavvuf çevresinde bir şekilde yapılmaktaydı. Daha sonraları ise toplu olarak kutlanmaya başlanmıştır; Gökbörü ise bu kutlamaları bir resmi kutlama haline getirmiş ve bu arada yapılan masrafların devlet tarafından karşılanmasını sağlamıştır.”⁶

¹ Ferit Devellioğlu, “Mevlid”, *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Ankara: Aydın Yayınları, 2010), 739; Şemseddin Sami, “Mevlid”, *Kâmûs-ı Türkî*, haz. Raşit Gündoğdu vd. (İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2018), 1108.

² Devellioğlu, “Mevlid”, 739; Şemseddin Sami, “Mevlid”, 1108; Fatih Köksal, *Mevlid-nâme* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011), 20.

³ Ahmet Özel, “Mevlid”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/475-479.

⁴ Özel, “Mevlid”, 29/475-479.

⁵ Necla Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü’n-Necât) Süleyman Çelebi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997), 7.

⁶ Selami Bakırcı, *Mevlid, Doğuşu ve Gelişmesi* (Akademik Araştırmalar Yayınları, 2002), 21.

Osmanlı Devleti'nde yapılan mevlid kutlamalarının saray protokolünde yer alması ilk olarak Kanûnî Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) başlamıştır. II. Murad döneminde (996/1588) ise artık imparatorluk nezdinde kutlanmaya başlanmıştır.⁷ Mevlid, 1910 yılında resmi bayramlardan biri hâline getirilmiştir. Lakin Cumhuriyet ilan edilince resmi bayramlardan çıkarılmıştır.⁸

Hz. Peygamber henüz hayatta iken kendisini öven şiirler kaleme alınmıştır. Nitekim şâirü'n-nebî olarak tanınan Hassân b. Sâbit (öl. 54/674) şiirlerinde Hz. Peygamber'i övmüştür. Abdullah b. Revâha ve özellikle "Yedi Asılı" şiirlerden birisini yazmış olan Ka'b b. Züheyr (24/645) en meşhur olan şairlerdendir.⁹ Zira Ka'b b. Züheyr'in yazmış olduğu kaside "Kasîdetü'l-Bürde" olarak tanınmıştır.¹⁰ Hz. Peygamber hayatta iken kendisini öven şiirler ve medhiyeler mevlidin oluşma sürecini etkilemişse de mevlidlerin asıl kaynağını oluşturan Hz. Peygamber için yazılmış olan eski Sîre' (Sîretu Resûlullah, Siyer) Şemâ'il ve Meğâzî türündeki kitaplardır.¹¹ Bu kaynaklarla beraber Hz. Peygamber'in mi'râc hadisesini ele alan mi'râcnameler, hicretini ele alan hicretnameler, fiziki ve bedeni özelliklerini anlatan hilyeler, isimlerinden bahseden esmâ-i nebîler, soyundan bahseden Neseb-i şerifler, mucizelerini işleyen mucizetnameler mevlid metinlerine ilhâm olmuşlardır.¹²

Türk edebiyatında mevlid türü eserlerin çoğunlukta olmasının en önemli sebeplerinden biri hiç şüphesiz ki Süleyman Çelebi'nin 1409'da kaleme aldığı Vesîletü'n-necât adlı mevlid metnidir. Bu mevlid eseri Türk halkı tarafından çok sevilmiş ve okunmuştur.¹³ Süleyman Çelebi'den önce mevlid metinleri yazıldığı gibi kendisinden sonra da mevlid metinleri yazılmıştır. Fakat bu mevlidlerin hiçbiri Süleyman Çelebi'nin mevlidi gibi bir şöhrete kavuşamamıştır. Bu sahada en bilinen mevlid eseri sehl-i mümteni¹⁴ olarak kabul

⁷ M.Tayyip Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (1975), 23.

⁸ Necla Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, 15.

⁹ Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 19.

¹⁰ Kenan Demirayak, "Kasîdetü'l-Bürde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24/566-568.

¹¹ Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 21.

¹² Nihat Öztoprak, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*, ed. Bilal Kemikli vd. (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010), 54.

¹³ Hasan Aksoy, "Mevlid, Türk Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/482.

¹⁴ Söylenmesi kolay gibi görünen fakat bir benzerinin söylenmesinin çok güç olduğu söz ve ifadeler.

edilen Vesîletü'n-necât'tır.¹⁵ Vesîletü'n-necât adlı mevlid metninin her bir bölümüne bahir denilmektedir. Bu mevlid metninin nüshalarında bölüm sayıları değişmekle beraber Necla Pekolcay'ın verdiği bilgilere göre on dört bölümden oluşmaktadır. İstanbul kütüphanelerinde tespit ettiği tüm nüshaları karşılaştıran Pekolcay'a göre bu bölümler şu şekildedir:

1. Fî tevhîdi bâri sübhânehü ve ta'âla 'azze ve celle.
2. Fi'ltimâsi'd-du'â li'n-nâzîmetihi ve fî 'özri'l-kitâb.
3. Fî beyânı sebeb-i fitrati'l-'âlem.
4. Fî beyânı fitrati'l-'âlem ve rûhi Muhammedin 'aleyhi's-selâm.
5. Fî beyânı hilkati Âdem ve intikâil'n-nûri Muhammed'in 'aleyhi's-selâm.
6. Fî beyânı zuhûri vücûdi'n-Nebiyy sallallâhü 'aleyhi ve sellem.
7. Fî medhi'n-Nebiyy 'aleyhi's-selâm.
8. Fî beyânı mû'cizâtı'n-Nebiyy sallallâhü 'aleyhi ve sellem.
9. Fî mi'râcı Mustafâ 'aleyhi's-selâm.
10. Fî hicreti'n-Nebiyy 'aleyhi's-selâm.
11. Fî ba'zı evsâfi'l-Mustafâ 'aleyhi's-selâm.
12. Fasl. (Muhammed ümmetinin nasıl olması gerektiğinden bahseden fasıl.)
13. Fi'n-nasîha.
14. Fî vefâtı'n-Nebiyy 'aleyhi's-selâm.¹⁶

Bu mevlid metninin bazı nüshalarının sonunda Hikâye-i Geyik, Hikâye-i Güvercin, Dâstân-ı İbrahim, Dâstân-ı İsmail, Hikâye-i Kesikbaş, Hikâyet-i Ukâşe gibi hikâyeler bulunmaktadır.¹⁷ Mevlid metni 750 beyit iken eklemelerle beraber 900-1000 beyite çıkmaktadır.¹⁸

¹⁵ Okiç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”, 25.

¹⁶ Necla Pekolcay, “Süleyman Çelebi Mevlidi Metni Ve Menşei Meselesi”, *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi* 6/6 (1954), 39-64.

¹⁷ R. Bahar Akarpınar, *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999), 212.

¹⁸ Nuran Çetinkaya, *Tarihî Süreçte Mevlid* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 26.

Süleyman Çelebi'nin mevlidi Arapça, Çerkesçe, Rumca, Kürtçe, Tatarca, Almanca, İngilizce, Arnavutça, Boşnakça, Sevahili gibi dillere çevirilmiştir. Süleyman Çelebi mevlidinin Rumca tercümeleleri ise ciddi bir inceleme gerektiren eserlerdendir.¹⁹

Mevlid, Hz. Peygamber'in doğum yıl dönümü olan Rebûlevvel ayının on ikinci gecesi başta olmak üzere mübârek gün ve gecelerde, bir şahsın vefat yıl dönümlerinde, adaklarda, hac dönüşlerinde, doğumlarda,²⁰ dinî merasimlerde,²¹ bir çocuğun sünnet töreninde, evlilik törenlerinde, ev alma, iş yeri açma, askerlik durumlarında, hastalığı atlatma, camilerin açılışlarında²² gibi sebeplerle okunmaktadır. Mevlidin bu derece okunmasında bestelenmiş olmasının da önemli bir rolü vardır. Sadeddin Nüzhet Ergun mevlidin kendi döneminde bestelenmiş olabileceğini tahmin ettiğini söylemektedir. Ayrıca bizzat Süleyman Çelebi'nin bestelemiş olabileceğini de ifade etmektedir.²³ Mevlidin Sinaneddin Yusuf tarafından bestelendiğine dair bilgiler de mevcuttur.²⁴ Fakat mevlidin asıl bestekârının Bursalı bir mûsikişinas olan Sekban olduğu düşünülmektedir.²⁵ Bu beste uzun zaman okunmakla beraber notaya alınmaması, uzun ve sanatlı olması gibi sebeplerden dolayı²⁶ 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde unutulmaya başlanmıştır.²⁷

Tarih boyunca farklı medeniyetlerin hâkimiyetine giren, Hz. Ömer'in hilafeti zamanında (H. 634-644) İyâz b. Ganm komutanlığında H. 639 yılında Müslümanlarca fethedilen Diyarbakır şehrinde;²⁸ köklü bir tasavvufi geçmiş ve geleneğe bağlı,²⁹ Türk din mûsikîsinin hem tekke hem de camide kullanılan mevlid formu önemli bir yere sahiptir. Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-necât adlı mevlidi bu alanda kendisinden sonra kaleme

¹⁹ Okıç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”, 27-58.

²⁰ Ahmed Aymutlu, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif* (İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995), 59-60.

²¹ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, 24.

²² Fatih Koca, “Dinî Mûsikî Formu Olarak Mevlîd ve Dobruca Besteli Mevlidi”, *Diyanet İlmî Dergi* 55 (2019), 164.

²³ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi* (İstanbul: Vadi Yayınları, 2017), 42.

²⁴ Ubeydullah Sezikli, “Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2008), 181.

²⁵ Bedri Mermutlu, “Besteli Mevlid Meselesi”, *Uluslararası Süleyman Çelebi ve Mevlid – Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri – Sempozyumu*, ed. Mustafa Kara vd. (Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2007), 416.

²⁶ Sezikli, “Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser”, 181.

²⁷ Nuri Özcan, “Mevlid”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/484.

²⁸ Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırda Gömülü Meşhur Adamlar* (Ankara: Neyir Matbaası, 1985), 19-20.

²⁹ Mehmet Sait Mermutlu, “Diyarbakır'da Hoş Bir Sadâ Tasavvuf Mûsikîsi”, *Diyarbakır Kültür ve Medeniyet Dergisi* 2 (2021), 39-41.

alınan mevlid metinlerinin yazımında ilhâm kaynağı olmuştur.³⁰ Bu ilhâmdan Diyarbakır'da bulunan ve tasavvufî geleneğe sahip, mûsikîye kabiliyetli şairler de faydalanmıştır. Diyarbakır'da yazılan mevlid metinleri zamanında okunduğu gibi, Diyarbakırlı olmayan şairlerin yazmış olduğu mevlidler de yıllar içerisinde okunmuştur. Bu mevlidler; Osmanlıca, Türkçe, Kürtçe ve Zazaca olmak üzere çeşitli dillerde yazılmıştır. Bazı mevlid metinleri günümüzde artık okunmamakla beraber yörede hâlâ okunan mevlid metinleri de bulunmaktadır.³¹ Diyarbakır'da yazılmış olan mevlid metinleri, Diyarbakır'da yazılmadığı hâlde zamanında okunmuş ve hâlâ okunmakta olan mevlidler ile yazarları:³² Şaban Kâmî Efendi'nin 1280/1863 tarihinde yazdığı Mevlid-i Şerif-i İrfaniyye, Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi'nin 1861 yılında yazıp Tarz-ı Cedîd ismiyle meşhur olan Mevlid-i Şerîf'i, ilk Kürtçe mevlid olarak 17. veya 18. yüzyılda Molla Hüseyin Bateyî'nin yazdığı Mevlid-i Şerîf/Mewlûda Nebi, 20. yüzyılda Kürtçe yazılmış olan Şeyh Muhammed Emin el-Haydarî'nin Mevlîd-i Nebî'si, 1899'da Zazaca yazılmış ilk eser olan Ahmed Hasi'nin Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureyşîyyî) ve Süleyman Çelebi'nin 1409'da yazdığı Vesîletü'n-Necât isimli eseridir.

Diyarbakır'da okunan mevlidlerde sosyo-kültürel konum nedeni ve şehrin yüzyıllardır birçok medeniyete ve uygarlığa ev sahipliği yapmasından ötürü kültür-sanat anlamında mozaik (girift) bir yapıya sahiptir. Eser icralarında hem Türk Halk Müziği ezgileri hem de geleneksel Türk Sanat Müziği makamlarının etkisi görülmektedir. Diyarbakır'da mevlid formunun günümüze değin kendi özgün yapısı içinde geleneksel bir seyire kavuşmasında hiç şüphesiz ki mevlidhanların önemli bir yeri vardır. Diyarbakır mevlidinin temsilcisi olan bu mevlidhanlar: Mevlidhan Mustafa Beydür, Mevlidhan Aziz Kubat, Mevlidhan Şaban Peker, Ulu Camii Ser-Müezzini Recep Peker, Hâfız Tarık Çıkıntaş, Hâfız Celal Sevimli ve Celal Güzelses'tir.

Yukarıda aktarılan hususlar çerçevesinde Diyarbakır'daki mevlid kültürü: mevlidhanlık geleneği ve Süleyman Çelebi Mevlidi'nin icra analizi hakkında yapılan bu çalışmada; Diyarbakır'da yazılan/okunan mevlid metinlerinin muhteva ve icra tarzları, mevlid

³⁰ Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 25.

³¹ Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül- 28 Kasım 2021).

³² Mevlidhan Mustafa, Mevlidhan Aziz Kubat ve Diyarbakırlı şair-yazar Mevlüt Mergen ile yapılan kişisel görüşmeler ve tarafımızca katıldığımız çeşitli mevlid törenleri neticesinde bu "sıralama" oluşturulmuştur. Kaynaklar için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül – 28 Kasım 2021); Aziz Kubat, Kişisel Görüşme, (19 Aralık 2021); Mevlüt Mergen, Kişisel Görüşme, (19 Kasım 2021).

icralarında yapılan uygulamalar, mevlid icralarında mevlidhanların kullandığı makamlar ve bunlara ek olarak Süleyman Çelebi Mevlidi kaydının ilk beş bahrinin (makamsal) makam dizisinin incelenmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi *Diyarbakır cami ve tekke mûsikîsinin ortak formu olarak icra edilen mevlid metinleri, bu mevlidlerin icra özellikleri ve icralarda kullanılan makamlar nelerdir?* şeklinde belirlenmiştir.

A. Konunun Amacı ve Önemi

Yaptığımız bu çalışmada; Diyarbakır'da icra edilen mevlidler, mevlidlerin icra ediliş tarzları, mevlid icrasında kullanılan makamlar, makamların yöre mevlidinde algılanış biçimleri, mevlid icrasındaki uygulamalar, mevlidin Diyarbakır kültüründeki yeri, bu kültürü geleneksel seyirde günümüze taşıyan mevlidhanlar ve mevlidi icra yöntemleri incelenmiştir. Diyarbakır'da icra edilen mevlid kültürünün neredeyse yüz yıllık geçmişine şahit olmuş, içerisinde bulunmuş mevlidhanları ve mevlidhanları duyumsal açıdan takip eden icracılar ile yapılan görüşmeler ve ses-kayıt cihazları ile dinlenen mevlid kayıtları neticesinde Diyarbakır'daki mevlid kültürünün ürünlerinin bir araya getirilip kaydedilmesi ve Diyarbakır mevlid kültürüne kaynaklık etmesi amaçlanmıştır.

Özellikle yörede icra edilen Süleyman Çelebi mevlidinin (Vesîletü'n-necât) ilk beş bahri ve bu bahir aralarında okunan, neredeyse unutulmaya yüz tutmuş bazı na'lar, kasideler ve mevlidin başında okunan Davet Bahri'nin de notaya alınarak icra tarzlarının makamlarıyla ortaya çıkarılması, yörede yapılacak mevlid çalışmalarına kaynak oluşturması ve yörede okunan mevlidlerin tespiti açısından çalışmamızın önemini ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Mevlidhan Mustafa'nın özel arşivinde bulunan Kesikbaş Mevlidi'nin (Vesîletü'n-necât) de ekler kısmına eklenmesi, Süleyman Çelebi mevlidini okuyan ve yeni öğrenecek icracıların istifade edebilmesi açısından önemlidir.

B. Metod ve Kapsamı

Çalışmamız literatürün taranarak var olan durumun tespiti ve mevcut durumun ortaya çıkarılması olduğu için betimsel bir çalışma olup tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmamızda ayrıca metin analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmamızın kapsamında okunan mevlid metinleri, ilgili literatürdeki yazılı ve görsel materyaller, ses kayıtları, video, yapılan bire bir görüşme kayıtları veri toplama araçlarıdır.

Çalışmamızda ilk olarak kaynak taraması yapılarak yörede okunan mevlid metinleri tespit edilmiştir. Tespit edilen mevlid metinlerinin yörede icra ediliş tarzlarının belirlenmesi için ses-kayıt cihazları, DVD ve video gibi veri toplama araçları kullanılmıştır. Toplanan kayıtlar analiz edilerek yöre mevlidinin icrasında kullanılan makamların tespiti yapılmıştır. Mevlidhanlar ve yöre icracılarıyla bire bir görüşme yapılarak yöre mevlidlerinin icra özellikleri, icradaki uygulamalar ortaya çıkarılmıştır. Mevlidhanlar ve mevlid icracıları ile yapılan görüşmelerde şu sorular sorulmuştur:

1. Kısaca hayatınızdan bahsedebilir misiniz?
2. Diyarbakır'da Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtarak icra ettiğiniz mevlidlerin icra etme sürecini aktarabilir misiniz?
3. Diyarbakır'da okuduğunuz mevlidleri ve icra özellikleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
4. Diyarbakır'da Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtarak icra ettiğiniz Süleyman Çelebi (Kesikbaş Mevlidi) mevlidinin icrası ve icrada kullanılan makamlar hakkında bilgi verebilir misiniz?
5. Diyarbakır cami mûsikîsi hakkında bilgi verebilir misiniz?
6. Diyarbakır mevlid kültürü hakkında bilgi verebilir misiniz?
7. Mevlidhan Şaban Peker'in hayatına ve mûsikî kabiliyetine dair bilgi verebilir misiniz?
8. Mevlidhan Recep Peker'in hayatına ve mûsikî kabiliyetine dair bilgi verebilir misiniz?
9. İcra ettiğiniz mevlid töreni hakkında bilgi verebilir misiniz?

Yapılan görüşmeler ses kayıt cihazları ile kaydedilmiştir. İncelenen kayıtlar yazı diline aktarılmıştır. Kayıtlar karşılaştırılıp Diyarbakır'ın yöre mevlidlerinin icra şekilleri ve icrada yapılan uygulamalar ortaya çıkarılmıştır.

C. İncelenen mevlid icralarında;

- Diyarbakır'da okunan mevlid metinlerinden altı tanesi edebî, muhteva ve icra tarzlarıyla incelenmiştir.

- Diyarbakır’da icra edilen mevlidlerin kayıtları dinlenerek her bir bölümde kullanılan makamlar ve üslûpları tespit edilmiştir.
- Dinlenen mevlid kayıtlarının makamları tespit edilirken Türk sanat müziğinin makam ezgileri kullanılmıştır.
- İncelenen mevlid icralarının sonucunda, Diyarbakır’da Türk mûsikîsinin özellikleri yansıtılarak icra edilen mevlidin Süleyman Çelebi’nin mevlid metni olduğu görülmüştür.
- Kürtçe mevlid icralarında; Uşşak, Hüseyini ve Hicaz gibi temel makamların kullanılarak Diyarbakır mûsikî anlayışı ile icra edildiği görülmüştür.
- Yörede Kürtçe, Zazaca, Osmanlıca ve Türkçe mevlidlerin tamamında “Merhaba Bahri’nin” ayakta okunmasının geleneksel bir âdet hâline geldiği tespit edilmiştir.
- İncelenen metinlerden Bateyî mevlidinin Dersaadet nüshalarından biri daha tarafımızca ortaya çıkarılmıştır.
- Yörede Türk mûsikîsi özelliklerini gösteren makamlarla icra edilen ve 1970’lere ait olan Süleyman Çelebi mevlidinin bir kaydı tarafımızca ortaya çıkarılarak ilk beş bahri (Davet Bahri, Tevhid Bahri, Nur Bahri, Velâdet Bahri, Merhaba Bahri) ve bu bahirler arasında okunan eserler notaya alınarak (makamsal) makam dizisi analizi yapılmıştır.
- Bateyî mevlidinin de kırk yıl öncesine ait olduğu düşünülen bir kaydı tarafımızca tespit edilip icrada kullanılan makamlar incelenmiştir.
- Mevlid bahirleri arasında yörede okunan bazı kaside, ilahi ve na’lar da icra edildiği makamlarla sözlerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEVLİD KAVRAMI VE İSLAM EDEBİYATINDA MEVLİD

1.1. Tarihsel Süreçte Mevlid Formu

1.1.1. Mevlid Kavramı

Çoğulu “mevâlid” ve “mevâlîd” olan “mevlid” kelimesi esas itibariyle Arapça “v, l, d” köküne dayanmaktadır. Doğma, dünyaya gelme, vilâdet, bir insanın doğduğu yer/zaman gibi anlamlara gelmektedir.³³ Arap âleminde Ahmet Bedevi, Desukî ve Şazili gibi bilinen sufilerin ölüm yıl dönümleri için haftalarca sürebilen ihtifallere de mevlüt, mevlit denilmektedir.³⁴

Arapçada doğum/ölüm yıl dönümü veya hastalıktan kurtulma, seyahatten dönüş gibi anlamlarda da kullanılmaktadır.³⁵ Mevlid kelimesinin en yaygın anlamlarından biri de Hz. Muhammed’in doğum zamanı ve doğumu için kaleme alınan manzum eserler olarak anlam kazanmasıdır. Türkçede kullanılan mevlid, Hz. Muhammed’in doğumuyla beraber zamanla bu doğum için yapılan törenleri ve bilhassa Süleyman Çelebi’nin Vesîletü’n-necât isimli eseri anlamında da anlaşılmaktadır.³⁶

Mevlid kelimesi Hz. Muhammed’in doğduğu yer olarak da anlaşılmıştır. Bu anlamı kazanmasında Hârûnü’r-Reşîd’in annesi olan Hayzuran’ın (öl. 789) evi mescit haline çevirmesi, doğduğundaki yerini gümüşle kaplayıp evin olduğu sokağı da “Sokaku’l Mevlid” adını vermesi ve evi bir ziyaret mekânına dönüştürmesi sebep olmuştur. Böylece bu ev “Mevlid” ismiyle kullanılmaya başlanmıştır.³⁷

Mevlidin kazandığı anlamlardan biri de “Hz. Muhammed’in doğumu menkıbesi” ve “Hz. Muhammed’in doğumu bayramı” şeklindedir.³⁸

³³ Devellioğlu, “Mevlid”, 739; Şemseddin Sami, “Mevlid”, 1108,

³⁴ Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2012), “Mevlüt/Mevlit”, 246-247.

³⁵ Ahmet Ateş, *Süleyman Çelebi Vesîletü’n-necat – Mevlid* (Ankara: TDK Yayınları, 1954), 2.

³⁶ Devellioğlu, “Mevlid”, 739; Şemseddin Sami, “Mevlid”, 1108; Köksal, *Mevlid-nâme*, 20.

³⁷ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü’n-Necat)*, 2.

³⁸ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü’n-Necat)*, 2.

Mevlid kelimesi doğmak manasına gelirken yerine kullanılabilen ‘‘mevlûd’’ kelimesi doğan çocuk anlamına gelmektedir. Bu iki kelimenin mânaları farklı olsa da özellikle Hz. Muhammed’in doğum yeri, doğum zamanı olan mevlid yerine mevlûd kelimesinin kullanılmasında bir sakınca olmadığı düşünülmektedir.³⁹

1.1.2. Mevlid Geleneğinin Tarihi ve Mevlid Merasimleri

Hız. Muhammed’in doğum günü için genel kabul gören tarih 571 (M.1175) yılının Rebûlevvel ayının 12. günüdür. Hız. Peygamber, Hulefâ-yi Râşidîn, Emevi ve Abbasi devirlerine baktığımızda mevlid için devlet eliyle yapılan bir kutlamanın olmadığı görülmektedir.⁴⁰

Hız. Peygamber’in doğum yıl dönümü için yapılan kutlamalar Şiî Fâtımî Devleti tarafından Muiz-Lidînillah döneminden itibaren (972-975) devlet eliyle yapılarak resmî kutlamaya dönüşmüştür. Sadece Hız. Muhammed için değil Hız. Ali, Hız. Fâtıma, Hız. Hasan, Hız. Hüseyin ve halifenin mevlidleri (mevâlid-i sitte) de yapılmaktaydı. Bu mevlidler; Recep, Şaban ve Ramazan aylarında kandiller ile bayramlarda ise çeşitli kutlamalar hâlinde yapılarak zengin bir şölen geleneği oluşturmuştur.⁴¹

Mevlidin devlet tarafından yapılarak halkın da katılabildiği törenler halini alması ilk olarak Eyyûbîler döneminde Erbil Atabeyi olan Ebû Saîd Muzafferüddin b. Ali b. Kökbörü (öl.630/1233) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kökbörü’nin yaptığı bu törenler mevlidin ‘‘Hız. Peygamber’in doğumunu anma bayramı’’ olarak anılması bakımından önemlidir.⁴² Kökbörü’den önce yapılan mevlid kutlamaları hakkında ise Selami Bakırcı şunları söylemektedir:

‘‘Gökbörü’den önceki kutlamalar halk arasında, özellikle tasavvuf çevresinde bir şekilde yapılmaktaydı. Daha sonraları ise toplu olarak kutlanmaya başlanmıştır; Gökbörü ise bu kutlamaları bir resmi kutlama haline getirmiş ve bu arada yapılan masrafların devlet tarafından karşılanmasını sağlamıştır.’’⁴³

³⁹ Köksal, *Mevlid-nâme*, 21.

⁴⁰ Özel, ‘‘Mevlid’’, 29/475-479.

⁴¹ Özel, ‘‘Mevlid’’, 29/475-479.

⁴² Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, 7.

⁴³ Bakırcı, *Mevlid, Doğuşu ve Gelişmesi*, 21.

Et-Tenvîr fî mevlidi's-sirâci'l-münîr isimli eserini bu büyük törenlere katılınca yazmış olan İbn Dihye el-Kelbî (604/1207) eserini Kökböri'ye sunmuş ve karşılığında ona bin dinar verilmiştir.⁴⁴ Bağdat, Musul, Cezîre, Sencer, Nusaybin, İran gibi beldelerden sûfi, vâiz, fakih ve kurrâ ehlinin katıldığı bu törenler çok gösterişli bir şekilde yapılırdı. Bu törenler senenin birinde Rebülevvelin sekizinde, diğer sene de on ikisinde gerçekleştirilirdi. Törene katılanlardan özellikle ilim ehline ikramlarda bulunulurdu.⁴⁵

Mısır'daki mevlid kutlamaları büyük törenler biçiminde Memlükler zamanında da yapılmıştır. Memlükler zamanında yapılan büyük törenlerde adından söz ettiren melik, el-Melikü'l-Eşref Kayıtbay (1468-1496) olmuştur. Ayrıca bu dönem sadece Hz. Peygamber için değil belirli ve tanınmış veliler içinde kutlanabilen doğum yıl dönümleri olmuştur. Lakin bu veliler için yapılan mevlid törenleri daha çok ölüm yıl dönümleri için yapılmıştır.⁴⁶

Halkın nezdinde bir bayram havası içinde kutlanan mevlid törenleri Mekke'de de yaygınlaşmış buradan Kuzey Afrika'ya (Mağrib), Sept, Tlemsen, Fas ve İspanya'ya en nihayetinde Hindistan'a da yayılmıştır.⁴⁷

Osmanlı Devleti'nde yapılan mevlid kutlamalarının saray protokolünde yer alması ilk olarak Kanûnî Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) başlamıştır. Mevlidin dergâh ve tekkelerde yerini almaya başlaması II. Bayezid döneminden (1481-1512) sonra Kara/Koca Mustafa Paşa Dergâhında okunmasıyla başlamıştır.⁴⁸ III. Murad döneminde (996/1588) ise artık imparatorluk nezdinde kutlanmaya başlanmıştır.⁴⁹

Osmanlıdaki mevlid alayları ilk olarak Ayasofya Camii'nde yapılırdı. Sultanahmet Camii'nde yapılmaya başlanması ise 1610 yılından sonradır. Bununla beraber Beyazıt, Nusretiye, Beylerbeyi Camii'nde de kutlamalar yapılmıştır. Çok sayıda katılımın sağlandığı mevlid alayında sadece padişah ve sadrazam değil aynı zamanda şeyhülislâm, kazaskerler, padişahın vezirleri, önde gelen bilgin ve âlimler, şeyhler, ağalar ve

⁴⁴ Ahmet Özel, "Mevlid: Tarihi ve Dini Hükmü", *Dîvân* 1 (2002), 235-246.

⁴⁵ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, 8-9.

⁴⁶ Özel, "Mevlid", 29/475-479.

⁴⁷ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, 10.

⁴⁸ Koca, "Dinî Mûsiki Formu Olarak Mevlîd ve Dobruca Besteli Mevlîdi", 159.

⁴⁹ M. Tayyip Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 23.

müdderrisler de bulunurlardı. Böylece geniş ve düzen içinde işleyen dinî törenler hâlini alırdı.⁵⁰

Mehmet Şeker tarafından aktarılan Osmanlı'daki “mevlid alayı” şu şekilde gerçekleşirdi:

“Mevlid alayı camiye yaklaştığında müezzin mahfilinde Feth sûresi okunmaya başlar, sûre tamamlandığı sırada padişahın mahfil-i hümayuna geldiğini belli etmek için kafesin küçük penceresi açılır ve cemaat ayağa kalkarak bulunduğu yerde saygıyla eğilirdi. Müezzin mahfilinde ‘muarrif’ denilen görevlinin Hz. Peygamber’in özelliklerini belirten ‘ta’rif’i okunmasının ardından Ayasofya ve Sultan Ahmed camilerinin vâizleriyle o caminin vâizi sırasıyla kürsiye çıkıp kısa birer vaaz verirlerdi; kendilerine kürsüden indikten sonra bazı armağanlarla birlikte birer samur kürk veya ferace hediye edilirdi. Ayrıca her vâizin kürsüye çıkışı sırasında cemaate şerbet ve buhur sunulurdu. Ardından Süleyman Çelebi’nin *Mevlid*’inin okunmasına başlanır ve birinci mevlidhan ilk bahri bitirip kürsüden inince kendisine hil’at giydirilirdi. İkinci mevlidhan, ‘*Geldi bir ak kuş kanadıyla revan / Arkamı sığadı kuvvetle heman*’ beytini okurken herkes hürmeten ayağa kalkardı. Bu esnada mahfil-i hümayun tarafında perde arkasında bekleyen müjdecibaşı Mekke emirinin gönderdiği mektubu sadrazamın önüne koyar, sadrazamın işaretiyle reîsülküttâb onu alarak müjdecibaşıyla birlikte padişahın huzuruna girerdi. Dârüssaâde ağası da mektubu kesesinden çıkarıp kendisine geri verir, o da okurdu. Daha sonra aynı zamanda Haremeyn nâzırı olan Dârüssaâde ağasına samur kürk, reîsülküttâp ile müjdecibaşıyla hil’at giydirilirdi. Ardından padişah Medine’den gönderilen hurmanın bir miktarını peşkir ağası eliyle sadrazama yollar, o da birkaçını alıp bir ikisini şeyhülislâma verdikten sonra kalanını vezirlere ve orada bulunan diğer devlet erkânına dağıttırırdı; bu iş tamamlanınca peşkir ağasına bir miktar bahşiş verirdi. İkinci mevlidhan okumasını bitirip kürsüden inince hil’atini ve armağanlarını alır, yerine üçüncü mevlidhan çıkardı. Bu sırada Sultan Ahmed

⁵⁰ R. Bahar Akarpınar, *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999), 183-184.

Camii'nin mütevellisi sadrazamın, Ayasofya Camii'nin mütevellisi şeyhülislâmın, diğer vakıfların mütevellileri de vezirlerle defterdar, nişancı gibi devlet büyüklerinin ve ulemanın önüne şeker tablaları koyar, zamanı gelince de derecelerine göre zağarcıbaşı, saksoncubaşı, muhızır ağa ve diğer ocaklılar bunları kaldırır. Üçüncü mevlidhanın ve arkasından mevlid duası yapan duahanın kürsüden inip hil'at ve hediyelerini almalardan sonra tören tamamlanırdı.⁵¹

Mekke'deki mevlid kutlamaları Sultan İkinci Mustafa döneminde (1695-1703) yapılmaya başlanmıştır. Akşam namazı eda edildikten sonra Kâbe'den Hz. Muhammed'in doğduğu eve ziyaret yapılarak gerçekleşen bu kutlamalar esnasında meş'ale yakılarak kandiller kullanılır ve her sene ramazan ayının on yedinci gününde yapılırdı. Mevlid Anadolu'da nasıl okunuyorsa Mekke'de de o benzerlikte okunurdu.⁵²

Mekke'de İkinci Mahmud döneminde yapılan kutlamalar Rebûlevvel ayının on ikisinde daha fazla ilgiyle ve katılımla gerçekleşmeye başladı. Kutlamaların masrafları Mısır hazinesinden ve İkinci Mustafa'nın vakfından alınır. Evler kandillerle, kumaşlarla süslenir sonrasında kutlamaya katılan halka şeker ve helva dağıtırdı.⁵³

Mevlid 1910 yılında resmî bayramlardan biri hâline getirilmiştir. Lakin Cumhuriyet ilan edilince resmî bayramlardan çıkarılmıştır.⁵⁴

Tüm İslam coğrafyasında hâlen ilgiyle okunan ve yerine getirilen mevlid kutlamaları evlerde veya yüksek katılımlı toplu törenler şeklinde icrasına devam edilmektedir.

1.2. Edebiyat Alanında Mevlid Formu

1.2.1. Mevlidin Edebî Değeri ve Kaynağı

Hz. Peygamber'e duyulan sevginin bir göstergesi olarak yazılan mevlidler esasında övgü içeren şiirlerdir.⁵⁵ Daha çok manzum olarak kaleme alınan mevlid metinleri nazım şekli olarak da mesnevi tarzında yazılmışlardır. İçerik olarak bakıldığında hemen hemen tüm

⁵¹ Mehmet Şeker, "Osmanlılar'da Mevlid Törenleri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/479.

⁵² Aymutlu, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, 58.

⁵³ Ahmed Aymutlu, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, 59.

⁵⁴ Necla Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, 15.

⁵⁵ Fatma Gül Temel Ağçoban, *Osmanlı'da Mevlid Kültürü*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 38.

mevlid metinleri münâcât bölümüyle başlayıp dua bölümüyle son bulurlar. Hz. Peygamber'in doğumu, peygamberliği, mi'râcı ve vefatı da mevlid metinlerinin çoğunda işlenen bölümlerendirler.⁵⁶

Hz. Peygamber henüz hayatta iken kendisini öven şiirler kaleme alınmıştır. Nitekim şâirü'n-nebî olarak tanınan Hassân b. Sâbit (öl. 54/674) şiirlerinde Hz. Peygamber'i övmüştür. Abdullah b. Revâha ve özellikle "Yedi Asılı" şiirlerden birisini yazmış olan Ka'b b. Zühayr (24/645) en meşhur olan şairlerden olmuştur.⁵⁷ Hz. Peygamber'in kendisini affetmesini istemek ve Müslüman olduğunu söylemek maksadıyla Mescid-i Nebvî'de Hz. Peygamber'in huzuruna çıkan Ka'b, Hz. Muhammed'e bir kaside okumuştur. Kaside Hz. Peygamber tarafından çok beğenilerek üzerinde bulunan "Bürde" isimli hırkasını Ka'b b. Zühayr'e hediye etmesi ile sonuçlanmıştır. Bu olay neticesinde ise bu kaside "Kasîdetü'l-Bürde" olarak tanınmış ve meşhur olmuştur.⁵⁸

Hz. Peygamber hayatta iken kendisini öven şiirler ve medhiyeler mevlidin oluşma sürecini etkilemişse de mevlidlerin asıl kaynağını oluşturan Hz. Peygamber için yazılmış olan eski Sîre⁵⁹ (Sîretu Resûlullah, Siyer) Şemâ'il⁶⁰ ve Meğâzî⁶¹ türündeki kitaplardır.⁶² Bu eserlerin başını İbn İshak'ın yazmış olduğu es-Sîre'si, İbn Hişam'ın es-Sîretu'n-nebeviyye isimli eseri ile Ebû İsa et-Tirmîzî'nin Şemâilu'n-nebî adlı kitabıdır.⁶³

Bu kaynaklarla beraber Hz. Peygamber'in mi'râc hadisesini ele alan mi'râcnameler, hicretini ele alan hicretnameler, fiziki ve bedeni özelliklerini anlatan hilyeler, isimlerinden bahseden esmâ-i nebîler, soyundan bahseden neseb-i şerifler, mucizelerini işleyen mucizetnameler mevlid metinlerine ilhâm olmuşlardır.⁶⁴ Hz. Peygamber'in vasıflarını övmek amacıyla yazılan şiirler olan na'tlar da mevlid metinlerine kaynaklık etmiştir.⁶⁵

⁵⁶ Akarpınar, *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları*, 170.

⁵⁷ Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 19.

⁵⁸ Kenan Demirayak, "Kasîdetü'l-Bürde", 24/566-568.

⁵⁹ Sîre (sîret, siyer): Hz. Peygamber'in hayatından, ahlakından ve suretinden bahseden eserlerin adı.

⁶⁰ Hz. Peygamber'in ahlakından, huylarından ve tabiatından bahseden eserlere verilen isim.

⁶¹ Hz. Peygamber'in katıldığı savaşları anlatan eserlerin adı.

⁶² Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 21.

⁶³ Köksal, *Mevlid-nâme*, 22.

⁶⁴ Öztoprak, "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", 54.

⁶⁵ Emine Yeniterzi, "Bir Edebî Tür Olarak Na'tlar", *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*, ed. Bilal Kemikli vd. (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010), 89.

1.2.2. Arap Edebiyatında Mevlid

Mevlid, Arap edebiyatında geniş anlamlarda kullanılmaktadır. Başta Hz. Muhammed'i medheden şiirler kastedilse de Hz. Muhammed'in kutlu doğumunu, yaşamını, kendisinin isimlerini, suretini, ahlakını, savaşlarını, mucizelerini bizlere aktaran siret/siyer türünde verilmiş eserler için de kullanılmıştır. İbn Dihye el-Kelbî'nin H.604 yılında Erbil atabeyi Muzafferuddin Kökbörü tarafından hazırlanan mevlid töreninde okunmak maksadı ile yazdığı et-Tenvîr fî Mevlidi's-sirâci'l-münîr adlı kitabı ilk mevlid eseri diye bilinmekle beraber bu eserden çok önce kaleme alınan eserler de vardır.⁶⁶

Ebu'l-Cevzî (öl. 1200) Mevlidü'n-Nebî (El-Arûs) isimli eseriyle Arap edebiyatında mevlid metni olarak ilk özgün eseri vermiştir. Ebu'l-Kasım-ı Sebtî'nin (öl. 1203) Kitâbü'd Durri'l-Munazzam fî Mevlidi'n-Nebiyi'l Maazzam adlı eseri, İbn'ül-Arabî'nin (öl. 1240) Kitâbü Mevlid-i Resuli'l-lah adlı eseri, Ebu'l-Hasan Ahmed bin 'Abdi'l-Lâhi'l-Bekrî'nin (öl. 1295) Kitâbü'l-Envârî ve Miftahi'l-esrârî ve'l-efkâr fî zikri nurî seyyidinâ Mustafa adlı eseri, Zemlekanî'nin (öl. 1327) Mevlidü'n-Nebî adlı eseri, Abdü'l Aziz'in (1294-1366) Muhtasarü Sireti'n-Nebî adlı eseri, Şemsü'd-Dîn Muhammed b. Muhammed'in (İbn-ül Cezerî 1350-1459) El mevlidü'l-kebir isimli eseri, İbn Hacer Haytemî'nin (1505-1565) Muhtasar Kısasü'l-Mevlidi'i-Şerif adlı eseri, Berzencî'nin (öl. 1765) Mevlidü'n-Nebî adlı eseri, Ebu'l Abbas b. Abdullâh Lahmî'nin (1174-1203) Mevlid adlı eseri de özgün mevlid metinlerindedirler.⁶⁷

Bir kısmı yalnızca manzum, bir kısmı da yalnızca mensur olarak kaleme alınmış olan Arapça mevlid metinleri benzer şekil ve muhtevalar göstermişlerdir. Metin içinde manzum ve mensur metinler bir arada da yazılmışlardır.⁶⁸

Muhteva bakımından bakıldığında Arapça mevlid metinlerinde; Hz. Muhammed'in yaratılmış olan nurunun başka peygamberlerden kendisine ulaşılmasını, annesinin hamileliğini, yetim kalışını, doğarken meydana gelen mucizevi olayların gelişimini, sütanne olarak Halime'ye bırakılmasını, sütannesinde iken gerçekleşen mucizelerin varlığını, Peygamberliği ve bunun işaretlerini, mucizelerini, isra ve mi'râc hadiselerini,

⁶⁶ Köksal, *Mevlid-nâme*, 22.

⁶⁷ Akarçınar, *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları*, 177.

⁶⁸ İsmail Durmuş, "Arap Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/480-482.

tebliğ vazifesini, savaşlarını, aile hayatı ve vafatı gibi benzer konular içerdikleri görülmektedir.⁶⁹

Medine Müfütüsü Ca'fer b. Hasan el-Berzencî'nin yazmış olduğu Mevlidü'n-nebî isimli eseri günümüz Arap dünyasında en çok rağbet edilen ve okunan mevlid metnidir.⁷⁰ İran edebiyatına bakıldığında ise mevlid metinlerinin yaygınlık kazanmadığı görülmektedir.⁷¹

1.2.3. Türk Edebiyatında Mevlid

Hız. Muhammed'e duyulan sevginin bir tezahürü olarak gelişen mevlidin Türk edebiyatında önemli bir yeri vardır. Temel konusu Hız. Peygamber'in doğumu olan bu eserlerde ortak nokta Hız. Peygamber'in nurunun yaratılıp tüm peygamberlerden intikal ederek babasına gelişi, Hız. Âmine'nin hamileliği ve bu esnada meydana gelen olaylar, doğumu ve doğumunda yaşanan mucizelerdir.⁷²

Ağırlıklı olarak mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan mevlid metinlerinde en çok kullanılan vezin “fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” kalıbıdır. Mevlid yazarlarının esas gayesi Allah ve Resulünün sevgisini dile getirmek olduğu için söz sanatlarına fazla önem vermemişlerdir. Bu sebeple de mevlid metinleri çoğunlukla sade bir dille yazılmışlardır. Mevlid metinlerinde sade bir dil kullanılmakla beraber ahenkli bir aktarım da söz konusudur. Çünkü rediflerle desteklenmiş kafiyeler, ikilemeler, aliterasyon, asonans gibi söz sanatları kullanılmıştır. Muhtevası çok zengin olan bu eserler dinî kaynakların birçoğunu bünyesinde barındırmışlardır. Kur'ân-ı Kerîm başta olmak üzere hadisler, tassavufi gelenek ve motifler, tarihi olaylar, farklı hikâyeler, ahlaki nasihatler gibi geniş bir içerikle aktarılmışlardır.⁷³

Türk edebiyatında mevlid türü eserlerin çoğunlukta olmasının en önemli sebeplerinden biri hiç şüphesiz ki Süleyman Çelebi'nin 1409'da kaleme aldığı Vesîletü'n-necât adlı mevlid metnidir. Bu mevlid eseri Türk halkı tarafından çok sevilmiş ve okunmuştur.⁷⁴ Süleyman Çelebi'den önce mevlid metinleri yazıldığı gibi kendisinden sonra da mevlid

⁶⁹ Köksal, *Mevlid-nâme*, 22-23.

⁷⁰ Durmuş, “Arap Edebiyatı”, 29/480-482.

⁷¹ Durmuş, “Arap Edebiyatı”, 29/480-482.

⁷² Köksal, *Mevlid-nâme*, 26.

⁷³ Süleyman Eroğlu, “Edebi Bir Tür Olarak Mevlidler: Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler”, *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*, ed. Bilal Kemikli vd. (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010), 109-125.

⁷⁴ Aksoy, “Mevlid, Türk Edebiyatı”, 29/482.

metinleri yazılmıştır. Fakat bu mevlidlerin hiçbiri Süleyman Çelebi'nin mevlidi gibi bir şöhrete kavuşamamıştır. Bu sahada en bilinen mevlid eseri sehl-i mümteni⁷⁵ olarak kabul edilen Vesîletü'n-necât'tır.⁷⁶

Süleyman Çelebi'nin mevlidi aslında Fuzûlî'nin "Leylâ vü Mecnûn" adlı eserinin diğer Leylâ vü Mecnûn mesnevilerine nazire olması gibi daha önce benzeri bulunan mevlidlere bir naziredir. Lakin en çok tanınan ve ilk yazılmış mevlid metni olmadığı hâlde en çok şöhret bulmuş nazire bir metindir.⁷⁷

Süleyman Çelebi'nin yazmış olduğu Vesîletü'n-necât adlı mevlidin Türk halkı tarafından çokça sevilip tanınmasında: duyularak yazılmış olması, sade bir dille ifade edilmesi, dinî bir eser olarak manzum yazılması, özel bir ahenkle cami ve evlerde okunması gibi sebepler gösterilmektedir.⁷⁸

Vesîletü'n-necât adlı mevlid metninin her bir bölümüne bahir denilmektedir. Bu mevlid metninin nüshalarında bölüm sayıları değişmekle beraber Necla Pekolcay'ın verdiği bilgilere göre on dört bölümden oluşmaktadır. İstanbul kütüphanelerinde tespit ettiği tüm nüshaları karşılaştıran Pekolcay'a göre bu bölümler şu şekildedir:

1. Fî tevhîdi bâri sübhânehü ve ta'âla 'azze ve celle.
2. Fî'ltimâsi 'd-du'â li'n-nâzîmetihi ve fî'özri'l-kitâb.
3. Fî beyânı sebeb-i fitrati'l-'âlem.
4. Fî beyânı fitrati'l-'âlem ve rûhi Muhammed'in 'aleyhi's-selâm.
5. Fî beyânı hilkati Âdem ve intikâil'n-nûri Muhammed'in 'aleyhi's-selâm.
6. Fî beyânı zuhûri vücûdi'n-Nebiyy sallallâhü 'aleyhi ve sellem.
7. Fî medhi'n-Nebiyy 'aleyhi's-selâm.
8. Fî beyânı mû'cizâtı'n-Nebiyy sallallâhü 'aleyhi ve sellem.
9. Fî mi'râcı Mustafâ 'aleyhi's-selâm.
10. Fî hicreti'n-Nebiyy 'aleyhi's-selâm.
11. Fî ba'zı evsâfi'l-Mustafâ 'aleyhi's-selâm.
12. Fasl. (Muhammed ümmetinin nasıl olması gerektiğinden bahseden fasıl.)

⁷⁵ Söylenmesi kolay gibi görünen fakat bir benzerinin söylenmesinin çok güç olduğu söz ve ifadeler.

⁷⁶ Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 25.

⁷⁷ Mustafa Yıldırım, *Türk Müsikîsi'nde Mevlid Geleneği ve Kani Karaca'nın Mevlid İcralarının Tahlili* (Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021), 40.

⁷⁸ Aymutlu, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, 25.

13. Fi'n-nasîha.

14. Fî vefâtî'n-Nebiyy 'aleyhi's-selâm.⁷⁹

Bu mevlid metninin bazı nüshalarının sonunda Hikâye-i Geyik, Hikâye-i Güvercin, Dâstân-ı İbrahim, Dâstân-ı İsmail, Hikâye-i Kesikbaş, Hikâye-i Ukâşe gibi hikâyeler bulunmaktadır.⁸⁰ Mevlid metni 750 beyit iken eklemelerle beraber 900-1000 beyite çıkmaktadır.⁸¹

Süleyman Çelebi'nin mevlidi Arapça, Çerkesçe, Rumca, Kürtçe, Tatarca, Almanca, İngilizce, Arnavutça, Boşnakça, Sevahili gibi dillere çevirilmiştir. Süleyman Çelebi mevlidinin Rumca tercümelere ise ciddi bir inceleme gerektiren eserlerdendir.⁸²

Günümüzde en çok kullanılan mevlid metninin nüshası 317 beyitle 1323'te basılmış olan Rıza Efendi'nin nüshasıdır.⁸³ Süleyman Çelebi'den sonra en çok bilinen ve okunan bir diğer mevlid metni ise Şemseddin Sivâsî'nin mevlididir.⁸⁴

İlk Türkçe mevlid metni hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Süleyman Çelebi'nin mevlid metninden iki yıl önce (H.810) Ahmedî'nin İskendernâme adlı eseri içerisinde bulunan mevlid nüshası ilk mevlid metni olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Ahmet Fakih'in (öl. 650/1252) Çarhnâme adlı eserinde, İbnü'l-Cezerî'nin eseri olan el-Mevlidü'l-kebir veya Urfü't-ta'rîf bi'l-mevlidi's-şerifte, manzum-mensur olarak Mustafa Darîr'in yazdığı Siretü'n-Nebî'de (790/1388), Âşık Paşa'nın yazdığı Garipnâme adlı eserde mevlid örnekleri mevcuttur.⁸⁵

Türkçe mevlidlerin sayısı iki yüzü aşmaktadır.⁸⁶ Aşağıda yüzyıllara göre mevlid müellifleri ve eserleri açıklamaları ile birlikte sıralanmıştır.⁸⁷

⁷⁹ Necla Pekolcay, "Süleyman Çelebi Mevlidi Metni Ve Menşei Meselesi", *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi* 6/6 (1954), 39-64.

⁸⁰ Akarpınar, *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları*, 212.

⁸¹ Nuran Çetinkaya, *Tarihî Süreçte Mevlid* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 26.

⁸² Okıç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 27-58.

⁸³ Necla Pekolcay, "Süleyman Çelebi Mevlidi Metni Ve Menşei Meselesi", *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi* 6/6 (1954), 40.

⁸⁴ Aksoy, "Mevlid, Türk Edebiyatı", 29/482-484.

⁸⁵ Köksal, *Mevlid-nâme*, 31.

⁸⁶ Pekolcay, *Mevlid (Vesiletü'n-Necât)*, 40.

⁸⁷ Necla Pekolcay'ın tespit ettiği 63, M.Fatih Köksal'ın tespit ettiği 78 mevlid metni ve müelliflerinden istifade edilerek bu sıralama oluşturulmuştur.

15. Yüzyılda Mevlidler

1. Ahmedî (öl. 1412): Mevlid. 1407'de yazılmıştır. Edebiyatımızın ilk mevlid müellifidir.
2. Süleyman Çelebi (öl. 1422): Vesîletü'n-necât. 1409'da yazılmıştır. Necla Pekolcay doktora tezi olarak hazırlamıştır.
3. Ârif: Mevlid. 1437/1438 yılında yazılmıştır. 1992 yılında Bekir Sarıkaya tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.
4. Kerîmî: İrşâd. 1458'de yazılmıştır. Hasibe Mazıoğlu tarafından 1974'te bildirilmiştir.
5. Gülşenî-i Saruhanî: Mevlid-i Nebî. Yazıldığı tarih bilinmemekte olup Necla Pekolcay tarafından bir nüshasının varlığı bildirilmiştir.
6. Ahmed: Mevlid. 1469'da yazılmıştır. Necla Pekolcay tarafından bir makale ile tanıtılmıştır.
7. Hafî: Mevlid. 1478'de yazılmıştır. Yüksek lisans tez çalışması şeklinde Seda Yeşildal Samsakçı tarafından hazırlanmıştır.⁸⁸
8. Hocoğlu: Mevlid. 1478'de yazılmıştır. Nüshaları İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Milli Kütüphanede mevcuttur.
9. Sinanoğlu: Ümmîdü'l-müznibîn. 1478'de yazılmıştır. Nüshası Süleymaniye Kütüphanesinde mevcuttur.
10. Cefâyî: Mevlidu'n-nebî. 1484'te yazılmıştır. Süleymaniye Kütüphanesinde nüshası bulunan eser Azmi Bilgin'nin bir makalesi ile tanıtılmıştır.
11. Zaîf (Hacı Mustafaoğlu): Mecma'ul-envâr. 1490'da yazılmıştır. Yüksek lisans tez çalışması olarak İlhan Koca tarafından hazırlanmıştır.
12. İpsalalı Ebu'l-hayr: Mevlid. 1491'de yazılmıştır. Ahmet Günşen 2004 yılında yayımlamıştır.
13. Yahyâ b. Bahşî: Mevlid-i Nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eser Ali İhsan Akçay tarafından bir makalede tanıtılarak yayımlanmıştır.

⁸⁸ Osman Çuhadaroğlu, *Urfa'da Mevlid Geleneği Ve Mevlidhânlar* (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 16.

14. Mürîdî (Aydınlı): Mevlid-i Şerîf. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığını Bursalı Mehmed Tahir bildirmiştir.

15. Hamdullah Hamdî (öl. 1508): Mevlid-nâme (Ahmediyye). 1494 tarihinde yazılmıştır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bir nüshası mevcuttur.

16. Muhibbî: Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin nüshaları Süleymaniye ve Milli Kütüphanede mevcuttur.

17. Keşfi-i Saruhanî (öl. 1520'den önce): Mevlidü'n-nebî. 1494 yılında yazılmıştır. Eserin bir nüshası İstanbul Üniversitesinde mevcuttur.

18. Mehmed b. Hamza Arab Vâiz: Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığını Kâtip Çelebi bildirmiştir. Millet Kütüphanesi ve Milli Kütüphanede eserin nüshası mevcuttur.

19. Sabâyî: Mevlidü'n-nebi. Yazıldığı tarih bilinmeyen eser yüksek lisans tez çalışması olarak Fatih Bay tarafından hazırlanmıştır.

20. Cebrî: Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin bir nüshası olduğunu Necla Pekolcay söylemektedir.

21. Mustafaoğlu: Mevlid. 1490-1491 yılında yazılmıştır. İki nüshası olduğu Necla Pekolcay tarafından bildirilmiştir.

16. Yüzyılda Mevlidler

22. Lâmiî Çelebi (öl. 1532): Mevlid-i Nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin nüshaları Marmara Üniversitesinde ve Millet Kütüphanesinde mevcuttur.

23. Emîrî (öl. 1535): Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığından ilk defa söz eden Hasibe Mazıoğlu'dur.

24. Cismî: Mevlûdu'n-nebî. 1511'de yazılmıştır. Nüshası Süleymaniye Kütüphanesinde mevcuttur.

25. Gulâmî (öl. 1544): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığını bildiren Bursalı Mehmet Tahir'dir.

26. Zâtî (öl. 1546). Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin yerini söylemeden bir nüshasından bahseden Necla Pekolcay'dır.
27. Dervîş Mehmed Hevâyî: Mevlûdu Hayrî'l-Enbiyâ. 1533'te yazılmıştır. Hasibe Mazioğlu tarafından eser ilk olarak tanıtılmıştır.
28. Hamdî (Hamdullah b. Hayreddin – öl. 1541): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin nüshasının tanıtımını Hasibe Mazioğlu yapmıştır.
29. Cebrî: Mevlid-i Nebî. Yazıldığı tarih bilinmemektedir. Âşık Çelebi'nin Tezkiresi'nde eser bulunmaktadır.
30. Abdî: Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmemektedir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde nüshası bulunmaktadır.
31. Selâmî Mustafâ (İznikli, öl. 1585): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığını bildiren Bursalı Mehmet Tahir'dir. Yasin Güngör yüksek lisans tezi olarak çalışmıştır.
32. Visâlî Ali Çelebi: Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığını bildiren Hasibe Mazioğlu olmuştur.
33. Şehîdî-i Edirnevî: Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmemektedir. Necla Pekolcay doktora tezinde tanıtmıştır.
34. Murâdî: Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığını bildiren Hasibe Mazioğlu olmuştur.
35. Behîştî: Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri doktora tezinde Necla Pekolcay tanıtmıştır.
36. Hasan Bahrî (Karesili – öl. 1586): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin iki nüshası Necla Pekolcay tarafından bulunmuştur.
37. Şemseddîn Sivasî (öl. 1597): Mevlidü'n-nebî. 1580 tarihinde yazılmıştır. Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan eser Hasan Aksoy'un çalıştığı tezlerden biridir.
38. Abdurrahmân: Mevlid. Yazılış tarihi bilinmeyen eser bir siyer-mevlid şeklindedir. Necla Pekolcay tarafından iki yazma nüshası tespit edilmiştir.

39. Halil: Mevlid. 1501-1502 (H. 907) tarihinde yazılan eserin dört nüshasının bulunduğunu bildiren Necla Pekolcay'dır.

40. Şâhidî (Mevlevî Şeyhi): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin bir nüshası olduğunu Necla Pekolcay bildirmektedir.

17. Yüzyılda Mevlidler

41. Kuloğlu: Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığını bildiren Bursalı Mehmed Tahir olmuştur.

18. Yüzyılda Mevlidler

42. Keşfi-i Samokovî: Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin varlığından bahseden Bursalı Mehmet Tahir'dir.

43. Süleymân Nahîfi (öl.1738): Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmemektedir. Yusuf Karaca eseri yüksek lisans tezi olarak çalışmıştır.

44. Ahmed-i Mürşidî (öl. 1761): Mevlid-i Nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin bir nüshasını Necla Pekolcay yer belirtmeden bildirmiştir.

45. Salâhî Abdullah-ı Uşşâkî (öl. 1782): Manzûme-i Mevlid ve Mirâc-ı Nebî. Yazıldığı tarih bilinmemektedir. Nüshalarından biri Süleymaniye Kütüphanesinde.

46. Darendeli Bekâî (öl. 1786): Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin nüshasını Necla Pekolcay bildirmektedir.

47. Necîbî (Eşrefzâde Abdulkâdir) (öl. 1788): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri 2005 yılında Mustafa Kara yayımlamıştır.

48. Mehmet Hamdî Hüseyinî: Mevlid. 1758 yılında yazılmıştır. Rauf Yelkenci'ye ait olan nüshanın yeri bilinmemektedir. Eseri tespit eden Necla Pekolcay'dır.

49. Edîb (Lalî-zâde) (öl. 1802): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri yayımlayan Vedat Nuri Turhan'dır.

50. Selâmî Şeyhi Mustafa (İzmirli) (öl. 1813): Mevlid-i Şerîf. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri tanıtan Hasibe Mazıoğlu'dur.

51. Âkif (Bursalı) (öl. 1813): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri 1999 yılında yayımlayan Abdülkerim Abdulkadiroğlu'dur.

52. Beyzâde Mustafa: Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin bir nüshası olduğunu Necla Pekolcay bildirmiştir.

53. Halil (Siirtli): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin iki nüshasının olduğunu bildiren Necla Pekolcay'dır.

19. Yüzyılda Mevlidler

54. Hasan İlmî (Kozanlı): Mevlidü'n-nebî. 1811 yılında yazılmıştır. Eserin nüshasının Süleymaniye Kütüphanesinde olduğu Hasan Aksoy tarafından bildirilmiştir.

55. Mustafa Râgıb (Kitapçı) (öl. 1857): Mevlid-i Nebevî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin nüshası Hacı Selim Ağa Kütüphanesindedir.

56. Muhibbî (Yusufelili) (öl. 1868): Mevlid-i Nebevî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri yayımlayan Adil Özer'dir.

57. İrşâdî (öl. 1879): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri yayımlayan Namık Açıkgöz'dür.

58. Tâhir Ağa: Mevlid. 1862 yılında yazılıp basıldığını haber veren Hasibe Mazıoğlu'dur.

59. Osman Sirâceddîn (Erzurumlu): Mevlid-i Şerîf. 1887 yılında müellifin kendisi yayımlamıştır.

60. Kâmî Şabân-ı Âmidî (öl. 1884):⁸⁹ Mevlid-i Nebî. 1863'te yazılmıştır. Nüshası Süleymaniye Kütüphanesinde mevcuttur.

61. Mehmed Sâlih Nihânî: Mevlid-i Şerîf-i Nebevî. 1891'de müellifin kendisi tarafından basılmıştır.

62. Ahmet İzzet Paşa (öl. 1892): Mevlidü'n-nebevî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eser 2007'de Âdem Ceyhan tarafından yayımlanmıştır.

⁸⁹ Fatih Köksal, *Mevlid-nâme* adlı eserinde müellifin isminin bazı çalışmalarda Kânî olarak geçtiğini fakat bunun yanlışlıkla yazıldığını belirtmektedir. Necla Pekolcay, *Mevlid (Vesiletü'n-Necât)* adlı çalışmasında müellifin ismini Kânî olarak kullanmaktadır. Müellifin ismi tarafımızca Fatih Köksal'ın yazımı dikkate alınarak Kâmî olarak yazılmıştır.

63. Hasan Nâdir (Mar'âşî Kurrâ-zâde – öl. 1900): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eser Şenol Doğan tarafından yüksek lisans çalışması olarak hazırlanmıştır.

64. Mehmet Fevzî (Edirne Müftüsü) (öl. 1900): İki mevlidi vardır. Kudsiyetü'l-ahbâr fi Mevlidi Ahmedi'l-Muhtâr. İcmâlü'l-kelam fi Mevlidi'n-nebî Aleyhi's-selâm. 1893 tarihinde yazılmıştır. Mustafa Uzun tarafından tanıtılmıştır.

65. Keşfi (Yusufelili) (öl. 1900): Mevlid-i Nebevî. 1898'de yazılan eser Mehmet Gökalp tarafından tanıtılmıştır.

66. İbrâhîm Re'fet Efendi (öl. 1903): Mevlid-i Şerîf. 1861 yılında yazılmıştır. Süleymaniye Kütüphanesinde nüshası mevcuttur.

67. Manastırlı Rif'at (öl. 1907): Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri Necla Pekolcay bildirmiştir.

68. Rüşdî (Erzurumlu Ketenci-zâde Mehmed Rüşdî) (öl.1916): Tuhfe-i Nûr-ı Salat. Yazıldığı tarih 1854-1855 yılları olduğu düşünülen eserin nüshası Millet Kütüphanesinde mevcuttur.

69. İbrâhîm Kadem: Mevlidü'n-nebî. Yazıldığı tarih bilinmeyen eser müellifi tarafından basılmıştır.

20. Yüzyılda Mevlidler

70. Ahmed Fehmi (Erturan) (öl. 1966): Menkabe-i Celîle. 1923'te yazılan eser Âdem Ceyhan'nın bildirisiyle tanıtılmıştır.

71. Şeyh Mehmed Şemseddin el-Mısrî (öl. 1936): Mesar-ı Şemsu'l- Mısrî fi'l-Mevlidi'l-Muhammedî. 1924'te yazılan eserin nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindedir.

72. Çizmeçi-zâde Vehbî (öl. 1937): Mevlid. 1936 yılında yazılan eseri tanıtan Mehmet Sarı olmuştur.

73. Tâhir Nâdî (Divrikli) (öl. 1952): Mevlidü'n-nebevî. 1908'de yazılan eseri tanıtan Âlim Yıldız olmuştur.

74. İhramcı-zâde İsmail Hakkı (Toprak) (öl. 1969): Yâre Yâdigâr. Yazıldığı tarih bilinmeyen eserin nüshası Darende'de Hulusi Ateş'in şahsi kütüphanesinde bulunmaktadır.

75. Kâmil Sarıateş: Mevlid. Yazıldığı tarih bilinmeyen eseri 1986'da yayımlayan Mehmet Tekin olmuştur.

Yazıldığı Dönem Tespit Edilemeyen Mevlidler

76. Şâhidî: Mevlid. Eseri 1974 yılında tanıtan Hasibe Mazıoğlu olmuştur.

77. Nâzım: Mevlid. Topkapı Sarayı'nda bulunan nüsha Necla Pekolcay tarafından bildirilmiştir.

78. Kör Haliloğlu: Mevlid. Nüshası Millet Kütüphanesinde bulunan eseri 1989'da bildiren Sırrı Levend'dir.

79. Aklî: Mevlid-i Şerîf. Nüshası bulunmayan eserin varlığını bildiren Necla Pekolcay'dır.

80. Hüseyin Efendi: Mevlid. Türkoloji Seminer Kütüphanesinde bir nüshası bulunan eser Bursalı Tahir tarafından ilk olarak varlığından söz edilmektedir.

81. İbrâhîm Nazîf (Karamanlı): Mevlid. Nüshası bulunamayan eser Bursalı Mehmed Tahir tarafından söz edilmektedir.

82. Mehmed Hasan: Mevlid. Necla Pekolcay eserin yerini bildirmeden varlığından söz etmektedir.

83. Yâsînci-zâde Nûrî: Mevlidü'n-nebî. Bursalı Mehmed Tahir varlığından söz etmektedir.

84. Osman Feyzî Efendi: Mevlidü'n-nebî. Süleymaniye Kütüphanesinde bir nüshası bulunan eser Bursalı Mehmed Tahir tarafından bildirilmektedir.

85. Nesîmî: Mevlid. Necla Pekolcay tarafından üç nüshası olduğu söylenen eser bulunamamıştır.

86. Şâhidü'n-Nayyî: Mevlid. Necla Pekolcay tarafından dokuz nüshası olduğu belirtilmektedir.

87. Mustafa (Bursalı): Mevlid. Necla Pekolcay tarafından iki nüshası olduğu belirtilmektedir.

Bu mevlidler dışında literatürde bulunmadığı halde M. Fatih Köksal'ın çalışmasında 44 mevlid, müellifleri ile beraber gösterilmektedir.⁹⁰

1.3. Dinî Mûsikî Formu Olarak Mevlid

Türk din mûsikîmizde mevlidin önemli bir yeri vardır. Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-necât adlı eseri toplumumuzda büyük bir ilgi ve alakaya mazhar olmuştur. Bu ilgi neticesinde mevlid müzikal anlamda kendine özgü bir tarzda irticalen veya besteli bir şekilde icra edilmiştir.⁹¹

Mevlid, Hz. Peygamber'in doğum yıl dönümü olan Rebûlevvel ayının on ikinci gecesi başta olmak üzere mübârek gün ve gecelerde, bir şahsın vefat yıl dönümlerinde, adaklarda, hac dönüşlerinde, doğumlarda,⁹² dinî merasimlerde,⁹³ bir çocuğun sünnet töreninde, evlilik törenlerinde, ev alma, iş yeri açma, askerlik durumlarında, hastalığı atlatma, camilerin açılışlarında⁹⁴ gibi sebeplerle okunmaktadır.

Mevlidin bu derece okunmasında bestelenmiş olmasının da önemli bir rolü vardır. Sadeddin Nüzhet Ergun mevlidin kendi döneminde bestelenmiş olabileceğini tahmin ettiğini söylemektedir. Ayrıca bizzat Süleyman Çelebi'nin bestelemiş olabileceğini de ifade etmektedir.⁹⁵ Mevlidin Sinaneddin Yusuf tarafından bestelendiğine dair bilgiler de mevcuttur.⁹⁶ Fakat mevlidin asıl bestekârının Bursalı bir mûsikişinas olan Sekban olduğu düşünülmektedir.⁹⁷ Bu beste uzun zaman okunmakla beraber notaya alınmaması, uzun ve sanatlı olması gibi sebeplerden dolayı⁹⁸ 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde unutulmaya başlanmıştır.⁹⁹

Mevlid farklı zamanlarda da bestelenip okunmuştur. İki mevlid bestelerinden ‘‘Hayhay’lı’’ ve ‘‘Sâlât’lı’’ okunan mevlid bestesi unutulmayıp okunsa da¹⁰⁰ özellikle

⁹⁰ Köksal, *Mevlid-nâme*, 73-78.

⁹¹ Nuri Özcan, ‘‘Mevlid’’, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/484-485.

⁹² Aymutlu, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, 59-60.

⁹³ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, 24.

⁹⁴ Koca, ‘‘Dinî Mûsikî Formu Olarak Mevlid ve Dobruca Besteli Mevlîdi’’, 164.

⁹⁵ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi* (İstanbul: Vadi Yayınları, 2017), 42.

⁹⁶ Ubeydullah Sezikli, ‘‘Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser’’, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2008), 181.

⁹⁷ Mermutlu, ‘‘Besteli Mevlid Meselesi’’, 416.

⁹⁸ Sezikli, ‘‘Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser’’, 181.

⁹⁹ Özcan, ‘‘Mevlid’’, 29/484.

¹⁰⁰ Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, 42.

sadece İstanbul'da bulunan Koca Mustafa Paşa Sünbül Efendi Dergâhında okunduğu bilinen “Hayhay’lı” mevlid sonda tekrar edilen “h” harfinin Türkçedeki karşılığının “evet” olması anlam bakımından karışıklığa sebebiyet verdiği için okunması bırakılmıştır.¹⁰¹

Mevlidi Kemal Batanay yeniden bestelemiş ve bu beste Kani Karaca tarafından okunmuştur.¹⁰² Ortaya çıkmamış olsa da Sadettin Kaynak tarafından yapılmış bir mevlid bestesinden de söz edilmektedir.¹⁰³ Kani Karaca'nın okuduğu mevlidlerden birinin icra özellikleri Mustafa Yıldırım tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır.¹⁰⁴

Besteli mevlide dair nüshalara bakıldığında benzer makamların olduğu görülmektedir. Bu nüshalardan Bursa Orhan Kütüphanesi 985 numarada bulunan 1115/1703 tarihinde yazılmış olan mevlid metni ile İstanbul Hacı Selimağa Kütüphanesi Hüdai kitaplığında bulunan 1242/1827 yılında yazılı bulunan mevlid metninin her satırında hangi makamın okunacağı yazılmıştır. İki nüshada da kullanılan makamlar şunlardır: Dügâh, Sabâ, Kûçek, Hüseyinî, Muhayyer, Karcığâr, Rast, Nikriz, Nihavend, Pençgâh, Nevâ, Çargâh, Uzzâl, Şehnâz, Bûselik, Acem, Eviç, İsfahân, Dilkeş, Segâh, Nevrûz ve Nevrûz-i acem'dir.¹⁰⁵

Hüsameddin Bursevî'ye ait olan Mühimmâtü'l-Mü'minîn adlı eserin mevlid bölümünün dokuz farklı nüshası üzerinde çalışan Bedri Mermutlu okunan makamların tespitini de yapmıştır. Çalışmanın nüshaları: Milli Kütüphane nüshası, Bursa Orhan kitaplığında kayıtlı nüsha, Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan Hacı Mahmud Efendi bölümündeki nüsha, Selimağa Kütüphanesinde Hüdâî bölümüne ait olan nüsha, Michigan Üniversitesinde olan mecmuanın nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümünde bulunan nüsha, İstanbul Millet Kütüphanesinde bulunan nüsha ve İstanbul Atatürk Kitaplığı Cevdet Paşa Kitapları bölümünde olan mecmua nüshasıdır. Bu nüshalar neticesinde mevlidlerde kullanılan makamlar şunlardır: Dügâh, Sabâ, Hüseyinî, Nevâ, Hicâz, Kûçek, Bülend, Muhayyer, Necd-i Hüseyinî, Rast, Pençgâh, Beyati, Uşşak, Karcığâr, Gerdaniye, Mâhur, Nikriz, Nişâbur, Eviç, Çargâh, Uzzâl, Şehnâz, Bûselik,

¹⁰¹ Özcan, “Mevlid”, 29/485.

¹⁰² Özcan, “Mevlid”, 29/485.

¹⁰³ Özcan, “Mevlid”, 29/485.

¹⁰⁴ Yıldırım, *Türk Müsiki'sinde Mevlid Geleneği ve Kani Karaca'nın Mevlid İcralarının Tahlili*, 1-242.

¹⁰⁵ Sezikli, “Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser”, 184.

Acem, Nihâvend, Zâvil, Isfahân, Segâh, Muhalif Hüseyinî, Irak, Dilkeş, Nevrûz ve Nevrûz-u Acem'dir.¹⁰⁶

Mevlid merasiminin makamsal icrası şu şekilde gerçekleşmektedir:

‘‘Bir mevlid merâsiminde şu 4 grup yer almaktadır: ‘Âşirhânlar: Kur’an okuyanlar; Tevşîhhânlar: Tevşîh ve ilâhi okuyanlar; Mevlidhânlar: Mevlid bahirlerini okuyanlar; Duâhânlar: Dua edenler.’

Mevlid merâsimi, âşirhânın Ku’an tilâvetiyle başlar ve makam olarak okuyuşunu sabâ ileşinden bir makamla bitirir. Tevşîh grubu da sabâ, çarhâh, düğâh veya şevkutarab makamından bir tevşîh okurlar. İlk bahir olan Münâcât veya Tevhîd bahrine özellikle Aziz Mahmut Hüdâyî hazretlerine ait ve çargâh makamında olan:

*‘Kudûmün rahmeti zevk u safâdır Ya Resûlallah
Zuhûrun derd-i uşşâka devâdır yâ Resûlallah
Nebî idin dahi Âdem dururken mâ’vü tîn içre
İmâm-ı enbiyâ olsan revâdır yâ Resûlallah
Kemâli zümre-i kümmel senin nûrunla bulmuşdur
Vücûdun mazhar-ı tâmm-ı Hudâ’dır yâ Resûlallah
Seninle erdiler zâta dahi envâ’-ı lezzâta
İşin erbâb-ı hâcâta atâdır yâ Resûlallah
Hüdâyî’ye şefâ’at kıl eğer zâhir eğer bâtın*

Kapuna intisâb etmiş gedâdır yâ Resûlallah’ tevşîhin okunduğu bildirilmektedir. Okunan tevşîhin akabinde ‘*Allah adın zikredelim evvela’* şeklinde başlayan tevhîd bahrine aynı makamla girilir; sabâ ailesinden makamlar (sabâ, sabâ zemzeme, düğâh, çargâh, şevkutarab vb.) arasında gezindikten sonra bilhassa ‘*Her ki diler bu duada buluna, fatiha ihsan ede ben kuluna’* beytinde hüseyinî makamında karar verilir. Burada duahân mevlidin müellifine dua eder ve fatiha çeker.

Akabinde âşirhân Kur’an-ı Kerîm tilâvetine başlar ve hicaz makamıyla karar verir. Tevşîh grubunun hicaz makamında okuduğu tevşîh veya ilâhîden sonra

¹⁰⁶ Bedri Mermutlu, ‘‘Mevlid Musikisinde Makam Seyri Üzerine Nadir Nüşhalara Dayalı Karşılaştırmalı Bir Çalışma’’, *Journal of Turkish Studie JTS* 42 (2014), 165-193.

mevlidhan ‘*Hak Teâlâ çün yarattı Âdem*’i’ mısrasıyla başlayan Nur bahrine girer. Bu bahirden önce genellikle hicaz makamından ‘*Çün doğup tuttu cihâni*’, ‘*Yârab garib bîkesem*’ veya:

‘Tende cânım cânda cânânım Muhammed Mustafâ

Mülk-i dil tahtında sultânım Muhammed Mustafâ

Muntazırdır mâh-cemâlin görmeğe ‘âşıkların

Gel tulû’ et mâh-ı tâbânım Muhammed Mustafâ

Cilvegerdir dâima nakş-ı cemâlin sînde

Hâne-i Kalbimde mihmânım Muhammed Mustafâ

Ya Resûlallah garîbindir senin Abdüssamed

Kıl şefâ’at ey kerem-kânım Muhammed Mustafâ’ tevşihlerini okumak âdet olmuştur. Bu bahir içerisinde segâh, hüzzam, müstear, eviç, ferahnâk, karcıgar, tâhir-büselik vb. makam geçkilerinden sonra rast makamıyla karar verilir.

Bu bahrin bitiminde topluca salavât getirilir ve âşirhân rast makamında Kur’an okumaya başlar. Kur’an tilâvetini müteakip tevşih grubu yine rast makamından bir tevşih okur. Bu babdan olmak üzere rast makamından ‘*Yâ Rasûlallah şefaât eyle Allah aşkına*’ veya:

‘Doğmazdı kalbe iman, inmezdi arza Kur’an

Meçhul olurdu esmâ, levlâke yâ Muhammed

Mâtem tutardı gökler, gülmezdi hiç melekler

Mahzûndur Arş-i alâ, levlâke yâ Muhammed

Feyzinle güldü âlem, gufrâna erdi âdem

Ağlardı belki hâla, levlâke yâ Muhammed

Sayende erdi insan Tevhîde, yoksa putlar

Mâbûd olurdu –hâşâ- levlâke yâ Muhammed

Şefkatli annesinden öksüz kalan yetîme

Benzerdi sanki eşyâ, levlâke yâ Muhammed

*Gün görmeden baharlar, sislerle örtülürdü
Zindan olurdu dünyâ, levlâke yâ Muhammed*

*İnler dururdu sesler, her nağme hıçkırıkdi
Tutmuştu Arşı şekvâ, levlâke yâ Muhammed*

*Dünyâda tek hakikat uğrunda can verenler,
Bulmazdı derde kimyâ, levlâke yâ Muhammed*

Al kan, figan içinde te 'yîd ederdi zulmü

Binlerle kanlı sehpâ, levlâke yâ Muhammed' eseri okunur. Mevlidhân 'Âmine Hâtun Muhammed ânnesi' beyitiyle başlayan Velâdet bahrini okumaya başlar. Bu bahirde sabâ, uşşak, hicaz, ısfahân, sûzinâk, mâhur, nişaburek, segâh, nihâvend makam geçkileri yapılabilir. 'İçtim ânı oldu cismim nûra gark' beytini gerdâniye perdesinde mâhur makamıyla başlar ve hüseynî perdesinde nişaburlu kalış gösterir. Müteakip beyitler arasında mevlidhân nişâburlu kalışlar yaptıkça tevşîh grubu salât ü selâm okur; daha sonra segâh makamıyla karar verilir. Duâhan ayakta kısa bir dua yapar.

Âşirhan, segâh makamında başladığı Kur'ân tilavetini hüseynî veya uşşak makamıyla bitirir ve tevşîh grubu aynı makamda bir tevşîh veya ilâhî icrâ eder. Bu bölümde uşşak makamından:

*'Ey Hudâ'dan lutf u ihsân isteyen
Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel
Cennet içre hûr u gilmân isteyen
Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel*

*Ol Resûl'ün doğduğu şeb bî-gümân
Leyle-i Kadr'e müşâbihdir hemân
Bulmak istersen cehennemden emân
Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel*

*Zât-ı pâki cân u dilden dinle sen
Mahz-ı Nûr-i Hakk'dır ol zât-ı hasen
Olduğunca dünyâda sağ u esen
Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel*

*Meclis-i mevlidde ey VÂLÎ müdâm
Ol Resûl'e kıl selât ile selâm
Cennet-i a'lâda ister isen makâm
Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel*

*Fikr edüp dünyâdan elbet geçmeği
Cennete âhir sırâtdan geçmeği
Havz-ı kevserden dilersen içmeği*

Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel' tevşihî okunur. Mevlidhan da yine hüseynî veya uşşak makamıyla 'Yaradılmış cümle oldu şâdümân' beytiyle başlayan Merhaba bahrine girer. Bu bahir içerisinde uşşak, pençgah makamları gösterilir ve segâhla karar verilir.

Âşirhân da segâh makamıyla başladığı Kur'an tilavetini hüzzam makamıyla sona erdirir; tevşih grubunun hüzzam makamında okuduğu 'Yâ sâhibe'l-cemâl ve yâ sâhibe'l-beşer' veya:

*'Merhabâ ey Fahr-i Âlem merhabâ
Merhabâ ey Şâh-ı A'zam merhabâ
Zât-ı pâkin eylemiş Rabb-ül ulâ
Bâ'is-i icâd-ı eşya mutlakâ*

*Es salatü vesselam ey Mahrem-i Zat-ı Hûda
Es salatü vesselam ey Ehl-i Beyt-i Mücteba*

*Hak-i kabrin çeşm-i câna tûtiya
Mesken olsun kul kabul ravzan bana
Adile mücrise de affet şeha*

Ey Ebu'l Kasım Muhammed Mustafa' vb. tevşihlerin akabinde mevlidhân aynı makamla *'Söyleşürken Cebrâil ile kelam'* beytiyle başlayan Mirâc bahrine başlar. Sûzidil, kürdîlihiczkar, eviç, sabâ, segâh, hicaz vb. makam geçkileriyle süslenen bahir uşşak makamıyla sona erer.

Aynı makamla okunan Kur'an tilavetini yine uşşak bir tevşih Ömer Rûşenî'den :

*'Çün doğup tuttu cihan yüzünü hüsnün güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mâhiveşi*

*Türk ve Kürd ve Acem ve Hind bilir bunu ki, sen
Haşim'sin, Arabî'sin, Medenî'sin, Kureyşî*

*Sensin ol Pişt-ü penah melek-ü-ins-ü-peri
Enbiânın güzeli sevgilisi hûb-ü-hoşî*

*Parmağından akıtıp âb-ı revân bahş-ı revân
Nice yüzbin kişiden ref idiser sen ateşi*

*Sen emîre kul olan, her ne kadar müdbir ise
Bende-i makbil olur misl-i Bilâl-i Habeşî*

*Dîk-i hikmetde pişirdi çü seni Sevgili Hak
Cibril olsa, nola matbahının himyekeşi*

*Üzülür ırkı Ebû Cehl gibi ebter olur
Sen Ebü'l- Kâsım ile her kim iderse güreşi*

Veddûhâ virdine vel-leyl okuram sümbülüne

Rûşenî virdin okur külle gadât-in ve 'aşi' veya ilâhî izler. Bir başka mevlidhân da bu makamla *'Yâ İlâhî ol Muhammed hakkıçün'* beytiyle başlayan Münâcât bahrine girer. Bu bahrin sonunda *'Ümmetimden razı olsun ol Muîn'* cümlesinin akabinde bütün topluluğun *'Rahmetullâhi aleyhim ecmaîn'* dua

cümlesiyle biter. Âşirhânın okuduğu son Kur'an tilavetinin ardından duâhânın yaptığı uzunca bir duâyla mevlid merâsimi sona erer."¹⁰⁷

¹⁰⁷ Fatih Koca – Ahmet Hakkı Turabi, “Türk Din Mûsikîsi Formları”, *Türk Din Mûsikîsi*, ed. Ahmet Hakkı Turabi (Ankara: Grafiker Yayınları, 2018), 97-99; M. Zinnur Kanık, “Mevlid-i Nebî ve Mûsikîsi” *Karabatak* 60 (Şubat 2022), 134-137.

İKİNCİ BÖLÜM

DİYARBAKIR'DA MÛSİKÎ VE MEVLİDHANLAR

2.1. Diyarbakır'ın Sosyo-Kültürel Yapısı ve Mûsikîsi

Eski çağlardan beri var olan Diyarbakır şehrinin kuruluş tarihi bilinmemektedir. Yaklaşık olarak beş bin yıllık bir geçmişe sahip olan şehir, Dicle ve Fırat Nehirleri arasında, Mezopotamya denilen bölgede kurulmuştur. Bölgede bulunan ve zamanında aktif volkanik bir dağ özelliği taşıyan Karacadağ şehrin bazalt kayalıklar üzerinde kurulmasına yol açmıştır. İran-Anadolu ve Mezopotamya-Kafkasya yollarının kesiştiği şehir Karadeniz Bölgesi'ni Mezopotamya bölgesine bağlaması sebebiyle önemli bir yere sahiptir.¹⁰⁸

Şehir stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetler: Subarular, Hurriler, Asurlar, Aramiler, Urartular, İskitler, Persler, Makedonyalılar, Selevkoslar, Partlar, Romalılar, Sasaniler, Bizanslılar, Akhunlar, İslam Halifeleri, Emeviler, Abbasiler, Mervaniler, Selçuklular, Artuklular, Eyyubiler, Moğollar, Türkmenler, Akkoyunlular, Safeviler ve Osmanlılardır.¹⁰⁹

Tarih boyunca farklı medeniyetlerin hakimiyetine giren Diyarbakır şehri Hz. Ömer'in hilafeti zamanında (H. 634-644) İyâz b. Ganm komutanlığında H. 639 yılında Müslümanlarca fethedilmiştir. Bu kuşatma esnasında 27 sahabe şehit olmuştur. Şehit olan sahabeler İçkale Camii'nde bulunan türbeye gömülmüşlerdir.¹¹⁰

Diyarbakır Yavuz Sultan Selim'in hükümdarlık yaptığı dönemde Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Şehre atanan ilk Osmanlı valisi Bıyıklı Mehmet Paşa olmuştur. Şehir Osmanlıların hakimiyetine girdikten sonra harap olan kısımların imarının yapılması ile

¹⁰⁸ Vedat Güldüğan, *Diyarbakır Tarihi* (Ankara: Kripto Kitalar, 2011), 14.

¹⁰⁹ Zeynel Abidin Çiçek, *Diyarbakır'ın Fethi, Tarihi ve Kültürü* (Diyarbakır: Diyarbakır Sur, 2007), 9.

¹¹⁰ Beysanoğlu, *Diyarbakırda Gömülü Meşhur Adamlar*, 19-20.

büyük bir gelişme göstermiştir. Bıyıklı Mehmet Paşa'nın yaptırdığı bir cami ve hamamla başlayan imar Osmanlının hüküm sürdüğü yıllar boyunca devam etmiştir.¹¹¹

Şehir 349 yılında Bizans imparatoru Cosnstance'nin döneminde surlarla çevrilmiştir. Surların oluşturduğu kale yukarıdan bakıldığı zaman kalkan balığı görünümündedir. Dış kale ve iç kale olarak iki kısma ayrılan kale 82 burçtur.¹¹² Şehirdeki ilk yerleşim yerinin içkalede bulunan sarp kayalığın olduğu düşünülmektedir.¹¹³

Şekil 1: Kalkan balığı görünümünde Diyarbakır surları.¹¹⁴

Şehre tarih boyunca farklı isimler verilmiştir. Bu isimlerden ilkinin MÖ 1310-1281 yıllarından kalma Asur Hükümdarı olan Adad-Niharî'nin bir kılıç kabzasında Amedi veya Amidi şeklindeki yazıdan almıştır. Daha sonra şehre Amida, Amid, Amide, Kara-Amid, Kara Hamid, Amid-i Sevdâ, Diyar-ı Mudar, Diyar-ı Bekr, Diyar-ı Rabia gibi isimler verilmişse de 20. yüzyıldan itibaren Diyarbakır denilmiştir.¹¹⁵

¹¹¹ Şevket Beysanoğlu, *Anıtları ve Kitâbeleri İle Diyarbakır Tarihi* (Ankara: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, 1996), 2/ 520.

¹¹² Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırım* (Ankara: D.M.S. Doruk Matbaası, 1982), 1/ 154.

¹¹³ Şevket Beysanoğlu, *Anıtları ve Kitâbeleri İle Diyarbakır Tarihi* (Ankara: Neyir Matbaası Yayınları, 1987), 1/ 2.

¹¹⁴ Beysanoğlu, *Diyarbakır Tarihi*, 1/2.

¹¹⁵ Güldüğan, *Diyarbakır Tarihi*, 18.

Farklı medeniyetlerin izlerini taşıyan Diyarbakır şehrinde mûsikî de bu medeniyetlerin tutumuna göre şekillenmiştir. Özellikle ilmî ve edebî sahadaki gelişmelerin ilerlemesi, şehrin mûsikî kültürünün gelişmesini, kendine has özellikler barındırmasını sağlamıştır. Bu açıdan baktığımızda Diyarbakır’da mûsikî folklorunun gelişip günümüze kadar gelmesinde şehirde hüküm süren medeniyetlerden biri olan Akkoyunlu Dönemi’ne bakılması gerekmektedir. Nitekim Akkoyunlu hükümdarlarından Uzun Hasan Dönemi’nin (1478-1490) bu gelişmede etkisi olmuştur. Uzun Hasan’ın mûsikîye önem vermesi, 98 kişiden oluşan “Ehl-i tarab” diye isimlendirilen saz heyetini seferler zamanında kendisinin yanında bulundurması mûsikînin gelişmesini ve günümüze taşınmasını sağlamıştır.¹¹⁶

Osmanlı Dönemi, Diyarbakır mûsikîsinin gelişme gösterdiği dönemlerden bir diğeri olmuştur. Osmanlı padişahlarından IV. Murat şehre her gelişinde Diyarbakır mûsikişinaslarının düzenlediği mûsikî icralarını dinlemiş ve bu icralardan çok etkilenmiştir.¹¹⁷

Diyarbakır’da mûsikî faaliyetleri Celal Güzelses ile beraber belli bir düzende sürdürülmüştür. Celal Güzelses’in 1930’larda Diyarbakır hanende okuyucularından oluşturduğu ilk topluluğu mûsikî sahasında yapılan ilk faaliyetlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Aynı şekilde Güzelses, 1942’de de Diyarbakır Halkevi Mûsikî Cemiyeti’ni kurmuştur.¹¹⁸

¹¹⁶ Vedat Güldüğan, *Diyarbakır Kültürü* (Ankara: Kripto Kitaplar, 2011), 13.

¹¹⁷ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 13.

¹¹⁸ Şevket Beysanoğlu vd. *Diyarbakır Musikî Folkloru* (Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, 1996), 13.

Şekil 2: Diyarbakır Halk Müsîkîsî Cemiyeti'nde çalışma yapan Celal Güzelses'in talebeleri: 1. Hüsni İpekçi (siyah ceketli), 2..., 3. Marangoz Şaban, 4. İzzet Dinçer (Kör İzzo), 5- Tarık Çıkıntaş (Siyah Gözlüklü), 6..., 7- Garabet (Bube) Menekşe (gözlüklü), 8- Necati Mungan, 9- Cümbüşçü Ağop¹¹⁹

Diyarbakır müsikîsinin çeşitli kaynakları olmakla beraber Vedat Güldoğan konu hakkında şunları söylemektedir:

“Diyarbakır musikisinin temeli saray musikisidir ve icralar klasik sazlar eşliğinde gerçekleşmiştir. Diyarbakır musikisinin özünü şarkı, türkü, uzun hava, gazel, hoyrat ve oyun havaları oluşturmakta ise de Türk musikisinin bütün özelliklerini bünyesinde toplamıştır. Temelinde saray musikisi olduğundan yöre türkülerinde o klasik havayı hissetmek mümkündür.”¹²⁰

Diyarbakır müsikîsinin özü çeşitli müsikî gelenekleri etrafında şekillenmiştir. Bu minvalden bakıldığında Diyarbakır müsikîsî beş ana başlık şeklinde kategorize edilmektedir.¹²¹ Bunlar:

1. Saz Şairliği ve Âşık (Ozan) Geleneği
2. Tekke (Tasavvuf) Müsikîsî
3. Klasik Türk Müsikîsî
4. Halk Müsikîsî

¹¹⁹ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 128.

¹²⁰ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 14.

¹²¹ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 14.

5. Dengbej Geleneği

Diyarbakır'da çeşitli sebeplerden dolayı mûsikî icraları yapılmaktaydı. Özellikle yaz aylarında sıcağın etkisiyle Dicle Nehri kenarında oluşturulan hülle denilen gölgeliklerde eğlenceye yönelik meşkler yapılırdı.¹²² Kış aylarında ise evlerde düzenlenen “Velme (veya Velime) Geceleri” Diyarbakır müziğinin icra edildiği ortamlardandır. M. Zeki Giray'ın yüksek lisans tezinde Ocak ile yaptığı görüşmede Velme Geceleri'ne dair şu bilgileri aktarmaktadır:

“Şehrin ileri gelenlerinin, iş adamlarının, alim, şair, düşünür ve müzisyenlerinin katıldığı, ekseriyetle 15-20 günde bir yapılan toplantılardır. Bu toplantılarda Diyarbakır'ın kültürel ve tarihi konularından bahsedilir, şehrin güncel sorunları tartışılır, ilmi ve edebi tartışmalar yapılır, şiirler ve gazeller okunur, klasik fasılla başlayıp Diyarbakır musikisi ile devam edip son bulan musiki eğlenceleri yapılırdı.”¹²³

Diyarbakır mûsikîsinin icrası belli bir düzen ve seyir ile yapılmakta idi. İcraya öncelikle sanat mûsikîsi eserlerinin okunması ile başlanılır sonrasında Diyarbakır yöresine ait eserlerle icraya devam edilirdi.¹²⁴ İcrada ilk olarak bir peşrev ile başlanmakta idi. Beste-semai şeklindeki ağır şarkılarla süren icra, şarkılar- curcunalar, semai ve saz eserleriyle beraber bitirilmekteydi.¹²⁵

Diyarbakır mûsikîsinde çoğunlukla icra edilen makamlar: İbrahimi (Uşşak-Hüseyni, Beyati, Muhayyer), Şirvani (Hicaz Ailesi, Arazbar), Beşiri (Mahur, Rast), Nevrûz (Karcığar), Muhallif (Hüzzam, Segah), Minare Uşşığı (Uşşak), Cembelli (Hüseyni), Kelenderi (Saba), Kesik Hoyrat (Nikriz) şeklindedir.¹²⁶

¹²² Beysanoğlu vd. *Diyarbakır Musikî Folkloru*, 13.

¹²³ Mehmet Zeki Giray, *Diyarbakır Musiki Folkloru* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 33.

¹²⁴ Vedat Güldüğan, *Diyarbakır Müziği ve Folkloru* (Ankara: Kripto Kitalar, 2011), 1.

¹²⁵ Suphi Martağan, *Diyarbakır Türküleri Şevket Beysanoğluna 70. Yaş Armağanı* (Ankara: San Matbaa, 1991), 361.

¹²⁶ Hayri Yoldaş, *Taşplaklarda “Şark Bülbülü” Celâl Güzelses* (Diyarbakır: Form Matbaacılık, 2008), 10.

Diyarbakır mûsikîsinde kullanılan güfteler Diyarbakırlı şairlerin divan ve halk edebiyatına ait şiirlerinden oluşmaktadır. Diyarbakır mûsikîsinde Türk mûsikîsinin tüm usullerini kullanılmakla beraber çoğunlukla 4/4, 10/8, 2/4'lük usuller kullanılmıştır.¹²⁷

Diyarbakır mûsikîsinde çeşitli çalgılar bulunmaktadır. Bu çalgılardan davul ve zurna halk oyunlarında; ud, kanun, keman, cümbüş, kaval, çağirtma, tef, darbuka gibi çalgılar ise halk mûsikîsinde kullanılmıştır. Ney, kudüm, daire, zil, nakkare, sini, tambur ve rebab gibi aletler de tekke mûsikîsinde kullanılmıştır.¹²⁸

Diyarbakır mûsikîsinde icracıların önemli bir yeri vardır. Bu icracılardan çoğu vefat etmişse de Diyarbakır mûsikîsinin günümüze değin sürmesinde ve aktarımında etkili olmuşlardır. Bu icracılar şu şekilde sıralanabilmektedir: Ayşe Hanım (Çalgıcı Ayşe), Zarife Hanım (Diyarbakırlı Zarife), Ahmet (Ahmike) Yüksekses, Celal Güzelses, Ulu Camii Ser-Müezzini Recep Peker, Sadık Özbek, Berber Sait (Şenses), Hasta Sait, Mehmet Ali Erdem, Tarık Çıkıntaş (Mevlidhan), Yusuf Tapan, Selehattin Erkan, Kenan Temiz, Ayşe Şan, Eşref Atay, Hüsnü İpekçi, Ramazan Şenses, Cemil Değer, Celal Aycan, Recep Kaymak, Bedri Ayseli, Mustafa Canan, Celal Sevimli (Mevlidhan), Emin Turgay, Azize Gürses, Emin Taşkın, Kadir İpek ve Coşkun Sabah.¹²⁹

2.2. Diyarbakır'da Dinî Mûsikî Formları

Diyarbakır'da dinî mûsikî tasavvuf (tekke) mûsikîsi olarak adlandırılmaktadır. Özünde dini barındıran tasavvuf mûsikîsi, Diyarbakır'da Müslüman olmayanların mensubu oldukları kiliselerde, sinagoglarda dinî törenlerini müzikle beraber icra etmeleriyle gerçekleşmektedir. Müslümanlar ise dinî zikirlerini genelde katıldığı tarikatların kaideleriyle ve "Arbane/Erbane" denilen def türü bir çalgıyla icra etmektedirler. Bununla beraber Müslüman kesim özellikle mevlid törenlerinde, minarede okunan ezanlarıyla, na't-ı şerîfler, methiyeler ve mersiyelerle dinî mûsikîyi aktif bir biçimde icra etmektedirler.¹³⁰

¹²⁷ Vedat Güldoğan, "Dünden Bugüne Diyarbakır Musiki Folkloru", *1.Bütün Yönleriyle Diyarbakır Sempozyumu*, (Ankara: Neyir Matbaa, 2001), 381.

¹²⁸ Beysanoğlu vd. *Diyarbakır Musikî Folkloru*, 14.

¹²⁹ Beysanoğlu vd. *Diyarbakır Musikî Folkloru*, 14.

¹³⁰ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 17.

Diyarbakır Hz. Ömer'in halifelik yaptığı dönem olan H. 639 yılında İslam hakimiyetine girmiştir.¹³¹ Bu açıdan baktığımızda Diyarbakır'da dinî mûsikînin yüzyıllardır icra olunduğu anlaşılacaktır. Zira İslam medeniyetinin hakimiyetine giren Diyarbakır şehrinin hem ilmî hem de fikri hayatında büyük canlanmalar yaşanmıştır. Özellikle şehirde medreselerin (Mesudiye-Zinciriye) yapılması ile İslamî ilimlerin okutulması sağlanmış, önemli ve tanınan isimler bu sayede yetişmiştir.¹³²

İcra olunduğu mekâna bağlı olarak cami ve tekke mûsikîsi diye adlandırılıp ikiye ayrılan Türk din mûsikîsi¹³³ Diyarbakır'da camilerde icra olunan formlar ile tekkelerde icra edilen formların bir çoğunu kullanmaktadır. Aynı zamanda bu formları kendilerine özgü yapılarıyla icra etmektedirler.

2.2.1. Cami Mûsikîsi

Türk din mûsikîsinin mekân olarak camide; ibadetlerin öncesinde, ibadet esnasında ve ibadet sonrasında gerçekleştirdiği, sadece sese dayalı olan mûsikîsine cami mûsikîsi denilmektedir.¹³⁴

Cami mûsikîsinde imam ve müezzinin icraları irticali olarak gerçekleşmektedir. Çalgıların kullanılmadığı icralarda: ezan, kamet, tesbihat, mahfel sürmesi, temcîd, münâcât, salâ (salât), tardiye, tekbir, mevlid, mi'râciye, Muhammediye, tevşîh, cami na'tı ve ramazan ilahileri gibi formlar kullanılmaktadır. Güftelerde kullanılan dile baktığımızda genellikle Arapçanın kullanıldığı görülmektedir.¹³⁵

Diyarbakır'da cami mûsikîsi, Anadolu'nun ilk İslam mabedi olarak kabul edilen Ulu Camii'nin varlığı ile önemli bir gelişme göstermiştir. Yapılış tarihi tam olarak bilinmeyen camide "imam, müezzin, hatip, vaiz, cüzhan, aşırhan, duagiyan" diye isimlendirilen görevliler bulunmakta idi. Aynı zamanda (Sinanoğlu, Nebi ve Şeyh Matar camileri dışında) Diyarbakır'da bulunan diğer tüm camilerde de bu görevliler yer almakta

¹³¹ Beysanoğlu, *Diyarbakırda Gömülü Meşhur Adamlar*, 19-20.

¹³² İbrahim Yılmazçelik, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995), 6.

¹³³ Ahmet Şahin Ak, *Türk Din Mûsikîsi* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2016), 70.

¹³⁴ Nuri Özcan, "Cami Mûsikîsi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 7/102.

¹³⁵ Özcan, "Cami Mûsikîsi", 7/102.

idi.¹³⁶ Diyarbakır’da cami mûsikîsinin formları Türkçe icra edildiği gibi Kürtçe de icra edilmektedir.¹³⁷

Diyarbakır’da bulunan tüm minarelerde cuma akşamları sabah ezanına bir saat kalacak şekilde na’t-ı şerîfler, koro beyitler, salât ve selamlar icra edilirdi. Uşşak makamı ile başlayan na’t-ı şerîfler Nevruz makamıyla devam eder en sonda da Saba makamıyla sona ererdi. Bu icralar 1965 yılına kadar devam etmiştir.¹³⁸

Cami mûsikîsi formlarının bir çoğunu kullanan Diyarbakır şehrinde bu formların bir kısmı kendine özgü tarzlarda icra olunmuş, aynı zamanda Diyarbakır mûsikîsinin zenginliği adedince çeşitli formlarda üretimler yapılmıştır. Diyarbakır’a özgü özellikler barındıran formlardan bazıları ise şunlardır:

2.2.1.1. Ezan

Sözlük anlamı “bildirmek, çağırmak, duyurmak, ilan etmek” olan ezan, Müminlere farz namazlarının vakitlerini bildirmek üzere okunmaktadır.¹³⁹ Diyarbakır’da Müminlere farz namazlarının vaktinin geldiğini bildiren ezan her vakitte ayrı makamda icra edilirdi. Bu makamlar namaz vaktine göre şu şekilde idi:¹⁴⁰

1. Sabah ezanı: Saba makamında
2. Öğle ezanı: Hüseyini makamında
3. İkinci ezanı: Acem-Aşiran makamında
4. Akşam ezanı: Segah makamında
5. Yatsı ezanı: Cuma geceleri Hicaz makamında, diğer gecelerde ise Beyati makamında icra edilirdi.

2.2.1.2. Salâ (Salât)

Türk din mûsikîsinin formlarından olan salâ (salât)¹⁴¹ Arapça anlamıyla “dua” ve “namaz” demektir. Hz. Muhammed’e selam ve dua etmek, Allah’tan rahmet dilemek,

¹³⁶ Mevlüt Mergen, *Bibi'nin Diyarbakır Feryadı* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Basımevi, 2011), 65-66.

¹³⁷ Mermutlu, “Diyarbakır’da Hoş Bir Sadâ Tasavvuf Müsikîsi”, 39-41.

¹³⁸ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 17-18.

¹³⁹ Abdurrahman Çetin, “Ezan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12/36-38.

¹⁴⁰ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 18; Mustafa Beydür, *Kişisel Görüşme*, (15 Eylül 2021).

¹⁴¹ Bu bölüm başlığındaki bilgiler Mevlidhan Mustafa Beydür ile yapılan kişisel görüşmeler neticesinde yazılmıştır. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, *Kişisel Görüşme*, (15 Eylül 2021).

ondan şefaât istemek, ailesine ve yakınlarına dua etmek gibi içeriklerden oluşan güftelerin besteli veya irticalen okunmasıdır.¹⁴² Hatip Zâkirî Hasan Efendi'nin ‘‘Dilkeşhâverân Sabah Salâsı’’ bu alanda en bilinen salâ örneğidir. Cenaze salâsı olarak okunmaktadır. Cenaze salâsı dışında ‘‘Cumâ’’ ve ‘‘Bayram Salâtı’’ da vardır.¹⁴³

Diyarbakır cami mûsikisinde salânın önemli bir yeri vardır. Hz. Peygamber'e selam ve dua içeren salâlar Diyarbakır'da ayrı bir ilgi ve kendine has özellikleri ile icra edilmiştir. Diyarbakır salâlarının çoğu Hüseyini makamında okunmaktadır. Her cuma gecesi yatsı namazından önce ‘‘Salâtu Selâm’’ okunur, Hz. Peygamber'e şu cümlelerle salavat getirilirdi:

*‘‘Esselatu ve sellam aleyke ya Resûlallah
Esselatu vesselam aleyke ya Habîballah
Esellatu vesselam aleyke ya hayre Halkillah.’’*

Bu selâtu selamdan sonra yaklaşık on dakika kadar süren ve Hüseyini makamında şu Na't-ı Şerîf okunurdu:

*‘‘Sezâdır zâtına ancak risâlet ya Resûlallah
Beşirsın şânına layık beşâret ya Resûlallah
Seni âlemlere rahmet için gönderdi ol Bârî
Bize bir merhamet kılmak merhamet ya Resûlallah
Yüzün görmeksizin iman getirdik biz bilâ şübhe
Cenâbından umarız şefâ'at ya Resûlallah
Sirâc-ı nûr-i enversin yüzün nur ile ey Sultân
Sırâtdan bizleri geçir selâmet ya Resûlallah
Senin katında kasırdır lisanı cümle insanın
Seni methleyen bilmez nihayet ya Resûlallah.’’*

Bu Na't-ı Şerîf'ten sonra cumanın yatsı ezanı Hicaz makamında okunarak salâtu selâm biterdi.

Diyarbakır cenaze salâsında vefat edenin kadın veya erkek oluşuna göre salânın son cümlesi değişmektedir. Bunun yapılmasındaki maksat ölenin kadın veya erkek olduğunun anlaşılması içindir. Vefat eden eğer kadınsa Cenaze Salâsı şu şekilde okunmaktadır:

¹⁴² Nuri Özcan, ‘‘Salâ’’, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/15-16.

¹⁴³ Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, 78-84.

‘‘Esselatu vesselamu aleyk

Aleyke ya seyyidena ya emine vahyillah

Ya emine vahyillah’’ şeklinde üçer defa okunduktan sonra:

‘Kullu nefsin zaiketül mevt

Sümme ileyna türceun

Baki Allah.’’ denilerek ölen kişinin ismi söylenmektedir. Eğer vefat eden erkek ise Cenaze Salâsı şu şekilde okunmaktadır:

‘‘Esselatu vesselamu aleyk

Aleyka ya seyyidena ya hatemel enbiya

Ya hatemel enbiya.’’ şeklinde üç defa okunduktan sonra:

‘‘Kullu nefsin zaiketüm-mevt

Sümme ileyna türceun

Baki Allah.’’ denilerek vefat eden kişinin ismi söylenmektedir.

Diyarbakır’da bayram sabahları da minare kasideleri okunurdu. O kasideler arasında salavâtlar da icra edilirdi.¹⁴⁴

2.2.1.3. Tesbih (Enderun Tesbihatı)

Diyarbakır’da vakit namazlarından sonra yapılan tesbihat¹⁴⁵ belli makamlarda okunurdu. Sabah namazından sonra yapılan tesbihat Saba makamında, öğle namazı kılındıktan sonra yapılan tesbihat Hüseyini makamında, ikindi namazından sonra yapılan tesbihat Rast makamında, akşam namazından sonra yapılan tesbihat Segah makamında, yatsı namazından sonra yapılan tesbihat cuma geceleri Hicaz makamında, diğer günler ise Beyati makamında icra edilmekteydi.

Yüzyıllardır Diyarbakır Ulu Camii’nde sadece Ramazan ayının teravih namazlarında icra olunan ve ‘‘Enderun Tesbihatı’’ diye adlandırılan tesbihatlar yapıldı. ‘‘*Süphanallahi velhamdülillahi ve la ilahe illallahu vellahu ekber. Vela havle ve la kuvvete illa billahil aliyyil azîm. Allahümme salli alâ Muhammed.’’* şeklindeki tesbihat teravih namazının ilk on beş rekâtında Acem-Aşiran makamında, son on beş rekâtında ise Beyati makamında

¹⁴⁴ Mevlidhan Mustafa ile yapılan kişisel görüşmeler neticesinde. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül 2021).

¹⁴⁵ Bu bölüm başlığındaki bilgiler Mevlidhan Mustafa Beydür ile yapılan kişisel görüşmelerden elde edilen bilgiler neticesinde oluşturulmuştur. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül – 28 Kasım 2021).

icra edilirdi. Her iki rekâtte bir imam selam verirdikten sonra bu tesbihat üç defa söylenirdi. Son rekâttan sonra müezzin iki defa aynı tesbihatı okur ve üçüncü okuyuştan sonra ‘‘Sübhannallah velhamdü lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber. Vela havle vela kuvvete illa billahil aliyyl azîm.’’ diyerek tesbihatı bitirirdi. Diyarbakır’da yüzyıllarca yapılan bu tesbihat günümüzde artık yapılmamaktadır.

2.2.1.4. Minare Kasideleri

Diyarbakır’da bayram sabahları dört-beş müezzin düet yaparak minarelerden çeşitli kasideler okurlardı.¹⁴⁶ Kasidelerin arasında salavâtlar ve tekbirler getirilirdi. Cemaatten müezzinlere süt, çörek, peynir ve tatlıdan oluşan bir tepsi hazırlanıp kendilerine verildi. Diyarbakır’da uzun seneler okunan bu kasideler son on yılda icra edilmemektedir. Bu kasidelerden Mevlidhan Mustafa’nın yaklaşık olarak otuz yıl önce kaydettiğini ifade ettiği bir kayıta, makamı Minare Uşşakı olan ve Hüseyini makamıyla başlayıp sonlara doğru Nevruza dönerek icra olunan şu eseri örnek olarak gösterebiliriz:

‘‘Allahümme ya müfettihal ebvab

Allahümme ya müfettihal ebvab

İftehlenel hayrel bab

Allahümme ya muhavillel havli vel ahval

Havil halena ve halel Müslimine ila ahsenil hâl

Allahümme ya kadiyel hâcât

Ya kaşifel müşkülât

Ya mucibeddavat

Ya dafiel beliyyat

Ya alimel sırri vel hafıyyat

Allahümme ya Rahman

Allahümme ya Ğufrân

Allahümme ya Azimüşşan

Bi rahmetike ya erhamerrahimin.’’¹⁴⁷

¹⁴⁶ Mevlidhan Mustafa Beydür ile yapılan kişisel görüşme neticesinde bu bilgiler elde edilmiştir. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (28 Kasım 2021).

¹⁴⁷ ‘‘Ey kapıları açan Allah’ım! / Ey kapıları açan Allah’ım! / Bize hayır kapılarını aç. / Ey kuvvetleri ve hâlleri değiştiren Allah’ım! / Bize hâllerin en iyisini ve en güzelini ihsan eyle. / Ey ihtiyaçları gideren! / Ey zorlukları bertaraf eden! / Ey dualara icabet eden! / Ey belaları defeden! / Ey gizli ve saklı olanları

2.2.2. Tekke Mûsikîsi

Tekke ya da tasavvuf mûsikîsi, sufilerin (dervişlerin) tasavvufî düşünce çerçevesinde geliştirdikleri düşüncelerini yaşattıkları mekân olan tekkelerde, bağlı oldukları tarikat adındaki gruplaşmalardan birine mensup olarak kendine özgü ayinler gerçekleştirirken icra ettikleri mûsikîdir.¹⁴⁸ Sufiler zikrin kendi ritmi ile icra ettikleri mûsikîde enstrümanlara da yer vermektedirler. Bu icralarda tek enstrüman kullanılabildiği gibi birden fazla enstrüman da kullanılabilmektedir.¹⁴⁹ Tekkelerin bağlı olduğu tarikatların esasları neticesinde bazı tarikatlar enstrümana yer vermezken, sadece bendir gibi ritim enstrümanlarını kullanan tarikatlar da bulunmaktadır. Bazı tarikatlar ise kudüm, ney, rebab, klasik kemençe, tambur ve kanun gibi enstrümanları birlikte kullanabilmektedir.¹⁵⁰

Cami mûsikîsi ile ortak formların kullanılabildiği tekke mûsikîsinde genellikle şu formlar kullanılmaktadır: mevlevî âyini, ilâhî, mersiye, durak, şuşul, nefes, mevlid, mi'râciyye, na't, kaside, tevşih ve mersiyedir.¹⁵¹ Mevlevî âyinleri Türk mûsikîsinde önemli bir yere sahiptir. Nitekim sanat yönünden en kıymetli eserler mevlevî âyinlerinde bestelenmiştir.¹⁵²

Diyarbakır'da dinî mûsikî tasavvuf (tekke) mûsikîsi olarak görülmektedir. Bunun sebebi olarak köklü bir tasavvuf geçmişi bulunan Diyarbakır şehrindeki tarikat şeyhlerinin hem cami hem de tekke mûsikîsiyle iç içe bulunarak icralarını yapmaları gösterilmektedir.

Diyarbakır'da tasavvuf mûsikîsi: Kâdirî, Rıfâî, Gülşenî, Nakşibendî, Bektaşî ve Mevlevî tarikatlarının mensupları tarafından dergahlarda icra olunmaktadır.¹⁵³ Osmanlının hüküm sürdüğü dönemlerde Diyarbakır'da İbrahim Bey Tekkesi (Mevlevî Tekkesi), Gülşenî Tekkesi, Nakşibendî Tekkesi, Hasan Padişah (Balıklı) Tekkesi, Babü'ddîn Zaviyesi, Örfizade Tekkesi (Yunus Baba Tekkesi), Mazenderani Tekkesi (Rufaî Tekkesi), Mercimek Tekkesi, Dilaver Paşa Tekkesi, Sa'deddin Cibâvî Tekkesi, Ercişli Şeyh Şükrü

bilen! / Ey esirgeyen Allah'ım! / Ey bağıslayan Allah'ım! / Ey şânı yüce olan! / Senin rahmetinle ey merhametlilerin en merhametlisi!"

¹⁴⁸ Ahmet Çakır, "Tekke Mûsikîsi", ed. Ahmet Hakkı Turabi (Ankara: Grafiker Yayınları, 2018), 106.

¹⁴⁹ Nuri Özcan, "Tekke Mûsikîsi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/384-385.

¹⁵⁰ Çakır, "Tekke Mûsikîsi", 106.

¹⁵¹ Özcan, "Tekke Mûsikîsi", 40/384.

¹⁵² Ak, *Türk Din Mûsikîsi*, 114.

¹⁵³ Mermutlu, "Tasavvuf Mûsikîsi", 39-41.

Efendi Tekkesi, İparye Tekkesi, Şeyh Rûmî Tekkesi, Halveti Tekkesi, Safa Tekkesi gibi tekke ve zaviyeler faaliyet göstermekteydi.¹⁵⁴

Diyarbakır tekkelerinde icra edilen eserlerin bestelerinde Türkçe, Kürtçe, Arapça ve Farsça gibi diller kullanılmıştır.¹⁵⁵ Eserlerin güfte ve besteleri genellikle Diyarbakırlı mûsikî erbabınca yapılmıştır. Diyarbakırlı Sami, Alaeddin, Ahmet Paşa, Ahu Baba, İsmail Çelebi, Őehzade Ahmet Çelebi, Za'fi-i Gülşenî, Nigahî Baba, Şeyh Mustafa Safi, Zülfikar (Dercî) gibi Diyarbakırlı Şairlerin güfteleri bestelenmiştir. Dervişler çoğunlukla bağı oldukları tarikatın kaidelerine göre zikirlerini veya ayinlerini *arbane/erbane* denilen def türündeki ritim tutan enstrümanla icra etmişlerdir. Tarikat ehlinin seslerinin güzel olması, mahalli eserlerin öne çıkması, Diyarbakır'a özgü olan makamların iyi bilinmesi gibi sebeplerden ötürü divan, gazel, hoyrat, deyiş ve koşma türündeki eserler *arbane/erbane*, kudüm ve zil gibi enstrümanlarla icra edilmiştir.¹⁵⁶

Diyarbakır'daki tekkerin mûsikî icraları hakkında Vedat Güldoğan Şunları söylemektedir:

“Tekkelerde bilhassa Kadiri ve Rukai tarikatı mensupları arasında tasavvuf musikisi yaygınlık kazanmıştır. Nakşibendi tarikatının zikirlerinde pek musiki icra edilmemesine rağmen Diyarbakır'da bu tarikatın Şeyh Aziz Mahmut Urmevî kolunun zikirleri musiki eşliğinde yapılmıştır. Gülşenî tekkesi ise birçok önemli müzisyenlerin yetişmesine katkı sağlamıştır. (...) 19. yüzyıl ortalarına kadar Diyarbakır'da sürekli olarak dini ayinlerin musikiyle icra eden Mevleviler tekkelerinde Kadiri, Rukai, Gülşenî tarikatı mensuplarından ayrı olarak ney, nakkare, sine, tambur ve rebab kullanmışlardır.”¹⁵⁷

Diyarbakır tekkelerinde icra edilen zikirler farklılıklar göstermekle beraber benzer özelliklerde barındırmaktadırlar. Diyarbakır Kadiri tekkelerinde gerçekleşen zikir ayinlerine aşağıdaki zikir ayini örnek gösterilmektedir.

¹⁵⁴ Mehmet Bülül, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Tekke ve Zaviyeler: Diyarbakır Hasan Padişah (Balıklı) Tekkesi Örneği* (Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 52.

¹⁵⁵ Mermutlu, “Tasavvuf Müsikîsi”, 39-41.

¹⁵⁶ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 17-22.

¹⁵⁷ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 22.

2.2.2.1. Zikir

Ulu Camii müezzini ve aynı zamanda mevlidhan olan Şaban Peker, Diyarbakır'daki Kadiri tarikatının temsilcisi idi. Oğlu Halil İbrahim Peker ile yaptığımız görüşmede Kadiri tarikatında uygulanan zikir ayinlerini baştan sona şu şekilde aktarmıştır:

“Her hafta perşembe günleri toplanırız. Yatsı namazından sonra en başta bir sohbet yapılır. Sohbetin ardından ışıklar kapanır ve *teffekkür-i mevt* yapılır. Ölüm düşünülür. Hacı Baba'nın komutuyla '*Ya vahidu hayyu kadim esağfirullah el azim*' esması çekilmeye başlanır. Bu esma belli bir sayıda çekilir. Sonrasında bir Fâtiha-i Şerîf, üç İhlâs ve bir İnşirâh Sûresi okunur. Ardından salavâtı şerîfe okunur. Sonrasında '*La ilahe illallahul ganiyül hamid, la ilahe illallah rabbul arşül mecîd, la ilahe illallahül vitürül ehâd, la ilahe illallahül aliyyül azîm, la ilahe illallahül halimül kerîm, la ilahe illallah rabbü samavati ve'l ard, la ilahe illallah rabbu külli şeyyin ve haliku hu*' zikri okunur. Sekiz defa tekrarlanır. Her tekrardan sonra dua edilir. Bu zikir bittikten sonra yine salavâtı şerîf -salavâtı okuması için zikirten evvel iki kişi belirlenir- okunur. Ondan sonra kelime-i tevhid olan '*La ilahe illallah*' zikri çekilir. İlki yüksek perdeden söylenir. Sesli olarak başlanan bu zikir, Hacı Baba'nın komutuyla seri bir şekilde yapıldıktan sonra hafiye (gizliye) döner.

Sonra rabita-i şerîf yapılır. Burada kişi müşidini düşünür. Bu esnada Hacı Baba veya başka biri kaside okur. Genellikle Fuzili'nin '*Beni candan usandırdın cefadan yar usanmaz mı / Felekler yandı ahımdan muradım şemi yanmaz mı*' ve Kuddisi Baba'nın '*Ey rahmeti bol padişah cürmüm ile geldim sana*' ilahileri okunur. Bunun akabinde ikinci kelime-i tevhid başlar. Bunun bitmesi ile zikir de biter. Işıklar açılır ve meşk başlar. Arbaneler çıkarılarak ilahiler okunur.”¹⁵⁸

¹⁵⁸ Halil İbrahim Peker, Kişisel Görüşme, (16 Kasım2021).

2.3. Diyarbakır'daki Mevlidhanlar

Diyarbakır'da mevlid formunun günümüze değin kendi özgün yapısı içinde geleneksel bir seyre kavuşmasında hiç şüphesiz ki mevlidhanların önemli bir yeri vardır. Bu bölümde çeşitli kaynaklardan derlenen mevlidhanlar tanıtılacaktır. Diyarbakır mevlidinin temsilcisi olan bu mevlidhanlar son temsilciden geriye doğru aktarılacaktır. Bu mevlidhanların yanında Diyarbakır'ın geleneksel mevlid yapısında yetişen icracılar da bulunmaktadır. Bunlar: Süleyman Recep Mergen, Abdurrahman Birbir, Bayram Doğan, Hafız İsa Deniz, Hafız Fahri Ziyahan gibi isimlerdir. Tanıtılan mevlidhanlardan istifade ederek bugün mevlid icrasında bulunan bu icracılar ekseriyetle Süleyman Çelebi'nin "Vesîletü'n-necât" isimli mevlidini okumaktadırlar. Hafız İsa Deniz Kürtçe mevlidleri de okumakta, bununla beraber İbrahim Halil Sever, Grup Tillo gibi icracılar sadece Kürtçe veya Zazaca mevlidleri icra etmektedirler.

2.3.1. Mevlidhan Mustafa Beydür

1946 yılında Diyarbakır Palo Camii Mahallesi Azizoğlu Sokağı'nda bulunan bir evde dünyaya gelmiş olan Mevlidhan Mustafa'nın¹⁵⁹ asıl ismi Abdullah Beydür'dür. Halk arasında kendisinin makam ve mûsikî hocası olan Berber Mustafa'dan dolayı Mevlidhan Mustafa diye tanınmıştır. İlkokulu aynı mahallede bitirmiş, Ortaokulu ise İmam Hatip ile Ali Emiri arasında geçirmiştir. İmam Hatip'i sonradan bitirerek 52 yaşında iki yıllık ev ekonomisi diye bir bölüm okuyup mezun olmuştur. Mevlidhanlık dışında 35 sene boyunca memuriyetlik yapmıştır. PTT Başmüdürlüğünde 23 sene kadar şube müdürlüğü görevinde bulunmuş ve 14 yıl savunma müdürlüğü yaparak emekli olmuştur.

60 sene boyunca Diyarbakır'da mevlidhanlık yapan Beydür, mevlid okumaya çok küçük yaşlarda başlamıştır. Diyarbakır Palo Camii minaresinin içinde beyaz bir taşa çivi ile başladığı tarihi 1959 olarak kazımıştır. Minarede Palo Camii müezzini Berber Mustafa'dan beş yıl eğitim alarak mevlid okumayı, Diyarbakır'a özgü makamları, tasavvuf mûsikîsine dair bilgileri öğrenmiştir. Mevlidhan ve makamşinas olan hocası Berber Mustafa'nın kendisine öğrettiği tüm bilgilere kısa sürede vakıf olmuştur. On beş

¹⁵⁹ Bu bölüm Mevlidhan Mustafa Beydür ile yapılan kişisel görüşme ve Diyarbakır Ansiklopedisinden faydalanılarak yazılmıştır. Kaynaklar için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül 2021); M. Sait Mermutlu, "Mevlüthan Mustafa", *Diyarbakır Ansiklopedisi*, ed. İhsan Işık (Ankara: Elvan Yayınları, 2013), 3/373.

yaşlarında çok genç olmasına karşın sesinin çok müsait olması ve Diyarbakır'ın mûsikî makam ve usullerini çok iyi bilmesinden dolayı 1960'larda gruplarla beraber Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtarak mevlid okumaya başlamıştır. 60 yıllık mevlidhanlık geçmişinde günde beş-altı mevlid, haftada bazen on beş, yirmi mevlid okuduğu olmuştur.

Celal Güzelses'in kurmuş olduğu mûsikî cemiyetine Hüsnü İpekçi, Recep Kaymak ve Tayir Mucide gibi isimlerle beraber bir süre katılmış ve devam etmiştir. Mûsikîye dair bilgilerini tasavvuf mûsikîsi ile yetkinleştiren Mevlidhan Mustafa, zikir meclislerinde ve eskiden Diyarbakır'da minarelerde her cuma akşamı bazen solo bazen koro şeklinde okunan na't-ı şerîflerle geliştirmiştir. Mevlidhan Mustafa, Diyarbakır'ın bütün tasavvuf mûsikîsine hakim olan Ulu Camii ser müezzinlerinden Recep Peker, Diyarbakır'da Kadiri tarikatı şeyhi olan Ulu Camii müezzini Şaban Peker ve Rıfai tarikatı şeyhi Necati Yandı ile beraber tasavvuf mûsikîsi icralarında bulunmuştur.

Mevlidhan Mustafa televizyonlarda da mevlid icra etmiştir. TRT 1'de yaptığı icraların yanında yerel TV'lerden biri olan GAP TV'de haftada bir gün yayınlanan programlarda mevlid icrasında bulunmuştur. En son 2007'de İstanbul Karaköy'de Ulusal TV'de yayınlanan "Gemi" adlı programda mevlid icra etmiştir. Usta olarak mevlid icrasında bulunan Beydür, Diyarbakır, Mardin, Urfa ve İstanbul gibi şehirlerde de özel icralar yapmıştır. İstanbul'da Göztepe Camii'nde Özgür Varoşçu'nun vasiyet üzerine kendisinin mevlidini okumuştur.

Diyarbakır'da okunmuş olan mevlidlerin hepsine vakıf, Diyarbakır mevlidinin ve mevlidhanlık geleneğinin son temsilci olarak görülen Mevlidhan Mustafa, Re'fet mevlidi yerine 1960'lı yıllardan sonra hem kısa hem de anlaşılır olması gibi sebeplerden dolayı Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-necât isimli mevlidini okumaya başlamıştır. Re'fet mevlidi ve diğer mevlidleri irticalen okuyan Mevlidhan Mustafa, Diyarbakır'a özgü tarzlarda da icralarda bulunmuştur. Kürtçe mevlidleri de okuyan Beydür, Bateyî, Haydarî ve Zazaca olan Ahmedî Hasi'nin mevlidlerini de okumuştur.

Mustafa Beydür Ulu Camii'nde Hâfız İsa Deniz, Süleyman Recep Mergen gibi isimlere bir süre eğitim vermiştir. 2012'lere kadar mevlidhanlığı bırakmayan Beydür, yaşının ilerlemesinden dolayı fazla icralarda bulunmasa da hâlen mevlid törenlerine katılmakta ve icralarda bulunmaktadır.

2.3.2. Mevlidhan Aziz Kubat

Aziz Kubat¹⁶⁰ 1941 Diyarbakır doğumludur. Ailesi Türkmenistan'da bulunan Kubatlı şehrinde gelmektedir.¹⁶¹ Aziz Kubat'ın ailesi hakkında Sait Mermutlu şunları söylemektedir:

“Büyük dedesi Osmanlı valiliği, dedesi de yine Osmanlı döneminde kaymakamlık yapmıştır. Babası Kemal Kubat ise Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren 1960 ihtilaline kadar sekiz defa Belediye başkanvekilliği yapmış, vefatına kadar daimi encümen azalığını da ifa etmiştir.”¹⁶²

İlkokul, ortaokul ve liseyi Diyarbakır'da okuyan Aziz Kubat, Erkek Sanat Enstitüsünden mezun olmuştur. O zamanlarda liseyi sanat okulunda bitiren öğrenciler yedek subay öğretmeni olabildikleri için Aziz Kubat bir süre subaylık, iki senesini de öğretmenlikle geçirerek askerliğini bitirmiştir. Askerliğini bitirdikten sonra öğretmenlikte kalma hakkı tanındığı ve kendisi de öğretmenliği sevdiği için öğretmen olarak çalışma hayatına devam etmiştir. İlkokulda sınıf öğretmenliği yanında İmam Hatip Oratokulunda din dersi öğretmenliği yapmıştır. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra son olarak görev yaptığı Diyarbakır İnönü Ortaokulunda 2000 yılında emekli olmuştur. Öğretmenlikteki başarılarından dolayı 1989'da Diyarbakır'da il temsilcisi, Ankara'da da Türkiye birincisi seçilmiştir.

Diyarbakır cami mûsikîsine küçük yaşlarda duyduğu ilgi ve merakı sonucu Ulu Camii'ye çokça gitmeye başlayan Aziz Kubat genç yaşından itibaren mevlid okumaya başlamıştır. Özellikle Diyarbakır Ulu Camii'nde gerçekleşen minare kasideleri, Hz. Peygamber'e methiyeler, na't-ı şerifler ve ezan gibi formların makamları ile icrası içinde bulunarak kendisini bu konuda geliştirmiştir. Mevlidhan ve mûsikişinas olan Berber Mustafa'dan istifade etmiştir. Diyarbakır'ın öz makamlarını ise Ulu Camii'ndeki müezzinlerden öğrenmiştir. Bu müezzinlerin beş vakit namazın ezanlarını farklı makamlarla icra etmesi

¹⁶⁰ Bu bölüm Mevlidhan Aziz Kubat ile yapılan kişisel görüşme ve Diyarbakır Ansiklopedisindeki ilgili maddeden derlenerek yazılmıştır. Kaynaklar için bk. Aziz Kubat, Kişisel Görüşme, (19 Aralık 2021); M. Sait Mermutlu, “Kubat, Aziz”, *Diyarbakır Ansiklopedisi*, ed. İhsan Işık (Ankara: Elvan Yayınları, 2013), 4/228-229.

¹⁶¹ Mermutlu, “Kubat, Aziz”, 4/228-229.

¹⁶² Mermutlu, “Kubat, Aziz”, 4/228-229.

kendisini makamlar konusunda gelişimini sağlayan en önemli unsurlardan biri olmuştur. Böylece Aziz Kubat'ın mevlid icrasında onu geliştirenler Diyarbakır Ulu Camii'nin mevlidhan ve mûsikişinasları olan eski müezzinleri olmuştur. Diyarbakır'a özgü makam bilgisiyle mevlid okumaya yirmili yaşlarında başlamış olan Aziz Kubat, Diyarbakır'da altmış yıl boyunca mevlidhanlık yapmıştır.

Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-necât isimli mevlidini ezberleyip irticalen okuyan Aziz Kubat, cami mûsikîsinde öğrendiği makamların yanında Diyarbakır'a özgü olan makamları da öğrenmiştir. Eksik olarak gördüğü veya bilmediği makamları kendi çabası ile öğrenmiştir. Bu gayreti sebebiyle bütün makamlara vakıf olmuş, aynı zamanda İstanbul ve Ankara'da mevlid okuyanların makamlarını da kendi kişisel çabaları ile öğrenmiştir. İstanbul'da kaldığı zamanlar oradaki mevlidhanlarla görüşüp makamlara dair bilgilerinden istifade etmiştir.

Nakşi ve Kadiri tarikatlarının mensubu olan Mevlidhan Aziz Kubat, zikir meclislerinde ilahiler, kasideler icra ederek tasavvuf mûsikîsine dair bilgilerini geliştirmiştir. Şaban Peker, Mevlidhan Mustafa gibi isimlerle aynı meclislerde bulunmuştur. Aziz Kubat, Ulu Camii'ye gittiği zamanlarda orada bulunan müezzinler vakit ezanlarını kendisine okutturdıkları için çoğu zaman müezzinlik görevi de yapmıştır. Sadece Ulu Camii'nde değil Diyarbakır'daki bütün camilerin hemen hemen hepsinde müezzinlik yapma fırsatı bulmuştur. Hâlâ namaz kılmak için gittiği camilerde bazen müezzinlik bazen de imamlık yapmaktadır.

Ulu Camii'nde ekseriyetle mübârek gecelerde birkaç mevlidhanla beraber mevlid okuyan Aziz Kubat, Mevlidhan Mustafa ve Şaban Peker ile beraber icralarda bulunmuştur. Evlerde gerçekleştirdiği icralarda haftada en az iki, bazen de üç mevlid okuduğu olmuştur. Mübârek gecelerde Ulu Camii'ndeki mevlid merasimlerinde beş-altı kişi ile beraber mevlid icrasında bulunan Aziz Kubat, evlerdeki mevlid merasimlerinde ise genelde tek olarak icralarda bulunmuştur.

Diyarbakır'da sadece Süleyman Çelebi'nin mevlidini okuyan Aziz Kubat, yaşının ilerlemesinden dolayı dört-beş yıldan beridir mevlid icrasında bulunmamaktadır. Özel olarak mevlid öğretmemesine karşın kendisinden istifade eden icracılar bulunmaktadır. Fakat kendisinin tecvitli bir şekilde Kur'ân-ı Kerîm öğrettiği çok sayıda öğrencisi vardır.

2.3.3. Mevlidhan Şaban Peker

Şaban Peker¹⁶³ 1947 yılında Diyarbakır Sur'da doğmuştur. Kütüğü Süleyman Nazif'tir. Hem anne hem de baba tarafından Diyarbakır'ın yerlisidir. Ailesi yaklaşık iki yüz yıla yakın bir süre boyunca Diyarbakır'da yaşamışlardır. İsmet Paşa İlkolunda okuyan Şaban Peker, Erkek Sanat Enstitüsü ile liseyi (meslek lisesi) bitirmiştir. Elazığ'da Mühendislik Akademisini kazanmış İnşaat Mühendisliği Bölümünden 1977 yılında mezun olmuştur. Diyarbakır'da inşaat işiyle uğraşan Peker, akabinde inşaat malzemesi ofisi kurmuştur. 1989'da kuyumculuğa başlamış fakat Sur olayları ile beraber kuyumculuğu bırakmıştır. 2020'de yakalandığı Kovid-19 virüsü nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

Şaban Peker'in mûsikî ile tanışıklığı babasının Ulu Camii ser müezzini olması hasebiyle küçük yaşlarda başlamıştır. Henüz 12-13 yaşlarında iken babasının yanında Ulu Camii'nde eğitilmiştir. Diyarbakır'ın tüm mahalli makamlarını, ses terbiyesini ve mûsikîye dair tüm bilgisini babası Recep Peker'den almıştır. Babasının Kadiri tarikatına mensup olması kendisini hem cami hem de tekke mûsikîsi formlarının öğrenmesini sağlamıştır. Ramazan aylarının tümünde fahri müezzinlik yapmıştır. Makam bilgisi bulunan Peker, Eşref Atay dönemlerinde sadece bir yıl konservatuvar gitmiştir. Diyarbakır'da sabah namazlarında çıplak sesle kasideler okuyarak Ulu Camii'nde mevlid icrasında öne çıkmaya başlamıştır. Kendisiyle aynı dönemde bulunan ve çok yakın iki dost olan Mevlidhan Mustafa ile beraber hem mevlid törenlerinde hem de zikir meclislerinde çok defalar mevlid icrasında bulunmuştur. Ulu Camii'ndeki icralarda kendisi ile beraber zaman zaman mevlidhan Aziz Kubat'ta yer almıştır.

Şaban Peker, gençlik yıllarında Diyarbakır'da aktif olarak faaliyet gösteren Rıfai tarikatının mensubu iken sonradan Kadiri tarikatına geçmiştir. 22-23 yaşlarında Rıfai tarikatının şeyhi olan Zeynel Abidin Burak kendisine halifelik vermek istemiştir. Şeyhin halifelik teklifi karşısında utanan Şaban Peker bir müddet şeyhin huzuruna çıkamamıştır. Bu esnada babası Recep Peker, Kadiri tarikatının mensubu olduğu için Şaban Peker de Kadiri tarikatının zikir meclislerine belli aralıklarla katılmakta idi. Kadiri zikir meclisinde bulunduğu bir gün Rıfai şeyhinin kendisine yaptığı teklife ne cevap vereceğini

¹⁶³ Bu bölüm; Şaban Peker'in oğlu Halil İbrahim Peker'le yapılan kişisel görüşme ve Diyarbakır Ansiklopedisindeki ilgili maddeden derlenerek yazılmıştır. Kaynaklar için bk. Halil İbrahim Peker, Kişisel Görüşme, (16 Kasım 2021); M. Sait Mermutlu, "Peker, Şaban", *Diyarbakır Ansiklopedisi*, ed. İhsan Işık (Ankara: Elvan Yayınları, 2013), 4/45.

düşünürken zikiri yapan Halit Efendi'nin kendisine “sen buranın evladısın” demesi üzerine Kadiri tarikatına geçmiştir. Böylece babası ile aynı tarikata mensup olmuştur. Halit Efendi'nin vefatından sonra Kadiri tarikatının çavuşluğunu Hacı Ahmet Geray almıştır. Ondan sonra da çavuşluğu Şaban Peker devralmış ve yaklaşık 25-30 sene boyunca Kadiri tarikatının ser zakirbaşlığını yapmıştır. Özellikle arbane/erbane çalmada çok iyi olan Şaban Peker, davudî bir sese sahip, tok ve yüksek perdeden icralar yapabilen değerli bir ses idi.

2.3.4. Recep Peker (Ulu Camii Ser Müezzini)

Recep Peker¹⁶⁴1903 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Henüz çocuk yaşta Diyarbakır'ın mahalli müziği ile ilgilidir. İlk müezzinliğini İskenderpaşa Camii'nde yapmıştır. Celal Güzelses'ten sonra Ulu Camii'nin baş müezzini olmuştur. Sesinin güzelliğinden dolayı o zamanki Ulu Camii müezzinleri kendisine gelip onu müezzinlik kadrosuna almak istediklerini söylemişlerdir. Recep Peker üstadların yanında nasıl okuyacağına dair bir tereddüt yaşamıştır. Fakat Ulu Camii müezzinleri Recep Peker'i yaklaşık olarak altı veya yedi ay gibi bir süreyle Hevsel bahçelerinin açık alanlarında çıplak sesle ses terbiyesi vermişlerdir. Bu müezzinlerden biri “Kubbe Patlatan” lakabıyla tanınan Hâfız Şükrü Efendi'dir. Bir süre müezzinlerden talim yaptıktan sonra Ulu Camii'nde müezzinliğe başlamıştır. Ulu Camii'nde Celal Güzelses ile beraber çokça mevlid icra etmiştir. Yumuşak bir gırtlığa sahip olan Recep Peker, mevlid ve diğer cami mûsikîsi formlarını icra etmede daha pest vurgular yapabilmıştır. Özellikle Diyarbakır'a ait olan minare uşşakını çok güzel okumasıyla tanınmıştır. Gençlik yıllarında Rıfai tarikatının mensubu iken gördüğü bir rüya sonucunda Kadiri tarikatının o zamanki şeyhi olan Şeyh Muhammed Münir Efendi'nin tarikatına geçmiştir. Ulu Camii ser müezzini Recep Peker, mevlid başta olmak üzere Diyarbakır cami ve tekke mûsikîsine dair tüm makam bilgisini oğlu Şaban Peker'e öğretmiş ve onu eğitmiştir. 1985'te Diyarbakır'da vefat etmiştir.

2.3.5. Hâfız Tarık Çıkıntaş

Diyarbakır'ın zengin ve köklü bir ailesinde 1924 tarihinde dünyaya gelmiştir. Babası Mustafa Çıkıntaş'tır. Henüz iki yaşında görme yetisini menenjit hastalığı yüzünden

¹⁶⁴ Bu bilgiler torunu Halil İbrahim Peker ile yapılan kişisel görüşme ile derlenmiştir. Kaynak içib bk. Halil İbrahim Peker, Kişisel Görüşme, (16 Kasım 2021).

kaybetmiştir. Müziğe duyduğu ilgi çocuk yaşta başlamış dedesinde bulunan piyanoyu beş yaşında olmasına rağmen ayakta çalmıştır.¹⁶⁵ Kur'ân-ı Kerîm ve mevlid tilavetini cami hocası olan Hâfız Akkuş'tan öğrenmiştir. Ders aldığı dönemlerde kendisi gibi âmâ olan Hâfız Celal Sevimli'de ders almaya başlamıştır. Ve kısa bir zamanda her ikisi de hâfız olmuşlardır.¹⁶⁶ Vedat Güldoğan, Tarık Çıkıntaş'ın müziğe olan ilgisini şu cümlelerle aktarmıştır:

“Tarık Çıkıntaş'ın Hafız-ı Kur'an ve iyi bir mevlithan olmasının yanı sıra mûsikîye büyük bir tutkusu bulunmakta olup babasının bütün ısrarlarına rağmen mûsikîye olan tutkusunu bırakmamış ve devam ettirmiştir.”¹⁶⁷

Keman dersi de alan Tarık Çıkıntaş, kemanı iyi çalmaya başladığı hâlde bırakmıştır. Sonraları cümbüş çalmaya başlamıştır. Kulağı çok hassas olan Tarık Çıkıntaş duyduğu bir eseri hemen çalıp icra edebilmiştir. Kendisi aynı zamanda Celal Güzelses'in talebesi olmuştur.¹⁶⁸ Diyarbakır makamlarını ve usullerini ise Sultanahmet Camii'nde müezzinlik yapan ve Sivrisinek lakaplı Hâfız Melek Efendi'den öğrenmiştir.¹⁶⁹ Diyarbakırlı araştırmacı-yazar Mevlüt Mergen, Tarık Çıkıntaş hakkında şunları söylemiştir:

“Tarık Çıkıntaş, çok iyi bir hafız-ı Kur'an idi. Celal Sevimli gibi talebe okutmadı. Ancak müzikten iyi anlardı. Hem çalar hem de söylerdi. Kullandığı enstrüman 'cümbüş'tü. 'Diyarbakır Peşrevini' hala onun gibi çalabilen bir kişi çıkmadı.”¹⁷⁰

Ramazan ayında camide okuduğu cüzleri evlerde de okumuştur. Cüz okumayı 1940 ve 1950 yılları arasında yapmıştır. Kendisi esprili kişiliği ile tanınmıştır. Özellikle Diyarbakır mahalli makam ve usulleri konusunda usta olan Çıkıntaş, gerçekleştirdiği icralarda hiç hata yapmamıştır. Celal Güzelses'in 1949'da kurduğu Diyarbakır Halk Musikisi Cemiyetinin en iyi temsilcilerinden biri olmuştur. Sadece Diyarbakır da değil

¹⁶⁵ Vedat Güldoğan, “Çıkıntaş, Tarık”, *Geçmişten Günümüze Diyarbakırlı İlim Adamları Yazarlar ve Sanatçılar*, ed. İhsan Işık (Ankara: Elvan Yayınları, 2014), 128-129.

¹⁶⁶ İbrahim Evirgen, *Diyarbakır'de İz Bırakanlar* (Ankara: Yeni Yurt Matbaası, 2018), 73-74.

¹⁶⁷ Vedat Güldoğan, “Çıkıntaş, Tarık”, 128-129.

¹⁶⁸ Vedat Güldoğan, “Çıkıntaş, Tarık”, 128-129.

¹⁶⁹ Güldoğan, *Diyarbakır Kültürü*, 248.

¹⁷⁰ Mergen, *Bibi'nin Diyarbakır Feryadı*, 78.

çevre illerde de yapılan konserlerde bulunmuş ve fasıllar yapmıştır. Kendisinin yaptığı fasıllardan sonra hocası Celal Güzelses sahne almıştır.¹⁷¹

Diyarbakır'ın önemli mevlidhan ve müzik icracısı olan Tarık Çıkıntaş'ın TRT repertuarında çeşitli şarkıları ve türküleri bulunmaktadır. Henüz 55 yaşında iken 1979 yılında vefat etmiştir.¹⁷²

Diyarbakır mûsikîsinin ve geleneksel mevlidinin değerli bir taşıyıcısı olan Tarık Çıkıntaş'ın 1970-1977 yılları arasında olduğunu düşündüğümüz ve dostu mevlidhan Hâfız Celal Sevimli ile beraber icra ettiği bir mevlid kaydı tarafımızca uzun araştırmalar neticesinde ulaşılmıştır. Son bölümde bu icranın (makamsal) makam dizisi analizi yapılmıştır.

2.3.6. Hâfız Celal Sevimli

Diyarbakır'ın meşhur mevlidhan ve hâfızı olan Celal Sevimli, 1929 yılında doğmuştur. Âmâ olan hâfız, Diyarbakır'da çok güzel icra ettiği mevlidleri ile tanınmıştır. Birçok hâfız yetiştirmiştir. Ulu Camii'nde yaptığı müezzinliğin yanında Lala Bey Camii'nde Kur'ân öğreticiliği yaparak görevini tamamlamış ve emekliye ayrılmıştır.¹⁷³

Kur'ân-ı Kerîm'e hizmet ederek sürdürdüğü görevini Lala Bey Camii'nde ve Hacı Arif Yenice Mescidi'nde sürdürmüştür. Bu öğreticiliği ile kendisi gibi âmâ olan 18 hâfız yetiştirmiştir. Yetiştirdiği talebelerin çoğu Diyarbakır'ın cami ve mescitlerinde önemli hizmetlerde bulunmuş şahıslardır. Hâfız İsa Deniz, Hâfız Fahreddin Ziyahan, Hâfız Fikret, Hâfız Hasan ve son talebe olarak yetiştirdiği 2009'da katıldığı Türkiye hâfızlık yarışmasında ikincilik derecesi almış olan Hâfız Süleyman Recep Mergen'dir.¹⁷⁴ Celal Sevimli'nin yakın bir dostu olan şair ve yazar Mevlüt Mergen vefatının yıl dönümü sebebiyle Yeni Yurt gazetesinde yazdığı yazıda merhum Sevimli hakkında şunları söylemiştir:

“Henüz çocuk yaşta başlayan Tarık – Celal arkadaşlığı yıllarca sürmüş ve gün gelmiş onları ‘ikiz kardeş’ gibi algıyanlar olmuş, böylesine samimi bir

¹⁷¹ Vedat Güldoğan, “Sevimli, Celal”, *Geçmişten Günümüze Diyarbakırlı İlim Adamları Yazarlar ve Sanatçılar*, ed. İhsan Işık (Ankara: Elvan Yayınları, 2014), 416-417.

¹⁷² Vedat Güldoğan, “Sevimli, Celal”, 416-417.

¹⁷³ Vedat Güldoğan, “Sevimli, Celal”, 416-417.

¹⁷⁴ Mergen, *Bibi'nin Diyarbakir Feryadı*, 76-78.

dostluk gelişmiş aralarında. Diyarbakır'e dolayısıyla Ulu Camii'ye aşıkta diyebiliriz, Ulu Camii'nin gelenek ve görenekleri sürdürülsün isterdi, bu gelenek ve göreneklerden olan cuma günleri namazdan önce, kürsüde vaizin konuşmasının hemen akabinde Hafız Tarık'la birlikte ses sese verir, tek ses olurlar ve güzel sedalarıyla koca caminin içini Hazret-i Peygambere (s.a.v) salavat-ı şerif ile doldururlardı... Göz kapaklarının kapanmış olması onu 'görme engelli' diye belki tanıtabilirdi, fakat yüce yaratıcının açtığı gönül gözünün kapağı yoktu ve o gözle görebiliyordu.''¹⁷⁵

Hayatı boyunca Kur'ân-ı Kerîm'e hizmet etmiş olan Celal Sevimli'nin TRT repertuarında derlemeleri ve çeşitli özel kayıtları vardır.¹⁷⁶ Bu kayıtlardan 1970'li yıllara ait olduğunu tespit edebildiğimiz bir mevlid kaydı da tarafımızca bulunmuştur. Yakın arkadaşı Tarık Çıkıntaş ile beraber seslendirdiği bu mevlid kaydının icrası son bölümde detaylı olarak (makamsal) makam dizisi analizi yapılmıştır.

Diyarbakır'ın Halk Mûsikîsi Cemiyetinin önemli üyelerinden olan Celal Sevimli, 5 Ekim 1988 yılında hepatit (sarılık) hastalığından dolayı vefat etmiştir.¹⁷⁷

2.3.7. Celal Güzelses

1899 yılında Diyarbakır'da doğmuş olan Celal Güzelses'in ismi Mehmet Celalettin'dir. Annesi Latife Hanım babası ise henüz altı yaşında iken kaybettiği Derviş Halil Efendi'dir.¹⁷⁸ 1917 yılında Askeri Rüştiye'yi bitirerek Diyarbakır'ın Lice ilçesinde akerliğini yapmıştır. Memurluk hayatına 1924 yılında Diyarbakır Valiliği Evrak kalemindeki göreviyle başlamıştır. Tevzi memuru olarak başladığı bu görevine bir yıl sonra katipliğe terfi ederek devam ettirmiştir. Özel İdare Müdürlüğü evrak kayıt memurluğuna 1929'da başlayan Güzelses, 1950 senesinde emekli olmuştur.¹⁷⁹

Henüz küçük yaşta aldığı Kur'ân-ı Kerîm dersleri ile hâfız olan Celal Güzelses Diyarbakır'da Rıfai tarikatının şeyhi olan Şeyh Zeki Efendi'ye intisap etmesiyle mûsikîye

¹⁷⁵ Mevlüt Mergen, "23 Yıl ve Celal Sevimli", Yeni Yurt (5 Ekim 2011).

¹⁷⁶ İhsan Işık, "Güzelses, Celal", *Geçmişten Günümüze Diyarbakırlı İlim Adamları Yazarlar ve Sanatçılar*, ed. İhsan Işık (Ankara: Elvan Yayınları, 2014), 222-225.

¹⁷⁷ İhsan Işık, "Güzelses, Celal", 222-225.

¹⁷⁸ İhsan Işık, "Güzelses, Celal", 222-225.

¹⁷⁹ Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları* (Ankara: San Matbaası, 1997), 2/301-304.

dair bilgisini geliştirme imkanı bulmuştur.¹⁸⁰ Nitekim tekkkede arbane/erbane çalmış, tasavvuf mûsikîsinin içinde yetişerek usul ve makam bilgisini geliştirmiştir. Usul derslerini Sadettin Kaynak'a hocalık yapmış olan Hâfiz Melek Efendi'den almıştır. Çok sayıda eser öğrenerek kendisinden istifade ettiği bir diğer isim ise Ahmet (Ahmike) Yüksekse's'tir. Bununla beraber Süryani Nursiye Bacı'dan da dersler alarak çok sayıda mûsikî alana hakim olmuştur. Bu sayede aynı eseri farklı makamlarla okuyabilme özelliği kazanmıştır.¹⁸¹ Mûsikî sahasında gelişimini ilerleten Celal Güzelses Rıfai tekkesinde başsazende ve hanende olmuş, enstrüman olarak cümbüş çalmaya başlamış ve özellikle Diyarbakırlı divan şairlerine ait eserleri besteleyerek icra etmiştir.¹⁸²

Diyarbakır'daki Sem'an (Gazi) Köşkünde tesadüfi olarak ilk kez 1917 senesinde Atatürk ile tanışmıştır. Daha sonra İstanbul'da Dolmabahçe'de Atatürk'ün huzurunda yaptığı fasılla beraber kendisine "Şark Bülbülü" ünvanı verilmiştir.¹⁸³ Sesinin güzelliğinden ötürü 1934'te kabul edilen Soyadı Kanunu ile "Güzelses" soyadı Celal Bey için uygun bulunmuştur.¹⁸⁴

Hayatı mûsikî ile iç içe geçmiş olan Güzelses, 1943 senesinde Diyarbakır mûsikîsinde çok önemli bir yeri olan Diyarbakır Halk Mûsikîsi Cemiyetini oluşturmuştur. Birkaç arkadaşı ile başladığı bu cemiyette konserler, dersler vermiştir. Kıymetli isimlerin yetişmesinde önemli bir yer edinmiş ve mevlidhanlardan Tarık Çıkıntaş ve Celal Sevimli gibi değerli isimler bu cemiyetin üyelerinden biri olmuştur. Lakin 1950 yılında ödeneklerinin yatmaması sebebiyle cemiyeti bırakmıştır.¹⁸⁵

İlk müezzinlik görevini 1913-1921 tarihleri arasında yapmış olan Celal Güzelses, 1956 yılından vefat edene dek Ulu Camii Baş Müezzinliği görevini sürdürmüştür. Sesinin güzelliği ile tanınan Celal Bey, müezzinlik yaptığı senelerde cemaatin sayısının fazlalığı göze çarpmıştır. Diyarbakır'ın kendine özgü cami mûsikîsi formlarının icracısı olan Güzelses'in bu alandaki eserleri kayıt altına alınamamıştır.¹⁸⁶ Güzelses'in Kur'ân-ı Kerîm icrası, ezanları ve salâtları kayıt altına alınamamasına rağmen tamamı olmasa da

¹⁸⁰ Evirgen, *Diyarbakır'da İz Bırakanlar*, 120.

¹⁸¹ Şehmus Diken, *Şehr Amed* (İstanbul: Ege Basım, 2014), 25-26.

¹⁸² İhsan Işık, "Güzelses, Celal", 222-225.

¹⁸³ Mehmet Ali Abakay, *Diyarbakır Folklorundan Kesitler Celâl Güzelses Diyarbakır Halk Musikisi Üzerine İnceleme* (Diyarbakır: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Sanat Yayınları, 1995), 104.

¹⁸⁴ Diken, *Şehr Amed*, 123.

¹⁸⁵ Diken, *Şehr Amed*, 123.

¹⁸⁶ Abakay, *Celâl Güzelses*, 104.

Süleyman Çelebi'nin mevlidinin Tevhid Bahri'nin bir kısmı kayıt altına alınmış olup günümüze kadar gelebilmiştir.¹⁸⁷ Mevlüt Mergen, Celal Güzelses'in Ulu Camii'nde müezzinlik yaptığı yıllar için şu ifadeleri kullanmıştır:

“Merhum Güzelses'i gördüğüm zaman 14-15 yaşlarında idim. O da Ulu Camii'de 'ser müezzin' idi.. Cuma günleri hutbe ezanını okuduğu için tam bir yıl üst üste Ulu Cami'ide kıldım Cuma namazlarını ve hep onu dinledim... Ramazanlarda müezzin mahfelinde diğer müezzinlerle birlikte okurdu. Oruç günlerinin ilk ve cuma akşamları 'merhaba' faslı, son iki cuma akşamı ise 'elveda' faslı vardı. Fasılda fasıldı hani. Yarım saate yakın bir zaman alırdı. Solo ve koro şeklinde idi okuyuşlar. Güzelses solo okur, diğer müezzinler korodan eşlik ederlerdi. Bir ilahi ziyafeti sunulurdu cemaate.”¹⁸⁸

Celal Güzelses eserlerinin tümünü Türkçe olarak seslendirmiştir. Diyarbakır'da Süleyman Çelebi mevlidini okuyan Güzelses, Mevlidhan Mustafa ile yaptığımız görüşmede mevlidin Merhaba Bahri'ni Sünbüle -Sultani Nevruz veya Iraki makamı da denilir- makamında okuduğunu belirtmiştir. Bu anlamda Diyarbakır'da Merhaba Bahri'ni yüksek perdeler isteyen bir makam olan Sünbüle makamında okuyanlar sadece Celal Güzelses ve Mevlidhan Mustafa olmuştur.¹⁸⁹

Diyarbakır cami ve tekke mûsikîsinin en önemli temsilcisi sayılan Güzelses Diyarbakır halk mûsikîsini de derinden etkilemiş bir isimdir. Dürüstlüğü, çalışkanlığı ve fedakâr kişiliği ile bilinmiştir.¹⁹⁰ Güzelses 66 plak doldurarak Diyarbakır mûsikîsinin günümüze taşınmasını sağlayan en önemli isimlerdendir.¹⁹¹ Kendisine ait toplam 92 eser bulunmaktadır. Bu eserler: 55 Türkü, 11 Maya, 8 Muhayyer Uzun Hava, 4 Gazel, 4 Divan, 3 Arazbar, 3 Ağıt, 3 Kesik Nikriz ve bir Koşma şeklindedir.¹⁹²

¹⁸⁷ Evirgen, *Diyarbakır'de İz Bırakanlar*, 120.

¹⁸⁸ Mergen, *Bibi'nin Diyarbakır Feryadı*, 75.

¹⁸⁹ Mevlidhan Mustafa, *Kişisel Görüşme*, (21 Kasım 2021).

¹⁹⁰ Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 2/301.

¹⁹¹ İhsan Işık, “Güzelses, Celal”, 223.

¹⁹² Yoldaş, *Taşplaklarda “Şark Bülbülü” Celâl Güzelses*, 5.

Diyarbakır mûsikîsinin çok değerli bir şahsı olan Güzelses, 1 Şubat 1959 senesinde menenjit hastalığından ötürü vefat etmiş ve mensubu olduğu tarikatın şeyhi olan Şeyh Zeki Efendi'nin kabrinin alt tarafına defnedilmiştir.¹⁹³

¹⁹³ Abakay, *Celâl Güzelses*, 103.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVLİD FORMUNUN DİYARBAKIR'DAKİ UYGULAMALARI VE MEVLİDLER

Köklü bir tasavvufi geçmiş ve geleneğe bağlı olan Diyarbakır şehrinde¹⁹⁴ Türk din mûsikîsinin hem tekke hem de camide kullanılan mevlid formu önemli bir yere sahiptir. Süleyman Çelebi'nin 1409'da kaleme aldığı Vesîletü'n-necât adlı mevlidi bu alanda kendisinden sonra kaleme alınan mevlid metinlerinin yazımında ilhâm kaynağı olmuştur.¹⁹⁵ Bu ilhâmdan Diyarbakır'da bulunun ve tasavvufî geleneğe sahip, mûsikîye kabiliyetli şairler de faydalanmıştır. Diyarbakır'da yazılan mevlid metinleri zamanında okunduğu gibi, Diyarbakırlı olmayan şairlerin yazmış olduğu mevlidler de yıllar içerisinde okunmuştur. Bu mevlidler; Osmanlıca, Türkçe, Kürtçe ve Zazaca olmak üzere çeşitli dillerde yazılmıştır. Bazı mevlid metinleri günümüzde artık okunmamakla beraber yörede hâlâ okunan mevlid metinleri de bulunmaktadır.¹⁹⁶ Bu bölümümüzde Diyarbakır'da yazılan, zamanında okunan ve hâlâ okunmakta olan mevlid metinleri yazarları ile beraber tanıtılmıştır. Diyarbakır'da yazılmış olan mevlid metinleri, Diyarbakır'da yazılmadığı hâlde zamanında okunmuş ve hâlâ okunmakta olan mevlidler ile yazarları şu şekilde sıralanabilmektedir:¹⁹⁷

1. Şaban Kâmî Efendi ve Mevlid-i Şerif-i İrfaniyye (1280/1863)
2. Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi ve Mevlid-i Şerîf (Tarz-ı Cedîd, 1861)
3. Molla Hüseyin Bateyî ve Mevlid-i Şerîf /Mewlûda Nebi (17. ve 18. yy)
4. Şeyh Muhammed Emin el-Haydarî ve Mevlîd-i Nebî (20.yy)
5. Ahmed Hasi ve Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureyşîyyî, 1899)
6. Süleyman Çelebi ve Vesîletü'n-Necât (1409)

¹⁹⁴ Mermutlu, "Tasavvuf Mûsikîsi", 39-41.

¹⁹⁵ Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri", 25.

¹⁹⁶ Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül 2021).

¹⁹⁷ Mevlidhan Mustafa, Mevlidhan Aziz Kubat ve Diyarbakırlı şair-yazar Mevlüt Mergen ile yapılan kişisel görüşmeler ve tarafımızca katıldığımız çeşitli mevlid törenleri neticesinde bu "sıralama" oluşturulmuştur. Kaynaklar için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül – 28 Kasım 2021); Aziz Kubat, Kişisel Görüşme, (19 Aralık 2021); Mevlüt Mergen, Kişisel Görüşme, (19 Kasım 2021).

3.1. Şaban Kâmî Efendi ve Mevlid-i Şerif-i İrfaniyye

Asıl ismi Mehmet Şaban olan Kâmî'nin¹⁹⁸ doğum tarihi 1220/1805'tir. Diyarbakır'da doğmuştur. Babası Ahmet adında bir şahıs olup annesi, kadîm bir sülale olan Gönelizâde Abdurrahman Efendi'nin kızıdır.¹⁹⁹ Hareketli bir hayat sürdüren Kâmî, öğrenimini kendi çağında bulunan tanınmış şahıslardan almıştır. İlim öğrenimini bitirmesinin akabinde Ulu Camii'nin hemen yanında bulunan Abdurrahman Paşa Kütüphanesinde öğretmenlik yapmaya başlamıştır. 1254/1838'de Mısır'a gitmiş ve belli bir süre orada kalmıştır. Kâmî, Mısır'da Mehmed Ali Paşa ile İbrahim Paşa'dan destek görerek maaş almaya başlamıştır. Mısır'da ayrıca Rıfai tarikatının şeyhi olan İbrahim-ül Bacuri'nin müridi olmuştur. Kâmî, Mısır'dan sonra Mekke'ye giderek hac vazifesini yerine getirmiştir. Hac vazifesini tamamlayınca İstanbul'a gitmiş ardından tekrar Diyarbakır'a dönmüş ve Diyarbakır'da bulunduğu esnada büyük bir ev yaptırmıştır. Nitekim tekke haline getirdiği bu evin bir bölümünde tarikatını yaymıştır. 1266/1850 tarihinde Irak'a giderek Kadiri tarikatının şeyhi olan Abdurrahman-i Talabani'den Kadiriliği kabul etmiştir. Osmanlı-Rus savaşına 1270/1854'te katılan Kâmî, savaştan sonra tekrar Diyarbakır'a dönmüş ve son olarak beş yıl gibi bir süre zarfında İstanbul'da kalmıştır. İstanbul'dan sonra hayatının sonuna dek Diyarbakır'da yaşamış olan Kâmî Efendi, 1301/1884'te Diyarbakır'da ömrünü tamamlamıştır.²⁰⁰

Ailesi tarafından iyi bir eğitim aldırılan Kâmî, insanlar arasında “Hâfız Mehmed Şaban” olarak bilinmiştir. Henüz küçük yaşlardayken Kur’ân-ı Kerîm’i ezberlemiştir. Arapça ve Farsça dillerine olan yetkinliği yanında mûsikî ve hat sanatıyla da ilgilenmiştir.²⁰¹ Kâmî'nin öğrencisi ve aynı zamanda akrabası olan Ali Emiri Efendi hocasının kullandığı mahlasın “Refik” veya “Refiki” olduğunu şu sözlerle bildirmiştir:

“Şehrimiz mecmûalarında gazelliyât ve ba-husûs tecnîs, ma'nî, mâye gibi milli lisan ile yazılmış birçok âsâr-ı fâzılâneleri ‘Refik ve Refiki’ imzasıyla ziver-i sûtûrdur. Tercüme-i hâl-i üstâdâneleri Kâmî mahlasında görülecektir.”²⁰²

¹⁹⁸ Mustafa Uğurlu Aslan, *Diyârbekirli Kâmî ve Dîvânı* (İstanbul: Dün Bugün Yarn Yayınları, 2018), 13.

¹⁹⁹ Aslan, *Diyârbekirli Kâmî ve Dîvânı*, 15.

²⁰⁰ Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları* (Ankara: San Matbaası, 1996), 1/358.

²⁰¹ Aslan, *Diyârbekirli Kâmî ve Dîvânı*, 19.

²⁰² Ali Emîrî, *Tezkire-i Şuara-yı Âmid* (Dersaadet, Matba-yı Âmidî, 1328), 409.

Diyarbakır'ın önemli âlim ve şairlerinden olan Kâmî'nin yetiştirdiği pek çok öğrenci olmuştur. Ali Emîrî, Rûşeni, Vâsıf, Fâzıl, Feyzî, Mâhir, Na'im, Râif, Hayâlî ve Ahmed Efendi bunlardan bazılarıdır.²⁰³ Kâmî Efendi'nin eserleri: Dîvân, Redd-i Protestan, Risâle-i Âsâkir-i Mansûriyye, Risâle-i Halli'l-Müşkilât, Usûl-i Tehânî Bi-tevfik-i Rabbânî, Risâle-i Tehniyye, Risâle-i Tıbbiyye, Medhiye-i Hasan u Hüseyin/Hadîka-i Ma'neviyye, Kaside-i Kamisiyye, Mevlid-i Nebî, Hutût-ı Mütenevvi'a ve Şemâ'il-i Şerîfe'dir.²⁰⁴

3.1.1. Mevlid-i Şerif-i İrfaniyye

Kâmî'nin yazmış olduğu mevlid metni üç ayrı nüsha şeklindedir. Bu nüshalardan biri matbu diğer ikisi de yazmadır. Ankara Millî Kütüphanesinde bulunan Yz. A 5748 numaralı nüsha yazma nüshalardandır. Diğer yazma nüsha ise Diyarbakır İhtisas Kütüphanesinde bulunan 4378 numaralı nüshadır. Eserin tek matbu nüshası taş baskı şeklinde İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan Kadı-zâde Burhanneddin 146/A numaralı bölümdedir. İstinsah tarihleri farklı olan eserler hakkında çalışma yapan Ekrem Bektaş üç nüsha ile ilgili yaptığı değerlendirmede şairin ayrı bir mi'râciyesi olmadığını ve iki mevlid metninin aslında tek mevlid olduğunu şu ifadelerle belirtmektedir:

“Kâmî Mevlid'inin matbu ile iki yazma nüshaları arasında yaptığımız karşılaştırmaya göre, şairin bir tek mevlidinin olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz... Elimizdeki iki yazma mevlid metni ile Mi'râciye olarak gösterilen matbu metni ve aynı cilt içinde 'İrfâniyye' olarak gösterilen mevlid metnini bir tek mevlid olarak değerlendirdik ve tenkitli metni buna göre kurmaya çalıştık.”²⁰⁵

Diyarbakır'da bulunan nüshanın beyit sayısı 408, Ankara'da bulunan nüshanın beyit sayısı 320 ve son olarak mi'râciye bölümü de dâhil olacak şekilde İstanbul'da bulunan

²⁰³ Ahmet Tanyıldız, “Akrabalık Yönüyle Diyarbakırlı Dîvân Şairleri”, *VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu Ali Emiri Hatırasına* (Diyarbakır: Diyarbakır Valiliği Kültür Sanat Yayınları, 2014), 508.

²⁰⁴ Aslan, *Diyârbekirli Kâmî ve Dîvânı*, 55-60; M. Sait Mermutlu, “Muhammed Şaban Kâmî-i Âmidî'nin Eserleri”, *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 6 (2011), 75-89; Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 1/358; M. Şefik Korkusuz, *Tezkire-i Meşayih-i Amid* (İstanbul: Kent Yayınları, 2004), 1-2/136.

²⁰⁵ Ekrem Bektaş, “Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid'i”, *Journal of Turkish Studies* 6/1 (2011), 786.

matbu nüshanın beyit sayısı 500 iken Ekrem Bektaş çalışmasında hepsini 663 beyit olarak değerlendirmiş ve tek bir mevlid metni olarak göstermiştir.²⁰⁶

Çalışmamızda ele alacağımız nüsha Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan Kadı-zâde Burhanneddin 146/A numaralı bölümdeki nüshadır. M. Sait Mermutlu Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan nüshanın aynı zamanda Tahirağa Bölümünde 522/3 numaralı ve H.1279 tarihli bir nüshası olduğunu bildirmektedir. Bu iki nüshada 15 sayfadır.²⁰⁷ Manzum olan eser aruzun “Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır.²⁰⁸ Beyitlerin sonunda müellif yarım kafiyeler kullanmıştır. Osmanlıca yazılan eserde Arapça ve Farsça kelimeler de bulunmaktadır. Türkçe olarak anlaşılması güçtür.

Bu mevlid “*Risâle-i Mevlid-i Şerif İrfâniyye min Te’lifi Kâmî Amidî*” başlığıyla başlamaktadır. Böylece Kâmî Efendi’nin mevlidinin matbu olan bu nüshası Mevlid-i Şerif-i İrfaniyye olarak isimlendirilmiştir. Her bölümün başlığı bulunmaktadır. Eserin bölümleri:

1. Eserin esas manzum kısmı 190 beyittir. Fakat Kâmî esere “*Nazm-ı latif der-beyân-ı fezâil-i mevlûd-i şerif*” diyerek sekiz beyitlik bir murabba ile başlamaktadır. Bununla beraber eserde 17 beyit olan ‘Münâcât’ kısmı ile 15 beyit olan “Na’t-ı Şerîf” bulunmaktadır.²⁰⁹ Ekrem Bektaş yaptığı çalışmada eserin bu nüshasının iki ayrı mevlid metni gibi ciltlenmiş olduğunu bildirmektedir.²¹⁰

Eserin bu nüshasını ele almamızın sebebi Diyarbakır’da okunan geleneksel zemindeki mevlidlerin -Süleyman Çelebi’nin mevlidi, geçmişte okunan Kâmî ve Re’fet mevlidlerinin hepsinde- başında mevlid okumanın önemi ve kullar için faziletinden bahsettiği sekiz beyitlik murabbanın²¹¹ olmasıdır.²¹² Bu murabba incelediğimiz kayıtlarda sözleri farklılıklar içerse de bu risalede ele alındığı şekliyle beyitlerin sonunda tekrar eden

²⁰⁶ Bektaş, “Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid’i”, 786.

²⁰⁷ Mehmet Sait Mermutlu, *Diyarbakırlı Muhammed Şaban Kâmî Hayatı, Eserleri ve Divânı’nın Tahlili* (Ankara: Gece Akademi Yayınları, 2018), 77.

²⁰⁸ Bektaş, “Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid’i”, 786.

²⁰⁹ Mermutlu, *Diyarbakırlı Muhammed Şaban Kâmî Hayatı, Eserleri ve Divânı’nın Tahlili*, 76.

²¹⁰ Bektaş, “Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid’i”, 785-786.

²¹¹ Ekrem Bektaş, çalışmasında bu murabbanın İbn Hacer el-Heysemî’nin (öl. 1565) Arapça mevlidinden alındığını belirtmektedir. Detaylı bilgi için bk. Bektaş, “Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid’i”, 786.

²¹² Mevlidhan Mustafa, Mevlüt Mergen ile yapılan kişisel görüşmeler ve Mevlidhan Tarık Çıkıntaş – Celal Sevimli’nin ses kayıtları neticesinde. Kaynaklar için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül – 28 Kasım 2021); Mevlüt Mergen, Kişisel Görüşme, (19 Kasım 2021).

‘‘Meclis-i pak-i Resulillah’a gel’’ beyiti ile aynıdır. Kâmi’nin eserindeki murabba şu şekildedir:

*‘‘Hazreti Haktan inâyet isteyen
Meclis-i pak-i Resulillah’a gel*

*Hem Habibinden şefaât isteyen
Mevlid-i pâk-i Resulillah’a gel*

*Bil ğanimet işbu mâh-ı rahmeti
Sa’y kıl elden kaçırma fursatı*

*Bulmak istersen rızâ’i Hazreti
Mevlid-i pâk-i Resulillah’a gel*

*Dinle Fikret cânu dilden aşikan
Şemine pervâne-âsa yane yan*

*Dü cihanda bulasın emn-ü emân
Mevlid-i pâk-i Resulillah’a gel*

*Bezam-i mevlide edibane buyur
Hâb-i gafletten uyan kalma uyur*

*Kâmiya eyle selât-ı bâ-huzur
Mevlid-i pâk-i Resulillah’a gel.’’*

Eser: ²¹³

*‘‘Hamd-i bi-ihsa-i gül-berg-i rıza
Medh-i manend-i kemâl-i aşına’’* beyitiyle başlamakta şu beyitlerle:

²¹³ Latinize çevirisi için bk. Bektaş, ‘‘Diyarbakırlı Kâmi ve Mevlid’i’’, 791.

“*Oldu Mevlidü'n-Nebi bunda tamam*

Kâmî tarihin oku misk ü hitam” tamamlanmaktadır. Eserde her bölüm:

“*Dü cihanda her kim isterse necât*

Okusun Sultân-ı Kevneyne sâlât” beyitiyle son bulmaktadır.

2. Kâmî, esere mevlidin faziletinden ve öneminden bahsettiği 8 beyitlik murabbanın ardından “*İrfâniyye Mevlid-i Şerif*” başlığı ile 17 beyitle edebî bir dille Allah’ın her şeyden evvel Peygamberlerin Şahı olan Hz. Peygamber’in nurunu yarattığını, arifane bir şekilde Allah’ın nimetlerine şükretmek ve Onu zikretmek gerektiğini, kalpten Allah’ı zikretmekle her türlü amacının gerçekleşeceğini bahsetmektedir.

3. “*İrfâniyye Mevlid-i Şerif*” başlığından sonra Kâmî, 15 beyitlik bir na’t-ı şerîfle Hz. Peygamber’i yine edebî bir üslûp ile övmektedir.

4. “*Beyân-ı İbtidâ-i Nûr-i Ahmedî*” diye başlayan 48 beyitlik bölümde yine Hz. Peygamber’in nurundan bahseder. Nitekim bu nurun Hz. Âdem’e geçtiğini; daha sonra Hz. Nuh’a, Hz. Süleyman’a, Hz. Yusuf’un güzelliğine, Hz. İbrahim’e, Hz. İsmail’e ve Hz. İshak’a geçtiğini ifade eder. Ayrıca bu nur Hz. Peygamber’in dedesi Abdülmuttalib’e geçmiştir. Abdülmuttalib’in on erkek çocuğu olursa birini Allah’a kurban edeceğine dair söz vermesini ve on erkek çocuğu olunca bunun rüyada kendisine hatırlatılması üzerine on çocuğu arasından kura çekmesini aktarır. Kura Abdullah’a çıkınca Abdülmuttalib oğlu Abdullah yerine on deve kurban edeceğini söyler. Fakat kura her seferinde yine Abdullah’a çıkar. Her kurada deve sayısını on artırır. Deve sayısı ancak yüz olduktan sonra Abdullah’ın kurban edilmekten kurtarılmış olduğundan bahsetmektedir.

5. “*Keyfiyet-i Hz. Abdullah*” başlığı ile başlayan 21 beyitlik bu bölümde Kâmî; İncil, Tevrat ve Zebur’dan Hz. Peygamber’in geleceğini anlayan müşriklerin, babası Abdullah’ı öldürmeye kastettiklerini ve bunda başarılı olamadıklarını aktardıktan sonra âli bir soydan gelen Vehb’in mübârek kızı olan Hz. Âmine’nin Abdullah ile evlendirilme hadiselerini, yedi gün süren hazırlıklarla nikâh kıydıklarını aktarır.

6. “*Beyan-ı â-van-i Haml-i Hz. Âmine*” bölümü 48 beyit olup Hz. Âmine’nin hamile oluşuyla gerçekleşen mucizelerden bahseder. Hz. Âmine hamile olduğunda her ay bir peygamber kendisini ziyaret ederek Âlemlerin Peygamberine hamile kaldığını müjdeler.

İlk ay Hz. Âdem'in, sonraki aylarda sırası ile Hz. Şit, Hz. İdris, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. Musa ve Hz. İsa'nın kendisini ziyaret ettiğini aktarmaktadır.

7. “*Teşrihi Hz. Fahri Risalet*” bölümü 16 beyittir. Bu bölümde Rebûlevvel ayının 12. gecesinde Hz. Peygamber'in doğumundan ve doğumuyla beraber gerçekleşen mucizelerden bahseder. O gece semâyı meleklerin kapladığı, Hz. Âmine'nin anlatımıyla “Duvarın yarılıp içinden Hz. Meryem, Hz. Sara, Hz. Havva ve Hz. Asiye'nin geldiği” ve orada hurilerin de bulunduğu aktarılmaktadır.

8. Kâmî, Hz. Peygamber'in mucizevi doğumundan sonra 16 beyitlik bir Na't-ı Şerîfle devam eder. Nitekim bu na't-ı şerifte 7 beyitlik “Merhaba” kısmı vardır. Hz. Peygamber'in dünyaya teşrifini edebî bir dille aktaran Kâmî, son beyitlere doğru bu eserini cihanda yadigâr bıraktığını söylemekte ve mevlidin artık tamam olduğunu belirterek mevlidini bitirmektedir.

9. Mevlidin bitiminde “*Metlubu Dua-i*” başlığıyla 15 beyitlik bir dua bulunur. Kâmî, yine edebî bir üslûpla Allah'a övgüyle dua eder.

Ele aldığımız bu mevlid metni Diyarbakır'da okunmamaktadır. Geçmiş zamanlarda okunmuş olduğunu belirten mevlidhanlar özellikle dilinin ağır oluşu nedeniyle günümüzde kendilerinin okumadıklarını ve ne yazık ki şehirde de okunmadığını ifade etmişlerdir.²¹⁴

3.2. Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi ve Mevlid-i Şerîf (Tarz-ı Cedîd, 1861)

Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi'nin hayatına dair en kapsamlı bilgileri Ali Emiri'den öğrenmekteyiz. Emiri'nin verdiği bilgilere göre Tarz-ı Cedîd olarak ünlenen mevlidin müellifi olan İbrahim Re'fet Efendi 1250/1834 tarihinde Diyarbakır'da doğmuştur. Babası Abdullah Tayyar'dır. Bu sebeple Tayyazade İbrahim Re'fet olarak da tanınmaktadır. İyi bir eğitim görmüş olan Re'fet Efendi'ye Hâfız-zâde Abdurrahman, Sa'îd Paşa, Hâfız Şaban Efendi, Hâfız Muhammed Hasîb Efendi gibi isimler hocalık yapmıştır. Urfa'ya 1270/1954 tarihinde giderek orada Fakih-zâde Müftû Abdurrahman Efendi'den, Antep'te Hasırcı-zâde Hâfız Muhammed Ağa'dan ders almıştır. 1273'te Halep'te bulunan Sâlih Efendi'den hadis, fıkıh ve ma'ânî derslerini almıştır. Bu

²¹⁴ Mevlidhan Mustafa ile yapılan kişisel görüşme neticesinde. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül 2021).

derslerden sonra Halep Valisi Seydi Ali Paşa-zâde Muhammed Hamdî'ye bağlanarak beraber Dersââdet'e gitmişlerdir.²¹⁵ Şevket Beysanoğlu, Re'fet Efendi'nin tahsili hakkında şunları söylemektedir:

“Paşanın Üsküdar'daki konağında hocalık ettiği sırada Atik Valide Sultan medresesinde, müderris Ankaralı Kara Hüseyin Hâmid Efendi'den ayrıca okuyarak 1864 yılında tahsilini tamamladı. 1283/1866'da Bab-âli Buharî hocalığına tayin kılındı. Üsküdar'da Atik Ali Paşa Camii'nde talebeden bazılarına Mesnevî, Gülistan ve Hafız dîvanı okuttu.”²¹⁶

Re'fet Efendi'nin mevlidini yazdığı tarih Sultan Abdülaziz'in tahta yeni çıktığı tarihtir. Bu tarihte Re'fet Efendi mevlidini Sultan Abdülaziz'e sunmuştur. Sultan tarafından kendisine yirmi bin kuruş hediye verilmiştir. Diyarbakır'ın değerli şahsiyetlerinden biri olan Re'fet Efendi, 1321/1903 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.²¹⁷

Re'fet Efendi'nin Tarz-ı Cedîd olarak isimlendirilen mevlidinden başka eserleri bilinmemekle beraber çok sayıda manzumesi vardır. Bu manzumeler genellikle sene, vefat, memuriyet, velâdet, cülus gibi konulara dairdir.²¹⁸

3.2.1. Mevlid-i Şerîf (Tarz-ı Cedîd, 1861)

İbrahim Re'fet Efendi'nin kaleme aldığı mevlid metninin şu ana kadar sekiz nüshası tespit edilmiştir. Bu nüshaların beş tanesi yazma, diğer üç nüshası matbudur. Mevlidin üç matbu nüshası olduğunu söyleyen kaynakta sadece iki matbu hali zikredilmiş olup üçüncüsü hakkında bir bilgi verilmemiştir.²¹⁹ Bu nüshalardan yazma olanlar:²²⁰

1. Ankara Millî Kütühanesinde bulunan, kayıt numarası Yz. A. 5748 olan 236 beyitlik yazma nüshadır. 1882 tarihinde yazılmış olan bu nüshanın yazarı Abdülkadir Vefâ'tir.

²¹⁵ Emîrî, *Tezkire-i Şuara-yı Âmid*, 354-356; İdris Kadioğlu, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid* (Ankara: Sonçağ Yayıncılık, 2014), 419-421.

²¹⁶ Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 2/44.

²¹⁷ Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 2/44.

²¹⁸ Beysanoğlu, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, 2/44; Ramazan Ekinci, “Diyarbakırlı İbrahim Re'fet ve Mevlidi”, *Mevlid Külliyyâtı*, ed. Bilal Kemikli (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2016), 3/162-163

²¹⁹ Ekinci, “Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Ve Mevlidi”, 3/162-163.

²²⁰ Ekinci, “Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Ve Mevlidi”, 3/162-163; Hacer Bozyiğit, *Mevlid Geleneği Zemininde Diyarbakırlı Tayyar-Zâde İbrahim Re'fet Mevlid'i İle Süleyman Çelebi Mevlid'inin Şekil Ve Muhteva Mukayesesi* (Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 11-16.

2. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde 4432/2 numarasıyla Yazma Bağışlar Bölümünde bulunan bir diğer yazma nüshanın yazılış tarihi ve kim tarafından yazıldığı tespit edilememiştir. Beyit sayısı 153'tür ve eksiktir.

3. İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesinde 6735 numarasıyla Yazmalar Bölümünde bulunan bu nüsha, 1896 tarihinde Mahmud Sefâüddin tarafından yazılmıştır. 153 beyit olan bu nüsha da eksiktir.

4. Bu nüsha, Ankara Millî Kütüphanede Yz. A. 8626 numarası ile “Râfet” ismiyle bulunan yazma bir nüshadır.

5. Rifat Kütük'ün şahsi kütüphanesinde bulunan bu yazma nüsha sadece üç yaprak olup on beş satırdır.

Matbu Nüshalar:

6. Beyazıt Devlet Kütüphanesi 5307 numara ile Basmalar Bölümünde bulunan matbu nüsha 1888 tarihinde Hulûsi Efendi Matbaası ile basılmıştır. 235 beyittir.

7. İstanbul'da tarihi bilinmeyen bu matbu nüsha Diyarbekirî Tayyar-zâde İbrahim Re'fet ismiyle “Menbkıbe-i Mevlid-i Hayru'l-Enâm Tarz-ı Cedîd İsmiyle Oldı Benâm” başlığındaki nüshadır. Çalışmaların çoğunda bu nüsha kullanılmıştır. Çünkü diğer nüshalar içinde imla hatası en az olan nüshadır. 235 beyit olan bu nüshada bölümler ve beyitler karmaşadan uzak bir diziliştedir. Çalışmamızda muhtevasını incelediğimiz nüsha bu nüshadır.

Mesnevi nazım şeklinde yazılan eserde aruzun “Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” kalıbı kullanılmıştır. 13 yaprak olan eserde 12 başlık mevcuttur. Sayfa satırları ise dokuz veya on satır arasındadır. Osmanlıca yazılan mevlid metninde Arapça ve Farsça tamlamalara sıkça yer verilmiştir. Türkçe kelimelere özellikle olay anlatımlarında yer veren müellifin sadeliğe de başvurduğu görülmüştür. Günümüz Türkçesi ile okunduğunda tam olarak anlaşılabilir. ²²¹ Re'fet Efendi, mevlidi için bir isim zikretmediği hâlde matbu nüshaların ilk bölümünün “*Menkabe-i Mevlid-i Fahrü'l-enâm Tarz-ı Cedîd İsmiyle Oldu be-nâm*” ifadesi ile başlamasından dolayı “Tarz-ı Cedîd” olarak bilinmektedir. Eserin

²²¹ Köksal, *Mevlid-nâme*, 526-531; Bozyiğit, *Mevlid Geleneği Zemininde Diyarbakırlı Tayyar-Zâde İbrahim Re'fet Mevlid'i İle Süleyman Çelebi Mevlid'inin Şekil ve Muhteva Mukayesesi*, 16-36.

bestesi olup olmadığı bilinmemektedir. Lakin nüshaların çoğunlukta olması sebebiyle eserin zamanında çok sevilip okunduğu anlaşılmaktadır.²²²

İstanbul’da bulunan matbu nüshanın başlığı: “*Aleyhi Fi’l-bukreti ve’l-aşyyi Mevlidi’n-Nebiyi’l-Kureyşî Salavâtu’llah*”tır. Re’fet Efendi bu başlıktan sonra besmele ile mevlidine başlamaktadır. Mevlidin ilk beyiti:²²³

“*Ey Hudavend-i Azim ü padişah*

Rahmetindir cümle mahlûka penah” şeklindedir. Mevlidin son beyiti:

“*Hatm kıl iman ile vakt-i ecel*

İstecib ya Rabb du’ana bi’l-‘acel” dir. Eserin on yerinde kullanılan ve tekrar eden:

“*İster isen bulasın fevz ü necât*

Rûh-ı fahru’l-mürselîne vir salât” beyitidir. Mevlidin bölümleri ve muhtavasını ise şöyle sıralanabilir:

1. “*Aleyhi fi’l-bereketi ve’l-‘aşî Mevlüdü’n-nebi’l-Kureyşî Salavâtu’llâh*” başlığıyla başlayan birinci bölüm 15 beyittir. Bu bölümde müellif Allah’a dua ederek başlamaktadır. Şiirsel ifadelerle Allah’ın ol emri ile âlemlerin yaratılmasını, yaratılan her şeyin Allah’ın zatının birliğine şahid olduğunu, lütfundan kullarına da kurtuluş vermesini, her şeyin tek Rabbinin Allah olduğunu, kimisinin fakir ve perişan olduğu hâlde kalbinde Allah’ı daima zikrettiğini, kimisinin nimet içinde olmasına rağmen kalp gözünün körleştiğini, hakikati göremediğini, bunun ise çok hikmetler içerdiğini ve hiç kimsenin Allah’ın hikmetinden sual edemeyeceğinden bahsetmektedir.

2. “*Bâ’is-i Nazm*” başlığıyla başlayan bu bölüm 7 beyittir. Yazar bu bölümde öncelikle gece gündüz kalbinde Hz. Peygamber’in mevlidini yazma hayali olduğunu, bu sebeple mevlidi yazdığını ve belki bu sayede yaralı gönlüne şifa olunacağını belirtmiştir. Hz. Peygamber’in Hakkın, insanların ve canların sevgilisi olduğunu söylemektedir.²²⁴ Şair böylece bu 7 beyitlik bölümde mevlidini yazma sebebini açıklamaktadır. Bu mevlid vesilesi ile kendisinin hayırla yâd edileceğine dair muradını da belirterek diğer bölüme

²²² Ekinci, “Diyarbakırlı İbrahim Re’fet ve Mevlidi”, 3/160.

²²³ Eserin latinize çevirisi ve transkripsiyonlu metni için bk. Ekinci, “Diyarbakırlı İbrahim Re’fet ve Mevlidi”, 3/163-180; Köksal, *Mevlid-nâme*, 532-554; Bozyiğit, *Mevlid Geleneği Zemininde Diyarbakırlı Tayyar-Zâde İbrahim Re’fet Mevlid’i İle Süleyman Çelebi Mevlid’inin Şekil ve Muhteva Mukayesesi*, 211-235.

²²⁴ Köksal, *Mevlid-nâme*, 527.

“İster isen bulasın fevz ü necât / Rûh-ı fahrü’l-mürselîne vir salât” beyitiyle geçmektedir.

3. “Medh-i Seyyidü’l-mürselîn Salla’llâhu ‘Aleyh ve ‘Alâ Âlihi et-Tayyibîn et-Tahirîn” başlığı ile 11 beyit olan bu bölüme başlamaktadır. Bu bölümde, Hz. Peygamber’i öven yazar, din ehlinin Hz. Peygamber’in temiz methini işitmesi gerektiğini çünkü o nurun Allah tarafından kusursuz bir beşer biçiminde yaratıldığını, iki âlemde de server olan o nurun Allah’ın sevgilisi olan Hz. Peygamber olduğunu belirtmektedir. Mennan ve Deyyan olan Allah, o Peygamber’in göğsünü genişletmiş ve onun şânını yüceltmıştır. Kur’ân-ı Kerîm’de onu övmüşken kendisinin Onu nasıl öveceğini dile getirerek tekrar beyiti ile kurtuluş ve selamet isteyenlerin Hz. Peygamber’e salât getirmeleri gerektiğini söylemiş ve bir sonraki bölüme geçmiştir.

4. “Hulk u Sîret-i Cenâb-ı Ahmedî ‘Aleyhi Salâtu Rabbi’s-Samedî” başlığı ile başlayan bu bölüm 17 beyittir. Bu bölümde yazar, Hz. Peygamber’in ahlakına ve doğasına dair bazı bilgileri sade bir dille ifade etmektedir. Zira Peygamber’in “Nâsîh” olduğunu belirtmekte ve sözlerinin her türlü derde şifa olduğunu, batıla asla razı olmadığını, hayırlı işlere asla hayır demediğini, rahat döşekte yatmadığını, Allah’a hürmetini, aç olduğu hâlde kendisini tok gösterdiğini, büyüklere hürmet ederken küçüklere de şefkat gösterdiğini, kalbinin dünyevi isteklerden temiz olduğunu, Hak yolunda canla savaştığını, yetimlerin yanında olduğunu, geceleri az uyuyup ibadetle meşgul olduğunu ve ümmetini kendisine bağışlaması hususunda Allah’a dua ettiğini, dolayısıyla bu değerli Peygamber’e layık olacak ümmetinden biri olmak için Ona salavât getirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

5. “Mebde-i Hilkat-i Nûr-ı Fahr-i Kâ’inât ‘Aleyhi Efdalü’s-salavât” bölümü 37 beyittir. Bu bölümde, şairane bir üslûpla Hz. Peygamber’in nurunun her şeyden evvel yaratıldığından bahsetmektedir. Bu nur 12 hicap olup her biri Allah’ı tesbih etmektedir. Sonrasında 12 hicaptan dört büyük deniz yaratılmıştır. Allah, o nuru rahmet denizine daldırarak çok sayıda peygamberi ve aynı zamanda eşsiz bir cevheri meydana getirmiştir. Yaratılan o cevherden iki yarık oluşarak, levhi mahfuzun bulunduğu kısımdan kürsi, kalem ve arşı yarattığını ifade etmektedir. Daha sonra kaleme kendi adının yanına Hz. Peygamber’in adını yazmasını istemesini, kalemin bu emir karşısında şaşırıp secde ederek bu kadar değerli kişinin kim olduğunu sormasını, Allah’ın o ismin sahibinin

kendisinin habibi olduğunu bildirmesini ve o nurdan tüm kâinatı yarattığından bahsetmektedir.

6. “*Hilkat-i Âdem ‘Aleyhi’s-selam ve İntikâl-i Nûr-ı Muhammed’Aleyhi’s-salâtü ve’s-selam*” bölümü 15 beyittir. Bu bölümde Hz. Peygamber’in nurunun intikalinden bahsetmiştir. Allah, yer ve göğü yarattıktan sonra Hz. Âdem’i yaratmıştır. Hz. Peygamber’in nuru ilk olarak Hz. Âdem’de zuhur etmiştir. Ardından bu nur Hz. Havva’ya, ondan Hz. Şit’e geçmiştir. Bu nur kime geçmiş ise ona yücelik vermiştir. Nihayet bu nur Hz. Peygamber’in babası Abdullah’a geçmiş ve tüm kâinat o nurun sahibinin ne zaman doğacağını beklemeye başlamıştır.

7. “*Der Müddet-i Zuhûr-i Hâmile Şoden-i Hazret-i Âmine Bâ-Cenâb-ı Ahmedî’l-Muhtâr ‘Aleyhi Salavâtu Rabbi’l-Gaffâr*” başlığıyla başlayan bu bölüm 16 beyittir. Bu bölümde Re’fet Efendi, Hz. Âmine’nin mübârek biri olduğundan bahsettikten sonra hamileliği sürecinde kendisini ziyarete gelen peygamberleri sıralamıştır. Hz. Âmine hamileliğinin ilk altı ayında hiçbir keder görmemiş ve altıncı aydan sonra mahlûkların efendisinin kendisinden doğacağına dair haber veren bir ses işitmiştir. Recep ayında Hz. Âdem, Şa’ban ayında Hz. Şit, Ramazan ayında Hz. İdris, Şevval ayında Hz. Nuh, Zilkade ayında Hz. İbrahim, Zilhicce ayında Hz. İsmail, Muharrem ayında Hz. Musa, Sefer ayında Hz. İsa ve Rebülevvel ayında Hz. Hud’un ziyarete bulunarak kendisini tebrik etmelerinden bahsetmiştir.

8. “*Vilâdet-i Seyyidü’l-berâyâ ‘Aleyhi Efdalü’s-salavât ve Ekmelü’t-tehâyâ*” bölümü 25 beyittir. Bu bölümde Rebülevvel ayının 12. gecesinde Hz. Peygamber’in doğmasını ve bu esnada gerçekleşen mucizelerden bahsetmektedir. Nitekim o gece cennet baştan başa süslenmiş, cehennem kapıları kapanmıştır. Bütün Şeytanlar göklerden kovulmuş, putlar baş aşağı olmuştur. Hz. Âmine’ye bir melek gelerek mübârek bir çocuğun doğacağını müjdeleyerek kaybolmasını, ardından Hz. Havva, Hz. Meryem ve Hz. Asiye’nin yanına gelerek doğumunda yardımcı olduğundan bahsetmektedir. Sonrasında 4 beyitlik “Merhaba” ile Hz. Peygamber’in doğumuna sevinçle karşılık verilmektedir.

9. “*Hazret-i Âmine Velâdeti Hengâmında Hazret-i Fahr-i Risâletden Dinleyüp ve Müşâhede Buyurdıkları Hâlât*” bölümü 14 beyittir. Bu bölümde Hz. Âmine’nin yüce bir soydan geldiğini belirterek başlamış olan yazar, Hz. Peygamber’in doğduktan hemen sonra Allah’a secde ederek günahkâr ümmetini kendisine bağışlaması için dua ettiğini

anlatmaktadır. Doğduğu anda ümmetini düşünen Hz. Peygamber'in çok yüce olduğunu, doğumuyla bütün putların baş aşağı düşüp aciz kaldığını, Sava şehriden denizin kaybolduğunu, haçların kırılmış olduğunu, Ateşperestlerin ateşinin sönmesi gibi mucizelerin gerçekleştiğini ifade etmiştir.

10. “*Nübüvvet-i Hazret-i Ahmed ‘Aleyhi Salavâtü Rabbi’l-ehad*” bölümü 10 beyittir. Hz. Peygamber'in 40 yaşına gelince eşyanın ilahi kudret ile yaratıldığını anlayarak Hira Mağarasına gitmeye başladığını, gönlüne orada Allah sevgisinin düştüğünü ve Cebrail'in Alak Sûresi ile Allah'ın nişanını bildirdiğinden bahsetmektedir. Nitekim kendisine vahiy geldikten sonra Hz. Peygamber'in gece gündüz müşrikleri dine davet ettiğini belirtmiştir.

11. “*Mi’râc-ı Şâh-ı Enbiyâ ‘Aleyhi Salavâtü’llâhi Mâ-tekerre’s-subh ve’l-‘ișâ*” bölümü ile mi’râc hadisesini aktarmaktadır. 31 beyit olan bu bölümde, Cebrail'in Hz. Peygamber'e gelerek Allah'ın onu arşına davet ettiğini, cennet ile cehennemın sırlarına vakıf olmasını istediğini ve bu sebeple Hz. Peygamber'in mi’râc yolculuğuna çıktığını aktarmaktadır. Öncelikle zezem kuyusundan abdest alan Hz. Peygamber'in iki rekât namaz kılmasını ve ardından Burak denilen bineğe binerek mi’râca çıkışını, her katta peygamberlerin kendisini tebrik ettiğini, semâya bir merdivenle çıkıp cennet ve cehennemın sırlarını açık olarak görmesinden bahsetmektedir. Cebrail ile beraber Sidre'ye ulaşmış olan Hz. Peygamber'in yanında 600 kanadını açan Cebrail'in kendisine daha fazla eşlik edemeyeceğini, Allah'ın huzuruna sadece kendisinin çıkacağını bildirilmesi anlatılmıştır.

12. “*Müşâhede-i Seyyidü’l-ümmem be-Cenâb-ı Rabbi’l-erham bilâ-keyfin ve lâ-kem*” ile başlayan bölüm Re’fet Efendi mevlidinin son bölümü olup yine mi’râc hadisesi ile devam etmektedir. 36 beyit olan bu bölümde Hz. Peygamber'in Sidre'de Refref adındaki bineğe binmesini, refrefin bir noktada durarak Hz. Peygamber'in tek başına arşın üzerine yükselmesinden bahsetmektedir. Nitekim Allah, Hz. Peygamber'in kendisine yaklaşmasını istemiştir. Orada Hz. Peygamber'e ümmetini Allah'a davet etmesini ve ümmetinin mi’râcının da namaz olduğunu doksan bin kelam vahyederek açıklamıştır. Sonrasında tekrar geldiği yere dönen Hz. Peygamber'in kutlu mi’râcını herkes duymuştur. Son beyitlerde Allah'a yalvarış ve dua ile “*Hatm kıl îmân ile vakt-i ecel / İstecib yâ Rab du’ânâ bi’l-‘acel*” beyiti ile mevlid tamamlanmıştır.

Tarafımızca yapılan araştırmalar neticesinde Re'fet mevlidinin Diyarbakır'da en çok okunan mevlid metinlerinden biri olduğunu söylenebilmektedir. Mevlidhan Mustafa ile yaptığımız görüşmede kendisi mevlid okumaya başladığı ilk zamanlar olan 1954-1955 yıllarında Diyarbakır'da okunan mevlidin Re'fet Efendi'nin mevlidi olduğunu, kendisi henüz küçük yaşlarda olduğu için makamlara çok vakıf olmadığından Kürdi ve Hüseyini gibi makamlarla irticalen okumuş olduğunu belirtmiştir. Diyarbakır'da herkesin Re'fet Efendi'nin mevlidini okuduğunu ve hiç kimsenin Süleyman Çelebi'nin mevlidini okumadığını bildirmiştir. Bu durumun ise 1960'lı yıllara kadar devam ettiğini o yıllardan sonra kendisi ile beraber diğer mevlidhanlarında Süleyman Çelebi'nin mevlidine geçtiğini söylemektedir. Re'fet Efendi mevlidinden Süleyman Çelebi mevlidine geçme sebeplerini ise şu şekilde ifade etmiştir:

“1961-1962'den sonra biz Süleyman Çelebi'nin mevlidini okumaya başladık. Ankara ve İstanbul'dan buraya mevlidhanlar bir iki zengin mevlidine geldi. Ve Süleyman Çelebi mevlidini okudular. Baktık ki Süleyman Çelebi mevlidi hoşumuza gidiyor daha kısa, sarıh bir Türkçe olduğu için Süleyman Çelebi mevlidi ile devam ettik. Re'fet Efendi mevlidi Osmanlıca olduğu için eski adamlar olmadan kimse pek anlamıyordu. Sonrasında okunmadı zaten. Tamamen silindi.”²²⁵

3.3. Molla Hüseyin Bateyî ve Mevlid-i Şerîf /Mewlûda Nebi

Bateyî'nin hayatına dair çeşitli görüşler bulunmaktadır.²²⁶ Kaynaklar arasında herhangi bir görüş birliği olmamakla birlikte kendisinin hayatına dair en kapsamlı araştırma M. Xalid Sadiî tarafından yapılmıştır. Molla Hüseyin Bateyî'nin adı için bazı kaynaklarda Ahmed, Muhammed, Hüseyin Ertuşı gibi isimler kullanılsa da bunların kesinliğine dair bir delil yoktur. Nitekim Sadiî onun ismini deliller sunarak Hüseyin Bateyî olduğunu ifade etmektedir. Kendisi o zamanlar Hakkari'ye bağlı olan Bate köyündendir. 1991'de Şırnak'a bağlanmış olan bu köy kadîm bir geçmişe sahiptir. Bateyî, şiirlerini kaleme aldığı eserinde kendisinin Mustafa'nın oğlu olduğunu belirtmektedir. Babası o dönemlerde halk arasında Sofu olarak tanınmaktadır. Bateyî'nin hangi tarihte doğduğuna

²²⁵ Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül 2021).

²²⁶ Bu bölüm, M. Xalid Sadiî'nin 'Mela Huseynê Bateyî' ve 'Molla Hüseyin-i Bateyî Mevlid-i Şerif/Mewlûda Nebi' isimli eserlerinden istifade edilerek yazılmıştır. Eserin künyesi kaynakçada verilmiştir.

ilişkin iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüşün sahibi olan araştırmacılar Bateyî'nin M. 1414'te doğup 1495'te vefat ettiğini belirtirken diğer görüşü savunan araştırmacılara göre Bateyî, 17. ve 18. yüzyıllar arasında 1670-1750 tarihleri arasında yaşamıştır. Bu görüşün kesinliği daha açıktır.

Dindar bir ailede yetişmiş olan Bateyî, âlim ve bilgili bir şahıs olarak tanınmaktadır. İlk eğitimini abisi Molla Ahmed'in yanında almış ve on beş yaşından sonra Hakkari'de bulunan Zeynel Bey Medresesinde eğitim hayatına devam etmiştir. Buralarda sarf, nahiv, tefsir, fıkıh, hadis, kelam, belagat ve edebiyat alanlarında çok iyi bir eğitim almıştır. Kendisinin kaleme aldığı eserlerden dolayı Arapça, Farsça ve Türkçe dillerine hâkim olduğu da anlaşılmaktadır. Bateyî, tahsilini tamamladıktan sonra öğretmenlikte yapmış ve yüzlerce talebe yetiştirmiştir. 'Hemahil' denilen çeşitli dualar ihtiva eden eserleri ile beraber Divan, Mevlid-i Nebî ve Zembilfiroş (Zembil Satıcısı) gibi eserleri de bulunmaktadır. Yazarın kendi eserlerinde kullandığı mahlasları genelde Bateyî'dir. Bazı şiirlerinde "Melayê Bateyî" ifadesine de yer vermiştir. Yazar farklı dillere hakimiyeti yanında güzel ve anlaşılır bir dil kullanmaktadır eserlerinde. Zira kaleme aldığı Mevlid-i Nebî'si Kürt halkı tarafından ezbere bilinen bir eserdir. Hâlen törenlerde okunması bunun açık bir göstergesidir.

3.3.1. Mevlid-i Şerîf /Mewlûda Nebi

Molla Hüseyin Bateyî'nin Mevlid-i Şerîfi'nin pek çok nüshası bulunmaktadır. Ziver İlhan çalışmasında 23 nüsha tespit etmiştir. Bu nüshalardan yedisi yazma nüsha, on altısı ise matbu nüsha şeklindedir.²²⁷ Bu nüshalardan el yazması şeklinde olanlar:

1. Muhammed Muksî Nüshası: En eski mevlid nüshası olup St. Petersburg Kütüphanesinde A. Jaba Koleksiyonu içindedir. 1206/1792 tarihinden yazılmış olan eserin müstensihisi Muhammed Muksî'dir.
2. Milli Kütüphane Nüshası: Ankara'da İl Milli Kütüphanesinde olan eser 06 Hk 4390 numaralı kolaksiyonda bulunmaktadır. 1240/1824 tarihinde yazılmıştır.

²²⁷ Ziver İlhan, *Mewlûda Mele Huseynê Bateyî (Metn û Lêkolîn)*, (Mêrdîn: Zanîngeha Mardîn Artuklûyê, Estîtuya Zimanên Zindî yên li Tirkiyeyê, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 31-51.

3. Dhok Nüshası: Dhok'taki İsmail Taha Şahin Kütüphanesindedir. 1271/1854 tarihinde Ahmed b. Hasan tarafından yazılmıştır. “Merhaba” ve “Esselatu aleyk” bölümleri yoktur.

4. Mahmud Efendi Nüshası: St. Petersburg Kütüphanesinde A. Jaba Koleksiyonun içinde bulunan bu nüshanın müstensihi Mahmud Efendi'dir. İstinsah tarihi 1274/1858'dir.

5. Diyarbakır Nüshası: Diyarbakır Ziya Gökalp İhtisas Kütühanesi 21 Hk 1916 numara ile kayıtlı bulunan bu nüsha şimdi Konya Kütüphanesinde bulunmaktadır. 1299/1880 tarihinde yazılmıştır.

6. Ortahisar Nüshası: Üzerinde Hüseyin Galip Kütüphanesi Ortahisar mührü bulunan bu nüshanın 1910 tarihinde yazıldığı düşünülmektedir. Müstensihi bilinmemektedir.

7. Batê Köyü Nüshası: Molla Nurî'nin elinde bulunan bu nüshanın yazılış tarihi bilinmemektedir. Bazı sayfaları eksik olan bu nüshada “Esselatu aleyk” ve “Merhaba” bölümleri de yoktur.

Matbu Nüshalar:

8. Hazik Nüshası: Hazik tarafından 1313/1895 tarihinde yazılmış olan bu nüsha resmî ruhsatla İstanbul'da basılmıştır.

9. Berlin Nüshası: 1903 yılında “Kurdische Texte” kitabı içinde Berlin'de basılmıştır. Bu nüshayı derleyen A. Vol Le Coq'tur. Molla Muhammed'in el yazması nüshasından basılmıştır.

10. Mısır Nüshası: İstanbul Ali Emiri Kütüphanesi Aemnz 1369 numarayla kayıtlıdır. Aynı nüsha Erzurum Üniversitesi Kütüphanesinde 9258/SÖ kayıt numarasıyla bulunmaktadır. Kürdîzade Ahmed Ramîz tarafından 1324/1907 tarihinde Mısır'da basılmıştır.

11. Dersaadet Nüshası: 1909 yılında İstanbul'da basılmış olan bu nüsha Şefik Arvasi tarafından Ahmet Kamil matbaasında basılmıştır. Erzurum İl Kütüphanesinde 24521/SÖ numara ile bulunmaktadır.

12. Hulusi Nüshası: 1925 yılında İstanbul'da Hulusi matbaasında basılmış olan bu nüsha Erzurum İl Kütüphanesi 9251/SÖ numarayla kayıtlıdır.

13. Osman Bey Nüshası: 1932 yılında Osman Bey Matbaasında basılmış olan bu nüsha daha sonra 1974 yılında tekrar basılmıştır. Erzurum Kütüphanesi 24523/SÖ numarayla kayıtlıdır.
14. Muhammed Şakir Nüshası: 1372/1953 yılında Muhammed Şakir tarafından yazılıp Osman Bey matbaasında basılmıştır. Eser Konya El Yazması Kütüphanesinde BB0000023686 numarayla kayıtlıdır.
15. Şeyh Müşerref Nüshası: 1957 yılında Tahsin Doskî tarafından basılmıştır. Baskı Şeyh Müşerref'in el yazmasından basılmıştır. Baskı tarihi yoktur.
16. Amidli Zeynelabidin Nüshası: Bu nüsha “Şerhanî lî'l-Manzumeteyn” isimli eserin içerisinde bir kitap şeklinde bulunmaktadır. 1391/1971 de İstanbul'da basılmıştır. Amidli Zenelabidin bu eseri şerh şeklinde hazırlamıştır.
17. Amedli Sadık Behadîn Nüshası: Sadık Behadîn'nin hazırladığı bu nüsha Bağdat'taki Wela matbaasında 1982 yılında basılmıştır.
18. Zenelabidîn Zinar Nüshası: İlk olarak 1987'de Stockholme'de basılan bu nüsha sonrasında 1992 yılında Fırat matbaasında basılmıştır.
19. Abdulbasit Muhammed Abdulsamed Nüshası: A. Muhammed Abdulsamed tarafından hazırlanan bu nüsha 2003 yılında Nubihar yayınları aracılığıyla İstanbul'da basılmıştır.
20. Tahsin İbrahim Doskî ve Muhsîn İbrahim Doski Nüshası: “Melayâ Bateyî Jiyan û Berhem” (Molla Bateyî'nin Hayatı ve Eserleri) isimli kitapta yer alan bu nüsha Spîrêz matbaası tarafından 2005 yılında basılmıştır.
21. Molla Musa Celalî Bayezîdî Nüshası: 2010 yılında İstanbul'da basılan bu eser iki kitap şeklindedir.
22. M. Xalid Sadinî Nüshası: Sadinî tarafından hazırlanan “Mela Huseynê Bateyî Jiyan Berhem û Helbestên Wî” isimli kitap içinde olan bu nüsha Nubihar yayınları tarafından İstanbul'da 2011'de basılmıştır.
23. Hüseyin Şemreğî Nüshası: H. Şemreğî'nin hazırladığı “Mewlûd” isimli kitapta 2011 yılında Nubihar yayınları tarafından İstanbul'da basılmıştır.

Tarafımızca yapılan araştırma ile Bateyî mevlidinin Dersaadet baskılarından biri daha tespit edilmiştir. Ahmet Kamil matbaasında basılmış olan bu nüsha, İstanbul İSAM Kütüphanesinde 158691/NUH. Koleksiyon numarası ile kayıtlı olan nüshadır. Bu nüsha “*Mevlidi Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem*” başlığı yazılmakta ve mevlidin kapağında isim olarak “*Şafii Fakih Hasan Ertuşi*” yazılmış, dış kapaktan hemen sonraki giriş kapağında ise “*Numune-i Edebiyat-ı Farisi*” olduğu belirtildiği için kütüphane kaydında da Farsça olarak geçmektedir. Fakat tarafımızca yapılan incelemede dilinin Farsça değil Kürtçe olduğu anlaşılmıştır. Basım tarihi olarak 323 tarihi yazmaktadır. Eserde hattat ismi olarak ise mevlidin sonundaki Arapça duadan sonra Arap harfleriyle M. F. B. yazılmıştır. Mevlidin beyit sayısı tekrar beyitleri hariç 564 beyittir. Tekrar beyiti ise 18 kez tekrarlanmıştır. 19 bölüm, 48 sayfadır. Bölüm başlıkları olmayan nüsha, Arap harfleriyle yazılmış olup harekelidir. Bateyî mevlidinin muhtevassından bahsederken tarafımızca bulunan bu matbu nüsha esas alınmıştır.

Molla Hüseyin Bateyî'nin Mevlid-i Şerîf/Mewlûda Nebi isimli mevlidi, Kürtçe'nin Kürmanci lehçesi ile yazılmış ilk Kürtçe mevlid metnidir. Bu açıdan bakıldığında kendisinden sonra kaleme alınmış Kürtçe mevlid metinlerin tümüne ilhâm kaynağı olmuştur. Bateyî'den sonra yirmiye yakın Kürtçe mevlid yazılmışsa da Bateyî'nin mevlidi kadar tanınmamıştır. Bateyî'nin mevlidi, kaleme alındığı dönemden bugüne en çok ilgi gören ve bilinen Kürtçe mevlid metnidir.²²⁸ Bateyî mevlidinin etkisinde kalan metinler²²⁹ “Bateyî Ekolü” olarak isimlendirilmiştir.²³⁰ Bu etkinin en çok görüldüğü ortak nokta ise hepsinin mevlidine besmele ve hamdeyleyle başlamaları olarak gösterilmektedir.²³¹

Mewlûda Nebi, klasik tarzda yazılmış mevlid metinleriyle benzer edebî özellikler göstermektedir. Mesnevi nazım biçimiyle yazılmış eserde aruzun “Fâ'ilâtün fâ'ilâtün

²²⁸ Hayreddin Kızıl, “Diyarbakır ve Çevresinde Yazılmış Mevlitlerin Konularına Göre Tasnifi Denemesi”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 7 (2012), 119-120; M. Xalid Sadini, *Molla Hüseyin-i Bateyî Mevlid-i Şerîf/Mewlûda Nebi*, (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015), 12.

²²⁹ Bateyî etkisinde kalınarak yazılmış mevlid metinleri için bk. Kızıl, “Diyarbakır ve Çevresinde Yazılmış Mevlitlerin Konularına Göre Tasnifi Denemesi”, 120; Mehmet Yanmış, “Diyarbakır'da Mevlid Geleneği ve Bazı İller İle Karşılaştırmalı Bir Analiz”, T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 21/1 (2012), 121.

²³⁰ Hayreddin Kızıl - Cemal Şingâr - Ramazan Çetin, “Ceribandnek Lı Ser Senıfandına Mewlûdên Kurdıya Kurmancî Lı Gorî Mıjarên Wan”, *International Journal of Kurdish Studies* 1/1 (2015), 55.

²³¹ Mustafa Öztürk, “Süleyman Çelebi ve Mela Huseynê Bateyî'nin Mevlidlerine Karşılaştırmalı Bir Bakış” *Turkish Studies* 13/5 (2018), 396.

fâ‘ilün’’ vezni kullanılmıştır. Eserde: teşbih, teşbih-i belîğ, istiare, tenasüp, telmih, tekrar, intak, tezat, istifham, iştikak, nida, iktibas, mübalağa gibi söz sanatları kullanılmıştır.²³² Zengin, tam ve yarım kafiyelerin kullanıldığı eserde rediflere de çokça yer verilmiştir.²³³ Metinde kullanılan dil, edebî ve yer yer ağır tamlamalar içeren kendine has özellikler barındıran bir Kürtçe ile yazılmıştır. Günümüz Kürtçesi ile rahat anlaşılabilir. Eserin içinde Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeler de bulunmaktadır. Arapçanın etkisinin fazla olduğu eserde Arapça ve Farsça tamlamalara da yer verilmiştir.²³⁴ Bateyî’nin yazdığı mevlid metninde; fıkıh, siyer, hadis, tefsir, akaid kitapları, Süleyman Çelebi mevlidi gibi kaynaklardan faydalandığı görülmektedir.²³⁵

Eserin beyit sayısı nüshalarına göre değişmektedir. 550-600 arası değişen beyitler, incelediğimiz nüshada 582 beyit ve 19 bölümden oluşmaktadır. Bölüm başlıkları bulunmayan eser dua bölümüyle beraber toplam 48 sayfadır. Bateyî yazdığı mevlid metninde mevlidinin isminin Mevlid-i Nebi olduğunu şu beyitlerle belirtmiştir:²³⁶

‘‘Herkesê guhdarê mevlûda nebî

Dirhemek bit serfê mevlûda nebî’’

İstanbul’da bulunan bu matbu nüshanın başlığı ‘‘Mevlidin-nebi aleyhi selatu vessalam’’dır. Bateyî, bu başlıktan sonra besmele ile mevlidine başlamaktadır. Mevlidin ilk beyiti:

‘‘Hemdê bêhed bo Xwedayê ‘alemîn

Ew Xwedayê daye me dînê mubîn’’²³⁷dir. Mevlid şu beyitlerle son bulmaktadır:

‘‘Bo cemî‘ê mu‘mînînê salihe

Bo feqîrê Bateyî el-fatihe.’’²³⁸

Eserde 18 kez tekrar eden tekrar beyiti ise:

²³² İlhan, *Mewlûda Mele Huseynê Bateyî (Metn û Lêkolîn)*, 17/26; Sadini, *Molla Hüseyin-i Bateyî Mevlid-i Şerif/Mewlûda Nebi*, 12; Hasan Karaca – Nurettin Akyut, ‘‘Mele Hüseyinê Bateyî’nin Mevlid-i Nebî Adlı Eseri İle Mele Süleyman Kurşun’un Mevlida Pêxember Adlı Eserinin Karşılaştırılması’’, Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi 1/2 (2015),123-141.

²³³ Sadini, *Molla Hüseyin-i Bateyî Mevlid-i Şerif/MewlûdaNebi*, 12.

²³⁴ Sadini, *Molla Hüseyin-i Bateyî Mevlid-i Şerif/Mewlûda Nebi*, 12; Karaca – Akyut, ‘‘Mele Hüseyinê Bateyî’nin Mevlid-i Nebî Adlı Eseri İle Mele Süleyman Kurşun’un Mevlida Pêxember Adlı Eserinin Karşılaştırılması’’, 7.

²³⁵ Sadini, *Molla Hüseyin-i Bateyî Mevlid-i Şerif/MewlûdaNebi*, 13.

²³⁶ Karaca – Akyut, ‘‘Mele Hüseyinê Bateyî’nin Mevlid-i Nebî Adlı Eseri İle Mele Süleyman Kurşun’un Mevlida Pêxember Adlı Eserinin Karşılaştırılması’’, 127.

²³⁷ ‘‘Âlemlerin Rabbine sonsuz hamd olsun / O ki bize din-i Mübini vermiştir.’’

²³⁸ ‘‘Cümle salih Müminlere / Ve bu fâkir Bateyî’ye el-fâtiha.’’

“*Ger divêtin hûn ji narî bin necat*

Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat”²³⁹ beyitidir. Mevlidin bölümleri ve muhtavasî ise şöyle sıralanabilir:

1. Besmeleden sonra başlayan ilk bölüm 11 beyittir. Bu bölümde Bateyî, Allah’ın verdiği sayısız güzellik ve nimetlerden dolayı kendisine hamd ederek başlamaktadır. Bu güzelliklerden en büyüğünün ise Hz. Muhammed’i göndermesi ve beraberinde Kur’ân-ı Kerîm’i miras bırakmasıdır. Dolayısıyla Allah’a çok şükretmek gerektiğini belirtmekte, biz Mü’min kullarını affetmesini dilemektedir. Sonrasında “*Ger divêtin hûn ji narî bin necat / Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat*” (Gönülden dilersen ateşten kurtulmayı / o hâlde aşk ve şevk ile salavât deyin) tekrar beyiti ile diğer bölüme geçmektedir.
2. 13 beyitten oluşan bu bölüm Hz. Peygamber’i şiirsel ifadelerle öven bir na’ttir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.
3. Mevlid-i Nebî’nin faziletlerinin aktarıldığı bu bölüm 21 beyittir. Mevlidi dinleyen kimselerin Kevser suyundan içeceği, mevlid için harcanan bir dirhem büyük hayırlara vesile olduğu, mevlide getirilen her yiyeceğin mübârek olduğunu, mevlidde bulunan şerbeti içenin tüm hastalıklardan şifa bulacağından bahsetmektedir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmektedir.
4. Hz. Peygamber’in nurunun yaratılmasının anlatıldığı bu bölüm 33 beyittir. Allah, henüz hiçbir şeyi yaratmadan kendi nurundan Hz. Muhammed’in nurunu yaratmış, yüzyıllar içinde Allah’ı tesbih eden bu nur 12 hicap olmuş, bu on iki hicap kendi dillerince Allah’ı tesbih etmeye devam etmiştir. Sonra Allah, dört büyük denizi yaratmış ve 124 bin peygamberi halketmiştir. Çeşitli yaratılış aşamalarından sonra kalemi yaratmış ve kaleme kendisinin tek olduğunu, Hz. Muhammed’in de kendisinin elçisi olduğunu yazmasını istemiştir. Kalemin Muhammed’in kim olduğunu sorması üzerine her şeyi Hz. Muhammed için yarattığını bildirmiştir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.
5. Hz. Âdem’in yaratılışının aktarıldığı bu bölüm 39 beyittir. Allah kendi kudret eliyle Hz. Âdem’i yaratmış ve ruhundan üflemiştir. Melekler Hz. Âdem’e secde etmiş, Hz. Âdem cennete yerleştirilmiştir. Allah bir ağaç haricinde Âdem’i cennette serbest bırakmıştır. Cennete yerleşen Hz. Âdem’in sırtında Hz. Peygamber’in nuru zuhur etmiştir. Melekler Hz. Âdem’in sırtında zuhur eden nuru izlediği için Hz. Âdem bu nurun yüzünde olmasını istemiş ve Hz. Muhammed’in nuru altında belirlemiştir. Daha sonra Hz.

²³⁹ Gönülden dilersen ateşten kurtulmayı / O hâlde aşk ve şevk ile salavât deyin.

Âdem itaatsizlik ettiği için cennetten çıkarılıp Serendib'e düşmüştür. Yüzyıllarca gözyaşı döküp Allah'tan af dilemiştir. Ancak gökyüzünde Hz. Muhammed'in adını görünce Allah'tan Muhammed hâtırı için kendisini affetmesini istemiş ve bunun için Allah kendisini affetmiştir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

6. Hz. Muhammed'in nurunun intikalinin aktarıldığı bu bölüm 11 beyittir. Bu nur Hz. Muhammed'in soyundan: Adnan, Ma'd, Nizar, Mudr, İlyas, Müdrike, Huzeyme, Kenan, Nadr ebu Kureyş, Malik, Fahr, Galib, Lu'ey, Ka'b, Murre, Kilab, Kusay, Abdulmenaf, Hâşim ve Abdülmuttalib'e geçmiştir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

7. Hz. Muhammed'in nurunun Abdullah'a aktarıldığının anlatıldığı bu bölüm 35 beyittir. Abdullah'ın alınına geçmiş olan bu nur, Abdullah'a güzellik vermiştir. Abdullah doğduğunda Hz. Yahya'nın kanlı gömleği tekrar kanamaya başlamış ve Yahudiler son peygamberin babasının doğduğunu anlayarak Abdullah'ı öldürmek için birleşmişlerdir. Abdullah'ın beraberinde olan bu nur ile Abdullah'ın acayip hâller yaşadığından bahsedilmiş ve tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

8. Vehb'in Abdullah ile tanışmasının anlatıldığı bu bölüm 20 beyittir. Yahudilerin Abdullah'ı öldürmek üzere plan yapmasını ve bunda başarılı olamadıklarını, bu esnada Vehb'in Abdullah ile tanışması aktarılmaktadır. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

9. Hz. Muhammed'in nurunun Hz. Âmine'ye intikalinin anlatıldığı bu bölüm 50 beyittir. Hz. Âmine'nin Abdullah ile evlenmesini, sonrasında Hz. Muhammed'e hamile kalıp putların her birinin baş aşağı düşüp yıkıldığını, İblis'in tahtının ters döndüğünü, Hz. Muhammed'in gelişinden dolayı ah ve vah ettikleri anlatılmaktadır. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

10. Hz. Âmine'nin hamileliği döneminde yaşadığı olayların anlatıldığı bu bölüm 25 beyittir. Hz. Âmine, hamileliğinin ilk altı ayında hiçbir keder görmemiştir. Kendisine gaipten sesler gelmiş, son peygambere hamile olduğu söylenmiştir. Rüya âleminde de sırasıyla her ay kendisini: Hz. Âdem, Hz. Şit, Hz. İdris, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. Musa ve Hz. İsa ziyaret ederek hamileliği için kendisini tebrik etmiştir. Hz. Âmine'nin hamileliğinden altı ay sonra Abdullah'ın vefat ettiğini ve Hz. Âmine'nin çokça üzüldüğü aktarılmış ve tekrar beyiti ile sonraki bölüme geçilmiştir.

11. Hz. Muhammed'in doğumunun aktarıldığı bu bölüm 25 beyittir. Hz. Âmine'nin Rebûlevvel ayının on ikinci gecesinde yaptığı doğumda; Hz. Havva, Hz. Sara, Hz. Asiye

ve Hz. Meryem'in yanına gelerek kendisine yardım ettiği aktarılmıştır. Çeşitli nurları açık bir şekilde gören Hz. Âmine'ye bir kuşun gelerek kanadını üstüne gerdiği ifade edilmiştir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

12. Bu bölüm "Merhaba" bölümüdür. 15 beyit ile Hz. Peygamber'in doğuşu için sevinç dile getirilmiştir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

13. On sekiz beyit olan bu bölümde Hz. Muhammed'in doğumunda yaşanan mucizelerden bahsedilmektedir. Hz. Muhammed'i yedi kez yıkayıp örttüklerinden, o esnada putların baş aşağı düştüğünden, Save gölünün kurumasından, Fars'ın ateşinin söndüğünden bahsedilmektedir. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

14. Abdülmuttalib'in Kâbe'de olduğu anla ilgili olan bu bölüm 21 beyittir. Abdülmuttalib Hz. Muhammed'in doğduğu esnada Kâbe'nin temizlendiğini, putların baş aşağı düştüğünü, hoş ve güzel nidaların geldiğini, Safa ve Merve tepelerinin secde ettiğini gördüğü aktarılmaktadır. Hz. Muhammed'in gün be gün büyüyerek sütanneye verilme yaşının geldiği belirtilip tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

15. Halime'nin gelip Hz. Muhammed'i götürmesinin aktarıldığı bu bölüm 59 beyittir. Sadiyan Kabilesinden olan Halime ve birkaç sütannenin Mekke'ye gelerek süt vermek üzere çocuk aradıklarını, Hz. Muhammed'in yetim olmasından dolayı hiçbir sütannenin onu kabul etmediğini, Halime'nin ise Hz. Muhammed'i almak isteyip beraber geri döndükleri aktarılmıştır. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

16. Sadiyan kervanının Mekke'den dönmesinin aktarıldığı bu bölüm 25 beyittir. Hz. Muhammed'i aldıktan sonra Halime'nin cılız merkebinin mucizevi bir şekilde güçlenip kervanı geride bırakmasını, bu esnada yolda rahiplerden bir grubun Hz. Muhammed'in son peygamber olduğunu anlayarak kendisini öldürmek istemesini fakat gökten inen yakıcı ateş ile bunda başarılı olamadıkları aktarılmıştır. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

17. Hz. Muhammed'in Sadiyan kabilesinde yaşadıklarının aktarıldığı bu bölüm 69 beyittir. Sadiyan kabilesinde büyüyen Hz. Muhammed'in çocuk çağlarında kendisinden beklenmedik olgun ve mucizevi davranışlarından bahsetmektedir. Nitekim bu olaylardan biri "şakkı-sadr" olayıdır. Hz. Muhammed, kendisine bazı yabancıların gelip göğsünü yarıklarını ve kalbindeki siyah bir noktayı alarak tekrar yerine yerleştirdiğinden bahsetmektedir. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

18. Halime'nin Hz. Muhammed'i geri götürmesinin anlatıldığı bu bölüm 49 beyittir. Halime'nin Mekke'ye giderek Hz. Muhammed'i annesine teslim etmesi aktarılmıştır. Tekrar beyitiyle son bölüme geçilmiştir.

19. Münâcât olan bu bölüm 25 beyittir. Mevlidin son bölümü olan bu bölümde şiirsel ifadelerle Hz. Muhammed'e övgü ve Müminler için dua yer almaktadır.

Mevlidin sonunda iki sayfalık bir Arapça dua da yer almaktadır.

3.3.2. Bateyî Mevlid İcrası

Diyarbakır'da en çok okunan²⁴⁰ Kürtçe mevlid hiç şüphesiz ki Bateyî mevlididir.²⁴¹ Geçmişten günümüze değin çeşitli etkilerle icra tarzlarında değişimlere uğrasa da yörede etkisini sürdüren ve halk arasında en çok bilinen Kürtçe mevliddir. Diyarbakır'da özellikle medrese çıkışlı âlimler, seydâlar ve imamlar Kur'ân-ı Kerîm'i geçtikten sonra ilk olarak Bateyî mevlidini okumaktalar. Dilinin edebî oluşu sebebiyle âlimler arasında okunmak için daha çok tercih edilmektedir. Kürtçe mevlidlerin tamamında Süleyman Çelebi mevlidinde olduğu gibi Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtan bir icra söz konusu değildir. Dolayısıyla Bateyî mevlidi icrasında da bu kıstas yaşanmaktadır. Mevlid okumak Diyarbakır'ın örf ve âdetinde geçmişten beri var olan bir uygulamadır. Klasik olarak herkesin bir okuyuş tarzı bulunmakta ve herkes mevlidin normal okuyuş tarzını kendine has makamlarla sürdürmektedir. Geçmişten beri bu şekilde icra edilirken günümüzde daha ahenkli ve hoş olsun diye bazı icracılar taklit edilerek veya kendilerini geliştirmeye çalışarak başka makamlarda da icralar yapılmaktadır. Her imam veya okuyucu kendi icra tarzınca okumaktadır. Kulaktan duyumla irticalen okunan bu mevlid icralarında Diyarbakır yöresini duyuran makamlar hissedilmektedir. Bateyî mevlidinin geleneksel icrasında herhangi bir enstrüman kullanılmamasına rağmen günümüz icrasında bazı icracılar *arbane/erbane* kullanmaktadır. Fakat bu uygulama sonradan ortaya çıkmıştır.²⁴² Bateyî mevlidi okunarak yapılan mevlid törenleri şu şekilde gerçekleşmektedir:

²⁴⁰ Bu bölüm başlığı yörede Bateyî mevlidi icrasında bulunan Azyeddin Aslan, İbrahim Halil Sever ile yapılan kişisel görüşmeler ve tarafımızca gözlemlenen mevlid törenleri neticesinde oluşturulmuştur. Kaynak için bk. Azyeddin Aslan, Kişisel Görüşme, (12 Şubat 2022); İbrahim Halil Sever, Kişisel Görüşme, (11 Şubat 2022).

²⁴¹ Tarafımızca yapılan araştırmalara ve mevlid icrasında bulunan imamlar ile yapılan görüşmeler neticesinde.

²⁴² Günümüzde Grup Tillo adındaki grup, yörede Arbane/Erbane kullanarak mevlid icrasında bulunmaktadır.

1. *Mevlide Çağırma*: Mevlid töreni öncelikle mevlid okutmak isteyen ailenin veya kişinin mevlid icracısını/okucusunu araması ile başlamaktadır. Mevlidin hangi sebeple okutulmak istendiği aktarıldıktan sonra mevlid için uygun tarih belirlenmektedir. Törenin gerçekleşeceği tarihte cemaat ve mevlid icracısı tören mekânında bulunarak mevlid icrasına başlamaktadır.²⁴³

2. *Törene Hazırlık*: Mevlidin üçüncü bölümünde geçen “*Her kesê hazir biket ew yek te’am / Ba buxûr û şerbet û qudrê tamam*” yani “*Kim mevlid için bir yemek hazırlarsa / Buhur ve şerbet ile de tamamlarsa*” beyitinden dolayı mevlid okunmadan önce evdeki erzaklardan bir tepsi üzerine biraz doldurularak ve üzeri genellikle yazma gibi bir bez örtüyle kapatılarak icracının önüne bırakılmaktadır. Bazen lokum ve bisküvi gibi erzaklarda bırakılırken özellikle şerbet yapılması ve buhur kokulu bir çubuk yakılması âdet olmuştur. Mevlidin yanına konulan yiyecek ve içeceklerin mübârek olduğu düşüncesiyle yapılan bu uygulama mevlid bitiminden sonra törene katılanlara dağıtılmaktadır. İcracının önüne bırakılan tepside bulunan erzaktan da şerbetten de teberrük olsun diye birer adet cemaate tattırılmaktadır. Eğer mevlid töreni yemekli ise mevlidin sonunda yemek yenilmektedir. Düğünlerde yapılan mevlid törenleri ise yemekli olduğu için şerbet, buhur ve erzak bırakma gibi uygulamalar yapılmamaktadır. Bu uygulamalar genellikle evlerde icra edilen mevlid törenlerinde yapılmaktadır. Camide icra edilen mevlid törenlerinden sonra ise günümüzde daha çok Diyarbakır çöreği ve şeker dağıtılmaktadır.

3. *Mevlide Başlangıç*: Mevlide başlamadan önce Kur’ân-ı Kerîm’den bir aşr-ı şerîf okunur. Diyarbakır’da bu aşr-ı şerîf genellikle Ahzâp Sûresi 56. âyettir. Bu âyetin okunma sebebi olarak mevlidin Hz. Peygamber’e atfen yazılması ve “*Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.*”²⁴⁴ âyetini okumak daha mânâlı olduğu düşünüldüğü için tercih edilmektedir. Hatta günümüzde basılan Bateyî mevlidlerinde mevlide başlamadan bu âyet yazılmaktadır.²⁴⁵

²⁴³ Mevlid töreni için değişik mekânlar tercih edilmektedir. Evlerde gerçekleştiği gibi özel olarak yas evlerinde, camide de gerçekleştirilmektedir.

²⁴⁴ *Kur’an-ı Kerim Meâli*, çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010), el-Ahzâb 33/56.

²⁴⁵ Ahzâp Sûresi 56. âyet ile başlayan Bateyî mevlid baskısı için bk. Hasan Ertuşi, *Mevlid-i Nebî*, haz. Feyzullah Aydın (İstanbul: Aydın Basım Yayın Dağıtım), 2.

4. *Mevlid ve Okunan Bölümler*: Ahzâp Sûresi 56. âyet okunduktan sonra besmele çekilir ve birinci bölüm okunmaya başlanır. Her bölümden sonra, yeni bölüme geçmeden önce üç defa salavât çekilir. Eskiden beri çekilen salavât “*Esselatu vesselamu aleyke ya Resûlallah, esselatu vesselamu aleyke ya Habîballah, esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirine veya Nebîallah*” şeklindeki salavâttir.²⁴⁶ Merhaba bölümüne kadar tüm bahirler okunmaktadır.

5. *Merhaba Bölümü*: Merhaba bölümünde ayağa kalkılır ve Merhaba bölümünün tamamı ayakta okunur.²⁴⁷ Sadece “Merhaba Bahri” ayakta okunmaktadır. Bu bölüm, Hz. Muhammed’in dünyaya gelişinden bahsettiği için o esnada sanki Hz. Peygamber’in dünyaya gelmiş olduğunu ve ona duyulan hürmetin göstergesi olarak ayakta onun doğuşu karşılanıyor eller bağlı bir şekilde. Merhaba Bahri’nden sonrası uzun olduğu için okunmamaktadır.

6. *Ahmeda Bölümü ve Dua*: Merhaba Bahri’nden sonra mevlidin son iki sahifesinde bulunan “Ahmeda” bölümü okunmaktadır. Ahmeda bölümünün bitişiğindeki Arapça dua eğer cemaatte seydâlar varsa okunmakta eğer yoksa Fâtiha okunup mevlid bitirilmektedir.

7. *Bölümler Arasında Okunan Kasideler*: Diyarbakır’da okunan Bateyî mevlidinin klasik ve eski âdetlerinde bahirler arasında kaside okuma geleneği yoktur. Lakin bu durum 2000’li yıllara kadar devam etmiştir. Nitekim bu yıllardan sonra özellikle Hz. Muhammed’i medheden kasideler okunmaktadır. Bu kasideler belirli bir bahir arasında okunmamakta icracının ihtiyaç hissettiği herhangi bir arada okunabilmektedir. Bazı icracılar ihtiyaç hissetmezse herhangi bir kaside veya ilahi okumayabilmektedir. Özel cemaatlerde gerçekleşen törenlerde ise sadece isteğe bağlı, belediyenin düzenlediği törenlerde ise aralarda mutlaka kasideler okunmaktadır. Düğün mevlidinde kasideyle beraber ilahilerde okunabilmektedir. Hangi kasidenin okunacağı icracı tarafından belirlense de tarafımızca dinlenen kayıtlarda hüseyini makam dizisi kullanılarak “Kanê Muhammed Mustafa” diye bilinen şu kaside ekseriyetle okunmaktadır:

“*Kanê gelo behra wefa*”

²⁴⁶ Son zamanlarda salavât: “Selatullah selamullah aleyke ya Resûlallah, selatullah selamullah aleyke ya Habîballah, selatullah selamullah aleyke ya Nebîallah” şeklinde üçer kez tekrar edilmektedir.

²⁴⁷ Diyarbakır’daki tüm mevlid icralarında Merhaba Bahri ayakta okunmaktadır.

Kanê Muhammed Mustafa
Kanê Şefîk û wefa
Kanê Muhammed Mustafa
Kanê şefîk û wefa
Kanê şefîqel muznîb
Kanê gelo şahê regîb
Kan kame da şûa elîf
Seknandin û begdava şerîf
Kanê Muhammed Mustafa
Seknandinî rawza şerîf
Kanê şefîel muznîb
Kanê gelo şahê kîram
Kan sahibê beytûl heram
Ey Cebrail lêkir selam
Kanê Muhammed Mustafa
Ey Cebrail lêkir selam
Kanê Muhammed Mustafa
Kanê gelo şahê êreb
Kan hakimî bejn û neseb
Mucîzeyê wi pir bû ecep
Kanê Muhammed Mustafa
Mucîzeyê wi pir bû ecep
Kanê şefîul muznîb
Kanê gelo şahê ezîm
Kan nashirê xaç û senem
Kêf û hezel bû ey âlem
Kanê Muhammed Mustafa
Kêf û hezel bû ey âlem
Kanê şafîel muznîb
Kanê gelo xelqê berê
Kan hakimê ser defterê
Kanê hebîbê welî

Kanê Muhammed Mustafa

Kanê hebîbê welî

Kanê şefîûl muznîb

Kanê gelo tace seran

Ser deftera peyvâ bela

Sekna dinê wan mexberan

Kanê Muhammed Mustafa

Sekna dinê wan maxberan

Kanê şefîûl muznîb. ²⁴⁸

Bazı icralarda yaygın olarak okunmadığı hâlde Hüseyini makam dizisinin etkilerinin görüldüğü şu kasideye de yer vermektedirler:

‘‘Muhammed şahide âlem

Şefîe ruhê camizanê

Çira hadê dihê Âdem

Xwedanê wahyû Furqanê

Çira hadê dihê Âdem

Xwedanê wahyû Furqanê

Xwedanê wehy û tenzîlê bê iqrê û vê tehavi lê

Qalem dane sa Încîlê

Vema tevra di hiclanê

Qalem dane sa Încîlê

Vema tevra di hiclanê

Çi Încîl û tewrat e ve mensûx ve mulvat in

Bî vi awayî musemmat in

²⁴⁸ Vefa denizi nerede?/Nerede Muhammed Mustafa?/Nerede aydınlatan ve vefâlı olan?/Nerede Muhammed Mustafa?/Nerede aydınlatan ve vefâlı olan?/ Şefaât gösteren nerede?/Yol göstericilerin şâhî?/Nerede elif gibi dik duran nur?/Ravza-i Şerif'te duran./ Nerede Muhammed Mustafa?/Ravza-i Şerif'te duran/Şefaât gösteren nerede?/Cömertliğin şâhî nerede?/Nerede Beytül-Haram'ın sahibi?/Ey Cebraîl'in selam verdiği!/Nerede Muhammed Mustafa?/Ey Cebraîl'in selam verdiği!/Nerede Muhammed Mustafa?/Nerede acaba Arapların şâhî?/Nerede boy ve soyun hâkimi?/Mucizeleri çok acayıpti/Nerede Muhammed Mustafa?/Mucizeleri çok acayip olan/Nerede şefaât gösteren?/Nerede acaba âzimlerin şâhî?/Haç ve putların tanıdığı/Âlem onunla şâd oldu/Nerede Muhammed Mustafa?/Âlem onunla şâd oldu/Nerede şefaât gösteren?/Nerede eski insanlar?/Nerede bilgin kişiler?/Nerede velilerin sevgilisi?/Nerede Muhammed Mustafa?/Nerede velilerin sevgilisi?/Nerede şefaât gösteren?/Nerede başların tacı?/Defterlerin üzerinde bela sözcüğü/Dünyada herkesin yattığı mezarlar/Nerede Muhammed Mustafa?/Dünyada herkesin yattığı mezar/Nerede şefaât gösteren?/

Hukum çû ka jî rehmanê
Bî vi awayî musemmat in
Hukum çû ka jî rehmanê
Bî hukmê seyîdê mursel
Nebîyê axirû ewwel
Bi tab kirin hemû mucmel
Bi ayet û bi quranê
Betal kirdin hemû mucmel
Bi ayet û bi quranê
Bi ayatê ve tevhîdê jî teşrîfê ve tûm ji dê
Şeva û rabûn tevhîde
Senem li wir bû di putxanê
Şeva hûn rabin tevhîde
Senem li wir bû di putxanê
Di putxana senem aciz di tevlîda gula kîrmîz
Li qesrayê giha hîşk bû
Çi zelzel ketiye eywanê
Li qesrayê giha hîşk bû
Çi zelzel ketiye eywanê
Çi mizgîn hate dinyayê
Ji kevan ev diranayên
Ji baxê istifanê
Kureşî asli însan e
Ji baxê tîfil naye
Kureşî asli însan e. ''²⁴⁹

²⁴⁹ Muhammed bu âlemin şahididir / Bütün toplulukların ruhlarına şefaattir / Âdem'in başlattığı çırağın / Vahiy ve Furkân'ın sahibidir / Vahiy ve tebliğin sahibi / İncil'i bu şekilde yazdı / Bu şekilde gelin köşkünde kaldı / İncil, Tevrat, Mensuh ve bütün bilgilerin hepsi bu şekilde müsemmatır / Rahman'dan gitti hüküm / Bu da oldu Seyidil-Mürselin hükmü / Başlangıcın ve sonun Peygamberi / Aydınlattı bütün her şeyi / Âyet ve Kur'an ile / Bütün hükümleri iptal ettirdi / Âyet ve Allah'ın birliği ile / Teşrif ve tüm benliği ile / Tevhide vardıkları gece / Puthanedeki bütün putlar iptal oldu / Puthanedeki bütün putlar âcizdi / Birliğin kırmızı gülü / Kısra'da ot kurudu / Salona nasıl bir deprem girdi? / Nasıl bir müjde geldi dünyaya? / Kureş insanlarının aslıdır.

8. *İcrada Kullanılan Makamlar*: Bateyî mevlidi icra edilirken yöre mevlidlerinde en çok kullanılan Uşşak makamının etkisinde kaldığı görülmektedir.²⁵⁰ Tarafımızca yapılan çalışmada Diyarbakır’da Bateyî mevlidinin icra edildiği eski bir kayıt bulunmuştur. Kayıt Diyarbabakır’ın Hazro ilçesinde imam olan Mela Muhammed’e aittir. CD’ye kaydedilmiş olan tarih 1995 olarak yazılmıştır. Lakin kaydı bulduğumuz arşivde 1978’lere ait olabileceği de söylenmiştir. Bu kaydı makamsal olarak incelediğimizde Uşşak makamı dizisinin etkileri görülmektedir. Özellikle Uşşak makam dizisinin üçüncü sesi olan Çargah perdesi anlık olarak değişip bu değişimlerde hafif dik bir biçimde icra edilmiştir. Altıncı bölümde yine Uşşak makam dizisinin yapısı ve etkileri görülmekle beraber dördüncü derecedeki Nevâ perdesinde asma kalıplar yapılmıştır. Serbest formda icra yapılmıştır. Kayıtta daha sarıh bir Kürtçe kullanıldığı da görülmüştür. Bununla beraber Diyarbakır’da *arbane/erbane* ile Bateyî mevlidini icra eden Grup Tillo’nun kayıtlarında 7/8, salavâtlarda 4/4 zamanlı usuller kullandığı görülmektedir. Uşşak makam dizisinin etkilerinin görüldüğü kayıtta Merhaba Bahri’nde Hicaz makam etkileri de görülmektedir.

3.4. Şeyh Muhammed Emin el-Haydarî ve Mevlid-i Nebî

Haydarî, 1927 tarihinde Mardin’in Nusaybin ilçesine bağlı olan Kalecik Köyünde doğmuştur. Babası tanınmış ve âlim bir şahıs olan Ahmet el- Haydarî, annesi Sadıka Hanım’dır. Babası Nusaybi’nin çeşitli köylerinde imamlık vazifesi yapmış ve çeşitli eserler kaleme almıştır. Haydarî, ilk eğitimini çocuk yaşlardan itibaren babasından almıştır. Yedi yaşında hâfız olan Haydarî, henüz on yaşında babasını kaybetmesi üzerine eğitimini tamamlamak üzere Suriye’ye gitmiştir. Sureye’de uzun yıllar kalan Haydarî çeşitli âlimlerden istifade etmiş; Sarf, Nahiv, Fıkıh, Hadis, Tecvid, Akâid, Kelam ve Mantık gibi dinî dersleri öğrenmiş bunun yanında Astronomi, Coğrafya, Sosyoloji ve Tarih gibi pozitif derslerle de ilgilenmiştir. Molla Abdürrezzak Helelî’den 1947 yılında icazet alarak ders aldığı medresede bir süre hoca olarak görev yapmıştır. Medresede hocalık yaptıktan üç yıl sonra ilk imamlık vazifesini Nusaybin Kalecik’te yapmaya başlamıştır. Daha sonra Mardin’in çeşitli bölgelerinde müderrislik ve imamlık yaparak birçok öğrenci yetiştirmiştir. İslam dini hakkında vaazlar vermiş hatta bunun için İzmir, Adana ve Mersin gibi illere de gitmiştir. Nakşibendi tarikatına mensup olan Haydarî,

²⁵⁰ Mehmet Tıraşçı, “Güneydoğu ve Doğu Anadolu Çevresinde Arapça, Kürtçe, Zazaca Mevlidler ve Müzikal Olarak İcra Ediliş Tarzları”, C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi 17/2 (2013), 24.

1967 yılında Şeyh Alâeddin el-Haznevî'den icazet almıştır. Diyarbakır'ın Silvan ilçesine yerleşip bir süre kaldıktan sonra 1979'da üç yıllığına Mardin Kızıltepe'ye yerleşmiştir. Daha sonra tekrar Silvan'a yerleşmiştir. Silvan'a yerleştiği bu dönemlerde Diyarbakır'da bir ilim merkezi açmak gayesiyle Güzel Camii ve Mederesesini inşa etmiştir. Hem müderrislik hem de imamlık yapan Haydarî'nin eserleri: Eqîda İmane (İman Esasları), Mewlûda Nebi (Kürtçe Mevlid), Mevlidü'n-Nebi (Arapça Mevlid), Werdü'l-Etfal (Çocukların Gülü-Fıkıh Eseri), Diwan e Hayderî (Divan-ı Haydarî)'dir. Hayatı boyunca İslam'ı anlatma ve aktarmaya çalışan Haydarî, 2003 yılında (76 yaşında iken) Diyarbakır'da ömrünü tamamlayarak bulunduğu köye gömülmüştür.²⁵¹

3.4.1. Haydarî, Mevlîd-i Nebî / Mewlûda Nebi

Haydarî'nin mevlidinin ulaşabildiğimiz tek baskısı Ayfa basım tarafından basılmış olan baskıdır. Bu basımda baskı tarihi ve yeri belirtilmemiştir. Bu basım göz önüne alınarak Haydarî'nin mevlidi tarafımızca incelenmiştir. Baskı, Arap harfleriyle harekeli olup Kürtçenin Kürmanci lehçesiyle yazılmış olan bir mevliddir. Mevlidin içerisinde Arapça ifadeler sık sık kullanılmıştır. Yazar olarak Şafi Fıkıh Âlimi Muhammed Emin Haydarî ismi kullanılmıştır. 32 sayfa olan bu baskı 9 bölüm ve tekrar beyitlerle beraber 320 beyittir. Eser besmeleden hemen sonra Diyarbakır'da mevlide başlanmadan önce okunması gelenekselleşmiş olan Ahzâp Sûresi 56. âyet ile devam etmektedir. Âyetten sonra mevlid başlamakta, bölüm başlıkları bulunmamaktadır. Bölümlerin bitiminden sonra da üç sayfalık Arapça bir dua yer almakta ve en son Fâtiha yazılarak mevlid bitirilmektedir. Hiç şüphesiz ki Bateyî ekolünün içerisinde sayılan bu mevlid, Bateyî mevlidine her yönden çok benzemektedir. Haydarî mevlidini Bateyî mevlidinden ayıran en önemli fark ise serih ve anlaşılır bir Kürtçe ile yazılmış olmasıdır. Zira ifadeler daha anlaşılırdır. Yöre halkı tarafından Bateyî mevlidinden sonra en çok icra edilen mevlid metni olmasının sebebi olarakta anlaşılır olması gösterilmektedir.

Baskının başlığı “*Mewludun-Nebi Aleyhi Selâtu ves-selâm*”dır. Haydarî, besmele ve Ahzâp Sûresi 56. âyetten sonra mevlidine başlamaktadır. Mevlidin ilk beyiti:

“*Em bidin hemdê Xwedê ey Müslüman*

²⁵¹ Tıraşçı, “Güneydoğu ve Doğu Anadolu Çevresinde Arapça, Kürtçe, Zazaca Mevlidler ve Müzikal Olarak İcra Ediliş Tarzları”, 7/8.

Daye me Pexamberê axir zeman''²⁵² şeklindedir. Mevlidin son beyiti:

''*Hûn bixwînin Fatîha ser wan tamam*

Ser Muhamed esselatû vesselam''²⁵³ şeklindedir. Eserde tekrar eden:

''*Hûn ji 'işqa dil bibêjin berdewam*

Ser Muhammed esselatu we's-selam''²⁵⁴ beyitidir. Mevlidin bölümleri ve muhtavasası ise şöyle sıralanabilir:

1. Besmele ve Ahzâp Sûresi 56. âyetten sonra başlayan ilk bölüm tekrar beyiti ile beraber 15 beyittir. Bu bölümde Allah'a niçin hamd edilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Çünkü Allah âhir zaman Peygamberini bize göndermiş, Kur'ân-ı Kerîm ile bizleri müşerref kılmıştır. Hatâ ve günâhlardan Allah'ın rahmetine sığınarak af diledikten sonra tekrar beyiti ile ''*Hûn ji 'işqa dil bibêjin berdewam / Ser Muhammed esselatu we's-selam*'' tekrar beyiti ile diğer bölüme geçmektedir.
2. Mevlid okumanın ve okutmanın faziletlerinin aktarıldığı bu bölüm tekrar beyiti ile beraber 32 beyittir. Kim Hz. Muhammed'in mevlidini okutursa iki safta cennete girecek ve Kevser havuzunun suyundan içecektir. Kabirde sualini güzelce verebilecek, düşmanlardan, hırsızlık gibi tehlikelerden korunacaktır. Mevlidin okunduğu mecliste melekler bir yıl boyunca kalır ve herkese rahmet dilerler. Mevlidin büyük bir kıymetinin olduğu aktarılarak tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.
3. Hz. Muhammed'in nurunun yaratılmasının aktarıldığı bu bölüm tekrar beyiti ile beraber 35 beyittir. Allah, henüz hiçbir şeyi yaratmamışken Hz. Muhammed'in nurunu kendisinden yaratmıştır. O nur çeşitli aşamalardan sonra kudret denizinde yer bulmuş daha sonra da 124 bin nebi o nurdan olmuştur. Allah, kalemi yarattıktan sonra Allah'tan başka ilah olmadığını ve Muhammed'in O'nun resulü olduğunu yazmasını istemiştir. Kalem, Muhammed'in kim olduğunu sorması üzerine Allah'ın her şeyi Muhammed için yarattığını söylemesini aktararak tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçmektedir.
4. Hz. Âdem'in yaratılışından bahseden bu bölüm tekrar beyiti ile beraber 41 beyittir. Allah, Hz. Muhammed'in nuruyla toprağa nazar etmiş ve Hz. Âdem yaratılmıştır. Daha sonra tüm meleklerle Âdem'e secde etmesi için emir verilmesi bir hadisle aktarılmıştır. Allah, Hz. Âdem ve Hz. Havva'yı cennette gösterdiği bir buğday ağacı haricinde serbest

²⁵² ''Allah'a hamd edelim ey Müslüman! / Bize ahîr zaman Peygamberini verdi.''

²⁵³ ''Bu tamamlanmış olan üzerine siz Fâtîha okuyun / Muhammed üzerine selât ve selâm olsun.''

²⁵⁴ ''Kalpten aşk ile devamlı söyleyin / Muhammed üzerine selât ve selâm olsun.''

bırakmıştır. Bu esnada Hz. Muhammed'in nuru Hz. Âdem'e geçmiştir. Daha sonra cennette itaatsizlik yapan Hz. Âdem kovulmuş ve yıllarca Allah'tan af dilemiştir. Ta ki gökyüzünde Allah'ın isminin yanında Muhammed ismi görünceye dek. Nihayet Muhammed hatırına af dileyen Âdem'i Allah affetmiştir. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

5. Hz. Muhammed'in nurunun intikalinden bahsedilen bu bölüm tekrar beyiti ile beraber 84 beyittir ve mevlidin en uzun bölümüdür. Hz. Muhammed'in nuru Hz. Âdem'den itibaren sırasıyla Hz. Muhammed'in temiz soyu aracılığıyla intikal etmiştir. Nihayet bu nur babası Abdullah'a geçmiştir. Bu nur Abdullah'a güzellik katmıştır. Abdullah'da beliren bu nuru fark eden Yahudi ve tarihçiler, Hz. Yahya'nın gömleği üzerinde bulunan kanın tekrar tazelenmesi ile Abdullah'ın son peygamberin babası olduğunu anlayarak kendisine tuzak kurup öldürmeye çalışmışlardır. Lakin Allah'ın yardımı ile bunda başarılı olamamışlardır. Bu olay esnasında da Âmine'nin babası Vehb, Abdullah ile tanışıp kendisinin Âmine ile evlenmesini uygun bulmuştur. Daha sonra Abdülmuttalib ve Vehb; Abdullah ile Âmine'yi büyük bir nikâhla evlendirmişlerdir. Evlendikleri gece âlemi bir aşk sarmış ve cehennem kapıları kapanmıştır. Bu olaylar aktarıldıktan sonra tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

6. Hz. Âmine'nin hamileliği ve Abdullah'ın vefatının aktarıldığı bu bölüm 18 beyittir. Hz. Âmine henüz altı aylık hamile iken Abdullah ticaret için çıktığı Şam yolundan Medine'ye dönerken henüz yirmi beş yaşında vefat etmiştir. Bu olay üzerine Hz. Muhammed henüz doğmadan yetim kalmıştır. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

7. Hz. Âmine'nin hamileliğinde yaşadığı alâmetler ve Hz. Muhammed'in mucizevi bir şekilde doğduğunun aktarıldığı bu bölüm tekrar beyiti ile beraber 52 beyittir. Bu bölümde Hz. Âmine'nin hamileliği ile Hz. Muhammed'in nurunun kendisine intikal ettiğini ve hamileliği boyunca yaşadığı alâmetler aktarılmaktadır. Nitekim Hz. Âmine hamileliğinde hemcinsleri gibi bir zorluk yaşamamış, rüyalarında birçok kerâmet görmüştür. Rüyasında hamileliğinin her ayında sırasıyla peygamberler kendisine gelip onu tebrik ettikleri anlatılır. Hamileliğinin birinci ayında Hz. Âdem, ikinci ayında Hz. Şit, üçüncü ayında Hz. İdris, dördüncü ayında Hz. Nuh, beşinci ayda Hz. Hud, altıncı ayda Hz. İbrahim, yedinci ayda Hz. İsmail, sekizinci ayda Hz. Musa ve dokuzuncu ayda Hz. İsa gelmiştir. Rebûlevvel ayının on ikinci gecesi evde tek başına olan Âmine için doğum zamanı

gelmiştir. Yanında kimse olmadığı için endişelenen Âmine; duvarın yarılıp içinden Hz. Havva, Hz. Sara, Hz. Asiye ve Hz. Meryem'in yanına geldiğini görmüştür. Doğumunda yardımcı olan bu kadınların yanında çokça melekler de bulunmuş, âlemi baştan başa nur kaplamıştır. Doğumun yaşandığı esnada ise beyaz bir kuş yanına gelerek kanatlarını üzerine sermiştir. Hz. Muhammed sünnetli ve temiz bir şekilde doğmuştur. Tekrar beyiti ile sonraki bölüme geçilmiştir.

8. Tekrar beyiti ile beraber toplamda 13 beyit olan bu bölüm Hz. Muhammed'in dünyaya teşriflerinin sevinç ve hürmetle karşılandığını ifade eden "Merhaba" bölümüdür. Yazar diğer mevlidlerdeki merhaba bölümünden farklı olarak "Merhaba" ifadesini ilk beyitte kullandıktan sonra "Merhaba" ifadesi yerine "Hat" yani "geldi" ifadesini kullanmıştır. Örnek olarak ilk beyitte "*Hat Muhamed merhaba sed merhaba / Hat Muhamed bû şefi müznîba*"²⁵⁵ ifadelerinde olduğu gibi.

9. Merhaba bölümünden sonra gelen bu bölüm, mevlidin son bölümüdür. 31 beyit olan bu bölüm, Hz. Muhammed'e bir na't ile başlamakta sonrasında Allah'a münâcât ve dua ifadeleri ile son bulmaktadır.

Son bölümden sonra üç sayfalık Arapça bir dua bulunmaktadır.

Haydarî mevlidinin icrası Diyarbakır'da icra olunan Bateyî mevlidiyle aynı özellikler barındırmaktadır. İcrada Haydarî mevlidinin tamamı okunmaktadır. Özellikle Kürtçesi yöre Kürtçesine yakın olduğu için halk tarafından daha iyi anlaşılması gibi sebeplerle okutulmaktadır. Makam olarak yine yöre mevlidlerinde en çok kullanılan Uşşak makam dizilerinin etkisi görülmektedir. Serbest usullerle ve irticalen okunan bu mevlidin bazı kayıtlarında Hüseyini ve Hicaz makamının etkileri de görülmüştür.

3.5. Ahmed Hasi ve Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureyşîyyî, 1899)

Melaye Hasi veya Hoca-i Hasi olarak tanınan yazarın asıl ismi Ahmed'dir. H. 1283 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı olan Has Köyünde doğmuştur. Babası âlim zatlardan biri olup ismi Hasan, annesi Medine Hanım'dır. İlim öğrenimini Hezan'da Molla Mustafa Hatip'ten alarak başlayan Hasi, sonrasında Diyarbakır merkezinde önemli medreselerden biri olan Mesudiye medresesinde öğrenimini devam ettirerek müftü olan İbrahim Efendi'den ders alır. İcazetini aynı medresede 1 Rebûlevvel 1320 tarihinde alarak çeşitli yerlerde görev olarak sürdürmüştür. Çeşitli yerlerde müderrislik yaptıktan

²⁵⁵ Geldi Muhammed merhaba yüz kere merhaba / Geldi Muhammed, oldu günahkârların şefâatçisi.

sonra 1331 tarihinde Lice'nin Hezan bölgesinde müderrisliğe devam eder. Bu görevini belli bir süre devam eden Ahmed Hasi daha sonra Lice müftülüğü vazifesini alır. Lakin iki yıl sürdürdüğü bu görevi hilafetin kaldırılmasından sonra istifa ederek bırakır. Nakşibendi tarikatına mensup olan Ahmed Hasi, Şeyh Abdulkadr-i Hezan'dan nakşilik hilafeti görevini ikmal eder. Halife olmasına rağmen müridler edinmeyen Hasi, ilimle ilgilenmeye devam eder. Kürtçe, Arapça, Zazaca, Türkçe ve Farsça ile beraber beş dil bilmektedir. Aynı dönemde buldukları Ziya Gökalp ile tartışmalarda bulunan Seydâ Ahmed Hasi keskin zekâsı ile dikkatleri çekmiştir. Döneminin tanınan ve bilinen ilim insanlarından olan Hasi, Zazaca yazdığı mevlidi ile kendisine duyulan hürmet ve saygının çoğalmasını sağlamıştır. Zira kendi dönemine dek Zazaca yazılan bir mevlid bulunmamakta ve Zazaca mevlidi yazan ilk yazar kendisi olmaktadır. Zazaca mevlid yazma sebebi ise bazı Kürt hocaların Zazacada kültürel bir birikimin olmamasına dair kendisiyle şakalaşmasıdır. Zira bu sebeple mevlidini yazan Hasi, bir haftada ustaca kaleme aldığı mevlidi tamamlamıştır. Kendisiyle şakalaşan Kürt hocalar bu Zazaca mevlid karşısında şaşırarak Ahmed Hasi'yi tebrik etmişlerdir. Hasi'nin yazmış olduğu Zazaca mevlid 1899 yılında 400 adet basılmıştır. Kendi zamanında sürekli karşıt görüşte bulunduğu İttihat ve Terakkiciler sebebiyle 2 yıldan fazla sürgünde kalmıştır. Takva ve ilmiyle tanınan Seydâ Ahmed Hasi, 1951 tarihinde Diyarbakır'da vefat etmiştir. Mezarı Diyarbakır'ın Lice ilçesinde bulunan Hezan'dadır.²⁵⁶ Ahmed Hasi'nin olan eserleri şunlardır:²⁵⁷

1. Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureşîyyî / Kureşli Nebi'nin Mevlidi)
2. Şîîra Kürmanckî (Kürtçe Şiir)
3. Mulemma
4. Xezela Tirkî
5. Manzumetun fî Esmâillahî'l-Husna
6. Reddîyetun ala Îsmâil el-Îs'irdî (Arapça ve manzum bir eserdir.)
7. Buşra'l-Îbad fî Îlmî'l-Î'tîqad (Manzum olup Eş'ari mezhebi üzerine yazılmıştır.)

²⁵⁶ Korkusuz, *Tezkire-i Meşayih-i Amid*, 61-67.

²⁵⁷ Roşan Lezgîn, *Mewlidê Kirdî* (İstanbul: Nûbihar, 2013), 8.

8. Kitab-ut Tesdîd bî Şerhî Muxteserî-t Tewhîd (Buşra'l-Îbad fî Îlmî'l-Îtîqad risalesine şerhtir.)

3.5.1. Hasî, Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureyşîyyî, 1899)

Ahmed Hasi'nin Mewlidê Kirdî (Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureyşîyyî) isimli mevlidinin çeşitli nüshaları bulunmaktadır. Bu nüshalar:²⁵⁸

1. Orjinal Nüsha: Matbu olan bu nüsha, Ahmed Hasi tarafından 1899 yılında Diyarbakır'da Litoğrafta matbaasında 400 adet basılmış olan nüshadır. Bu nüshanın başında “Diyarbakır vilayet-i celilesi'ne tab' Lice kazası'ne mulhak Hezan kariyeli mekrumatlu Ehmedul Xasî Efendi'nin Zaza lisaniyle teellif eylediği iş bu Mewlid-i Şerif Maarîf nezaret-i celilesinde 25 Mart 315 tarihli tahrirat-ı âliyesiyle verilen ruhsat üzerine defâ-ı evvelada dört yüz nüshadan ibaret vilayet-i mezkurede Litoğrafya Matbaasında tabı' ve neşredildi. Bundan başka etdirilurse mes'ûl tutulacaktır.” ifadesi yer almaktadır. Bu nüsha 29 sayfa olup 366 beyittir.²⁵⁹

2. Diyarbakır Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan Nüsha: El yazması olan bu nüshanın müstensihî ve istinsah edildiği tarih yazılmamaktadır. Bu nüsha 33 sayfa olup 365 beyittir.

3. Zeynelabîdîn Amedî Nüşhası: Bu nüsha Zeynelabîdîn Amedî tarafından 1986 yılında istinsah edilmiştir. 29 sayfa ve 366 beyittir.

Hasi mevlidinin bu nüshalarının haricinde çeşitli araştırmacılar tarafından transkrip edilmiştir.²⁶⁰

4. İlk olarak Mehemed Malmisinaj tarafından 1985 yılında transkrip edilmiş ve “Mewlidê Nebî” ismiyle Hêvî dergisinde basılmıştır.

5. Mihanî tarafından 1994 yılında latin alfabesiyle transkrip edilmiştir. “Mewlûdê Nebî” adıyla basılmış olan bu eser Ahmed Hasi'nin bazı şiirlerini de barındırmaktadır.

²⁵⁸ Mehmet Yergin, *Mewlidê Mela Ehmedê Xasî: “Mewlidu'n-Nebîyyî'L-Qureyşîyyî” (Metn-Wekenitiş)* (Mardîn: Ünîversîteyê Artuklû yê, Enstîtuyê Ziwananê Ganîyan yê ke Tırkiya da Ciwiyenê, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 119/122.

²⁵⁹ İbrahim Dağılma, *Mewlidê Xasî û Hetê Me'na ra Wekenitişê Mewlidî* (Bingol, Ünîversîteya Bingolî, Enstîtuya Ziwananê Gonîyan, Yüksek Lisan Tezi, 2017), 28.

²⁶⁰ Dağılma, *Mewlidê Xasî û Hetê Me'na ra Wekenitişê Mewlidî*, 28.

6. Mela Mehemedê Kavarî tarafından 2005 yılında korsan olarak basılmıştır.
7. Merdimîni tarafından 2008 yılında el yazması şeklinde basılmış olan bu baskı Arap ve latin alfabeyle transkrip edilmiştir.
8. Roşan Lezgin tarafından 2008'de ‘‘Mewlidê Kirdî’’ ismiyle transkrip edilmiş olan bu baskı internette ve Newepeli’de on altı parça olarak yayımlanmıştır. Daha sonra Nûbîhar yayınları tarafından basılmış olan bu eseri Roşan Lezgin CD’ye okumuştur.
9. Osman Özer 2016 yılında mevlid üzerine transkrip dizini yapmıştır.

Tezimizde kullandığımız nüsha, Diyarbakır Kent Müzesinde özel arşivde bulunan nüshadır. Nüshanın arşiv numarası tarafımıza belirtilmemiştir.²⁶¹ Arşivde 1894 tarihiyle kaydedilmiş olmasına rağmen 1898/1899 tarihli nüshadır. Kapağı olmayan nüshanın müstensihî belirtilmemiştir. İstinsah tarihi metnin en son sayfasında H. 1316 olarak yazılmıştır. Metnin dili Zazaca olup yazarı olarak Ahmed Hasi’nin ismi en sonda belirtilmektedir. Tekrar beyitleriyle beraber toplamda 366 beyit olan mevlid metni, 14 bölümden oluşmakta ve 33 sayfadan ibarettir. Bölüm başlıkları bulunan eserde başlıklar da Zazacadır.²⁶² Arap alfabesiyle ve harekeli olarak yazılan mevlid metninin bitiminden sonra ‘‘Mevlidin-Nebi’’ duası başlığıyla 11 beyitlik bir dua yer almaktadır. Duadan sonra mevlid metninin yazarı ve yazım tarihiyle ilgili bilgiler yer almaktadır. Ahmed Hasi’nin mevlidinin muhtevasından bahsederken tarafımızca alınan bu nüsha esas alınmıştır.

Ahmed Hasi’nin Mewlidê Kirdî/Mewlidu’n-Nebîyyî’l-Qureyşîyyî isimli mevlidi Zazaca dilinde yazılmış ilk mevlid metnidir. Molla Hüseyin Bateyî nasıl ilk Kürtçe mevlid metni olup kendisinden sonra yazılmış Kürtçe mevlid metinlerine ilhâm kaynağı olmuşsa Hasi’nin de Zazaca mevlidler için böyle bir sonuç çıkardığı söylenebilmektedir. Üstelik bu mevlid Süleyman Çelebi mevlidi gibi edebî bir eser olma özelliği taşımaktadır. Ahmed Hasi’nin yazmış olduğu mevlid, Zaza Edebiyatının ilk örneği olması açısından da önemli bir değer taşımaktadır. Hasi’nin mevlidinden sonra Zazaca mevlidler yazılmışsa da Hasi’nin mevlidi gibi edebî özellikler taşımamaktadırlar. Mewlidê Kirdî, Bateyî ve Süleyman Çelebi mevlidleri gibi klasik tarzda kaleme alınmış olan mevlid metinlerine benzemektedir. Manzum olarak kaleme alınan eser mesnevi nazım biçimiyle aruzun

²⁶¹ Diyarbakır Kent Müzesinde Zeynep Yaş’ın oluşturduğu özel arşivde bulunmaktadır.

²⁶² Bu açıdan Bateyî ve Süleyman Çelebi mevlidlerinden ayrılmaktadır.

“Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” vezni kullanılarak oluşturulmuş bir metindir. 11’li hece ölçüsüyle yazılmış olan mevlidde edebî sanatlar çokça kullanılmıştır. Kafiye, redif, tekrar, cinas, nida, istifham, mecaz, teşbih, istiare, teşhis, iktibas, tezat, tenasüp gibi edebî sanatlar ustaca kullanılmıştır. Ahmed Hasi medrese kültüründe yetiştiği için metinde Arapça kelimeler çoktur. Bununla beraber Farsça kelimeleri de barındırmaktadır. Lakin genel olarak Arapça ve Farsçanın çok ağır olmayan basit kelimelerini tercih etmiştir. Hasi, mevlidini berrak bir dille yazmıştır. Dikkatli dinlenildiğinde Zazaca dilinde güzel anlaşılabilir bir metindir. Hasi, mevlidinde özellikle tasavvufi kaynaklardan, Süleyman Çelebi’nin mevlidi, Bateyî’nin mevlidi ve İslamî ilimleri içeren kaynaklardan faydalandığı eserin içeriğinden anlaşılmaktadır. Zira dinî kaidelere ve tasavvufi düşüncelere dair numune kaynaklardan biri olarak görülmektedir.²⁶³

İncelediğimiz nüshada besmele ile başlayan mevlid metninin ilk beyiti.²⁶⁴

“*Ez bi bîsmillâhî ibtidâ kena,*

*Razîqê ‘aman û xasan piya kena.’*²⁶⁵ beyitidir. Eser tekrar beyiti olan bu beyitle son bulmaktadır:

“*Wezenê ger ma xelasiyya tamam*

*Vatişê ma es-selatû wes-selam.’*²⁶⁶

Ahmed Hasi’nin Zazaca kaleme aldığı mevlidin ismi “Mewlidu’n-Nebiyî’l-Qureyşiyî (selawâtullahî ‘aleyhî fî-l-bukreti we’l-‘aşiyî)” dir.²⁶⁷ Mevlidin başlıkları da Zazaca olup bölümleri ve muhtavasını ise şöyle sıralanabilir:

1. Besmeleden sonra başlayan ilk bölüm tekrar beyitiyle beraber 21 beyitten oluşmaktadır. Allah’a hamd içeren bu bölümde, Allah’ın verdiği sayısız nimetler için hamd ve şükür dile getirilmektedir. Zira her şey Allah’ın adıyla başlamakta bütün övgü ve şükürler O’na olmaktadır. Allah her şeyin rızkını veren ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, rahmeti sonsuz olandır. Allah’ın nimetleri o kadar çoktur ki kelimelerle anlatılamazdır. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

²⁶³ Dağılma, *Mewlidê Xasî û Hetê Me’na ra Wekenitişê Mevlidî*, 27/30; Yergin, *Mewlidê Mela Ehmedê Xasî: “Mewlidu’n-Nebiyî’l-Qureyşiyî” (Metn-Wekenitiş)*, 66/94; Mehmet Yergin, “Mewlidê Mela Ehmedê Xasî de Tesirê Mevlidê Mela Huseynê Bateyî”, *International Journal of Kurdish Studies* 1/1 (2015), 102/106.

²⁶⁴ Latinize metin için bk. Mihanî, *Mewlûdê Nebî Mela Ehmedê Xasî* (İstanbul: Fırat Yayınları, 1994).

²⁶⁵ Havas ve avamın Râzık’ının ismiyle ben Bismillah ile başlıyorum.

²⁶⁶ Biz tam bir kurtuluş istiyorsak söyleyeceğimiz selat ve selamdır.

²⁶⁷ Kureyşli Peygamberin (sabah ve akşam ona salat olsun) Mevlidi

2. *‘‘Enû Mebhesi Tertîbi Mewlûdî û Fezley Wendişî. / Bu Mevlidin Tertibi ve Okunmasının Fazileti Bahsidir.’’* başlığı ile başlayan bu bölüm tekrar beyitleriyle beraber 45 beyittir. Tekrar beyiti bu bölümde iki kez tekrarlanmıştır. Bu bölümde mevlid okutmak isteyenlerin mevlidin düzenini bilmeleri gerektiğinden ve mevlid okumanın hangi faziletleri içerdiğini anlatılmaktadır. Mevlid için şerbet hazırlanmalı ve buhur yakılmalıdır. Ev erzakından -ekmek, tuz, yağ gibi- birer parça hazırlanmalı ve insanlar törene çağırılmalıdır. Yapılacak mevlid töreninin özellikle gece yapılması daha hayırlıdır. Okunan bu mevlidle herkes Ahmed’in ismini anmış olacaktır. Mevlid sayesinde her türlü illet kaybolmakta, mevlid okutan Firdevs cennetinden bir bardak Kevser suyu içebilecek, kabirdeki suali rahat geçecektir. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

3. *‘‘Enû Mebhesi Çinîbiyâyîşi Eşyân û Sirri Humâ Yû / Bu Eşyanın Yokluğu ve Allah’ın Sırlarının Bahsidir.’’* başlığı ile başlayan bu bölüm tekrar beyiti ile beraber 16 beyittir. Bu bölümde henüz hiçbir nesnenin (gece, gündüz, zaman, yer, gökyüzü, insan, cin) var olmadığından bahsetmektedir. Allah, sual olunamayan hikmetinin gereği olarak bu yokluktan kudretiyle varlıkları yaratmıştır. Hakkın sırları bilinemediği gibi dünyanın yaratılış sırrını da anlatacak kelime yoktur. Sadece âşıkların kalbi bunun manasını görebilir. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

4. *‘‘Enû Mebhesi Xelqi Peyğemberi Mâ û Xelqi Eşyânû / Bu Peygamberimizin Yaratılışı ve Eşyanın Yaratılışı Bahsidir.’’* Başlığı ile başlayan bu bölüm tekrar beyiti ile beraber 29 beyittir. Bu bölümde Hz. Muhammed’in nurunu yaratan Allah’ın kâinatı yaratma aşamaları aktarılmaktadır. Allah, Hz. Muhammed’in nurundan *‘‘Merhamet, Kerâmet, Minnet, Menzilet, Nübüvvet, Taat, Saadet, Rif’et, Hidâyet, Tazim, Şefâat ve Kudret’’* olmak üzere on hicap yaratmıştır. Aynı zamanda bu nurdan irfan denizini ve irfan denizinden de 124 bin peygamberi halketmiştir. Bu konular aktarıldıktan sonra tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

5. *‘‘Enû Mebhesi Emri Humâ Yû Qey Qeleme / Bu Allah’ın Kaleme Emretmesinin Bahsidir.’’* başlığı ile başlayan bu bölüm tekrar beyiti ile beraber toplam 17 beyittir. Bu bölümde kalemi yaratan Allah’ın kaleme; Allah’ın bir olduğunu ve Muhammed’in O’nun elçisi olduğunu yazmasını emretmesi ve bu emir karşısında kalemin secde ederek kıyamete dek olacak olan her şeyi yazdığı aktarılmaktadır. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

6. *“Enû Mebhesi Xelqi Âdemiyyû Nûri Peyğemberiyû Kewtî Pâştey Yî / Bu Âdem’in Yaratılması ve Peygamberlik Mührünün Onun Sırtına Düşmesinin Bahsidir.”* başlığı ile başlayan bu bölüm tekrar beyitiyle beraber toplam 39 beyittir. Bu bölümde öncelikle Hz. Âdem’in nasıl yaratıldığı anlatılmaktadır. Allah, Hz. Âdem’i topraktan yarattıktan sonra tüm melekler ona secde etmiştir. Hz. Muhammed’in nuru Hz. Âdem’in sırtında zuhur etmiştir. Hz. Âdem’in sırtındaki bu nur parmaklarına geçince her birinde dört halifenin nurunun da görüldüğü aktarılarak tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

7. *“Enû Mebhesi Eştişi Âdemi Yû Cennet râ ûmardişi Kalikâni Peyğamberi Mâ /Bu Âdem’in Cennetten Atılma ve Peygamberimizin Dedelerinin Sayılması Bahsidir.”* başlığı ile başlayan bu bölüm tekrar beyitiyle beraber toplam 22 beyittir. Hz. Âdem’in itaatsizliği sonucunda cennetten kovuluşunun anlatıldığı bu bölümde Hz. Muhammed’in nurunun babadan oğla geçerek Hz. Muhammed’in soyundaki kişilere intikali ve en sonda Hz. Muhammed’in dedesi Abdülmuttalib’e gelişi aktarılmaktadır. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

8. *“Enû Mebhesi ‘Ebdullahî Yû Cuhûdi Şâmiyânû û Wâştîşi Âmina Ci Ri / Bu Abdullah’la Şamlı Yahudilerin ve Âmine’nin Ona İstenmesi Bahsidir.”* başlığı ile başlayan bu bölüm tekrar beyiti ile beraber toplam 28 beyittir. Bu bölümde Hz. Muhammed’in nurunun babası Abdullah’a intikal etmesi aktarılmaktadır. Zira bu nur Abdullah’da belirince Kâfirler de bunu anlayıp kendisini öldürmek istemişlerdir. Fakat öldürme girişimleri Allah’ın yardımı ile sonuçsuz kalmıştır. Aynı zamanda Âmine’nin babası Vehb’i ava çıktığı bir gün Abdullah’la tanışmış ve onu kızı Âmine ile evlendirmek istediğini belirtmiştir. Vehb’in bu arzusu Abdülmuttalib tarafından da onaylanınca Âmine Abdullah’a istenmiştir. Ve Recep ayının cuma gecesinden birinde Âmine ile Abdullah evlenmiştir. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

9. *“Enû Mebhesi İntiqâli Nûri Peyğamberi Yû û Hewnâni Âminâ Wu / Bu Peygamberin Nurunun İntikali ve Âmine’nin Rüyaları Bahsidir.”* başlığıyla başlayan bu bölüm tekrar beyitiyle beraber toplam 27 beyittir. Bu bölümde Hz. Muhammed’in nurunun Âmine’ye intikal edilmesi aktarılmıştır. Âmine hamile kalınca nur alnında belirmiştir. Bu nur Âmine’ye geçince kendisi izzet ve ikramlar bulmuştur. Henüz altı aylık hamile iken Abdullah ticaret için çıktığı yolun dönüşünde Medine’de henüz yirmi beş yaşında iken vefat etmiştir. Bu olay Hz. Muhammed’in henüz doğmadan yetim kalmasına sebep olmuştur. Aktarılan bu olaylardan sonra tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

10. “*Enû Mebhesê Welednâyîşî Peyğemberi Mâ wu Sellâllahu ‘Aleyhi we ‘Âlâ Âlihi we Selem O. / Bu Peygamberimiz Aleyhi Salat ve Selamın Doğumunun Bahsidir.*” başlığıyla başlayan bu bölüm tekrar beyitiyle beraber toplam 18 beyittir. Hz. Muhammed’in kutlu doğumunun aktarıldığı bu bölümde Âmine’nin doğum esnasında yaşadığı mucizelerde aktarılmaktadır. Rebülevvel ayının 12. gecesi tek başına doğum yapan Âmine’ye Hz. Meryem, Hz. Sara, Hz. Asiye ve Hz. Havva yardım etmiş ve doğum esnasında Âmine hiçbir eziyet görmemiştir. Bu bölümdeki son sekiz beyit ise Hz. Muhammed’in dünyaya teşriflerinin mutlulukla karşılandığı “Merhaba” beyitleridir. Tekrar beyitiyle bir sonraki bölüme geçilmiştir.

11. “*Enû Mebhesi Henî ‘Ecâyibânu Âmey Wucûd Şewî Mewlûdî / Bu Mevlid Gecesi Gerçekleşen Birkaç Acaib (Olayın) Bahsidir.*” başlığıyla başlayan bu bölüm tekrar beyitiyle beraber toplam 17 beyittir. Bu bölümde Hz. Muhammed’in doğduğu gece yaşanan mucizeler anlatılmaktadır. Zira o gece arş ve semâ secde etmiş, Kisra sarayının birçok sütunu devrilip ihtişamını kaybetmiş ve Save gölü kurumuştur. Aktarılan bu olaylardan sonra tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

12. “*Enû Mebhesê Helîmây Se’diyanu Raziyeallahu Te’alâ ‘Anhâ / Bu Allah’u Teâla Kendisinden Razi Olsun Sa’dlı Halime’nin Bahsidir.*” başlığıyla başlayan bu bölüm tekrar beyitiyle beraber toplam 24 beyittir. Bu bölümde Hz. Muhammed’in sütanneye verilme olayı aktarılmıştır. Hz. Muhammed’in sütanesi Mekke’ye gelen Sad kabilesinden olan Halime olmuştur. Halime, Hz. Muhammed’i alarak kabileye geri dönmüştür. Bir süre sonra Halime Hz. Muhammed’i annesine teslim etmek için Mekke’ye geri getirmiştir. Hz. Muhammed henüz altı yaşında iken annesi Âmine’yi, sekiz yaşına geldiğinde ise dedesi Abdülmuttalib’i kaybetmiştir. Aktarılan bu olaylardan sonra tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmiştir.

13. “*Enû Mebhesi Nuzûli Wehyû û Mi’râci Yû / Bu Vahyin Nüzulû ve Mi’râc Bahsidir.*” başlığıyla başlayan bu bölüm tekrar beyitiyle beraber toplam 51 beyit olup mevlidin en uzun bölümüdür. Bu bölümde Hz. Muhammed’in kırk yaşında Hira’da aldığı ilk vahyin gelişi ve ilk vahiyden on iki yıl geçtikten sonra Cebrail’in kendisini gelip mi’râca çıkarmasından bahsetmektedir. Mi’râcda Hz. Muhammed’e eşlik eden Cebrail, Sidre’ye kadar gelebilmiştir. Allah’ın huzuruna tek başına çıkan Hz. Muhammed mi’râcda çeşitli hadiseler yaşamış, cennet ve cehennem ona aşikâr gösterilmiştir. Mi’râc hadisesinden bir

yıl sonra Medine'ye hicret eden Hz. Muhammed'in on sene Medine'de yaşayıp yaşının altmış üç olduğu söylenerek tekrar beyitiyle mevlid metni bitmiştir.

14. ‘‘*Hazâ Du'âu Mewlidi'n-Nebiyî Sellellâhu 'Aleyhi We'elâ Âlihi we Sehbihî we Sellem / Bu Mevlidi Nebi'nin -Allah'ın Selamı Onun, Ailesinin ve Sahabelerinin Üzerine Olsun- Duasıdır.*’’ başlığıyla başlayan bu bölüm 11 beyittir. Bu bölümde mevlidin duası yapılmaktadır.

Dua bölümünden sonra ‘‘*Haza'n-Nezmu't-Târîxi Li-Muellifi'l-Mewlidi / Bu Mevlidin Müellifinin (Yazar) Tarih (Belirtme) Nazmıdır.*’’ başlığıyla Ahmed Hasi'nin yedi beyitlik bir şiiri yer almaktadır. Bu şiirde Arapça ve ebced hesabıyla mevlidin yazılış tarihi hesaplanmıştır. Bu şiirden sonra ‘‘*Haza't-Teqrizu Li-l'ellâmeti's-Si'ridiyyu'l-'Umeriyyi Fethullehi Hesbî / Bu Siirtli Âlim 'Umeriyyi Fethullehi Hesbî'nin Takrizidir (Övgü).*’’ başlığıyla Fethullehi Hesbî'nin yedi beyitlik Takriz'i yer almakta ve son dizelerde mevlidin yazılma tarihinin 1316 olduğu belirtilmektedir.²⁶⁸

3.5.2. Hasî Mevlidinin İcrası

Ahmed Hasi'nin Zazaca yazmış olduğu mevlidinin icrası²⁶⁹ Diyarbakır'da icra olunan Bateyî ve Haydarî mevlidleriyle aynı özellikler barındırmaktadır.²⁷⁰ Diyarbakır'daki Zaza halkı Bateyî mevlidini de okuttukları için yörede Süleyman Çelebi, Bateyî ve Haydarî mevlidlerine nispetle daha az okunmaktadır. Hasi'nin mevlidi uzun olduğu için icrada tamamı okunmamaktadır. Genellikle ‘‘Merhaba Bahri’’ne kadar okunmaktadır. Lakin bazen Merhaba Bahri'ne kadar olan bahirlerin bir kısmının sadece ilk beyitleri okunduğu da belirtilmiştir. Merhaba Bahri yine Diyarbakır'da okunan diğer mevlidler gibi ayakta okunmakta ve mevlidin sonundaki dua bölümüne geçilerek mevlid icrası bitmektedir. Zazaca mevlide başlarken –Bateyî ve Haydarî mevlidlerinden farklı olarak- Kur'ân-ı Kerîm tilavetinden okunacak âyet, icracı tarafından belirlenmekte olup değişmektedir.²⁷¹ Bahir geçişlerinde yöre mevlidlerindeki gibi şu salâtlar okunmaktadır:

²⁶⁸ İbrahim Dağılma, ‘‘Ahmedê Xasî'nin Hayatı ve Mewlid Adlı Eserinde Tema’’, *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi* 1/1 (2015), 144/145.

²⁶⁹ Zazaca mevlid icracısı, Behrampaşa Camii İmam-Hatip'i Abdülmenaf Döner ile yapılan kişisel görüşme neticesinde bu bölüm oluşturulmuştur. Kaynak için bk. Abdülmenaf Döner, Kişisel Görüşme, (29 Nisan 2022).

²⁷⁰ Yöre mevlidlerinde yapılan hazırlık aşamaları Zazaca mevlid törenlerinde de aynıdır.

²⁷¹ Bateyî ve Haydarî mevlidlerindeki gibi Ahzâp Sûresi 56. âyet ile başlanma geleneği yoktur.

1. “Selatullah selamullah aleyke ya Resûlallah / Selatullah selamullah aleyke ya Habîballah / Selatullah selamullah aleyke ya Nebîallah.”
2. “Esselatu vesselamu aleyke ya Resûlallah / Esselatu vesselamu aleyke ya Habîballah / Esselatu vesselamu aleyke ya Nebîallah.”
3. “Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedini’n-nebiyyi’l-ümmiyyi ve alâ âlihî ve sahbihî ve sellim.” (Salât-ı ümmiyye üç defa tekrar edilir.)

Makam olarak yine yöre mevlidlerinde en çok kullanılan Uşşak makam dizilerinin etkisi görülmektedir. Serbest usullerle ve irticalen okunmaktadır. Bazı icralarda Hicaz makamı etkileri ve 7/8’lik usuller kullanılmaktadır.

Mevlid aralarında geleneksel olmayan, tamamen isteğe –icracının ve cemaatte bulunanların isteğine- bağlı olarak bazen kaside ve ilahiler de okunabilmektedir. Okunacak kasidenin veya ilahinin hangi bahirden sonra okunacağı yine isteğe bağlıdır. Genellikle okunan “Conê ma Cigerê ma” isimli şu eserdir:

*“Ya Muhammed tû Habîbe Zülcelâli
Çı rındi çı şirini o çı delâli
Hasret tura feryad figun ket bülbüli
Conêma cigerêma ya Resûlallah
Önderema rehberema Resûlallah
Seyyidema serverema Resûlallah
Habîbema tebîbeme Resûlallah
Conêma cigerêma ya Resûlallah*

*Ya Muhammed dayi bayem tori fedâ
Evlado iyâleme tori fedayi
Malema o conêma tori fedayi
Önderema rehberema Resûlallah
Seyyidema serverema Resûlallah
Habîbema tebîbeme Resûlallah
Conêma cigerêma ya Resûlallah*

Ey Bilal'û Ey Habbab mijdon şımari
Şımar peyxemberi bû dostu hevali
Şımar helale cennete Zülcelâli
Conêma ciğerêma ya Resûlallah
Önderema rehberema Resûlallah
Seyyidema serverema Resûlallah
Habîbema tebîbeme Resûlallah
*Conêma ciğerêma ya Resûlallah.*²⁷²

3.6. Süleyman Çelebi ve Vesîletü'n-Necât

Türk İslam Edebiyatında yazılan mevlid metinlerinin ve Türk Din Mûsikîsinde icra edilen mevlid formunun oluşumunda ve toplum tarafından yaygınlık kazanmasında hiç şüphesiz ki Süleyman Çelebi'nin 1409'da yazmış olduğu “Vesîlet'ün-necât” isimli mevlid metninin etkisi büyüktür.

Mevlid geleneğinde önemli bir etki yaratmış olan şairin hayatı hakkında yeterli bilgiler bulunmamaktadır. Süleyman Çelebi Bursa'da doğmuştur. Doğum tarihi olarak genel

²⁷² *Ey Muhammed sen celâl sahibi Allah'ın Habîbisin*
Ne güzel ne şirin ne kadar değerlisin
Hasretinden bülbüller feryat figân etmektedir
Canımız ciğerimiz Resûlallah.

Önderimiz rehberimiz Resûlallah
Seyyidimiz serverimiz Resûlallah
Habîbimiz ve tabîbimiz Resûlallah
Canımız ve ciğerimizsin ya Resûlallah

Ya Muhammed annemiz babamız sana fedâ olsun
Evladu iyalımız tümü sana fedâ olsun
Malımız ve canımız sana fedâ olsun
Canımız ve ciğerimizsin ya Resûlallah

Ey Bilal! Ey Habbab! Müjdeler olsun size
Sizler Peygambere dost ve arkadaş oldunuz
Celâl sahibi Allah'ın cenneti sizlere helaldir
Canımız ve ciğerimizsin ya Resûlallah

Önderimiz rehberimiz Resûlallah
Seyyidimiz serverimiz Resûlallah
Habîbimiz ve tabîbimiz Resûlallah
Canımız ve ciğerimizsin ya Resûlallah

kabul edilen görüş 752/1351 tarihidir. Şairin babasının Ahmet Paşa, dedesinin ise Orhan Gazi ile beraber savaşçı Arabî'nin Fusûsü'l-hikem adlı eserine şerh yapmış olan Şeyh Mahmud isimli zât olduğu yönündedir. Şeyh Mahmud için Orhan Gazi tarafından İznik'te yapılmış bir medrese bulunmakta ve bu husustan dolayı şairin ilmî yönü geniş olan bir aileye mensup olduğu ortaya çıkmaktadır. Zaten şairin Çelebi olarak tanınması da bu görüşü kuvvetlendirmektedir.²⁷³ Şairin eğitim hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamakla beraber yazmış olduğu eserden yola çıkarak kuvvetli bir dinî ve ilmî bilgiye sahip ârif bir şahıs olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Süleyman Çelebi imamlık görevini Sultan Bayezid'in Dîvân-ı Hümâyûn'unda yapmıştır. Daha sonra 802/1400 tarihinde yapımı tamamlanan Bursa Ulu Camii'ne Emîr Buhârî'nin tavsiyesiyle imam olarak vazifeye getirilmiş ve ömrünün sonuna dek bu görevine devam etmiştir.²⁷⁴

Süleyman Çelebi, 812/1409 yılında Vesîlet'ün-necât isimini verdiği mevlid metnini tamamlamıştır. Şairin mevlidi dışında bir eseri olup olmadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Şair, eserini Ulu Camii imamlığı görevinde bulunduğu bir sırada yazmıştır. Eserini yazma sebebi olarak genel kabul gören olay vaizlerden birinin Kur'ân-ı Kerîm'de Bakara Sûresinin 285. âyetini açıklarken tüm peygamberlerin aynı olduğunu, Hz. Muhammed'in Hz.İsa veya diğer peygamberlerden herhangi bir üstünlüğünün olmadığını belirtmesidir. Cemaatten vaize karşı çıkanlar olmuşsa da bunu duyan Süleyman Çelebi “*Ölmeyip İsa göğe bulduğu yol / Ümmettinden olmak için idi o*” beyitini ifade etmesi insanlar tarafından hoş karşılanınca mevlid yazmaya başlamıştır.²⁷⁵

Süleyman Çelebi, bildiğimiz tek eseri olan mevlidini yazdıktan birkaç sene sonra yaygın kabul edilen 825/1422 tarihinde vefat etmiştir. Kabri, Bursa'da Çekirge yolunda bulunan Yoğurtlu Baba Zâviyesi önündeki sırtıdır.²⁷⁶

3.6.1. Vesîletü'n-Necât

Sehl-i mümteni olarak kabul edilen Vesîletü'n-necât hiç şüphesiz ki Türkiye'de en çok okunan mevlid metnidir. Bu mevlid metni o kadar sevilmiştir ki el yazması nüshalarının çokluğu hem Türkiye hem de dünya kütüphanelerinde emsali görülmeyecek denli çoktur.

²⁷³ Necla Pekolcay, “Mevlid”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/485.

²⁷⁴ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât) Süleyman Çelebi*, 37; Aymutlu, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, 11-24.

²⁷⁵ Pekolcay, “Mevlid”, 29/486.

²⁷⁶ Pekolcay, “Mevlid”, 29/486.

Eserin nüshaları ve eserin metni için çalışmaları bulunan Necla Pekolcay, Kâzım Baykal, Ahmet Ateş, Tahir Alangu, Ahmet Aymutlu ve Faruk Kadri Timurtaş bu sahada önemli çalışmalar ortaya koysa da nüshaların çokluğu sebebi ile ortak bir metin ortaya çıkamamış hatta nüshalar arasında ciddi farkların oluşu bu metnin ortaya çıkmasını zorlaştırmıştır. Otuza yakın Arap harfleriyle basımı yapılmış olan metnin yazma nüshası yüzlerce sayıdadır.²⁷⁷ Eserin kendi dilindeki nüsha fazlalığı yanında bir de farklı dillere de tercüme edilmesi Vesîletü'n-necât'ın ne denli sevilen bir metin olduğunu yine göstermektedir. Süleyman Çelebi'nin mevlidi; Arapça, Çerkesçe, Rumca, Kürtçe, Tatarca, Almanca, İngilizce, Arnavutça, Boşnakça, Sevahili gibi dillere çevirilmiştir.²⁷⁸ Günümüzde en çok kullanılan mevlid metninin nüshası 317 beyitle 1323'te basılmış olan Rıza Efendi'nin nüshasıdır.²⁷⁹ Mevlid metni 750 beyit iken eklemelerle beraber 900-1000 beyite çıkmaktadır.²⁸⁰

Diyarbakır'da okunan mevlid metni ise “Kesikbaş Mevlidi” diye basılan mevlid metnidir. Süleyman Çelebi mevlidinin kısa hali gibi basılan bu mevlid metninin nüshası Mevlidhan Mustafa'nın özel arşivinde bulunmaktadır. Geleneksel icralarda bu mevlid nüshası kullanılmıştır. Günümüzdeki icracılar Kesikbaş Mevlidi'nde değişimler yapmış olmalarına rağmen geleneksel okuyuş sürdürülmektedir. Zira Diyarbakır'da en çok okunan ve Türk mûsikîsinin özelliklerinin ustaca yansıtılarak icrası yapılan mevlid metnidir. Bu mevlid Arap harfleriyle harekeli olarak yazılmış olup tespit edebildiğimiz kadarıyla toplamda 50 sayfa civarındadır. Mevlidin bölüm başlıkları bulunmayıp bölümler arası geçişler çoğunlukla tekrar beyiti ile sağlanmıştır. Yalnızca “Mi'râcü'n-Nebî âleyhis-selâm” ve “Vefâtün-nebî âleyhis-selâm” başlıkları eserin fihristinde yazılmaktadır. Çeşitli hikâye, kaside, ilahi ve na'tler içeren bu mevlidde; Tevhid, Nur, Velâdet, Merhaba, Mi'râc ve Dua bahirleri bulunmaktadır. Bu bahirlerden önce, bahirler arasında ve bahirlerin kenarında kasideler, na'tlar bulunmaktadır. Bu kasideler Türkçe olduğu gibi özellikle bir kısmı sadece Arapça'dır. H.1311 (M. 1893/1894) senesinde “Matbaa-i Osmaniye”de basılmıştır. Mevlidin muhtevasından bahsederken Kesikbaş Mevlidi'nin metni göz önüne alınmıştır.

²⁷⁷ Köksal, *Mevlid-nâme*, 35-59.

²⁷⁸ Okiç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”, 27-58.

²⁷⁹ Pekolcay, “Süleyman Çelebi Mevlidi Metni ve Menşei Meselesi”, 40.

²⁸⁰ Çetinkaya, *Tarihî Süreçte Mevlid*, 26.

Eserde kullanılan dil sade bir Türkçe olmasına karşın ifade gücü ile duyanlara tesir edecek bir ahenkle yazılmıştır. Mesnevi tarzında yazılan eserde genel olarak remel bahrinin ‘‘Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün’’ kalıbı kullanılmıştır.²⁸¹ Eserde ahenk unsurları tekrar beyitlerle sağlansa da kafiyelerin çoğu kullanılmış olup özellikle cinaslı kafiyelelere sıkça yer verilmiştir. Bununla beraber istiare, tarsi, iştikak, akis gibi söz sanatlarına da yer verilmiştir. Ayrıca ses ve söz tekrarlarından çokça faydalanılmıştır. Tekrarlarla oluşan ahenk unsurlarına şu beyitler -235-236-237. beyitler- örnek olarak verilebilir.²⁸²

*‘‘Budur ol sultân ki ‘âlemde müdâm
Günde biş kez urulısar nevbeti*

*Budur ol kim geliser Hakdan buna
Tâc-ı izzet birle levlâk hil’ati*

*Budur ol kim buna kim olsa karîb
Bî-gümân ol Hakk’a bulur kurbeti’’*

Eser çeşitli kaynaklardan istifade edilerek yazılmıştır. Tasavvufi düşüncelerin ustaca kullanılması, dinî motiflerin varlığı, âyet ve hadislerin kullanımı şairin başka kaynaklardan yararlandığını göstermesi açısından önemlidir. Nitekim Ebü’l-Hasan el-Bekrî’nin yazmış olduğu Arapça siyer kitabı, Erzurumlu Mustafa Darîr’nin siyer kitabı, Âşık Paşa’nın Garipnâmesi gibi eserler Süleyman Çelebi’nin yararlandığı kaynaklara örnek gösterilmektedir.²⁸³

Eser çeşitli nüshalarda ‘‘Mevlid’’ veya ‘‘Mevlud’’ gibi isimlerle kaydedilmiştir.²⁸⁴ Lakin Süleyman Çelebi bizzat kendisi eserinin ismini ‘‘Hâtimetü’l-kitâb’’ kısmında şu beyitlerle *Vesîletü’n-necât* olduğunu söylemiştir.²⁸⁵

*‘‘İşbu kân-ı şehd ki şîrindür didi
Bil Vesîletü’n-necât oldı adı’’*

²⁸¹ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü’n-Necât) Süleyman Çelebi*, 39.

²⁸² Süleyman Eroğlu, ‘‘Vesîletü’n-Necât’ta Ahenk Unsurları’’, *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, ed. Mustafa Kara – Bilal Kemikli (Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2007), 219-234.

²⁸³ Pekolcay, ‘‘Mevlid’’, 29/486.

²⁸⁴ Pekolcay, *Mevlid (Vesîletü’n-Necât) Süleyman Çelebi*, 39.

²⁸⁵ Aymutlu, *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, 26.

Mevlidhan Mustafa'nın özel arşivinde bulunan bu mevlidin nüshasının başlığı "*Mevlidin-nebi sallallahu aleyhi ve selam*"dır. Bu başlıktan sonra mevlid başlanmaktadır. Mevlidin ilk beyiti:

"Allah adın zikr edelim evvelâ

Vâcip oldur cümle işde her kula." beyitidir. Şu beyitlerle son bulmaktadır:

"Yâ ilâhî kılma bizi dâllîn

Bu duâya cümleiniz deyin âmîn."

Eserdeki tekrar beyiti ise:

"Ger dilesiz bulasız oddan necât

Aşk ile derd ile îdin es-Selât." beyitidir.

Eserde mevlide başlamadan önce iki sayfalık "*Hikâye-i Mevlid*" başlığıyla bir bölüm bulunmakta daha sonra "*Kasîde-i Mevlidi Şerîf*" başlığı taşıyan 10 beyitlik şu murabba bulunmaktadır:

"Ey Hüdâdan lütfu ihsân isteyen

Mevlidi pâki Resûlillâhe gel

Cennet içre hûr-i ğilmân isteyen

Mevlidi pâki Resûlillâhe gel

Ol resûlin doğduğu şeb-i gümân

Leyle-i kadre müşâbihdir hemân

Bulmak istersen cehennemden emân

Mevlidi pâki Resûlillâhe gel

Zât-ı pâkî cân-û dilden dinle sen

Mahz-ı nuri hakdır ol zât-ı hasen

Oldu ni'ce dünyâda sâğ-u esen

Mevlidi pâki Resûlillâhe gel

Meclis-i mevlidde ey Vâlî mudâm

Ol resûle kıl selât ile selâm

Cennet-i â'lâda istersen makâm

Mevlidi pâki Resûlillâhe gel

*Fikredib dünyâdan elbet göçmeği
Cennete ağır sırâttan geçmeği
Havz-ı Kevserden dilersen içmeği
Mevlidi pâki Resûlillâhe gel''*

Murabbanın hemen sağ kenarında “*Bu Eşrefoğlu Rumi'nin günahı çokdur gayet. Şefâat kıl ya Muhammed! Nuri şemsi kamer mâh'ı eyden.*” ifadesi yer almaktadır. Murabba mevlid törenlerinde bu nüshada yazıldığından farklı sözlerle icra edilmektedir. Murabbadan sonra “*Şol Cennetin Irmakları*” şiiri yer almaktadır. Daha sonra “*Kasîde-i Tevhîdi Şerîf*” başlığıyla 19 beyitlik bir kaside yer almaktadır. “*La ilâhe illallah*” zikri üzerine yazılmış bu kasidenin kime ait olduğu yazılmamakta ve sol kenarında mevlid okumanın öneminden bahsedilmektedir. Kasidenin devamındaki diğer sayfanın sağ kenarında “*Sezâdır zâtına ancak risâlet ya Resûlallâh / Beşirsin şânına lâyık beşâret ya Resûlallâh*” beyiti ile başlayan bir Na't-ı Şerîf yer almaktadır.²⁸⁶ Tevhid kasidesinden sonra “*İbrâhim Hakkı Hazretleri*” başlığıyla İbrahim Hakkı'nın altı beyitlik şu eseri yer almaktadır:

*‘‘Habîbi Hakdan öğren kimyâ hoş
Ne kim ederse verir rızâ hoş*

*Gelince kalbine hüznü elem ğam
Çek ânî sen sana bil âşinâ hoş*

*Misafirdir ğam it î'zzet anâ kim
Gider senden Hüdâ'ya her belâ hoş*

*Nuzûl eyler hevâtır kalbe Hak'dan
Kabûl it cümle yedi merhebâ hoş*

Seni ğam görmesün illâki handân

²⁸⁶ Bu Na't-ı Şerîf, Diyarbakır'da her cuma gecesi yatsı namazından önce okunan “selâtu selam”dan sonra Hüseyini makamında icra edilen ve mevlidhanların arzusu ile mevlid aralarında da okunabilen bir na'ttır. “Diyarbakır Cami Mûsikîsi Formları Salâ (Salât)” başlığı altında bu na't yazılmış ve dördüncü bölümde de notaya alınmıştır.

Sakın red itme derdi bil devâ hoş

*Cefâdan kaçma nâmerd olma **Hakkî***

Cefâdan merd-i hak bulmuş safâ hoş''

Bu fasıllardan sonra bölüm başlıkları bulunmayan mevlidin bölümleri başlamaktadır. Mevlidin muhtavasası ise şöyle sıralanmaktadır:

1. ‘‘Mevlidin-nebi sallallahu aleyhi ve selam’’ başlığından sonra başlayan bu bölüm Tevhid Bahri’dir. Tekrar beyiti ile beraber 14 beyit olan bu bölümde Allah’ın adını zikretmenin kullar üzerindeki önemli etkilerinden bahsetmektedir. Zira Allah adını zikreden tüm işleri kolaylaştır ve tüm günahları affedilmektedir. Daha sonra Allah’ın bir olduğunu ve âlemlerin Allah’ın ol emriyle oluştuğunu belirttikten sonra tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçmektedir.

2. Hz. Muhammed’in nurunun intikalinden önce ayrı bir bölüm olarak yazılan bu bölüm Vasiyet kısmıdır. 4 beyit olan bu kısımda Süleyman Çelebi kendisine dua edilmesini, Fâtiha okunmasını talep etmekte ve bunu yapanlar için kendisi de dua etmektedir. Bu fasıldan sonra ‘‘Li’llahi’l-Fâtiha me’s-salavât’’ ifadesi yer almakta ve bir sonraki bölüme başlanmaktadır.

3. Tekrar beyiti ile beraber 10 beyit olan bu bölüm, Hz. Muhammed’in nurunun intikalinin anlatıldığı Nur Bahri’dir. Bu nur, Hz. Âdem’in alnında yıllarca kalmış daha sonra Hz. Havva’nın alnına geçmiştir. Bu nur; Hz. Şit, Hz. İbrahim ve Hz. İsmail’e intikal etmiştir ki ta Hz. Muhammed doğuncaya dek. Bu nurun intikali aktarıldıktan sonra tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir. Bir sonraki bölümden önce ‘‘Kasidetüş-şerif’’ başlığı ile altı beyitlik Arapça bir kaside yer almaktadır.

4. Tekrar beyiti ile beraber toplamda 25 beyit olan bu bölüm Velâdet Bahri’dir. Bu bahirde Hz. Muhammed’e hamile kalan Âmine’nin doğum esnasında yaşadığı alâmetler aktarılmaktadır. Zira Âmine, Rebûlevvel ayının on ikinci gecesini doğum yaptığı esnada evinin göğe dek nurla kaplandığını, meleklerin Kâbe gibi evini tavaf ettiğini, elinde üç âlem taşıyan üç melek gördüğünü, gökten saf saf meleklerin indiğini ve böylelikle doğumunda kendisine yardımcı oldukları aktarılmaktadır. Özellikle doğum esnasında çok susadığı bir anda kendisine tatlı bir şerbetin verildiğini ve beyaz bir kuşun kanatlarını

üzerine gererek doğumun yaşandığı bildirilmektedir. Tekrar beyiti ile bir sonraki bölüme geçilmektedir.

5. 14 beyit olan bu bölüm, Merhaba Bahri'dir. Bu bahirde Hz. Muhammed'in dünyaya teşrifleri derin hürmet ve sevgiyle karşılanmaktadır. Tekrar beyitinden sonra iki beyit daha yer almakta ve diğer bahire geçilmektedir. Bu nüshadaki Merhaba Bahri şu şekildedir:

*“Yaradılmış cümle oldu şâduman
Gam gidüp âlem yeniden buldu cân*

*Cümle zerrât-ı cihân edüp sedâ
Çağrısuben dediler kim merhabâ*

*Merhabâ ey âlî sultan merhabâ
Merhabâ ey kân-ı irfân merhabâ*

*Merhabâ ey kurretü 'l-aynı Halîl
Merhabâ ey hâs-ı mahbûb-ı Celîl*

*Merhabâ ey cümlelerin matlûbî sen
Merhabâ ey Hâlıkın mahbûbî sen*

*Merhabâ ey cân-ı cânân merhabâ
Merhabâ ey derde dermân merhabâ*

*Merhabâ ey âsî ümmet melceî
Merhabâ ey çâresizler eşfa'ı*

*Merhabâ ey rahmeten li 'l-âlemîn
Merhabâ sensin şefîu 'l-müznibîn*

Ey cemâli gün yüzü bedr-i münîr

Ey kamû düşmüşlere sen dest-gîr

*Dest-gîrisin kamû üftâdenin
Hem penâhı bende-i âzâdenin*

*Ey gönüller derdinin dermânı sen
Ey yaradılmışların sultânı sen*

*Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile îdin es-Selât*

*Çünkü ol mahbûb-i Rahmân-i Rahîm
Kıldî dünyâyî cemâlinden na'îm*

*Birbirîne müjdeleyû her melek
Raksâ girdi şevk-i şâdından felek. ’’*

6. Mi'râc Bahri olan bu bölüm 33 beyittir. Hz. Muhammed'in Cebrail ile konuşmasından sonra *Refref* adlı bineğin gelip onu Sidre'ye götürmesi aktarılmaktadır. Hz. Muhammed Sidre'de Allah'a yaklaşmakta ve Allah kendisine muradını sormaktadır. Hz. Muhammed, muradının yalnızca ümmetinin hâlinin ne olacağına dair olduğunu söyleyince; Allah ümmetini kendisine bağışladığını, cenneti kendileri için hazırladığını iletmiştir. Hz. Muhammed'in mi'râcının Allah katında olmasından bahsedildikten sonra Allah, ümmetin mi'râcını da namaz ibadeti ile gerçekleştireceğini müjdelemekte ve ümmetini çağırması için onu geri göndermektedir. Mi'râc hadisesini ümmetine anlatan Hz. Muhammed'i sahâbeler tebrik etmektedirler. Böylece mi'râc bahri aktarıldıktan sonra son bölüme tekrar beyiti olmadan geçilmektedir.

7. Dua Bahri olan bu bölüm 6 beyittir. Allah'a Hz. Peygamber'in hatırı için günahların bağışlanması dilenmekte ve kendisine layık kullara yakın kılması istenmektedir.

Dua bölümünden sonra yedi sayfalık "*Vefatı Nebi Aleyhi Selâm*" bölümü de bulunmasına rağmen elimize bu kısmı ulaşamadığından muhtevâsından bahsedilememiştir. Nitekim Vefat-ı Nebi'den sonra üç sayfa "*Vefât-ı Fâtumatüz-zehrâ*

Radiyallahû ânâhâ”, beş sayfa “*Hikâye-i Geyik*”, iki sayfa “*Hikâye-i Güvercin*”, üç sayfa “*Hikâye-i İbrâhîm âleyhi selâm*”, beş sayfa “*Hikâye-i Kesikbaş*”, üç sayfa “*Hikâye-i İslâm Yahûdî*”, bir sayfa “*Hikâye-i Deve*” başlıkları ile bölümler bulunmaktadır. Deve hikâyesinden sonra da “*Na’t-ı Şerîf Kenârında*”, “*İlâhî Kenârında*” ve “*Duâi Mevlidi Şerîf*” gibi kısımlar yer almaktadır.

3.6.2. Vesîletü’n-Necât’ın İcrası

Diyarbakır’da Rebûlevvel ayı geldiğinde mevlid ayının geldiği söylenmekte ve her evde mevlid okutulmaya çalışılmaktadır. Diyarbakır’ın kültüründe mevlidin önemli bir yeri vardır ve çok sevilmektedir.²⁸⁷ Diyarbakır’da yaygın olan mevlid okuma-okutma geleneğinde Re’fet Efendi mevlidi okutulmakta iken 1960’lı yıllardan sonra radyolarda Süleyman Çelebi mevlidi okunmaya başladıktan sonra Diyarbakır’da Çelebi’nin mevlid metni okunmaya başlanmıştır. Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerden Diyarbakır’a zengin kesimlerin mevlidini okumak için gelen mevlidhanların da Süleyman Çelebi’nin mevlidini okumaları, Diyarbakır mevlidhanlarının Süleyman Çelebi mevlidini okumaya istekli hâle getirmiştir. Nitekim mevlidhanlarla yaptığımız görüşmelerde özellikle Süleyman Çelebi mevlidinin sarıh bir Türkçe ile yazılmış olması, daha iyi anlaşılması ve kısa oluşu gibi sebeplerle tercih ettiklerini ve böylece irticalen okuduklarını ifade etmişlerdir.²⁸⁸ 1960’lı yıllardan önce Diyarbakır’da Süleyman Çelebi mevlidi okunmamaktaydı. Diyarbakır’da okunan Süleyman Çelebi mevlidi ise “*Kesikbaş Mevlidi*” diye bilinen mevlid metnidir.²⁸⁹ Bu mevlid yörede Türk mûsikîsi özelliklerinin ustaca yansıtılarak icrası yapılan mevlid metnidir.

Diyarbakır’da Süleyman Çelebi mevlidinin icrasının yapısı, mevlide hazırlık aşamaları ve mevlidhanların daveti diğer mevlidlerle (Bateyî, Haydarî ve Ahmed Hasi mevlidlerinde olduğu gibi) aynı özellikler barındırmaktadır.²⁹⁰ Diyarbakır’da icra edilen

²⁸⁷ Mevlüt Mergen ile yapılan kişisel görüşme neticesinde. Kaynak için bk. Mevlüt Mergen, *Kişisel Görüşme*, (19 Kasım 2021).

²⁸⁸ Mevlidhan Mustafa Beydür, *Kişisel Görüşme*, (15 Eylül-28 Kasım 2021); Aziz Kubat, *Kişisel Görüşme*, (19 Aralık 2021).

²⁸⁹ Kesikbaş Mevlidi denilmesinin sebebi mevlid metninin sonunda yer alan hikâyelerden biri olan Kesikbaş hikâyesinin olmasıdır.

²⁹⁰ Mevlide hazırlık aşamasında yine; buhur yakılması, şerbet hazırlanması, evdeki zahırttan (pirinç, un, tuz, şeker vb.) azar azar bir tepsiye konularak mevlidhanın önüne bırakılması yer almaktadır. Bunlara ek olarak evlerde okunan mevlidlerde lokum ve bisküvi de yer almaktadır. Tören bitiminde yine teberrük amaçlı bu lokum, bisküvi ve şerbet dağıtılmaktadır. Erzaklar daha sonrasında evde pişen yemeğe katılmaktadır. Günümüzde camide icra edilen törenlerde Diyarbakır çöreği, şeker dağıtılmaktadır. Düğün mevlidlerinde genelde yemekli olduğu için böyle bir uygulama yapılmamaktadır.

Süleyman Çelebi mevlidi geleneksel icrada²⁹¹ bölüm bölüm şu şekilde icra edilmekte idi:²⁹²

1. Başlangıç: Mevlidhan en başta Kur'ân-ı Kerîm tilaveti ile başlamaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'den okunacak âyet veya âyetlerin hangisi olacağına dair bir netlik yoktur. Mevlidhan hangi âyeti okumak isterse onu okumaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'den kısa âyet/âyetler okunur. Kur'ân-ı Kerîm okunurken hangi makamda icra edileceği yine mevlidhanın insiyatifi iledir. Kur'ân-ı Kerîm tilavetinden sonra Hz. Muhammed'e salavât getirilir. Sonrasında Hüzzam makamında icra edilen şu tevşih toplu olarak okunur:

*‘‘Ey habîbin aşikî divanesi
Mevlidi paki Resûlillahe gel*

*Afitab-i hüsnünün pervanesi
Mevlidi paki Resûlillahe gel*

*Geç sivadan sırr-ı zate mahrem ol
Dem be dem ezkâr ile dil hurrem ol*

*Arazu mendi habib-i ezğem ol
Meclisi paki Resûlillahe gel.’’*

2. Tevhid Bahri: Hüzzam başlayıp Hüzzam biten kasideden sonra *‘‘Allah adın zikr edelim evvelâ / Vâcip oldur cümle işde her kula’’* beyiti ile başlayan Tevhid Bahri'ne Hüzzam makamıyla giriş yapılır. Hüzzam okunan bu bahirde, Saba makamının geçkileri de yapılmaktadır. Bu bahirin bitimindeki tekrar beyitinden sonra genellikle Segah makamında şu şekilde salavât getirilmektedir:

‘‘Esselatü vesselam aleyke ya Resûlallah

²⁹¹ Geleneksel icrada, Diyarbakır mevlidhan geleneğinin son temsilcisi olarak kabul edilen ve neredeyse Diyarbakır'da okunan mevlidin yüz yıllık geçmişine şahit olan Mevlidhan Mustafa ile yapılan kişisel görüşmeler neticesinde bu bilgiler kaydedilmiştir. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül-28 Kasım 2021).

²⁹² Diyarbakır'da zengin kesimlerin veya camide özel gün ve gecelerde yapılan mevlid törenlerinin haricindeki törenlerde, mevlidlerin okunması tek mevlidhan tarafından yapılmaktadır. Büyük mevlid törenlerinde veya zengin kesimin yaptığı törenlerde beş altı mevlidhan çağırılıp icra yapılmaktadır.

Esselatü vesselam aleyke ya Habîballah

Esselatu vesselam aleyke ya Seyyidel evveline vel ahirine ya Resûlallah''

3. Nur Bahri:²⁹³ “*Hak teâlâ çün yaratdı Âdem’i / Kıldı Âdem’le müzeyyen âlemi*” beyiti ile başlayan bu bahir Hicaz makamında okunmaktadır. Bu bahir okunduktan sonra ek olarak yine Hicaz makamında şu ilahi okunabilmektedir:

‘İlham ile dün gece ben gördüm Muhammed’i

Ayiney-i kalbimle seyrettim Efendimi

Emamesi başında yeşil hulle eyninde

Dört yâr ile yanında seyrettim Muhammed’i

Katreydim umman oldum derdime derman buldum

Dün gece kadre erdim seyrettim Muhammed’i

Yunus murada erdi zevk ile safâ sürdü

Âşık maşukun buldu seyrettim Muhammed’i’’

4. Velâdet Bahri: “*Âmine hâtun Muhammed ânesi / Ol sadeften doğdu ol dür dânesi*” ile başlayan bu bahir için çeşitli makamlarda icralar yapılmaktadır. Genellikle Rast başlanılmakla beraber Uşşak, Karcığar ya da Nevruz da okunmaktadır. Rast makamıyla başlansa bile bazı mevlidhanlar son beyitlere doğru Nevruz makamına dönebilmektedirler.²⁹⁴ Bu bahirde sona doğru okunan “*Geldi bir akkuş kanadıyla revân / Arkamı sığadı kuvvetle hemân*” beyiti okunduğu esnada ayağa kalkılır ve herkes sağ eliyle sağındakini, sol eliyle de solundakinin sırtını bir iki kere sıvazlar. Tekrar beyiti ile salavât getirilir ve bir sonraki bölüme herkes ayakta iken geçilir.²⁹⁵

5. Merhaba Bahri: “*Yaradılmış cümle oldu şâduman / Gam gidüp âlem yeniden buldu cân*” beyiti ile başlayan bu bahir genellikle yüksek perdeler isteyen makamlarda icra

²⁹³ Bu bölüm geleneksel icrada okunmaktadır. Lakin mevlidhanların verdiği bilgiler neticesinde son yirmi-otuz yıldır okunmadığı söylenmektedir.

²⁹⁴ Mevlidhan Mustafa icrasında sonlara doğru nevrüz makamına döndüğünü belirtmiştir. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül-28 Kasım 2021).

²⁹⁵ Diyarbakır’da hangi mevlid okunursa okunsun Merhaba Bahrine geçilirken ayağa kalkılır, Merhaba Bahrinin tamamı ayakta ve eller bağlanarak icra edilir. Cemaatte bulunan herkes bu geleneksel uygulamaya uymaktadır. Evlerde veya diğer yerlerde ayağa kalkarken kibleye dönme diye bir âdet yoktur. Yalnızca camideki icralarda cemaat kibleye dönebilmektedir.

edilmektedir. Nevruz²⁹⁶ makamıyla icra edildiği gibi bazı mevlidhanlar²⁹⁷ Sünbüle²⁹⁸ (Sultani Nevruz veya Iraki makamı da denilen) makamında da bu bahri icra etmektedirler. Merhaba Bahri okunup herkes oturduktan sonra Uşşak²⁹⁹ makamında şu tevşih muhakkak surette okunur:

*“Âlemleri nûr eyledi didâr-ı Muhammed
Bülbülleri zâr eyledi ruhsâr-ı Muhammed*

*Asdâf-ı ezelden yine bir Dürr-i yetimi
Âşıklara arz eyledi bâzâr-ı Muhammed*

*Her bir gülünün râyihâsı âlemi tutdu
Feryâde gelindi dil-i gülzâr-ı Muhammed*

*Üftâdelere dest-res oldu kereminden
Her-bân budur ehl-i dile kân-ı Muhammed*

*Âcizlere her demde şefâatle sendedir
Kudretle yapıldı bel-i divân-ı Muhammed*

*Gam çekme bugün cümle-i güyân-ı Hûdadan
Hakkı olabildinse eğer yâr-ı Muhammed”*

6. Mi'râc Bahri.³⁰⁰ “Söyleşürken Cebrâil ile kelâm / Geldi Refref önüne verdi selâm” beyiti ile başlayan bu bahir Hüzzam makamında okunmakta ve tekrar beyiti olmadan son bölüme geçilmektedir.

²⁹⁶ Berber Mustafa -Mevlidhan Mustafa'nın hocası- bu makamı Nevruz okumuştur. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül 2021).

²⁹⁷ Mevlidhan Mustafa ve Celal Güzelsel gibi mevlidhanlar.

²⁹⁸ Mevlidhan Mustafa'nın verdiği bilgilere göre bu makamı Diyarbakır'da Ali Pınarlı ismindeki şahıs bulmuş ve ismini vermiştir. Yüksek perdeler isteyen bir makamdır. Neva perdesinin üzerinde seyretmektedir. Kaynak için bk. Mevlidhan Mustafa Beydür, Kişisel Görüşme, (15 Eylül-28 Kasım 2021).

²⁹⁹ Diyarbakır'da Uşşak makamında icra edilen bu ilahi başka yörelerde Hüseyini makamında icra edilmektedir.

³⁰⁰ Geleneksel icrada mi'râc bahri okunmakta iken günümüz icrasında Mirac Kandili gibi günler haricinde pek okunmamaktadır.

7. Münâcât Bahri: “*Yâ İlâhî ol Muhammed hakkıçün / Ol şefâat kânı Ahmed hakkıçün*” beyiti ile başlayan bu bahir Saba makamında okunmaktadır.³⁰¹ Münâcât Bahri’nin bitiminde Kur’ân-ı Kerîm’den âyet/âyetler okunup dua edildikten sonra mevlid töreni sona ermektedir.

3.6.3. Merhaba Bahri için Okunan Özel Bir İcra

Mevlidhan Mustafa Beydür, katıldığı mevlid törenlerinde Merhaba Bahri’ni Sünbüle makamında; Süleyman Çelebi, Bateyî, Haydarî ve Ahmed Hasi mevlidlerindeki Merhaba bahirlerini birleştirerek kendi sıralamasıyla şu şekilde icra etmektedir:

“*Cümle zerrati cihan da efnida* (Bateyî - Kürtçe)
Kırne gazi pık ve gotın merhaba

Hat Muhammed merhaba sed merhaba (Haydarî - Kürtçe)
Hat Muhammed bo şefî-ı müzniba

Hat Muhammed ser ser-u çavara hat
Hat Muhammed roja imanı helat

Gayrı insanı çıka eşyayı fa (Ahmed Hasi - Zazaca)
Merhaba ey seyyidel kevneyı fa

Merhaba ey âli Sultan merhaba (Süleyman Çelebi mevlidinden)
Merhaba ey kani irfan merhaba

Merhaba ey nuri hurşidi Huda (Kürtçe)
Merhaba ey tü jihak nabi cüda

Merhaba matlubi âlem her tu yi

³⁰¹ Bu bahirden sonra Vefat-ı Nebi bölümü bulunmakta ise de Diyarbakır’da pek okunmayan bir bahirdir. Acıklı ve hüznü bir bahir olması hasebiyle mevlidi organize eden kişinin talebi olmadıkça –ve kış gecelerinde evlerde yapılan mevlidlerde özellikle kadınların talebi olmadıkça- okunması tercih edilmemektedir.

Merhaba evladi Haşim her tu yi

Merhaba hate şivani ümmeti

Merhaba hat bo me nura devleti

Merhaba ey Bedr-i âlem ya Münîr

Merhaba halkı keti ra destegir

Vazeni germa helasiya tamam

(Ahmed Hasi - Zazaca)

Vatişi ma esselatu vesselam.’’

3.7. Diyarbakır’da Mevlid Algısı ve Okunma Amaçları

“Diyarbakırlılar Rebûlevvel ayı geldiğinde mevlid ayı geldi derler. Her evde mevlid okunur. Mahalle hocaları vardır. Mahalle hocasına giden çocuk Kur’ân-ı Kerîm’i yüzünden okumayı öğrendiği gibi hemen mevlide geçer. Mevlidi okuturlar, mevlid okuduktan sonra ilmihale geçer. Mevlid, Diyarbakır’da çok sevilir ve okunur... Diyarbakır’da bizler Müslim, Gayri-Müslim beraber yaşadık. Gayri-Müslim olan bir komşumuz vardı. Mevlid ayı geldiği zaman ismi Bayzar olan o hanım evinde mevlid okuturdu. Rahmetli annem Müslüman olmadığı hâlde kendisine, neden mevlid okuttuğunu sorduğunda komşularından ayrı düşmek istemediği için okuttuğunu söylemişti. Her evde mevlid okunurdu. Mevlid okunmayan ev de yoktur. Mesela adam ev alır mevlid okutur, hacca gider gelir mevlid okutur, düğünlerde illa mevlid okunur.’’³⁰²

Mevlüt Mergen’nin ifadeleri Diyarbakır’da mevlide atfedilen değer ve mevlidin algısını anlamak açısından önemlidir. Diyarbakır’da mevlid okuma/okutmak yörenin örf ve âdetlerinden biridir. Hem kadın hem de erkekler arasında yaygın olarak okunan/okutulan

³⁰² Mevlüt Mergen, Kişisel Görüşme, (19 Kasım 2021).

mevlid, yörede hemen hemen her vesile ile ve her amaç için okutulmaktadır. Diyarbakır'da mevlidin okunma amaçları ve okunma vesileleri şu şekilde sıralanabilir.³⁰³

1. Diyarbakır'da en yaygın mevlid okunma amacı düğün için yapılan okumadır. Günümüzde düğünlerin salonda yapılması bu amacı değiştirmemiştir. Sadece mevlidin daha kısa tutulması dikkat çekmektedir. Düğün mevlidleri yemeklidir.
2. Asker dönüşü için yapılan mevlid törenleri yörede yaygın olan bir diğer mevlid okunma vesilesidir.
3. Taziyede bulunmak, özellikle vefat edenin kırkıncı ve seney-i devriyesi için mevlid okutulmaktadır. Vefat için okutulan mevlidler genellikle yemeklidir.
4. Özel gün ve geceler için. Özellikle Ramazan ayında iftardan önce mevlid okuma âdeti vardır. Kandillerde daha fazla okutulmaktadır.
5. Ev alırken.
6. Hacca giderken ve hacdan dönerken.
7. Doğumlarda. Özellikle ailede uzun zamandan sonra çocuk olmuşsa veya babasız büyüyüp 15 yaşına gelen erkek çocuklar için okutulmaktadır.
8. Allah'a şükür amacıyla.
9. Adak için. İsteklerinin kabulü için de mevlid okuma/okutma yapılmaktadır. Bu tür mevlidler özellikle kadınlar arasında yaygındır.
10. Şehitler için mevlid okutulmaktadır.
11. Bazen mevlid okuma dinî bir vecibe olarak görüldüğü için de okutulmaktadır.

³⁰³ Bu sıralama mevlid icracıları ve mevlidhanlar ile yapılan kişisel görüşmeler neticesinde oluşturulmuştur. Ayrıca bk. Yanmış, "Diyarbakır'da Mevlid Geleneği ve Bazı İller ile Karşılaştırmalı Bir Analiz", 123-125.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DIYARBAKIR'DA 1970-1979 TARİHLERİNE AİT BİR MEVLİD KAYDININ (MAKAMSAL) MAKAM DİZİSİ ANALİZİ

Mevlidhanlar: Hâfız Tarık Çıkıntaş - Hâfız Celal Sevimli

Mevlid Eseri: Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât isimli mevlidi

Okunan mevlid 1970 ile 1979 tarihleri arasında okunduğu düşünölen³⁰⁴ en eski mevlid kayıdır. Zira bu kayıttan önce var olan herhangi bir kayda tarafımızca ulaşılammıştır. Bu kayıttta icra edilen mevlid metni Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-necât isimli eseridir. Diyarbakır'da 1960'lı yıllardan sonra Türk mûsikisinin özelliklerini ustaca yansıtarak icra edilen bu mevlidin en eski icra örneği muhtemelen bu kayıttır. Kayıttaki icra Berat Kandili sebebiyle baştan sona okunan “Kesikbaş Mevlidi” (Vesîletü'n-necât) diye bilinen mevlid metnidir. Okunan mevlid “Davet Bahri, Tevhid Bahri, Vasiyet Kısmı, Nur Bahri, Velâdet Bahri, Merhaba Bahri, Mi'râc Bahri, Duâ ve İlticâ Bahri” olmak üzere sekiz bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden; Davet Bahri, Tevhid Bahri, Vasiyet Kısmı, Nur Bahri, Velâdet Bahri, Merhaba Bahri ve bahirler arasında okunan eserlerin (makamsal) makam dizisi analizleri, süsleme teknikleri incelenmiştir. Mi'râc Bahri, Duâ ve İlticâ Bahri ise yöre de mübârek gün ve geceler haricinde okunmaması sebebiyle yalnızca makamsal analizi üzerinde durulmuştur. Diyarbakır'da okunan mevlidlerde sosyo-kültürel konum nedeni ve şehrin yüzyıllardır birçok medeniyete ve uygarlığa ev sahipliği yapmasından ötürü kültür-sanat anlamında mozaik (girift) bir yapıya sahiptir. Bu nedenle incelediğimiz eserde de hem Türk Halk Müziği ezgileri hem de Geleneksel Türk Sanat Müziği makamlarının etkisi görölmektedir.

Mevlid icrası Kur'ân-ı Kerîm tilaveti ile başlamaktadır. Hâfız (Tarık - Celâl) “Euzu Besmele” çekerek Kur'ân-ı Kerîm'den Bakara Sûresi 197-202. âyetleri Hüzzam

³⁰⁴ Hâfız Tarık Çıkıntaş 1979 tarihinde vefat ettiği için bu tarihten önceki bir tarihte bu mevlidi icra ettiği düşünölmektedir.

makamında okumaktadır. Okunan âyetlerden sonra “*Amentu billâh. Sadakallâhu ’l-mevlâ amen azîm.*” ifadesiyle Davet Bahri’ne başlamaktadır.

4.1. Bölüm Davet Bahri

Davet Bahri ile başlayan bu icra Diyarbakır’daki tüm icralarda okunan bir bahirdir. Bu kayıta da Hüzam makamında ve serbest bir formda okunmaktadır.³⁰⁵ Hâfız Tarık ve Hâfız Celal’den hangisinin okuduğunu tespit edemediğimiz Davet Bahri’ne geçmeden hemen önce notası aşağıda verilen ve “*Mefhar-il Mevcudât, Seyyidina Hazret-i Fahr-i Âlem / Muhammed Mustafâ râ Selavât.*”³⁰⁶ sözlerini içeren yine Hüzam makamında şu beyit icra edilmektedir:

Davet Bahri Hüzam Salavât

03:15

Mef - har - il mev - cu - dât

Sey - yi - di - na Haz -

ret - i Fahr - i Â - - - - - lem

Mu - ham - med Mus - ta - fa

Se - la - vât

03:57

Şekil 3: Davet Bahri Hüzam Salavât

³⁰⁵ Diyarbakır’da icra edilen bu mevlid metni tüm icralarda mevlidhanların belirttiği üzere, Davet Bahri’nin Hüzam makamında okunan bu tevşih ile başlamaktadır.

³⁰⁶ “*Mevcudadın medar-ı iftiharı, seyyidimiz, Âlemlerin Efendisi Muhammed Mustafa’nın üzerine salât u selâm olsun.*”

1. Satır: Yukarıda notası verilen Davet Bahri Salavâtının ilk satırında icracı Hüzam makamının karar sesi olan Segah perdesini Rast-Segah atlamasıyla göstermektedir. Devamında çarpma³⁰⁷ süsleme³⁰⁸ tekniği kullanılarak Kürdi perdesi gösterilip Çargah perdesinden Rast perdesine geçilmekte ve Rast hissiyatı oluşturulmaktadır.

2. Satır: Bu satırda tril³⁰⁹ süsleme tekniğini kullanan icracı; Dügah, Çargah ve Segah perdelerinde çarpma süsleme tekniğini kullanarak Neva perdesine kadar gelip Neva perdesini güçlendirmeye başlamıştır.

3. Satır: Bu satırda Neva perdesi güçlendirilmeye devam edilerek Dik Hisar perdesi Acem perdesi ile gösterilmektedir. Kürdi sesine dek çarpma süsleme tekniği kullanılmıştır.

4. Satır: Neva perdesinden Kürdi perdesine dek inen icracı Segah perdesi ile Kürdi perdesi arasında çarpma süsleme tekniği kullanılmaktadır. Kürdi perdesi yerine Dügah perdesi kullanılıp akabinde Rast beşlisi gösterilmekte ve tril süsleme tekniği kullanılarak icranın hareketlendirildiği görülmektedir.

5. Satır: Üç defa glissando³¹⁰ süsleme tekniğinin kullanıldığı bu satırda glissando süsleme tekniğinin inici ve çıkıcı yapıda oldukları görülmektedir. Gerdaniye perdesinden Evç perdesine glissando süsleme tekniği kullanarak inen icracı Nevada Hicaz dörtlüsünü göstermektedir. İracı Segah perdesinde yedenli karar (Kürdi perdesi) vererek icrayı bitirmektedir.

Davet Bahri Salavâtında; 25 adet çarpma, 2 adet tril, inici ve çıkıcı yapıda 3 adet glissando süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İracının bu yolla icraya ahenk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

Davet Bahri Salavâtından sonra Davet Bahri olarak okunan aşağıdaki tevşih Hüzam makamında icra edilmekle beraber icrada Segah makamının da etkileri görülmüştür. Bu bahiri Hâfız Tarık Çıkıntaş ve Hâfız Celal Sevimli beraber icra etmiştir. Bu tevşih topluca

³⁰⁷ Değerini asıl notadan önce veya sonra alarak mızrap ya da parmak darbesi ile yapılan çok kısa değerlikli notalardır. Kaynak için bk. Gülçin Yahya Kaçar, *Türk Müsîkîsi Üzerine Görüşler* (Maya Akademi Yayınları, 2012), 126.

³⁰⁸ Eserin usulünü bozmadan yapılan, küçük nota yazılımları ile gösterilen ve değerini kendisinden önceki veya sonraki notadan alan çok kısa değerlikli notalardır. Kaynak için bk. Yahya Kaçar, *Türk Müsîkîsi Üzerine Görüşler*, 126.

³⁰⁹ Titreme mânâsına gelmektedir. Müzik yazısında üzerinde konulduğu notayı bir yarım sesi, bazen de artık iki aralığında bir üst sesi asıl sesle nöbetleşe olarak tekrarlatan işaretidir. Kaynak için bk. Yahya Kaçar, *Türk Müsîkîsi Üzerine Görüşler*, 129.

³¹⁰ İki ses arasının diyatonik (dizisel bir yapı içerisinde) ya da kromatik (yarım seslerden oluşan ses dizisi) seslerle, süratli bir hareket ile doldurulması ile meydana gelen süslemedir. Kaynak için bk. Nail Yavuzoğlu, *Uygulamalı Müzik Teorisi 1* (İstanbul: İnkılâb Kitabevi, 2010), 202.

okunduğu için süsleme tekniklerinin tespiti yapılamamıştır. Bu bahrin notası şu şekildedir:

Davet Bahri Hüzzam Tevşih

Ağır Düyek 03:57

The musical notation is written on a single staff in 8/4 time, with a key signature of one sharp (F#). The melody is characterized by long, sweeping phrases with many ties. The lyrics are written below the staff, with hyphens indicating long notes. The lyrics are: Ey ha - bî - - - bin a - - - - - şî - kî di - - - - - vâ ne - si Mev - - - - - li - - - di pa - - - - - ki re - sül - - - - - lil la - - - - - he gel A - - - - - fi - - tab - - - - i hüs - - - - - nû - nün per - - - - -

Şekil 4: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 1

9
va - - - - - ne - si

10
Mev - - - - - li - - - di pa - - -

11
ki Re - sül - - - - lil - - -

12
la - - - - - he gel

13
Geç si - - - va - - - dan

14
sır - - - - - rı za - - - - te

15
mah - - - - - rem ol

16
Dem be dem ez - - -

Şekil 5: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 2

17 kâr i - le dil

18 hur - - - - rem ol

Serbestçe

19 A - ra - zu men - - - - -

20 - - - -

21 di ha - bib - - - - - i

22 ez - - - - - ğem ol

23 Mec - - - - - li - - - - - si pa - - - -

24 ki Re - sû - - - - - lil - - - - -

Şekil 6: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 3

25
la - - - - he gel gel

26
Mec - - - - li - - si sır - - -

27
ri ha - bi - - - bul - - -

28
la - - - - he gel

07:24

Şekil 7: Davet Bahri Hüzzam Tevşih – Sayfa 4

1. **Satır:** Davet Bahri olarak okunan bu Hüzzam Tevşih'in 1. satırında icracı karar sesi olan Segah perdesi civarında yeden kullanarak (Kürdi perdesi) seyre başlamıştır. Rast perdesine geçen icracı devamında makamın güçlü sesi olan Neva perdesine gelmiştir.
2. **Satır:** Dik Hisar perdesi kullanılarak Evç perdesinin Acem perdesine dönüştüğü bu satırda Gerdaniye perdesinden Neva perdesine Uşşak dörtlüsü kullanılarak gelmiştir.
3. **Satır:** Karar sesi olan Segah perdesi civarında yedenli dolaşılıp (Kürdi perdesi) Rast perdesine geçilmiştir.
4. **Satır:** Karar sesi olan Segah perdesi civarında dolaştıktan sonra Neva perdesi güçlendirilmiştir.
5. **Satır:** 2. satırda olduğu gibi Dik Hisar perdesi kullanılarak Evç perdesi Acem perdesine dönüştürülüp devamında Neva perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.
6. **Satır:** Segah perdesinde yarım kalış yapılmış olup Rast perdesine yeden sesi kullanılarak (Kürdi perdesi) düşülmüştür.
7. **Satır:** Rast perdesine düşülerek Neva perdesi güçlendirilmiştir.
8. **Satır:** Acem perdesinde yarım kalış yapan icracı Nevada Uşşak dörtlüsünü göstermiştir.
9. **Satır:** 8. satırın devamı olarak Segah perdesinde Segah gösterilerek Rast perdesine geçilmiştir.

- 10. Satır:** Bu satırda öncelikle Kürdi perdesi sonrasında Rast perdesi kullanılmıştır. Devamında Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 11. Satır:** Acem perdesi kullanılarak Neva perdesinde yarım kalış yapılmıştır.
- 12. Satır:** 11. satırın devamı olarak Segah perdesinde Segahlı kalış yapılmıştır. Sonrasında Rast perdesine yeden sesi (Kürdi perdesi) kullanılarak düşülmüştür.
- 13. Satır:** Yeden sesi olan Kürdi perdesi kullanılarak Rast perdesinde durulmuş ve sonrasında Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 14. Satır:** Dik Hisar perdesi ve devamında Acem perdesi kullanılarak Nevada Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.
- 15. Satır:** 14. satırın devamı olarak yine 12. satırda olduğu üzere Segah perdesinde Segah olarak durulmuş ve Rast perdesine düşülmüştür.
- 16. Satır:** Rast perdesine düşüldükten sonra Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 17. Satır:** Acem perdesinde yarım karar yaptıktan sonra Neva perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.
- 18. Satır:** Segah perdesi civarında gezinilmiştir.
- 19. Satır:** İcracılar Hüzzam makam seslerinde serbestçe gezinerek Muhayyer perdesine kadar gelmiştir.
- 20. Satır:** 19. satırın devamı olarak Nevada Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.
- 21. Satır:** Evç perdesi kullanılarak Nevada Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.
- 22. Satır:** Segah perdesinde duran icracılar 21. satırın devamı olarak burada Hüzzam beşlisini göstermişlerdir. Sonrasında Rast perdesine düşmüşlerdir.
- 23. Satır:** Rast perdesine düşüp yine Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 24. Satır:** Nevada Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.
- 25. Satır:** Segah perdesi civarında gezinilerek Rast perdesine düşülmüştür.
- 26. Satır:** 23. satırda olduğu gibi Rast perdesine düşerek sonrasında Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 27. Satır:** Evç perdesi yine Acem perdesine dönüşükten sonra Nevada Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.
- 28. Satır:** Makamın karar sesi olan Segah perdesinde karar veren icracılar böylelikle Davet Bahri'ni bitirmişlerdir.

4.2. Bölüm Tevhid Bahri

Allah'a övgü, hamd ve zikir içeren Tevhid Bahri Hüzam makamında icra edilen ve notası aşağıda verilen şu beyit ile başlamaktadır:

Tevhid Bahri Hüzam Salavât

07:24

Mef - ha - ril - mev - cu - dât

2

fi yev - mil a - ra - sat

3

Sey - yi - di - na Haz - re - ti fah - ri Â - lem

4

Mu - ham - med Mus - ta - fa râ

5

sa la vat

07:57

Şekil 8: Tevhid Bahri Hüzam Salavât

1. Satır: Hâfız Tarık ve Hâfız Celal'den hangisinin okuduğunu tespit edemediğimiz Tevhid Bahri Hüzam Salavâtın 1. satırında icracı karar sesi olan Segah perdesi civarında seyre başlayarak Evç perdesine kadar gelmiştir. Segah perdesinde gezinirken çarpma süsleme tekniğini iki defa kullanmıştır. Evç perdesinden Hisar perdesine kadar iki defa inici yapıda olan glissando süsleme tekniğini kullanmıştır.

2. Satır: Neva perdesinden Çargah perdesine kadar glissando süsleme tekniği kullanan icracı, Çargah perdesinde de puandorg³¹¹ ifade unsuru kullanmıştır. Böylece 1. satırın devamı olarak Nevada Hicaz hissiyatı oluşturulmuştur. İcracı satırın devamında makamın

³¹¹ Üzerine konulan notanın icracı tarafından istenildiği kadar uzatılacağı anlamına gelmektedir.

karar sesi olan Segah perdesi civarında yeden sesi olan Kürdi perdesini kullanarak serbestçe gezinmiştir.

3. Satır: Çargah perdelerinde iki adet çarpma kullanılmıştır. 2. satırın devamı olarak Segah perdesinde Hüzzam beşlisi yapılmıştır. Ardından Gerdaniye perdesi sıkça kullanılarak Gerdaniye perdesinden Hisar perdesine inici yapıda iki adet glissando süsleme tekniği kullanılmıştır.

4. Satır: Hisar perdesinde çarpma süsleme tekniği kullanılmıştır. Ardından Gerdaniye perdesine gelen icracı Neva perdesine kadar çarpma kullanarak inmiştir. Neva perdesine kadar inen icracı burada Hicaz hissiyatı vermiştir. Devamında Evç perdesinden Neva perdesine kadar inici yapıdaki glissando süsleme tekniğini kullanmıştır. Neva perdesinden Çargah perdesine geçerken de bir çarpma kullanmıştır.

5. Satır: Evç perdesinden Neva perdesine dek inici yapıdaki glissando süsleme tekniği iki defa kullanılmıştır. Devamında Rast perdesi gösterildikten sonra Çargah perdesinde çarpma süsleme tekniği kullanılarak Segah perdesinde karar verilmiştir.

Tevhid Bahri Salavâtında; 11 adet çarpma, inici yapıda 9 adet glissando süsleme teknikleri ve puandorg ifade unsurunun bir adet kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

Tevhid Bahri Salavâtından sonra Hüzzam makamıyla başlanan Tevhid Bahri'nin tamamı Hüzzam makamında ve serbest bir formda icra edilmektedir. Makamın hem tiz hem de pes taraflarından genişleyen kısımları icrada kullanılmaktadır. Bir sonraki bölüme geçmeden icra edilen salavât yine Hüzzam makamında okunmaktadır. Beyitler arasında “*Allahümme salli alâ Muhammed*” ve “*Şefâat ya Resûlallah (sallallahu teala aleyhi ve sellem)*” ifadeleri de ara ara söylenmektedir. Tevhid Bahri'nin notası şu şekildedir:

TEVHİD BAHİRİ
Hüzzam

Serbest

07.57-16.04

AL LAH a dın zik re de lim ev ve lâ

Vâ cib ol dur cüm le iş de her ku lâ

AL LAH a dın

her kim ol ev vel a na her i şî

â sân e der AL LAH a na

AL LAH a dı ol sa her i şin ö nü

Her göz eb ter ol ma ya a nın so nu

Her ne fes te AL LAH a dın

de mu dâm AL LAH a diy

Şekil 9: Tevhid Bahri – Sayfa 1

10 le o lur her iş tu mam Bir kez AL LAH de se aşk i le

11 li sân dö kü lür cüm le

12 gü nah mis li ha zân İs mi pâk in

13 pâk o lur zîkr ey le yen

14 Her mu râ da e ri şir AL LAH di yen

15 Aşk i le gel im di AL LAH di ye lim

16 Derd i le göz yaş i le âh e de lim

17 Bir dir ol bir li ği ne şek yok du rur Ger çi yan lış

18 söy le yen ler çok du rur

Şekil 10: Tevhid Bahri – Sayfa 2

19 Cüm le â lem yoğ i ken ol var i di

20 Ya ra dıl müş dan Ga nî Ceb bâr i di

21 Var i ken ol yok i di in su me lek

22 Arş ü ferş ü Ay ü gün hem nüh felek

23 Sun i le bun la rı ol var ey le din bir li ği ne cüm le ik râr

24 ey le din Ol de di bir ker re var ol du ci hân Ol ma der se

25 mahv o lur dem he mân (şe) (fâ) (at) (yâ) (RE) (SUL) (AL) (LAH)

26 Bâ ri ne hâ cet kı lâ vuz sö zü çok

27 Bir dir AL LAH an dan ar tık Tan rı yok

Şekil 11: Tevhid Bahri – Sayfa 3

28 *Port.* *Vib.* *Vib.* *Gliss.*
Haş re dek ger de nil se bu ke lâm Ni ce haşr o la bu ol

29 *Vib.* *3* *Vib.*
ma ya ta mam Pes MU HAM MED dir bu var lı ğa se beb

30 *Vib.*
Sıdk i le a nın rı zâ sın kıl ta leb Ger di ler siz bu la sız od dan ne cât

31 *Vib.* *3* *Vib.*
Aşk i le derd i le e din es Sa lâ t

32 *Port.* *Gliss.*
Se lâ tu ves se lâm a ley ke yâ

33 *Port.*
RE SÛL AL LAH Es sa lâ tu ves se lâm

34 *Gliss.*
a ley ke yâ RE SÛL AL LAH Es sa lâ tu ves se

35 *Gliss.* *Hızlıca...* *Port.*
lâm a ley ke yâ sey yi del ev ve li ne vel a hi ri ne yâ

36 *Ağırlaşarak...* *Gliss.*
RE SUL AL LAH

Şekil 12: Tevhid Bahri – Sayfa 4

1. Satır: Tevhid Bahri'nin 1. satırında icracı Evç perdesiyle seyre başlamıştır. Evç perdesinden Neva perdesine kadar çarpma süsleme tekniği kullanarak gelmiştir. Neva perdesini güçlendirerek burada bir Hicaz hissiyatı vermiştir. Devamında Çargah

perdesinde Nikriz hissiyatı vermiş ve Çargah perdesinde vibrato³¹² süsleme tekniğini kullanmıştır. Akabinde Neva perdesinden Evç perdesine kadar çarpma süsleme tekniği uygulamış, Gerdaniye perdesinde vibrato kullanmıştır. Sonrasında Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü yapmış ve Hisar perdesi ile Neva perdesi arasında çarpma süsleme tekniği uygulayarak icrayı zenginleştirdiği görülmüştür.

2. Satır: Muhayyer perdesiyle başlanılan bu satırda Neva perdesi ve Muhayyer perdesi arasında portamento³¹³ süsleme tekniği kullanılmıştır. Muhayyer perdesinden Hisar perdesine dek glissando süsleme tekniği kullanılmıştır. Akabinde Neva perdesinde Hicaz beşlisi yapılmış ve Neva perdesi kullanıldıktan sonra Evç perdesinde vibrato süsleme tekniği kullanılmıştır. Devamında da Nevada Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. İcracının bu bahirde uyguladığı süsleme teknikleriyle icrayı hareketlendirip renklendirdiği görülmüştür.

3. Satır: Gerdaniye perdesi ile Sünbüle perdeleri arasında; Sünbüle perdesi ile Muhayyer perdeleri arasında çarpma süsleme tekniği kullanılmıştır. Gerdaniye perdesinden Hisar perdesine dek glissando süsleme tekniği uygulanmıştır. Devamında Hisar perdesinden Neva perdesine geçişte yine çarpma kullanılmış, Neva perdesi ile Gerdaniye perdeleri arasında portamento süsleme tekniği kullanılarak ezgisel akışın devam ettirildiği görülmüştür. Akabinde Hisar perdesi ile Evç perdesi arasında çarpma süsleme tekniği uygulayan icracı Neva perdesinde portamento süsleme tekniğini kullanmıştır. Neva perdesinde Hicaz dörtlüsünü göstermiş ve Segah perdesine Hüzzamlı düşmüştür. Ardından Neva ve Çargah perdelerinde vibrato kullanıp Rast perdesinde Rast beşlisi yapmıştır.

4. Satır: Evç perdesinden Hisar perdesine çarpma süsleme tekniği kullanarak gelmiş olan icracı, Neva perdesi ile Segah perdesi arasında portamento kullanmıştır. Devamında Neva perdesini güçlendirmiş ve Segah perdesinde Hüzzam beşlisi göstermiştir. Akabinde Segah perdesi ile Kürdi perdesi arasında vibrato kullanmıştır. Satır sonuna doğru Evç perdesinden Sünbüle perdesine kadar vibrato kullanarak satırı bitirmiştir.

³¹² Sesin dalgalı olarak uzaması demektir.

³¹³ Türk müziğinde icraya hareket ve etkililik katmak ve makamın karakteristik bölgelerindeki perdeleri belirtmek amacıyla bir notayı diğerine bağlayan kaydırma hareketine denir. Kaynak için bk. Ayhan Gunca, *Kemençe, Ney ve Tanbur İçin Orkestral Yazım Tekniği*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, 2007, 64.

5. Satır: Sünbüle ve Tiz Neva perdeleri arasında portamento yapmış olan icracı, Tiz Neva perdesi ile Muhayyer perdesi arasında da glissando süsleme tekniğini uygulamıştır. Devamında Hisar perdesi ile Neva perdesi arasında çarma süsleme tekniği kullanarak Nevada Hicaz hissiyatı vermiştir. Akabinde yeden sesi olan Kürdi perdesi kullanarak karar sesi civarında gezinen icracı, Çargah perdesinde tril süsleme tekniğini uygulamıştır. Satırın sonunda Segah perdesinde Hüzzam göstermiştir.

6. Satır: Gerdaniye perdesi vurgulanarak Evç ve Hisar perdelerinde mordan³¹⁴ süsleme tekniği kullanılmıştır. Satırın sonunda Neva perdesinde Hicaz beşlisi gösterilmiştir.

7. Satır: Tiz Çargah perdesiyle başlanılan bu satırda Evç perdesinde mordan süsleme tekniği, Evç perdelerinde vibrato kullanılmış ve Nevada Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

8. Satır: Muhayyer, Gerdaniye, Evç perdelerinde glissando kullanılmış ve Tiz Çargah'a kadar genişletilmiştir. Çargah perdesinde vibrato yapılmıştır. Devamında Neva perdesinde Hicaz gösterilerek Hisar perdesinde vibrato yapılmıştır. Akabinde Çargah ve Evç perdeleri arasında portamento kullanılarak Evç perdesine kadar vibrato yapılmış ve Nevada Hicaz beşlisi gösterilmiştir.

9. Satır: Segah perdesinde Hüzzam beşlisi gösterilip Çargah perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Devamındaki Rast ve Segah perdelerinin atlamaları portamento şeklinde yapılmış ve Segah sesinde Hüzzamlı kalış yapılmıştır. Akabinde Kürdi perdesinden Evç perdesine kadar sekileme yapılmış ve Gerdaniye ile Neva perdeleri arasında çarpma süsleme tekniği uygulanmıştır.

10. Satır: Neva perdesi güçlendirilerek Çargah ve Segah perdelerinde glissando kullanılmıştır. Devamında Kürdi perdelerinde vibrato kullanılarak burada Hüzzam hissiyatı verilmiştir. Akabinde Hüzzam makamının genişleyen kısımlarına gelinmiştir.

11. Satır: Hüzzam makamının genişleyen kısımlarında karışık gezinen icracı, Gerdaniye ve Muhayyer perdelerinde çarpma süsleme tekniğini kullanmıştır. Gerdaniye ve Evç perdelerinde vibrato kullanmış ve Evç perdesinde Segah hissiyatı vermiştir. Devamında Sünbüle perdesinde vibrato kullanmış ve Çargah, Sünbüle, Muhayyer perdelerinde çarpma süsleme tekniğini uygulamıştır. Akabinde Gerdaniye perdesinde Rast hissiyatı vermiştir. Ardından Muhayyer perdesinden Evç perdesine geçerken portamento yapmıştır.

³¹⁴ Asıl notanın önüne ya da arkasına konan çift çarpma notalarıdır. Kaynak için bk. Yahya Kaçar, *Türk Müsiki Üzerine Görüşler*, 127.

12. Satır: Evç ve Gerdaniye perdesine kadar vibrato kullanılmış, tiz bölgede karışık gezinilip Hisar ve Neva perdeleri arasında çarpma süsleme tekniği uygulanmıştır. Ardından Neva perdesine düşülerek burada Hicaz beşlisi yapılmıştır. Devamında Karcıgar hissiyatı tam olarak verilmese de burada bir Karcıgar hissiyatı hissetmenin mümkün olduğu görülmektedir. Daha sonra Muhayyer ve Evç perdelerinde portamento yapılmıştır.

13. Satır: Neva perdesi civarında karışık gezinilip Çargah, Evç, Hisar ve Neva perdeleri arasında çarpma kullanılmıştır. Devamında Neva perdesinde vibrato kullanılmış ve tam olmasa da Nevada Hicaz hissiyatı verilmiştir. Sonrasında Neva perdesinde vibrato kullanılırken Rast perdesi ile birlikte portamento kullanılmış ve Rast perdesinden Gerdaniye perdesine kadar sıralı bir şekilde tiz bölgeye gelinmiştir. Devamında Nevada Hicaz dörtlüsü yapılmıştır.

14. Satır: Tiz bölgede karışık gezinilip Tiz Çargah perdesine kadar gelinmiş ve Muhayyer, Tiz Çargah perdeleri arasında glissando kullanılmıştır. Akabinde Neva perdesi ile Tiz Çargah perdeleri arasında portamento kullanılmıştır. Devamında Sünbüle perdesi kullanılıp Gerdaniye perdesine kadar gelinerek Buselik hissiyatı verilmiştir. Daha sonra Sünbüle perdesinden Neva perdesine kadar vibrato kullanılmış ve burada Nevada Hicaz beşlisi yapılmıştır. Sonrasında da Evç ve Hisar perdeleri arasında vibrato kullanılmıştır.

15. Satır: Tiz bölgede karışık gezinerek Evç perdesinde glissando kullanılıp Çargah perdesinde vibrato kullanan icracı, burada bir Nikriz hissiyatı vermiştir. Devamında Evç, Hisar, Gerdaniye ve Neva perdelerinde vibrato kullanmıştır.

16. Satır: Segah perdesi vurgulanarak başlanan bu satırda; Çargah, Segah, Kürdi, Rast perdelerinde çarpma kullanılıp Rast perdesine düşülmüştür. Devamında Segah perdesinden Hisar perdesine kadar çarpma süsleme tekniği kullanılmıştır. Sonrasında Gerdaniye-Neva perdeleri arasında glissando kullanılmış ve Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü yapılmıştır. Sonrasında Neva perdesi civarında gezinen icracı, bir sonraki Neva perdesine kadar bağlı bir şekilde vibrato kullanmıştır. Daha sonra Neva, Çargah, Segah perdeleri arasında çarpma kullanmıştır. Akabinde Dügah perdesine kadar düşüp burada bir Uşşak havası vermiştir. Sonrasında Dügah, Segah, Çargah perdeleri arasında çarpma yapmış ve Segah sesinde Hüzzam göstermiştir.

17. Satır: Gerdaniye perdesi vurgulanarak başlanan satırda Evç ve Hisar perdeleri arasında çarpma kullanılmıştır. Devamında Sünbüle perdesi kullanılıp burada vibrato yapılmıştır. Akabinde Muhayyer perdesinde durulmuştur.

18. Satır: Tiz bölgede karışık gezinilip Gerdaniye ve Evç perdelerinde çarpma ile vibrato kullanılmıştır. Devamında Evç perdesinden satır sonundaki Neva perdesine kadar vibrato yapılmış ve Nevada Hicaz beşlisi gösterilmiştir.

19. Satır: İcracı bu satırda Neva perdesinde portamento kullanmıştır. Daha sonra tiz bölgelerde karışık gezinmiştir. Devamında Evç ve Hisar perdelerinde glissando süsleme tekniği uygulayıp sonraki Neva perdesinde vibrato yapmış ve burada Hicaz beşlisi kullanmıştır. Akabinde Evç perdelerinde vibrato yaparak yine Neva perdesinde vibrato kullanmıştır. Çargah perdesinde Nikriz beşlisi ile satırı bitirmiştir.

20. Satır: Gerdaniye perdesinden Neva perdesine kadar glissando kullanılmış, Tiz Çargah perdesinde portamento kullanılarak Muhayyer perdesinden Gerdaniye perdesine kadar vibrato yapılmıştır. Devamında Evç perdesine düşülüp burada vibrato yapılarak Evç perdesinde Segah beşlisi kullanılmıştır. Akabinde Hisar perdeleri ve Neva perdeleri arasında çarpma süsleme tekniği kullanılmıştır.

21. Satır: Evç, Hisar, Neva ve Çargah perdelerinde mordan kullanılıp çargah perdesinde Nikriz beşlisi gösterilmiştir. Devamında Hisar perdesi ile Neva perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Hisar ve Neva perdelerinde mordan kullanılmıştır. Çargah perdelerinde tril, glissando kullanılmış ve çargah perdesinde Nikriz hissiyatı verilmiştir. Devamında Segahta Hüzzam beşlisi gösterilmiştir. Ve Segah perdesinde vibrato kullanılmıştır. Çargah ve Segah perdelerinde çarpma kullanılıp devamında Dügah perdesinde de çarpma ve vibrato kullanılıp Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.

22. Satır: Karar sesi olan Segah perdesi civarında karışık gezinilip Gerdaniye perdesinden Neva perdesine kadar glissando kullanılmıştır. Devamında Segah sesinde Hüzzam beşlisi gösterilmiştir. Sonrasında Çargah perdesinden başlayıp satır sonundaki Segah perdesine kadar çarpma süsleme tekniği kullanılarak Segah perdesinde vibrato yapılmıştır. Akabinde Segah perdesinde Hüzzam beşlisi gösterilmiştir.

23. Satır: Tiz Çargah perdesi vurgulanıp, Tiz Çargah, Tiz Segah, Tiz Kürdi perdelerinde çarpma tekniği kullanılmıştır. Gerdaniye perdesine Rast dörtlüsü ile düşülmüştür. Hisar perdesinde tril ve glissando kullanılarak satır sonunda tiz bölge vurgulanmaya devam edilmiştir.

24. Satır: Tiz gölgede karışık gezinilip; Tiz Çargah, Tiz Segah ve Tiz Kürdi perdelerinde çarpma kullanılmıştır. Sonrasında Muhayyer perdesinde Uşşak hissiyatı verilmiş ve vibrato kullanılmıştır. Gerdaniye perdesinde Rast hissiyatı verilmiştir. Devamında Gerdaniye, Muhayyer, Evç perdeleri arasında çarpma süsleme tekniği kullanılıp Gerdaniye perdesinde vibrato kullanılmıştır.

25. Satır: Tiz bölgede gezinmeye devam eden icracı; Tiz Segah, Gerdaniye ve Tiz Çargah perdeleri arasında vibrato kullanmıştır. Devamında Sünbüle perdesine geçiş yapmıştır. Sünbüle perdesinden Evç perdesine kadar glissando kullanan icracı Evç perdesinde vibrato yapıp Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü göstermiştir.

26. Satır: İracının bu satırda Evç perdesi civarında karışık gezinerek burada bir Segah havası oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Evç, Gerdaniye ve Hisar perdelerinde vibrato kullanılmış ve Neva perdesinde Hicaz beşlisi ile satır sonlandırılmıştır.

27. Satır: İracı Neva perdesinde vibrato ve puandorg kullanmıştır. Devamında Gerdaniye perdesinde vibrato kullanıp Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü yapmıştır. Sonrasında Neva perdesinde tekrar vibrato kullanmıştır. Sonrasında Tiz Çargah bölgesinde Sünbüle perdesi ile birlikte karışık gezinip Evç ve Hisar perdesinde vibrato kullanmıştır.

28. Satır: 27. satırın devamı olarak Nevada Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Akabinde Neva ve Muhayyer perdeleri arasında portamento kullanılıp Muhayyer ve Gerdaniye perdeleri arasında vibrato kullanılmıştır. Sonrasında Hisar ve Neva perdeleri arasında vibrato kullanılıp Neva perdesinde hicaz beşlisi gösterilmiştir. Muhayyer perdesinden Neva perdesine kadar glissando kullanılmıştır.

29. Satır: Karar sesi olan Segah perdesi civarında yedenli –Kürdi perdesi- dolaşmıştır. Devamında Tiz Segah perdesi vurgulanıp burada vibrato kullanılmış ve Sünbüle perdesi ile Muhayyer perdesi arasında da vibrato kullanılıp Muhayyer perdesinden Hisar perdesine kadar sıralı bir şekilde düşüş gerçekleştirilmiştir.

30. Satır: Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü yapan icracı, Rast perdesine Rast dörtlüsü ile düşüp satırı Segah perdesinde vibrato ile sonlandırmıştır. Satırın sonunda Segah perdesinde puandorg yapmıştır.

31. Satır: Neva perdesinde Hicaz beşlisi gösterilmiştir. Devamında Evç perdeleri arasında vibrato gösteren icracı, Segah perdesinde de Hüzzam beşlisi yapmıştır.

32. Satır: Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

33. Satır: Neva perdesi civarında karışık gezinildikten sonra Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

34. Satır: Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

35. Satır: Segah perdesinde Hüzam dörtlüsü gösterilmiş ve satır sonunda Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

36. Satır: Hüzam makamının karar perdesi olan Segah perdesinde karar verilmiştir. Tevhid Bahrinde; 87 adet çarpma, 12 adet mordan, 3 adet tril, 15 adet glissando, 77 adet vibrato, 17 adet portamento süsleme teknikleri ve 3 adet puandorg, hızlıca ve ağırlaşarak ifade unsurlarının kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

4.3. Bölüm Vasiyet Kısmı

Mevlid müellifi Süleyman Çelebi'nin kendisi için Fâtiha istediği bu bölüm serbest formda icra edilmektedir. Hüzam makamında okunan bu bölümde Muhayyer makamına geçki etkileri göstermektedir. Vasiyet Kısmı'nın notası şu şekildedir:

VASIYET KISMI Hüzzam-Muhayyer

16.05-17.35

Serbest

Ey a zîz ler iş te baş la rız sö ze Bir va siy yet kı la rız il lâ si ze
Ol va siy yet kim de rim her kim tu tu Misk gi bi ko ku su can lar da tü te
Hak te â lâ rah met ey le ye a na
Kim be ni ol bir du â i le a na Her kim di ler
bu du â da bu lu na Fâ ti hâ (lar)
ih sâ n e de SÜ LEY MAN ku lu na

Şekil 13: Vasiyet Kısmı

1. Satır: Tiz Segah bölgesinde seyre başlayan icracı, Tiz Segah perdesinde vibrato kullanıp tekrar Tiz Segah perdesinde mordan kullanmıştır. Tiz Segah perdesinden Gerdaniye perdesine kadar vibrato kullanan icracı, Gerdaniye perdesine gelmiştir. Akabinde Muhayyer perdesinde vibrato kullanıp Hisar perdesinde tril süsleme tekniğini kullanmış ve Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü yapmıştır.

2. Satır: Tiz bölgede Tiz Çargah perdesine kadar gelen icracı, Tiz Çargahta vibrato kullanıp Gerdaniye perdesine kadar düşmüştür. Tiz Neva perdesinden Muhayyer perdesine kadar düşüp Tiz Segah perdesinde vibrato kullanan icracı, Muhayyer perdesinde bir Uşşak havası oluşturmuştur. Devamında Gerdaniye ve Evç perdelerinde tril kullanmıştır. Akabinde Muhayyer ve Gerdaniye perdelerinde vibrato kullanıp Evç

perdesinde Segah havası vermiştir. Devamında Evç perdesinde vibrato kullanıp satırı Hisar perdesi ile bitirmiştir.

3. Satır: Nevada Hicaz beşlisi gösteren icracı sonrasında Hüseyini ve Acem perdelerini kullanmıştır. Ardından Segah perdelerinde tril kullanmıştır. Devamında Dügah perdelerinde vibrato kullanmış ve Dügah Uşşak dörtlüsünü göstermiştir. Akabinde Acem, Hüseyini ve Dügah perdelerinde çarpma süsleme tekniğini kullanmıştır. Daha sonra Acem ve Hüseyini perdelerinde tril kullanmış ve Acem perdesinde ayrıca vibrato kullanmıştır.

4. Satır: Hüseyini ve Acem perdelerini kullanan icracı, bu satırda Neva perdesinde Buselik beşlisini göstermiştir. Ayrıca Hüseyini ve Çargah perdelerinde vibrato kullanıp Çargah ve Neva perdesinde çarpma kullanmıştır. Devamında Çargah ve Segah perdelerinde vibrato kullanıp Dügah perdesinde Hüzzam beşlisini göstermiştir. Evç perdesinde çarpma kullanıp Evç perdesinden Çargah perdesine kadar glissando süsleme tekniğini kullanmıştır. Ardından Çargah perdelerinde vibrato kullandıktan sonra Dügah perdesinde Uşşak hissiyatı vermiştir.

5. Satır: Neva ve Çargah perdelerinde vibrato kullanılıp Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü yapılmıştır. Ardından Gerdaniye perdelerinde çarpma kullanılıp Muhayyer ve Tiz Çargah perdelerinde portamento yapılmıştır. Çargah perdesinden Neva perdesine kadar Buselik dörtlüsü ile düşen icracı, bu aralıkta glissando kullanmıştır. Segah perdesinde Hüzzam beşlisini gösterip satırı bitirmiştir.

6. Satır: Acem ve Hüseyini perdelerinde tril kullanılıp Neva ve Çargah perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Ardından; Segah, Dügah ve Çargah perdelerinde çarpma kullanan icracı, Dügah perdesinde Uşşak ile karar vermiştir.

Vasiyet Kısmında; 10 adet çarpma, 1 adet mordan, 5 adet tril, 2 adet glissando, 26 adet vibrato ve 1 adet portamento süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İracacının bu yolla icraya ahenk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

İcra, Muhayyer makamında Kur'ân-ı Kerîm tilaveti ile devam etmektedir. Kur'ân-ı Kerîm tilaveti yine “Besmele” ile başlamaktadır. Âl-i İmrân Sûresi 142-148. âyetler Muhayyer makamında okunarak başlanmakta Karcıgar makamında geçkiler yapılarak tekrar Muhayyer makamıyla icra edilen tilavet, “*Sadakallahul-mevlâ. Amen azîm.*” ifadesiyle sonlanmaktadır.

4.4. Bölüm Nur Bahri

Hz. Muhammed'in nurunun intikalinin aktarıldığı bu bölüm Muhayyer makamında icra edilen “*Mefhar-il Mevcudât, Seyyidina Hazret-i Fahr-i Âlem / Muhammed Mustafâ râ Selavât.*” beyitinin icrasıyla Nur Bahri'ne başlanmaktadır:

NUR BAHRİ
Hüseyni-Hicaz

21.35-25.37
28.16-29.09

Serbest

Mef ha ril mev cu dât Sey yi di nâ Haz re ti Fah ri â lem

MU HAM MED MUS TA FA SA LA VÂT

Hak te â lâ çün ya rat tı Â de mi Kıl dı Â dem

le mü zey yen â le mi Â de me kıl dı fe riş teh ler sü cûd

Hem a na çok kıl dı ol lut fis su cûd (AL) (LAH)

MU HAM MED MUS TA FA nû ru nu al nın da ko di(u)

Bil ha bî bim nû ru dur bu nûr de di

Kıl dı ol nûr a nın al nın da ka râr

Kal dı a nın i le ni ce râ zi gâr

Şekil 14: Nur Bahri – Sayfa 1

10 Son ra HAV VÂ al nı na nak let ti bil Dur du an da da hi nice

11 ay u yıl Şit doğ du a na nak let ti nür

12 Â nn al nın da te cel li kil di nür Er di İB RÂ HİM u İS MÂ İ t'e

13 hem Söz u za nur ger kala nın der i sem

14 İş bu res mi le mü sel sel mut ta sil

15 Tâ o lun ca MUS TA Fâ ya mun ta kil Gel di çün ol

16 rah me ten li'l â le min Var dı nür an da ka rar et ti he mün

17 Tut ku lak ev sâ fi na ey yâ rı dîn

18 Bi le sin kim dir o fah ru'l

Şekil 15: Nur Bahri – Sayfa 2

Şekil 16: Nur Bahri – Sayfa 3

- 1. Satır:** Çargah perdesinde çarpma süsleme tekniği uygulanarak Dügah perdesinde vibrato kullanılmış ve Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Devamında Segah ve Dügah perdelerinde vibrato kullanılmış tekrar Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Sonrasında tiz bölgede karışık gezinilip Evç ve Muhayyer perdelerinde portamento yapılmıştır.
- 2. Satır:** Hüseyini ve Çargah perdelerinde vibrato kullanılıp Neva perdesinde tril kullanılmıştır. Akabinde Çargah perdesinde çarpma kullanılmıştır. Ölçü sonuna kadar icracı Dügah perdesi civarında karışık gezinip Dühagta Hüseyini beşlisi yapmıştır.
- 3. Satır:** Hüseyini makamının güçlü perdesi olan Hüseyini perdesini güçlendirilip Dügah perdesine kadar Hüseyini beşlisi yapılarak düşülmüştür. Ve bu ölçüde Çargah, Neva perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Gerdaniye perdesinden Rast perdesine kadar çarpma süsleme tekniği kullanılmıştır.
- 4. Satır:** 3. satırdaki Dügah perdesine bağlı olarak 4. satırdaki Gerdaniye perdesine bağlı bir şekilde portamento kullanılmıştır. Hüseyini perdesinde portamento, Hüseyini ve Gerdaniye perdeleri arasında çarpma kullanılmıştır. Burada bir Uşşak hissiyatı verilmiştir. Tiz bölgede Muhayyer ve Tiz Çargah perdelerinde portamento kullanılmıştır. Gerdaniye ve Muhayyer perdesinde vibrato kullanılmış ve Gerdaniye perdesinde çarpma kullanılmıştır. Ölçü sonunda Uşşak dörtlüsü ile durulmuştur.
- 5. Satır:** Hüseyini perdesi güçlendirilmiştir. Hüseyini ve Gerdaniye perdeleri arasında çarpma kullanılmıştır. Muhayyer ve Gerdaniye perdeleri arasında da aynı şekilde çarpma kullanılmıştır. Dörtlük es işaretine kadar Hüseyinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Ölçü sonunda Dügah perdesinde durulmuştur.
- 6. Satır:** Neva ve Muhayyer perdeleri arasında portamento kullanılmış ve sekizlik es işaretinden sonra Muhayyer ve Acem perdesine kadar glissando kullanılıp Çargah perdesine kadar Çargah beşlisi ile düşülmüştür.

7. Satır: Acem perdesi kullanılmış ve Acem, Hüseyini perdelerinde glissando kullanılıp Hüseyini ve Neva perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Devamında Çargah ve Neva perdelerinde vibrato kullanan icracı, Neva perdesinde tam olmasa da Acem perdesine usta dokunuşuyla Nevada Buselik hissiyatı vermiştir. Dügah perdesine ise Uşşak hissiyatı vererek düşmüştür.

8. Satır: Acem ve Hüseyini perdeleri arasında çarpma kullanılıp; Hüseyini ve Acem, Hüseyini ve Muhayyer perdeleri arasında vibrato kullanılmıştır. Devamında Acem ve Hüseyini perdesinde tril kullanılıp Neva ve Hüseyini perdelerinde tekrar vibrato kullanılmıştır. Buraya kadar Acem perdesini kullanıp Çargah perdesine kadar düşen icracı, Çargah beşlisini göstermiştir diyebilmekteyiz. Devamında Çargah, Neva ve Dügah perdelerinde vibrato kullanıp Dügah ve Neva perdesi arasında portamento kullanmış ve Dügah perdesinde bir Hüseyini beşlisi göstermiştir.

9. Satır: Karar sesi olan Dügah perdesi civarında karışık gezinen icracı, Muhayyer perdesine kadar sıralı bir şekilde gelmiştir. Devamında Hüseyini perdesinde vibrato kullanıp Çargah perdeleri arasında çarpma yapmış ve Neva perdesinden Segah perdesine kadar glissando kullanmıştır. Sonrasında Segah, Dügah ve Rast perdelerinde çarpma yapmıştır. Satır sonuna doğru Segah perdesinde vibrato kullanan icracı, Dügah perdesinde Hüseyini beşlisi ile durmuştur.

10. Satır: Tiz Çargah perdesini vurgulayıp Tiz Çargah, Tiz Segah perdelerinde vibrato yapılmış ve Tiz Çargah, Tiz Segah ile Muhayyer perdelerinde çarpma kullanılmıştır. Tiz Segah ve Muhayyer perdesi arasında vibrato kullanılmıştır. Gerdaniye perdeleri arasında da vibrato yapılmıştır.

11. Satır: Gerdaniye perdelerinde vibrato, Gerdaniye ve Evç perdelerinde çarpma kullanılmıştır. Aynı şekilde Tiz Çargah ve Tiz Segah perdeleri arasında vibrato kullanılmıştır. Devamında Tiz Çargah, Tiz Segah ve Muhayyer perdeleri arasında çarpma kullanılıp, Muhayyer perdeleri arasında da vibrato kullanılmıştır. Burada Uşşak dörtlüsü gösterilip Gerdaniye perdesine Rast beşlisi ile düşülmüştür. Muhayyer ve Gerdaniye perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Akabinde Gerdaniye ve Muhayyer perdeleri arasında çarpma yapılmıştır. Muhayyer perdesinden Neva perdesine kadar glissando kullanılıp Neva perdesinde Buselik dörtlüsü gösterilmiştir. En sonda da Neva perdesinde vibrato kullanılmıştır.

12. Satır: Acem ve Muhayyer perdeleri arasında portamento kullanılmış devamında Hicaz makamı seslerine (Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdeleri) vurgu yapılmıştır. Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalınıp Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Sonrasında Acem perdesinden Hüseyini perdesine kadar vibrato kullanılıp tiz bölgede karışık gezinilmiştir.

13. Satır: Muhayyer perdesinden Hüseyini perdesine kadar glissando kullanılıp burada Neva perdesinde yeden kullanılarak –Nim Hicaz- Buselik havası verilmiştir. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Akabinde Nim Hicaz ve Hüseyini perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Sonrasında Acem perdelerinde tril kullanılmıştır. Nim Hicaz perdesinden Segah perdesine çarpma yapılarak Hüseyini perdesine geçilmiştir. Acem ve Nim Hicaz perdelerinde vibrato kullanılmış, Segah perdelerinde de vibrato kullanılmış ve Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.

14. Satır: Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilip Dik Kürdi, Neva, Nim Hicaz perdelerinde glissando yapılmıştır. Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Sonrasında Dik Kürdi perdesinde tril yapılmıştır. Dügah, Muhayyer ve Dik Sünbüle perdelerinde vibrato kullanılmıştır.

15. Satır: Hüseyini perdesinde vibrato kullanılmıştır. Hemen ardından Neva ve Acem perdelerinde portamento kullanılmıştır. Kürdi seslerinde karışık gezinilip Neva perdesinde Hüseyini perdesi kullanılarak çarpma yapılmıştır. Çargah ve Segah perdelerinde vibrato yapılmış ve tiz bölgeye doğru geçilmiştir.

16. Satır: Gerdaniye perdesinde vibrato kullanılmıştır. Devamında Acem ve Hüseyini perdelerinde tril yapılmıştır. Devamında Gerdaniye perdesinde Rast seslerinde karışık gezinilip Neva perdesinde Buselik beşlisi gösterilmiştir. Muhayyer, Gerdaniye ve Evç perdelerinde glissando kullanılmıştır. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp Nim Hicaz perdesinde vibrato yapılmıştır.

17. Satır: Pest bölgeden tiz bölgeye kadar gelinip Nim Hicaz perdesine çeşnisiz düşülmüştür. Rast, Dügah, Dik Kürdi, Nim Hicaz, Neva, Evç ve Gerdaniye perdelerinde vibrato yapılmıştır. Hüseyini, Neva ve Nim Hicaz perdelerinde glissando kullanılmıştır. Neva perdesinde Hüseyini perdesi kullanılarak çarpma yapılmış, Dik Kürdi perdesinde Neva perdesi kullanılarak çarpma yapılmıştır. Devamında Nim Hicaz perdesinde vibrato kullanılmıştır. Akabinde Dik Kürdi ve Dügah perdelerinde Nim Hicaz perdesi

kullanılarak çarpma yapılmıştır. Satır sonunda Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Ve Dügah perdesinde vibrato kullanılmıştır.

18. Satır: Hüseyini perdesinde vibrato kullanılmıştır. Sonrasında Neva perdesi güçlendirilmiştir. Akabinde Evç ve Muhayyer perdelerinde portamento yapılmıştır. Satır sonunda Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Devamında da Hüseyini, Neva, Nim Hicaz, Dik Kürdi ve Dügah perdelerinde glissando yapılmıştır.

19. Satır: Nim Hicaz, Rast, Irak ve Dügah perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Sonrasında Dik Kürdi ve Dügah perdelerinde tril kullanılmıştır. Devamında Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü ile karar verilmiştir.

Nur Bahri'nde; 36 adet çarpma, 2 adet mordan, 8 adet tril, 9 adet glissando, 65 adet vibrato, 9 adet portamento süsleme teknikleri ve hızlıca ifade unsurunun kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir. Nur Bahri'nin hemen bitiminde bir Na't-1 Şerîf icra edilmektedir. Bu Na't Hicaz makamında ve 4/4 usulle icra edilmektedir. Bu Na't-1 Şerîf topluca icra edildiği için süsleme teknikleri tespit edilememiştir. Bu Na't-1 Şerîf'in notası şu şekildedir:

Hicaz Na't

Usûlü: Sofyan 25:38

İ - - - ki ci - hân

3 sul - - - tâ - ni - - nin ca - nim

5 Doğ - - - du - ğu ay

7 gel - - - di yi - ne yi - ne

9 Doğ - - - du - ğu ay

11 gel - - - di yi - ne 'İlm - - -

13 i şe - fâ - - - - - at

15 kâ - - - nu - - - nm Al - lah Doğ - - -

Şekil 17: Hicaz Na't – Sayfa 1

33
bi Mus - ta - fâ

35
ca - nim Doğ - - - du - ğu ay

37
gel - - - di yi - ne

39
Yu - - - nus is - ter

41
gö - - - re a - - - ni a - - ni

43
Fe - - - da kı - la

45
baş - - - i ca - - ni İl - - -

47
mi şe - ri - - - - - - - - - at

Şekil 19: Hicaz Na't – Sayfa 3

49 mah - ze - - - ni Al - lah Doğ - - - -

51 du - ğu ay gel - - - -

53 di yi ne yi - ne Doğ - - - -

55 du - ğu ay gel - - - -

57 di yi - ne 28:18

Şekil 20: Hicaz Na't – Sayfa 4

1. 2. **Ölçüler:** İcracı seyre Neva perdesini güçlendirerek başlamıştır. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalmıştır.
3. 4. **Ölçüler:** Gerdaniye perdesine kadar gelip Buselik seslerini dolaşan icracı, tekrar Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz durmuştur.
5. 6. **Ölçüler:** Güçlü olan Neva perdesi gösterilip Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz durulmuştur. Devamında Rast perdesinde Nikriz beşlisi gösterilmiştir.
7. 8. **Ölçüler:** Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Akabinde Neva perdesi güçlendirilmiştir.
9. 10. **Ölçüler:** Hicaz makamının seslerinde karışık gezinilip Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Akabinde Rast perdesinde Nikriz beşlisinde durulmuştur.
11. 12. **Ölçüler:** Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.
13. 14. **Ölçüler:** Neva perdesi güçlendirilip Evç perdesine vurgu yapılarak tekrardan Acem perdesine geçilmiştir.
15. 16. **Ölçüler:** Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalan icracılar, Düğah perdesine kadar gelip tekrar Neva perdesine geçmişlerdir.
17. 18. **Ölçüler:** Nim Hicaz perdesi gösterilip Rast perdesinde Nikriz beşlisi yapılmıştır.

- 19. 20. Ölçüler:** Düğah perdesinde 17. ve 18. ölçülerin devamı olarak Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Devamında Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 21. 22. Ölçüler:** Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınp Rast perdesinde Nikriz beşlisi yapılmıştır.
- 23. 24. Ölçüler:** 21. ve 22. ölçülerin devamı olarak Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Akabinde de Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 25. 26. Ölçüler:** Gerdaniye perdesine kadar Evç perdesi kullanılarak gelinmiş olup burada bir Rast havası verilmiştir. Sonrasında Acem perdesi kullanılarak Buselik havası verilmiştir. Akabinde Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.
- 27. 28. Ölçüler:** Düğah perdesinde Hicaz vurgulanıp Neva perdesi gösterilmiştir.
- 29. 30. Ölçüler:** 27. ve 28. ölçülerin devamı olarak Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Devamında Rast perdesinde Nikriz beşlisi gösterilmiştir. Akabinde de Düğah perdesindeki Hicaz dörtlüsü seslerinde karışık gezinilmiştir.
- 31. 32. Ölçüler:** 29. ve 30. ölçülerin devamı olarak Düğahta Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Devamında da Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 33. 34. Ölçüler:** Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.
- 35. 36. Ölçüler:** 33. ve 34. ölçülerin devamı olarak Neva perdesi vurgulanıp burada Buselik dörtlüsü gösterilmiştir. Akabinde Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.
- 37. 38. Ölçüler:** 35. ve 36. ölçülerin devamı olarak Rast perdesinde Nikriz beşlisi gösterilmiştir. Devamında Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.
- 39. 40. Ölçüler:** Neva perdesi güçlendirilmiş ve Evç perdesi kullanılmıştır.
- 41. 42. Ölçüler:** Acem perdesi kullanılarak Buselik hissiyatı verilmiş ve Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Devamında Düğah perdesine Hicaz sesleri kullanılarak gelinmiştir.
- 43. 44. Ölçüler:** Neva perdesi kullanılıp Rast perdesine Nikriz beşlisi olarak gelinmiştir.
- 45. 46. Ölçüler:** Düğahta Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.
- 47. 48. Ölçüler:** Neva perdesi güçlendirilmiş ve Evç perdesi kullanılarak Rast hissiyatı, Acem perdesi kullanılarak Buselik hissiyatı verilmiştir.
- 49. 50. Ölçüler:** Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınp Düğah perdesine gelinmiştir. Devamında Neva perdesine geçilmiştir.
- 51. 52. Ölçüler:** Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmış ve Rast perdesine Nikriz beşlisi kullanılarak gelinmiştir.

53. 54. Ölçüler: Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Ardından Neva perdesi güçlendirilmiştir.

55. 56. Ölçüler: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmış ve devamında Düğahta Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

57. 58. Ölçüler: Düğahta Hicaz dörtlüsü ile karar verilmiştir.

4.5. Bölüm Velâdet Bahri

Na't-ı Şerîf'ten sonra yine Hicaz makamında ve serbest formda şu salavât çekilmektedir:

VELÂDET BAHRİ SALAVÂT

28.16-29.09

Es se lâ tu ves se lâm a ley ke yâ RE SÛL AL LAH

Es se lâ tu ves se lâm a ley ke yâ HA BÎB AL LAH

Es se lâ tu ves se lâm a ley ke yâ sey yi del ev ve lâ ne vel â hi ri ne

yâ RE SÛL AL LAH

Şekil 21: Velâdet Bahri Salavât

1. Satır: Gerdaniye perdesi kullanılarak Hüseyini ve Acem perdeleri arasında çarpma kullanılmıştır. Devamında Neva ve Nim Hicaz perdeleri arasında Hüseyini perdesi kullanılarak çarpma yapılmıştır. Sonrasında Neva perdesinde Buselik dörtlüsü gösterilmiş; Neva, Nim Hicaz, Segah ve Düğah perdelerinde glissando kullanılmıştır. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Dik Kürdi ve Düğah perdesinde tril yapılmıştır. Akabinde de Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

2. Satır: Hüseyini perdesine vurgu yapılmıştır. Gerdaniye perdesi kullanılıp Hüseyini ve Acem perdeleri arasında çarpma yapılmış ve Hüseyini perdesi kullanılarak Neva ve Nim Hicaz perdeleri arasında çarpma yapılmıştır. Neva perdesinde yeden sesi -Nim Hicaz perdesi- kullanılarak Buselik dörtlüsü gösterilmiştir. Neva, Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde glissando kullanılmıştır. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Akabinde Neva perdesinde tril kullanılmıştır. Dik Kürdi ve Düğah perdesinde de tril kullanılmıştır. Sonrasında Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

3. Satır: Acem, Hüseyini ve Neva perdelerinde glissando kullanılmıştır. Neva perdesinde yeden sesi -Nim Hicaz perdesi- kullanılarak Buselik dörtlüsü gösterilmiştir. Devamında Rast perdesinde Nikriz beşlisi, satır sonunda da Düğahta Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

4. Satır: Düğah ve Hüseyini perdelerinde portamento kullanılmış ve Hüseyini ile Neva perdesinde glissando yapılmıştır. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp Düğahta Hicaz dörtlüsü gösterilerek karar verilmiştir.

Velâdet Bahri Salavâtında; 6 adet çarpma, 3 adet tril, 4 adet glissando, 1 adet portamento süsleme teknikleri ve hızlıca ile ağırlaşarak ifade unsurlarının kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

Velâdet Bahri Salavâtından sonra Âmine Hatun'un Hz. Muhammed'e hamileliği ve Rebûlevvel ayının on ikinci gecesi doğum yaparken yaşanan mucizelerin aktarıldığı Velâdet Bahri, mevlid içerisinde icra edilen en uzun bahirdir. Serbest formda icra edilen bu bahirde kültürel ve sanatsal anlamda çeşitli makam etkileri görülmektedir. İcrada “Şefâat ya Resûlallah” ve “Meded ya fahri âlem” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Velâdet Bahrinin notası şu şekildedir:

VELÂDET BAHRÎ

Hicaz

Serbest 29.09-37.41

Â mi ne ha tun MU HAM MED â ne si
Ol sa def den doğdu ol dūr
dâ ne si Çün ki Ab dul lah dan ol du
ha mi le Vakt e riş ti haf ta vü
ey yam i le Çün
MUHAMMED gel me si ol du ya kın Vib.
Çok a lâ met ler belür di gel me din Ol Ra bî ul ev vel a yı

Şekil 22: Velâdet Bahri – Sayfa 1

8 *Vib.* *Vib.*
 nî ce si On i kin ci

9 *Vib. Vib.*
 ge ce is neyn ge ce si Ol ge ce kim

10
 doğ du ol hay rul be şer Â ne si an da ne ler gör dü

11 *tr* *3 3*
 ne ler De di gör düm ol Ha bi bin â ne

12 *Vib. Vib. Vib.*
 si Bir a ceb nûr kim gü neş per vâ

13 *tr*
 ne si Berk u rup çık dı evim den

14 *Port. Port.*
 nâ ge hân Gök le re dek

15 *tr Vib.*
 nûr i le dol du ci hân Gök ler a çıl dı ve feth ol du zu lem

Şekil 23: Velâdet Bahri – Sayfa 2

16 Üç me lek gör düm e lin de üç a lem

17 Bi ri meş rık bi ri mağ rib de a nın Bi ri dâ mın da di kil di

18 Kâ be nin şe faat yâ Re sül al lâh İn di ler

19 gök den me lek ler sâf sâf Kâ be gi bi kil di lar e vim ta vaf

20 Hem he vâ üz re dö şen di bir dö şek

21 A di sün düs dö şe yen a mı me lek

22 Ya rı lp divar çık tı nâ ge hân Üç bi le hû ri ba na oldu a yan

23 Ba zı lar der ler ki ol üç dil be rin

Şekil 24: Velâdet Bahri – Sayfa 3

24. *Vib.*
 Â si yey di bi ri ol meh pey ke rin Bi ri Mer yem hâ tun i di

25. *tr* *Vib.* *Vib.* *Vib.*
 â şî kâr Bi ri sı hem Hû ri ler den bir nigâr

26. *Vib.*
 Gel di ler lut fi le ol üç meh ce bin Ver di ler

27. *Vib.*
 ba na se lâm ol dem he min

28. *Vib.*
 Çev re ya nı ma ge lip o tur du lar MUHAM MED

29. *tr*
 MUS TA FA YI bir bi ri ne muş tu lar De di ler

30. *Vib.*
 oğ lun gi bi hiçbir o ğul Ya ra dı la lı cihân gelmiş de ğil

31. *Port.*
 Bu se nin oğ lun gi bi kad ri ce mil

Şekil 25: Velâdet Bahri – Sayfa 4

32 Bir a na ya ver me miş tir ol Ce lil

33 U lu dev let bul dun ey dil dâr sen

34 Do ğı ser dir sen den ol hulk ki ha sen

35 Bu ge len il mi le dün sul tâ nı dr

36 Buge len tev hi dü ir fân kâ nı dr medet yâ fahri â lem

37 Bu ge len aş ki na devr eyler fe lek

38 Yü zü nün müş tâ kı dr in sü me lek

39 Bu ge ce ol ge ce dir kim ol şe rif

Şekil 26: Velâdet Bahri – Sayfa 5

40 Nûr i le â lem le ri ey ler la tîf

41 Bu ge ce dün ya yı cen net ki la lm

42 Bu ge ce eş yâ ya Hak rah met ki hr

43 Bu ge ce şâ dâ n o lur er bâ b ı dil

44 Bu ge ce ye cân ver ir as hâ bî dil

45 Rah me ten lîl â le mîn dir MUSTA FÂ

46 Hem şe fî ul mûz ni bin dir MUHAM MED MUS TA FÂ

47 Vas fî ni bu res me ter tîb et dî ler

Şekil 27: Velâdet Bahri – Sayfa 6

48 Ol mu bâ rek nû ri ter ğib et di ler

49 Â mi ne ey der çü vakt ol du ta mam

50 Kim vü cû da ge le ol hay rul e nâm

51 Su sa dim gâ yet ha râ ret den ka ti

52 Sun du lar bir câm do lu su şer be ti

53 Şer be ti kar şım da tud tu hu ri ler Bu nu sa na ver di ALLAH de diler

54 Kar dan ak i di ve hem so ğuk i di Lez ze ti da hi şe ker de yok i di

55 İç dim a nı ol du cis mim nû ra gark

Şekil 28: Velâdet Bahri – Sayfa 7

56 E de mez dîm ken di mi nûr dan fark Gel di bir ak kuş ka na diy la re vân

57 Ar ka mı sı ğa dı kuv vet le he mân Doğ du ol sâ at de ol

58 Sul tâ mi dîn Nû ra gark ol du se mâ vâ tû ze mîn

59 Sal lu a ley hi ve sel li mu tes li ma Hat ta te da lu cen ne te ve na ği ma

Şekil 29: Velâdet Bahri – Sayfa 8

1. **Satır:** Neva perdesi güçlendirilip Çargah perdesinde Neva çarpması kullanılmıştır. Neva perdesinde Hüseyini çarpması yapılmış ve Hüseyini perdesinde tril kullanılmıştır.
2. **Satır:** Hüseyini, Neva ve Nim Hicaz perdelinde portamento kullanılmıştır. Dügah perdesinde Hicaz beşlisi gösterilmiştir. Gerdaniye perdesinde tril kullanılmıştır. Neva perdesinde Rast hissiyatı verilmiştir. Devamında tiz bölgede karışık gezinilmiştir.
3. **Satır:** Neva perdesinde Rast beşlisi kullanılmıştır.
4. **Satır:** Gerdaniye perdesinde tril kullanılmıştır. Devamında Evç ve Hüseyini perdesi arasında Gerdaniye çarpması kullanılmıştır. Hüseyini ve Neva perdesi arasında da Evç çarpması kullanılmıştır. Tekrardan Nevada Rast hissiyatı verilmiştir.
5. **Satır:** Neva perdesinde Rast beşlisi kullanılmıştır. Devamında Nim Şehnaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Sonrasında Nim Şehnaz perdesinde tril kullanılmıştır.
6. **Satır:** Tiz bölgede Hicaz sesleri kullanılıp karışık gezinen icracı, Gerdaniye ve Evç perdeleri arasında muhayyer perdesi kullanarak çarpma yapmıştır. Devamında Gerdaniye ve Evç perdesi arasında portamento kullanmış ve Gerdaniye, Evç, Muhayyer perdelinde vibrato yapmıştır. Satır sonunda Nevada Buselik beşlisini göstermiştir.
7. **Satır:** Neva perdesinde iki defa Buselik beşlisi gösterilmiştir.

8. Satır: Hicaz makamı seslerinin pest ve tiz taraflarında karışık gezinilmiştir. Herhangi bir dörtlü veya beşli burada yapılmamıştır. Dügah ile Gerdaniye perdelerinde vibrato kullanılmıştır.

9. Satır: Evç, Gerdaniye perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Devamında Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilmiştir. Sonrasında da Neva perdesinde Buselik beşlisi gösterilmiştir.

10. Satır: Acem perdesi kullanılarak -tam olmasada- Acem perdesinde Çargah hissiyatı verilmiştir. Acem perdesinde mordan kullanılmıştır.

11. Satır: Acem perdesinde mordan kullanılmıştır. Hüseyini perdesinde -tam olmasada- Uşşak, Neva perdesinde de Rast hissiyatı verilmiştir.

12. Satır: Hüseyini perdesi baz alınarak Neva ve Nim Hicaz perdeleri arasında çarpma kullanılmıştır. Ve Neva, Hüseyini, Evç perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Devamında Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsü kullanılmıştır.

13. Satır: 12. satırın devamı olarak Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilmiştir. Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalındıktan sonra Dügah perdesine Hicaz seslerini kullanılarak düşülmüş ve Nim Hicaz perdesinde tril kullanılmıştır.

14. Satır: Nim Hicaz perdesi kullanılarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. 13. satırın devamı olarak Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Gerdaniye, Acem ve Hüseyini perdelerinde portamento kullanılmıştır. Satır sonunda da Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

15. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp Nim Hicaz perdesinde tril kullanılmıştır. Akabinde de Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Daha sonra Dügah perdesinde vibrato kullanılmıştır. Devamında tiz bölgede –geniş kısımda- Muhayyer perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

16. Satır: Muhayyer perdesinde grupetto³¹⁵ kullanılmıştır. Neva perdesinde Nikriz beşlisi gösterilmiştir. Devamında Muahyyer perdesinde Hicaz dörtlüsü yapılmıştır.

17. Satır: Dügah perdesinde Buselik hissiyatı verilmiştir. Akabinde de Dik Sünbüle perdesinde tril kullanılmıştır. Hüseyini perdesinde Uşşak hissiyatı verilmiştir.

18. Satır: Hüseyi perdesinde Uşşak dörtlüsü kullanılmıştır. Ve Hüseyini perdesinde tril yapılmıştır. Sonrasında Muhayyer perdesinde Hicaz hissiyatı verilmiştir.

³¹⁵ Küçük değerdeki üç veya dört notanın oluşturduğu ve asıl notanın üst ya da alt sesi ile başlayan notalar kümeceğidir. . Kaynak için bk. Yahya Kaçar, *Türk Müsiki Üzerine Görüşler*, 129.

- 19. Satır:** Gerdaniye perdesinde tril kullanılmıştır. Devamında Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilmiştir.
- 20. Satır:** Tiz bölgede gezinilerek Acem perdesinde Çargah hissiyatı verilmiştir ve Muhayyer perdesi kullanılarak Acem perdesinde çarpma yapılmıştır. Sonrasında Gerdaniye perdelerinde tril kullanılmıştır.
- 21. Satır:** Muhayyer perdesinde tril kullanılmıştır. Akabinde Hüseyini perdesinde Kürdi dörtlüsü yapılmıştır. Sonrasında Hüseyini perdesinde vibrato kullanılmıştır.
- 22. Satır:** Evç perdesinde Segah hissiyatı verilip Neva perdesinde Rast beşlisi yapılmıştır.
- 23. Satır:** Neva ve Hüseyini perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Akabinde Hüseyini perdeleri kullanılarak Neva ve Çargah perdeleri arasında çarpma yapılmıştır.
- 24. Satır:** Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınım Neva perdesinde vibrato kullanılmıştır. Akabinde Neva perdesi kullanılarak Segah perdesinde çarpma yapılmıştır. Sonrasında Segah perdesi kullanılarak Nim Hicaz perdesinde çarpma yapılmıştır.
- 25. Satır:** Dügah ve Nim hicaz perdesinde tril kullanılmıştır. Devamında Nim Hicaz perdesi kullanılarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. Sonrasında Neva perdesi kullanılarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. Nim Hicaz perdesi kullanılarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. Sonrasında Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Nim Hicaz, Dik Kürdi ve Dügah perdelerinde vibrato kullanılmıştır.
- 26. Satır:** Geniş bölgede karışık gezinilip Muhayyer perdesinde Hicaz hissiyatı verilmiştir.
- 27. Satır:** Muhayyer perdesi vurgulanmış ve Muhayyer perdesi kullanılarak Gerdaniye perdesinde çarpma yapılmıştır. Akabinde Muhayyer perdesinde vibrato kullanılmıştır.
- 28. Satır:** Tiz bölgede karışık gezinilip Muhayyer perdesinde Hicaz hissiyatı verilmiştir.
- 29. Satır:** Muhayyer perdeleri kullanılarak Gerdaniye ve Eviç perdelerinde çarpma yapılmıştır. Devamında Muhayyer perdesinde Hicaz hissiyatı verilmiştir. Akabinde de Dik Sünbüle perdesinde tril kullanılmıştır.
- 30. Satır:** Dik Sünbüle, Muhayyer, Gerdaniye, Evç perdeleri kullanılarak, Muhayyer Gerdaniye, Evç, Hüseyini ve Neva perdelerinde çarpma yapılmıştır. Buraya kadar tiz bölgede karışık gezinen icracı, Nevada Rast beşlisi yapmıştır. Devamında Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsünü göstermiş ve Hüseyini perdesinde vibrato kullanmıştır. Satır sonunda Nevada Rast hissiyatı ile durmuştur.

- 31. Satır:** Tiz Nim Hicaz ve Dik Sünbüle perdelerinde portamento kullanılmıştır. Nevada Rast beşlisi gösterilmiştir.
- 32. Satır:** Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde çeşnisiz kalınmıştır. Devamında Hüseyini perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmıştır. Akabinde de Neva perdeleri kullanılarak Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde çarpma yapılmıştır.
- 33. Satır:** Neva perdesinde vibrato kullanılmıştır. Devamında Neva perdesi kullanılarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. Satır içinde Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalınıp Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilerek Rast perdesine Nikrizli düşülmüştür. Dügah perdesinde de tril kullanılmıştır.
- 34. Satır:** Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalan icracı, Nim Hicaz perdesini kullanarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapmıştır ve Dügah perdesine Hicaz dörtlüsü yaparak gelmiştir. Akabinde Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde vibrato kullanmıştır.
- 35. Satır:** Hüseyini perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Daha sonra Hüseyini perdesine vurgu yapan icracı, Evç ve Hüseyini perdelerini kullanarak Hüseyini ve Neva perdelerinde çarpma yapmıştır.
- 36. Satır:** Gerdaniye, Evç ve Hüseyini perdelerinde glissando kullanılmıştır. Daha sonra Evç ve Hüseyini perdeleri kullanılarak Hüseyini ve Neva perdelerinde çarpma yapılmıştır.
- 37. Satır:** Muhayyer perdesinde tril kullanılmıştır. Akabinde de Gerdaniye perdesinde mordan kullanılmıştır. Daha sonra Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilmiş olup Evç perdesine vurgu yapılarak Hüseyini perdesinde çarpma kullanılmıştır. Sonrasında Hüseyini perdesinde tril yapılmıştır.
- 38. Satır:** Gerdaniye, Evç ve Hüseyini perdelerinde glissando kullanılmıştır. Devamında Neva perdesinde Rast hissiyatı verilmiştir. Hüseyini perdesinde de tril kullanılmıştır.
- 39. Satır:** Bu satırda Uşşak ve Rast hissiyatları verilmiştir. Gerdaniye perdesinde mordan kullanılmıştır. Devamında Hüseyini ve Evç perdelerinde tril kullanılmıştır.
- 40. Satır:** Muhayyer perdesi kullanılarak Gerdaniye perdesi, Evç perdesi kullanılarak Hüseyini perdesinde çarpma yapılmıştır ve Nevada Rast beşlisi gösterilmiştir.
- 41. Satır:** Gerdaniye, Evç ve Hüseyini perdelerinde glissando kullanılmış, Evç, Hüseyini perdelerinde de tril kullanılmıştır. Akabinde Hüseyini perdesinde mordan kullanılmıştır. Daha sonra Gerdaniye, Hüseyini ve Neva perdeleri kullanılarak Evç, Neva ve Nim Hicaz perdelerinde çarpma yapılmıştır. Bununla beraber Neva perdesinde Rast hissiyatı verilmiştir. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.

- 42. Satır:** Neva perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Devamında Muhayyer perdesi kullanılarak Gerdaniye perdesinde çarpma yapılmıştır.
- 43. Satır:** Tiz Sünbüle perdeleri kullanılarak Gerdaniye ve Muhayyer perdelerinde çarpma yapılmıştır. Ayrıca Gerdaniye perdesine vurgu yapılmıştır.
- 44. Satır:** Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiş ve Muhayyer perdesi kullanılarak Gerdaniye perdelerinde çarpma yapılmıştır. Daha sonra Evç perdesinde vibrato kullanılmıştır.
- 45. Satır:** Hüseyini perdesinde Uşşak, Neva perdesinde Rast hissiyatı verilmiştir. Devamında Gerdaniye perdesi kullanılarak Evç perdesinde çarpma yapılmıştır. Ve Hüseyini perdesinde vibrato kullanılmıştır.
- 46. Satır:** Neva perdesinde -tam olmasada- Rast beşlisi gösterilmiştir.
- 47. Satır:** Evç perdeleri kullanılarak Hüseyini perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Hüseyinide Uşşak, Nevada Rast hissiyatı verilmiştir.
- 48. Satır:** Hüseyini perdesi kullanılarak Gerdaniye perdesinde çarpma yapılmıştır. Evç perdesi kullanılarak Hüseyini perdesinde çarpma yapılmıştır. Satır sonunda da Nevada Rast hissiyatı verilmiştir.
- 49. Satır:** Çargah perdesine vurgu yapılmıştır. Tiz Sünbüle perdeleri kullanılarak Tiz Çargah perdesinde çarpma yapılmıştır.
- 50. Satır:** Hicaz makamının Tiz bölgelerinde karışık gezinmeye devam etmiş olan icracı, Muhayyer perdesinde Hicaz hissiyatı vermiştir. Dik Sünbüle, Muhayyer perdelerinde vibrato ve tril kullanmıştır.
- 51. Satır:** Tiz bölgede Hicaz makam perdelerinde karışık gezinilmeye devam edilmiştir.
- 52. Satır:** Neva perdesine Rastlı düşülmüştür.
- 53. Satır:** Gerdeniye perdesine vurgu yapılmıştır. Akabinde Muhayyer perdesi kullanılarak Gerdaniye perdesinde çarpma yapılmıştır. Daha sonra Gerdaniye, Evç ve Hüseyini perdelerinde glissando kullanılmıştır.
- 54. Satır:** Neva perdesine Rast hissiyatı vererek düşülmüştür. Evç perdesinde vibrato kullanılmıştır. Sonrasında Nim Hicaz perdesinde çeşniz kalınmıştır.
- 55. Satır:** Bu satırda Hicaz makamının seslerinde karışık gezinilmeye devam edilmiştir. Evç perdesinde tril kullanılmıştır.
- 56. Satır:** Gerdaniye ve Evç perdelerine vurgu yapan icracı, Evç perdesinde -tam olmasada- bir Segah havası vermiştir.

57. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp Neva perdesi güçlendirilmiştir. Evç perdesinde tril kullanılmıştır.

58. Satır: Neva perdesinde tril kullanılmıştır. Hüseyini perdesi kullanılıp Çargah perdesinde çarpma yapılmıştır. Akabinde tiz bölgeye gelinip Gerdaniye perdesinde Buselik dörtlüsü gösterilmiştir.

59. Satır: Evç ve Neva perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Evç perdesi kullanılarak Hüseyini perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında da Nevada Rast hissiyatı verilmiştir. Velâdet Bahrinde; 83 adet çarpma, 30 adet tril, 4 adet glissando, 1adet grupetto, 6 adet portamento, 38 adet vibrato ve 5 adet mordan süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

Hicaz makamıyla başlanılan bu bahirde; Hicazkâr geçki, Kürdilihicazkâr geçki yapılmıştır. Muhayyer makamının etkileri görülmüştür. Velâdet Bahri bitiminde yine Hicaz makamı etkileriyle okunan salavâtın notası şu şekildedir:

Veladet Bahri Salavât

37:41

Se la tul lah se la mul lah a ley ke ya RE SÜ LAL LAH

Se la tul lah se la mul lah a ley ke ya

HA BÎ BAL LAH Se la tul lah

se la mul lah a ley ke ya hay ra hal kil lah

38:19

Şekil 30: Velâdet Bahri Salavât

1. Satır: Neva perdesi güçlendirilerek başlanılan bu satırda Neva perdelerinde vibrato kullanılmıştır. Evç perdesi kullanılarak Hisar perdesinde çarpma yapılmıştır. Daha

sonra Çargah ve Evç perdelerinde mordan kullanılmıştır. Devamında Neva perdesinde Hicaz, Çargah perdesinde de Nikriz hissiyatı verilmiştir.

2. Satır: Gerdaniye perdesine vurgu yapılmıştır. Hüseyini perdesi kullanılarak Gerdaniye, Gerdaniye perdesi kullanılarak Acem perdesinde, Acem perdesi kullanılarak Gerdaniye perdesinde çarpmalar yapılmıştır. Fakat Muhayyer perdesinde onaltılık çarpma kullanılıp Gerdaniye perdesine gelinmiştir. Ve satır sonuna kadar Nevada Buselik hissiyatı verilmiştir.

3. Satır: Acem perdeleri kullanılarak Hüseyini ve Neva perdelerinde çarpma yapılmıştır. Muhayyer, Gerdaniye, Acem perdeleri kullanılarak da Gerdaniye, Acem ve Hüseyini perdelerinde çarma yapılmıştır.

4. Satır: Çargah perdesinde Çargah dörtlüsü kullanılmıştır. Devamında Çargah perdesinde mordan kullanılmıştır. Akabinde Gerdaniye, Evç, Hüseyini ve Neva perdelerinde glissando kullanılmıştır. Devamında Hüseyini perdesinde tril kullanılmıştır. Satır sonunda Nevada Buselik dörtlüsü kullanılarak karar verilmiştir.

Velâdet Bahri bitiminden sonra okunan Salavâtta; 13 adet çarpma, 1 adet tril, 1 adet glissando, 2 adet vibrato ve 3 adet mordan süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

4.6. Bölüm Merhaba Bahri

Hz. Muhammed'in dünyaya teşrifinin karşılandığı bu bahire Hicaz makamıyla başlanmış olup serbest formda icra edilmiştir. İcrada “*Allahümme salli alâ Muhammed*” ve “*Şefâat ya Resûlallah*” gibi ifadelerin bahir aralarında okunduğu görülmüştür. Merhaba Bahri'nin notası şu şekildedir:

MERHABA BAHRİ

Hicaz

Serbest

Vib.

38.19-

Ya ra dil miş cüm le ol du şâ du man Gam gi dip

2

â le mi ye ni den bul du cân Cüm le zer râ ti

3

ci hân e dip ni dâ Çağ rı şu ben de diler

4

kim mer ha bâ Mer ha bâ ey â li Sul tan

6

mer ha bâ Mer ha bâ ey kâ ni ir fân mer ha bâ

7

Mer ha bâ ey sır rı Fur kân mer ha bâ

8

Mer ha bâ ey der de der mân mer ha bâ

Vib.

Şekil 31: Merhaba Bahri – Sayfa 1

9 Al la hüm me sal li a la MU HAM MED Vib. Vib.

10 Mer ha bâ ey bü l bü li bâ ği ce mâ l Mer ha bâ ey tr.

11 â ş i nâ y ı zül ce lâ l Mer ha bâ ey tr. tr.

12 cüm le nin mat lû bi sin Mer ha bâ ey hâ l k n mah bû bi sin

13 ya RE SÛ LAL LAH Mer ha bâ ey â si üm met 3

14 mel ce i Mer ha bâ ey câ re siz ler eş fa i 3 3

15 Mer ha bâ ey kur re tül ay ni Ha lî l Mer ha bâ ey Vib.

16 hâ sı mah bû bi Ce lî l Mer ha bâ ey 3 3

Şekil 32: Merhaba Bahri – Sayfa 2

17 *Port.* rah me ten lil â le min Mer ha bâ sen sin *Port.* şe fi ül müz ni bin *tr*

18 Mer ha bâ ey pa di şa hu dü ci hân *Port.* Se nin i çin

19 ol du kevn i le me kân şe fa at ya RE SU LAL LAH

20 Ey ce mâ li gün yü zü bed ri mü nir ey ka mu

21 düşmüş le re sen des ti gir Dest gî ri sin ka mu üf ta de nin

22 Hem pe nâ hi ben de vü â zâ de nin Ey *gliss.*

23 gö nül ler der di nin der ma nı sin *tr* Ey ya ra dılmış la rın sul tâ nı sin

24 *tr* Sen sin ol *tr* sul tâ nı cüm le en bi yâ *tr* Nû ri çeş mi

Şekil 33: Merhaba Bahri – Sayfa 3

25 ev li ya vü as fi yâ Ey ri sâ let tah tı nın hâ te mi

26 Ey nü büv vet müh rü nün sen hâ te mi ya MU HAM MED

27 Çün ki nûrun rû şen et di â le mi Gül ce malin gül şen et di â le mi

28 Ol du zâ il zul me ti ceh lü da lâl Son ne fes di dâ rm i le şâd kıl

Şekil 34: Merhaba Bahri – Sayfa 4

1. Satır: Neva perdesi güçlendirilmiş ve Neva perdesinde vibrato kullanılmıştır. Çargah perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmıştır. Akabinde Hüseyni perdeleri kullanılarak Neva ve Nim Hicaz perdelerinde çarpma yapılmıştır. Devamında Neva perdesi kullanılarak Nim Hicaz perdesinde çarpma yapılmıştır. Sonrasında da Acem perdesi kullanılarak Hüseyni perdesinde çarpma yapılmıştır.

2. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp Neva perdesi kullanılarak Nim hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde çarpma yapılmıştır. Devamında Düğah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Sonrasında Hüseyni perdesinde tril kullanılmıştır.

3. Satır: Neva perdesi güçlendirilmiştir. Hüseyni perdeleri kullanılarak Neva ve Nim Hicaz perdelerinde çarpma yapılmıştır. Akabinde de Neva perdeleri kullanılarak Nim Hicaz perdelerinde çarpma yapılmıştır.

4. Satır: Neva perdesi kullanılarak Nim hicaz perdesinde çarpma yapılmış, Düğah perdesine Hicazlı düşülüp Neva perdesi güçlendirilmiştir. Akabinde de Neva perdesinde vibrato kullanılmıştır.

6. Satır: Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalınıp bu perdede tril kullanılmıştır. Akabinde Neva perdesi kullanılarak Nim Hicaz perdesinde çarpma yapılmıştır. Dik Kürdi perdesinde tril kullanılmıştır. Hüseyni perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma

yapılmıştır. Neva perdeleri kullanılarak Dik Kürdi ve Nim Hicaz perdelerinde çarpma yapılmıştır. Devamında Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Nim Hicaz perdeleri kullanılarak Dik Kürdi perdelerinde çarpma yapılmıştır ve Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.

7. Satır: Hüseyini perdesi kullanılarak Nim hicaz perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Akabinde de Rast perdesine Nikrizli düşülmüş ve bu perdede mordan kullanılmıştır. Sonrasında Irak perdesinde Segah yapılmıştır.

8. Satır: Hüseyini perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmıştır. Dügah perdesine Hicaz dörtlüsü gösterilerek düşülmüştür. Akabinde Dügah perdesinde vibrato yapılmıştır.

9. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Ve bu perdelerde vibrato kullanılmıştır.

10. Satır: Evç perdesinde mordan kullanılmıştır. Devamında Gerdaniye perdesi kullanılarak Evç perdesinde çarpma yapılmış ve Evç perdesinde tril kullanılmıştır. Neva perdesinde Rast dörtlüsü gösterilmiştir.

11. Satır: Hüseyini perdesinde mordan kullanılmıştır. Evç perdesi kullanılarak Hüseyini perdesinde çarpma yapılmıştır. Hüseyini perdelerinde tril kullanılmıştır. Akabinde Acem perdesi kullanılarak Neva perdesinde Buselik hissiyatı verilmiştir.

12. Satır: Neva perdesi kullanılarak Nim Hicaz perdesinde çarpma yapılmıştır ve Neva perdesi güçlendirilmiştir.

13. Satır: Nim Hicaz perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmış ve Neva perdesi güçlendirilmiştir.

14. Satır: Nim Hicaz perdesi vurgulanarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Nim hicaz perdesinde mordan kullanılmıştır. Sonrasında Dügah perdesine Hicazlı düşülmüştür.

15. Satır: Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü yapılmıştır. Akabinde Irak perdesinde Segah yapılmış ve Irak perdesinde vibrato yapılmıştır.

16. Satır: Neva perdesi güçlendirilip Nişabur yapılmıştır.

17. Satır: Dik Kürdi ve Dügah perdesinde portamento yapılmıştır. Neva perdesi vurgulanarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. Akabinde de Gerdaniye ve

Hüseyini perdelerindea portamento yapılmıştır. Devamında Hüseyini perdesinde tril yapılmış ve Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

18. Satır: Neva perdesi güçlendirilmiştir. Devamında Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde portamento yapılmıştır. Sonrasında Neva perdesi vurgulanarak Dik Kürdi perdesinde çarpma yapılmıştır. Akabinde de Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

19. Satır: Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir.

20. Satır: Neva perdesi güçlendirilip Segah perdesinde çeşnisiz kalınmıştır. Devamında Neva perdesi kullanılarak Nim Hicaz perdesinde çarpma yapılmıştır. Akabinde de Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.

21. Satır: Çargah perdesi ve Hicaz perdesi kullanılıp burada bir Saba havası verilmiştir. Akabinde Evç perdeleri kullanılarak Hüseyini ve Hicaz perdelerinde çarpma yapılmıştır.

22. Satır: Gerdaniye perdesi kullanılarak Acem perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Acem, Hüseyini, Neva ve Nim Hicaz perdelerinde glissando kullanılmıştır.

23. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınıp bu perdede tril yapılmıştır. Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Akabinde de Rast perdesine Nikriz hissiyatı verilerek düşülmüştür.

24. Satır: Dik Kürdi perdesinde tril kullanılmış, Irak perdesinde de Segah hissiyatı verilmiştir. Devamında Dügah perdesinde mordan ve tril kullanılmıştır. Akabinde Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.

25. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmış ve bu perde vurgulanmıştır.

26. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.

27. Satır: Nim Hicaz perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.

28. Satır: Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz kalınıp, Dügah perdesinde Hicaz dörtlüsü gösterilmiştir. Dügah perdesinde vibrato kullanılmıştır.

Merhaba Bahri'nde; 35 adet çarpma, 8 adet tril, 1 adet glissando, 7 adet vibrato, 3 adet portamento, 5 adet mordan süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

Bahrin bitiminde Hüzzam makamında Ahzâp Sûresi 56. âyet okunmuş olup Hüzzam makamında 10/8, 13/8'lik usullerle "Selât-ı Ümmiyye" üç kez tekrar edilmiştir. Salât-ı Ümmiyye'nin notası aşağıdaki gibidir:

Salat-ı Ümmiyye

42.40

AL LA HÜM ME SAL Lİ A

SEY Yİ Dİ NÂ MU HAM ME DİN İN NE BİY YİL

ÜM MİY Yİ VE A LÂ Â Lİ

Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM

AL LA HÜM ME SAL Lİ A LÂ

SEY Yİ Dİ NÂ MU HAM ME DİN İN NE BİY YİL

ÜM MİY Yİ VE A LÂ Â Lİ

Hİ VE SAH Bİ Hİ VE SEL LİM

44.00

Şekil 35: Salât-ı Ümmiyye

- 1. Satır:** Segah perdesi vurgulanıp bu perdede vibrato kullanılmıştır. Segah perdesi ile Neva perdesi arasında portamento kullanılmıştır.
- 2. Satır:** Çargah ve Neva perdeleri ile Segah ve Neva perdeleri arasında portamento kullanılmıştır. Akabinde Neva perdesi güçlendirilmiş ve Dik Hisar perdesi kullanılarak Çargah perdesinde çarpma yapılmıştır.

- 3. Satır:** Neva ve Dik Hisar perdeleri arasında portamento kullanılmıştır.
- 4. Satır:** Gerdaniye perdesi kullanılıp Dik Hisar perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Neva perdesi güçlendirilirken Segah makamı seslerinde karışık gezinilmiştir. Akabinde de Dik Hisar perdesi kullanılarak Çargah perdesinde çarpma yapılmıştır.
- 5. Satır:** Segah perdesi vurgulanmış ve bu perdede vibrato kullanılmıştır. Devamında Segah ve Neva perdeleri arasında portamento kullanılmıştır.
- 6. Satır:** 13/8 zamanlı usul kullanılmıştır. Çargah ve Neva perdeleri ile Segah ve Neva perdeleri arasında portamento kullanılmıştır. Devamında Dik Hisar perdesi kullanılarak Çargah perdesinde çarpma yapılmıştır. Segah makamı seslerinde karışık gezinilmiş ve Neva perdesi güçlendirilmiştir.
- 7. Satır:** Karar perdesi civarında gezinilmeye devam edilmiştir. Neva perdesi ile Dik Hisar perdesi arasında portamento kullanılmıştır.
- 8. Satır:** Evç ve Dik Hisar perdeleri arasında portamento kullanılmıştır. Akabinde Dik Hisar perdesi kullanılarak Çargah perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Segah makamı perdeleri gösterildikten sonra Segah perdesinde karar verilmiştir.

Salât-ı Ümmiyye’de; 5 adet çarpma, 2 adet vibrato ve 9 adet portamento süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk ve zenginlik sağladığı söylenebilmektedir.

Salât-ı Ümmiyye’den sonra yine Hüzzam makamında şu dua icra edilmiştir:

“*Salli ve sellim ya Rab ‘âla Habîbike Muhammeddin ve alâ cemi-î cemâli enbiya vel-mürselin. Ali külli ve sahbi külli ecmain. Amin velhamdü lillâhi rabbul-âlemin. Alâ eşrefil mahlukât. Seyyidina Hazret-i Fahri Âlem Muhammed Mustafa râ Salavât.*”

Duadan sonra Hüseyini makamında şu tevşih icra edilmiştir:

Hüseyini Tevşih

44.19

Â lem le ri nûr ey le di di dâ ri MU HAM
Her bir gü lü nün râ yi hâ sı â le mi tut
Â ciz le re her dem de şe fa at le sen de

MED di dâ ri MUHAM MED A
di can â le mi tut di Fer
dir val la hi sen de dir Kud

şık la ri zâr ey le di ruh sâ ri MU HAM
yâ da ge tir di gü lü gül zâ ri MU HAM
ret le ya pıl mış be li di vâ ni MU HAM

MED ruh sa ri MU HAM MED Bül
MED gül zâ ri MU HAM MED Fer
MED di vâ ni MU HAM MED Hik

bül le ri zâr ey le di ruh sâ ri MU HAM
yâ da ge tir di gü lü gül zâ ri MU HAM
met le ya zıl mış be li di vâ ni MU HAM 47.28

MED ruh sâ ri MU HAM MED
MED gül zâ ri MU HAM MED
MED di vâ ni MU HAM MED

Şekil 36: Hüseyini Tevşih

1.2.3. Ölçüler: 1. ölçünün başında senyö işaretiyle başlanmıştır. Hüseyini perdesi güçlendirilerek esere başlanmıştır. Devamında Hüseyini perdelerinde vibrato kullanılmış ve yine Hüseyini perdelerinde tril kullanılmıştır.

4.5.6. Ölçüler: Bu ölçülerde Hüseyini makamının güçlü perdesi olan Hüseyini perdesi civarında karışık gezinilmiştir. Akabinde Gerdaniye perdesi kullanılarak Hüseyini perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında da Hüseyini perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmıştır.

7.8.9. Ölçüler: Bu ölçülerde Dügah perdesinde Hüseyini beşlisi gösterilmiştir. Akabinde Çargah perdesinde vibrato kullanılmıştır. Daha sonra Segah perdesinde çeşnisiz kalınmıştır.

10.11.12. Ölçüler: Bu ölçülerde Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.

13.14.15. Ölçüler: Bu ölçülerde Neva perdesine vurgu yapılmıştır. Devamında Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.

16.17.18. Ölçüler: Bu ölçülerde Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiş ve ölçü sonunda senyö kullanılmıştır.

Hüseyini Tevşihinde; 2 adet çarpma, 1 adet tril ve 5 adet vibrato süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yolla icraya renk kattığı söylenebilmektedir.

Tevşihin ardından yine Hüseyini makamında ve serbest formda icra edilen ve aşağıda notası verilen şu Na't-ı Şerif okunmuştur:

Hüseyini Na't-ı Şerif

47-35

Ah Ah Se zâ dır zâ tı na an cak
ri sâ let ya RE SÛ LAL LAH Be şir sin
şâ mı na la yık be şâ ret
ya RE SÛ LAL LAH Se nin ka tın da ka sir dir
li sa nı cüm le in sa nın ya MU HAM MED
Se ni se ni met hey le yen bil mez
ni hâ yet ya RE SÛ LAL LAH Bir is min

Şekil 37: Hüseyini Na't-ı Şerif – Sayfa 1

ur ve tul vus kâ sa na kim et se is tim sak

mu hib be daç E der ol râ hi mat lû ba

ni hâ yet ya RE SÛ LAL LAH Me det ya

sa ki nel Medi ne Me det ya RE SU LİS SAKA LEYN

Vib. Vib.

49.03

Şekil 38: Hüseyini Na't-1 Şerif – Sayfa 2

1. **Satır:** Hüseyini perdesini güçlendirerek başlayan icracı, Evç ve Hüseyini perdelerinde tril yapıp Neva perdesinde Rast hissiyatı vermiştir. Devamında Hüseyini ve Evç perdesi arasında çarpma yapıp Evç ve Hüseyini perdesi arasında glissando yapan icracı, satırı Çargah perdesi ile sonlandırmıştır.
2. **Satır:** Hüseyini perdesi güçlendirilmeye devam edilerek Hüseyini perdesinde tril kullanılmıştır. Akabinde Neva perdesini geçerken çarpma yapılmıştır. Devamında Hüseyini perdesinde çarpma yaparak Gerdaniye perdesine geçilmiştir. Sonrasında da Gerdaniye perdesine çarpma yapılarak Hüseyini perdesine geçilmiştir. Devamında Evç perdesinde tril kullanılmıştır. Satırın sonunda Neva perdesi kullanılarak Rast hissiyatı verilmiştir.
3. **Satır:** Bu satırda Evç perdesi kullanılıp Gerdaniye perdelerinde çarpma yapılmıştır. Tekrardan Evç perdesi kullanılıp Hüseyini perdesinde çarpma yapılmıştır. Daha sonra Hüseyini perdesinde çarpma yapıp Neva perdesi kullanılmıştır. Buraya kadar Hüseyini perdesinde Uşşak dörtlüsü, Neva perdesinde de Rast beşlisi kullanılmıştır.
4. **Satır:** Gerdaniye perdesi vurgulanmıştır.

5. Satır: Tiz bölgede karışık gezinilip satır sonunda Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilmiştir.

6. Satır: Neva perdesinde Rast beşlisi gösterilmiştir.

7. Satır: Neva perdesinde Rast hissiyatı verilip Gerdaniye perdesine Muhayyerli çarpma kullanılmıştır. Akabinde Gerdaniye ve Evç perdelerinde glissando yapılmıştır. Devamında Hüseyini perdesinde tril yapılıp Hüseyini ile Gerdaniye perdeleri arasında portamento kullanılmıştır.

8. Satır: Evç perdesi kullanılıp Hüseyini perdesinde, Hüseyini perdesi kullanılıp Neva perdesinde çarpma yapılmıştır. Satır sonunda Hüseyini perdesi kullanılıp Neva perdesinde çarpma yapıldıktan sonra Neva perdesinde Buselik dörtlüsü gösterilmiştir.

9. Satır: Hüseyini perdesi kullanılıp Neva perdesi, Segah perdesi kullanılarak Çargah perdesi, Neva perdesi kullanılarak Çargah perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Hüseyini perdesi kullanılıp Neva perdesinde çarpma yapılmıştır.

10. Satır: Dügah perdesinde -tam olmasada- Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Devamında Çargah perdesi kullanılarak Segah perdesinde çarpma yapılmış ve Evç perdesinden Çargah perdesine kadar glissando kullanılmıştır. Satır sonunda Hüseyini perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmıştır.

11. Satır: Çargah perdesi kullanılarak Segah perdesinde çarpma yapılmıştır. Ve Dügah perdesinde tril kullanılıp Dügah perdesinde Uşşak dörtlüsü gösterilmiştir. Satır sonunda da Uşşak dörtlüsü ile karar verilmiştir.

Eserin geneline bakıldığı zaman Hüseyini perdesi ve Neva perdesinin güçlendirildiği görülmektedir. Bu da eserin Hüseyini ve Uşşak makamlarına tam olmasa da yatkın olduğunu göstermektedir. Hüseyini Na't-1 Şerif'te: 19 adet çarpma, 2 adet vibrato, 3 adet glissando, 6 adet tril, 1 adet portamento ve 1 adet mordan süsleme tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. İcracının bu yollarla icraya renk ve çeşitlilik sağladığı söylenebilmektedir. Na't-1 Şerif'ten sonra Hüseyini makamında şu salavât getirilmiştir:

Hüseyni Salavat

49.04

Es se la tu ves se lam a ley ke ya

RE SÛ LAL LAH Es se la tu ves se lam

a ley ke ya HA BÎ BAL LAH

Es se la tü ves se la mu a ley ke ya

sey yi del ev ve li ne vel a hi ri ne ya RE SÛ LAL LAH

Şekil 39: Hüseyni Salavat

- 1. Satır:** 1. satırda güçlü sesi olan Hüseyni perdesi civarlarında karışık gezinilmiş ve Hüseyni perdesinde vibrato yapılmıştır. Devamında Hüseyni perdeleri kullanılarak Neva ve Çargah perdelerinde çarpma kullanılmıştır. Hüseyni perdesinde tril yapılmıştır.
- 2. Satır:** Hisar perdesi kullanılmış ve bir Hicaz hissiyatı verilmiştir. Tekrardan Hüseyni perdesi güçlendirilip Hüseyni perdesi kullanılarak Neva ve Çargah perdelerinde çarpma yapılmıştır. Akabinde de Hüseyni perdesinde tril ve vibrato kullanılmıştır.
- 3. Satır:** Hüseyni perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmış ve Neva perdesinde Hicazlı, Dügah perdesine de Uşşaklı düşülmüştür.
- 4. Satır:** Çargah perdesi kullanılarak Segah perdesinde çarpma yapılmış ve Dügah perdesinde Hüseyni beşlisi gösterilmiştir.

5. Satır: Hüseyini perdesi kullanılarak Neva perdesinde çarpma yapılmıştır. Devamında Dügahta Hüseyini beşlisi gösterilerek karar verilmiştir. Dügah perdesinde vibrato kullanılmıştır.

4.7. Bölüm Mi'râc Bahri

Hz. Muhammed'in Mi'râc hadisesinin aktarıldığı bu bölüm Rast makamındaki şu beyit ile başlamaktadır:

*“Mefhar-il mevcudât seydidina Hazret-i Fahr-i Âlem
Muhammed Mustafâ râ Selavât.”*

Bu beyitten sonra Mi'râc Bahri serbest formda ve Rast makamında icra edilmeye devam edilmektedir. İcrada yine *“Allahümme salli alâ Muhammed.”* ve *“Şefâat ya Resûlallah.”* gibi ifadeler beyit geçişlerinde sık sık tekrar edilmektedir.

*“Söyleşürken Cebrâil ile kelâm
Geldi Refref önüne verdi selâm*

*Aldı ol Şâh-i cihânı ol zemân
Sidre'den götürdü ve gitdi hemân*

*Gördü gök ehli ibâdetde kamû
Her biri bir türlü tâatda kamû*

*Kimi tesbîh ü kimi tahmîd okur
Kimi tehlîl ü kimi temcîd okur*

*Kimi kıyâmda kimi kılmış rükû'
Kimi Hakk'a secde kılmış bâ-huşû'*

*Kimisini aşk-i Hak almışdurur
Vâlih ü hayrân u mest kalmışdurur*

Hep gök ehli cümle karşı geldiler

Mutafâ'ya izzet ikrâm kaldılar

Merhabân bik yâ Muhammed dediler

Ey şefâat kânı Ahmed dediler

Her biri kutluladı mi'râcını

Dediler giydin saâdet tâcını

Yürü kim meydân senindir bu gece

Sohbeti Sultan senindir bu gece

Ermedi evvel gelen bu devlete

(11)

Kimse lâyıık olmadı bu rif'ate

Âşıkâre gördü Rabbu'l-izzeti

Âhiretde öyle görür ümmeti

Her birisinden geçerken ilerû

Emrolundu ya Muhammed gel berû

Gel habîbim sana âşık olmuşam

Cümle halkı sana bende kılmışam

Ne murâdın var ise kılâm revâ

Eyleyem bir derde bin dürlü devâ

Muhammed Mustafâ dedi eyâ Rabb-i Rahîm

(12)

Ey hatâ-pûş u atâsı çok Kerîm

Ol zaîf ümmetlerim hâli n'ola

Hazretine nice anlar yol bula

*Hak teâlâdan erişdi bir nidâ
Yâ Muhammed ben sana kıldım atâ*

(13)

*Ümmetini sana verdim ey Habîb
Cennetimi anlara kıldım nasîb''*

Rast makamıyla başlanan bu bahirde “(11)” numarayla gösterilen beyitten “(12)” numarayla gösterilen beyite kadar Hicaz makamında icra yapılmıştır. “(13)” numarayla gösterilen beyitten itibaren Saba makamına geçilmiştir. Mi'râc Bahri'nin tamamı okunmadan Saba makamında ve 4/4 usulle şu ilahi okunmuştur:

*“Bu aşk bir bahri ummandır
Buna haddü kenar olmaz
Delilim sirri Kur'ân'dır
Ani bilende ar olmaz
Hû can Allah hû can Allah
Canlar sana kurban Allah
Demi ezel ana ey dost
Ahir nefes iman Allah.”*

Saba makamında icra edilen ilahiden sonra Mi'râc Bahri'nin devamı Saba makamında ve serbest formda icra edilmiştir.

*“Ümmetini sana verdim ey Habîb
Cennetimi anlara kıldım nasîb*

*Yâ Habîbim nedir ol kim diledin
Bir avuç toprağa minnet eyledin*

*Hem dedi kim yâ Muhammed ben seni
Bilirem görmeğe doymazsın beni*

Avdet edüp da'vet et kullarımı

Tâ gelüben göreler dîdârımı

*Sen ki mi'râc eyleyip etdin niyâz
Ümmetin mi'râcını kıldım namaz*

*Her kaçan kim bu namâzı kılalar
Cümle gök ehli sevâbın bulalar*

*Çünkü her türlü ibâdet bundadır
Hakk'a kurbîyyetle vuslat bundadır*

*Sıdk ile beş vakt olundukça edâ
Elli vaktin ecrin eyler Hak atâ*

*Dediler ey kible-i İslâm u dîn
Kutlu olsun sana mi'râc-i güzîn ya Resûlallah*

*Biz Kamûmuz kullarız sen şâhsın
Gönlümüz içinde rûşen mâhsın*

*Ümmetin olduğumuz devlet yeter
Hizmetin kıldığımız izzet yeter.''*

4.8. Bölüm Duâ ve İlticâ Bahri

Mevlîd'in son bölümü olan Duâ ve İlticâ Bahri Allah'a dua ve yakarışı ele almaktadır. Bu bahir Saba makamıyla başlamaktadır.

*“Ya Rab umarız senden inâyetler ola
Rahmet erişe şefâatler ola*

*Yâ İlâhî ol Muhammed hakkıçün
Ol şefâat kânı Ahmed hakkıçün*

Sidre vü Arş-i muallâ hakkıçün

Ol sülûk u seyr-i a'lâ hakkıçün

Ol gece söyleşilen söz hakkıçün

Ol gece Hazreti Allah'ı gören göz hakkıçün

Yâ İlâhî sakla-gıl îmânımız

Verelim îmân ile tâ cânımız

Kabrimiz îmân ile pür-nûr kıl

Mûnisin ğılmân ile hem-hûr kıl

Hem dahi mîzânımız eyle sakîl

Cennete girmeye lutfun kıl delîl

Muhammed Mustafâ'ya hem-civâr et yâ Kerîm (14)

Cennetü'l-Firdevs içinde yâ Rahîm

Lutf ile göster bize didârını

Ni'metinle toyla-gıl kullarını

Sana lâyık kullar ile hem-dem et

Ehl-i derdin sohbetine mahrem et

Hem Süleymân-i fakîre rahmet et

Yoldaşın îmân makâmın cennet et

Ol Habîb'in hürmetine ya Hüda (15)

Eyleme bizi Muhammed'den cüda

Afv edüp isyânımız kıl rahmeti

Ol habîbin yüzü suyu hürmeti

Yâ İlâhî kılma bizi dâllîn

Bu duâya cümleliz diyin âmîn

Ümmetinden râzı olsun ol Muîn

Rahmetu'llâhi aleyhim ecmaîn.''

Saba makamıyla başlayan bu bahirde “(14)” numara ile gösterilen beyitten “(15)” numara ile gösterilen beyite kadar Hüseyni makamında geçki etkileri görülmüştür. “(15)” numara ile gösterilen beyitten bahrin sonuna dek yine Saba makamıyla icra yapılmıştır. Bahrin bitimiyle beraber Kur’ân-ı Kerîm tilavetine geçilmiştir. Kur’ân-ı Kerîm’den Saff Sûresi 5-7. âyetler Hüseyni makamında icra edilmiştir. Kur’ân-ı Kerîm tilavetinden sonra önce Arapça bir dua yapılmıştır. Arapça duanın ardından uzun bir Türkçe dua okunmuş olup sonrasında tekrar Arapça dua edilerek herkesten Fâtiha istenerek icra bitirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Diyarbakır'da mevlid kültürü: mevlidhanlık geleneği ve Süleyman Çelebi Mevlidi'nin icra analizi kapsamında yapılan çalışmamızda; incelenen mevlidler, dinlenen kayıtlar, mevlidhanlar ve icracılarla yapılan görüşmeler neticesinde aşağıdaki sonuçlar bulunmuştur.

- Diyarbakır'da Kur'ân-ı Kerîm'i güzel okumaya yönelik tavrın hâfızların mûsikî kabiliyeti ve duyumlarıyla yetişmesini sağladığı görülmüştür. Mevlidhanların bir kısmının hâfız (Tarık Çıkıntaş – Celal Sevimli) olması bu durumun açık bir göstergesidir. Diyarbakır'da Kur'ân-ı Kerîm'i öğreten hocaların hem mûsikîşinas olmaları hem de yörenin makam bilgilerini iyi derecede bilmeleri ve duyumlarının sağlam olması Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtan mevlidhanların yetişmesini sağlayan en önemli etken olduğu tespit edilmiştir.
- Diyarbakır geleneğinde Kur'ân-ı Kerîm öğrenildikten sonra mutlaka mevlid öğrenimine geçildiğini ve hâfız olsun veya olmasın mevlid öğrenme ve okumanın Diyarbakır'da gelenekselleşmiş bir olgu olduğu tespit edilmiştir.
- Diyarbakır'daki mevlidhanlığın geleneksel yapıdaki icrasının Diyarbakır Ulu Camii etrafında geliştiği görülmüştür. Zira Ulu Camii ser müezzinleri, müezzin ve imamlarının mûsikî kabiliyetlerinin olup aynı zamanda tekke mûsikîsinde de yer almaları, yetişen mevlidhanların Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtarak mevlid icralarında bulunmalarını sağladığı tespit edilmiştir.
- Diyarbakırdaki mevlidhanların yetişmesinde; Berber Mustafa, Hâfız Şükrü Efendi, Hâfız Akkuş ve Hâfız Melek Efendi gibi isimlerin gösterildiği ortaya çıkmıştır.
- Diyarbakır'da geleneksel zeminde yetişip Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtarak mevlid icrasını yapan mevlidhanların: Mevlidhan Mustafa Beydür, Aziz Kubat, Şaban Peker, Recep Peker, Tarık Çıkıntaş, Celal Sevimli ve Celal Güzelses'in olduğu tespit edilmiştir. Bu isimler yörede icra edilen Süleyman Çelebi mevlidini tavrı, üslûp, makam ve yapı olarak günümüze taşıyan isimler olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle Mevlidhan Mustafa Beydür'ün bu geleneksel okuyuş ve tavrın son temsilcisi olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

- Diyarbakır geleneksel mevlidhanlığı takip ederek bu mevlidhanların yanında yetişmiş olup, icrada gösterdikleri tavırları taklit ederek yetişen bazı icracılarında bulunduğu tespit edilmiştir. Bu icracılar: Bayram Doğan, Abdurrahman Birbir, Hâfız İsa Deniz, Hâfız Fahri Ziyahan ve Süleyman Recep Mergen gibi isimlerdir.
- Şaban Kamî Efendi'nin Mevlid-i Şerif'i İrfaniyye, İbrahim Re'fet Efendi'nin Tarz-ı Cedîd, Molla Hüseyin Bateyî'nin Mewlûda Nebi, Şeyh Muhammed Emin Haydarî'nin Mevlîd-i Nebî, Ahmed Hasi'nin Mewlidu'n-Nebîyyî'l-Qureşîyyî ve Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât isimli mevlidleri yörede icra edilen/edilmiş mevlid metinleri olduğu tespit edilmiştir. Bu mevlidlerden Kamî Efendi'nin mevlidi ve İbrahim Re'fet Efendi'nin mevlidleri icra özellikleri kayıt cihazlarının yetersizliği sebebiyle tespit edilememiştir.
- İbrahim Re'fet Efendi'nin Tarz-ı Cedîd isimli mevlid metninin yörede en çok okunan mevlid metinlerinden biri olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun ise 1960'lı yıllara dek sürdüğü ortaya çıkmıştır.

Diyarbakır'da icra edilen Süleyman Çelebi mevlidine (Vesîletü'n-necât) dair sonuçlar:

- Süleyman Çelebi mevlidinin 1960'lı yıllardan sonra radyolarda okunması ve Diyarbakır'da zengin kesimin dışardan çağırdığı mevlidhanların Süleyman Çelebi mevlidini okuması gibi sebeplerle Diyarbakır'da okunmaya başlandığı tespit edilmiştir.
- Diyarbakır'da "Kesikbaş Mevlidi" diye bilinen mevlid metninin Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-necât isimli mevlid metni olduğu tespit edilmiştir.
- Diyarbakır'da Türk mûsikîsinin özelliklerinin ustaca yansıtılarak icrası yapılan mevlidin Süleyman Çelebi'nin kaleme aldığı Vesîletü'n-Necât (yörede Kesikbaş Mevlidi diye bilinen) isimli mevlidi olduğu tespit edilmiştir.
- Süleyman Çelebi'nin mevlidindeki her bir bahir farklı geçkiler olmakla beraber şu makamlarda icra edildiği tespit edilmiştir:
 1. Davet Bahri: Hüzam makamında icra edilmektedir.
 2. Tevhid Bahri: Hüzam makamında icra edilmektedir.
 3. Nur Bahri: Hicaz makamında icra edilmektedir.

4. Velâdet Bahri: Çeşitli makamlarla icrası yapılan bahirdir. Rast, Uşşak, Nevruz, Hicaz makamlarında okunabilmektedir. (Geleneksel bir makamı olmayan tek bahirdir.)
 5. Merhaba Bahri: Sünbüle, Hicaz, Nevruz gibi makamlar tercih edilmektedir.
 6. Mi'râc Bahri: Hüzzam ve Rast makamında okunmaktadır.
 7. Dua ve İlticâ Bahri: Saba makamında okunmaktadır.
- Diyarbakır'daki mevlid icralarında hem Türk sanat mûsikîsi etkileri hem de halk mûsikîsi etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.
 - Mevlidhanlardan Hâfız Tarık Çıkıntaş - Hâfız Celal Sevimli' nin icra ettiği mevlid kaydında yörenin coğrafi konumu sebebiyle çeşitli ağız ve üslûp farklarının olduğu görülmüştür. Bununla beraber bu icrada Diyarbakır geleneksel mevlid icrasının Türk sanat mûsikîsi ve halk mûsikîsi makamlarının ustaca kullanıldığı tespit edilmiştir.
 - Diyarbakır'da Süleyman Çelebi mevlidinin icrasında; Davet Bahri, Tevhid Bahri, Nur Bahri, Velâdet Bahri ve Merhaba Bahri'nin okunduğu tespit edilmiştir.
 - Diyarbakır'da okunan Çelebi mevlidinde özel gün ve geceler haricinde Mi'râc Bahri, Dua ve İlticâ Bahri ile –mevlidi yapan kişi talep etmedikçe- Vefat Bahri'nin okunmadığı tespit edilmiştir.
 - Diyarbakır'da okunan Süleyman Çelebi mevlidine başlamadan önce “Davet Bahri” olarak okunan ve ‘*Ey Habîbin âşîkî divânesi Mevlidi pâki Resûlillahe gel*’ diye başlayan Hüzzam Tevşih'in okunduğu tespit edilmiştir.
 - Süleyman Çelebi mevlidinde bahir aralarında; “*Âlemleri nur eyledi didârî Muhammed*” diye başlayan Hüseyini Tevşih, “*Sezâdır zâtına ancak Risâlet ya Resûlallah*” diye başlayan Hüseyini Na't-1 Şerif, “*İki cihân sultanının doğduğu ay geldi yine*” diye başlayan Hicaz Na't, “*Bu aşk bir bahri ummandır*” diye başlayan ilahinin okunduğu tespit edilmiştir.
 - Süleyman Çelebi mevlidinde bahir arasında okunan ve ilk kez tarafımızca tespiti yapılan “*Sezâdır zâtına ancak Risâlet ya Resûlallah*” diye başlayan Hüseyini Na't-1 Şerif'in Diyarbakır cami mûsikîsinde de her Cuma gecesi –iki binli yıllara dek- minarelerden okunan bir na't olduğu da tespit edilmiştir.

- İncelediğimiz Süleyman Çelebi mevlidinin kaydında; çarpma, tril, glissando, vibrato, grupetto, mordan, portamento gibi süsleme teknikleri ile puandorg, hızlıca, ağırlaşarak gibi ifade unsurlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.
- Diyarbakır’da Merhaba Bahri’ni yüksek perdeler isteyen bir makam olan Sünbüle makamında okuyanların sadece Celal Güzelses ve Mevlidhan Mustafa’nın olduğu tespit edilmiştir.

Diyarbakır’da icra edilen Kürtçe ve Zazaca mevlidlerine dair sonuçlar;

- Yörede icra edilen Kürtçe ve Zazaca mevlidlerin Dengbej kültürü etkisinde kalındığı ve temel makamlarda (Uşşak, Hüseyini, Hicaz) okunduğu tespit edilmiştir.
- Diyarbakır’da Kürtçe ve Zazaca mevlid icralarının meşk sistemi neticesinde makamsal bilgidен uzak bir şekilde icra edildiği tespit edilmiştir.
- Çalışmamız içerisindeki Bateyî mevlidinin matbu olan Dersaadet nüshalarından biri daha İSAM Kütüphanesinde tarafımızca bulunarak tespit edilmiştir.
- Yöredeki icralarda Kesikbaş Mevlidi’nin (Vesîletü’n-necât) -geleneksel okuyuşta- ve Kürtçe yazılmış olan Haydarî mevlidinin tamamının okunduğu tespit edilmiştir.
- Kürtçe yazılmış olan Bateyî mevlidi ve Zazaca yazılmış olan Ahmed Hasi’nin mevlidinin sadece Merhaba Bahri’ne kadar okunduğu tespit edilmiştir.
- Hangi mevlid metni okunursa okunsun Diyarbakır’da Merhaba Bahri’nin tamamının ayakta okunduğu tespit edilmiştir.
- Kürtçe Bateyî mevlidi icra edilirken bahir aralarında ‘‘*Kanê Muhammed Mustafa*’’ diye başlayan ve ‘‘*Muhammed şahide âlem*’’ diye başlayan kasidelerin okunabildiği tespit edilmiştir.
- Zazaca Hasi mevlidi icra edilirken bahir aralarında ‘‘*Ya Muhammed tû Habîbe Zülcelâli*’’ diye başlayan ilahinin okunabildiği tespit edilmiştir.
- Diyarbakır’da icrası yapılan Kürtçe mevlidlerin bahir aralarında kültürel olarak kaside veya ilahi okuma geleneğinin olmadığı bu durumun 2000’li yıllardan sonra başladığı tespit edilmiştir.

Zengin bir mevlid kültürüne sahip olan Diyarbakır'da incelenen mevlid metnlerinin karşılaştırılması, icra yapılarının birbirine benzerlikleri ve farklılıklarının incelenmesi ve tespit ettiğimiz Kürtçe mevlid olan Bateyî mevlid kaydının yöredeki Kürtçe ifadeleriyle okunurluğunun incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca Diyarbakır'da icra edilen mevlid metnlerinin icra tarzlarının bölgedeki diğer mevlid metinleriyle benzerlikleri ve ayırıcı özelliklerin incelenmesi, Diyarbakır mevlidlerinde bölgedeki ses ve melodik yapı olarak etkilendiği yöre ve şehirlerin araştırılması da önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abakay, Mehmet Ali. *Diyarbakır Folklorundan Kesitler Celâl Güzelses Diyarbakır Halk Musikisi Üzerine İnceleme*. Diyarbakır: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Sanat Yayınları, 1995.
- Ak, Ahmet Şahin. *Türk Din Müsikisi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 4. Basım, 2016.
- Akarpınar, R. Bahar. *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999.
- Aksoy, Hasan. “Mevlid, Türk Edebiyatı”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/482-484. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Aslan, Mustafa Uğurlu. *Diyârbekirli Kâmî ve Dîvânı*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2018.
- Ateş, Ahmet. *Süleyman Çelebi Vesiletü'n-necat – Mevlid*. Ankara: TDK Yayınları, 1954.
- Aymutlu, Ahmed. *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Bakırcı, Selami. *Mevlid, Doğuşu ve Gelişmesi*. Akademik Araştırmalar Yayınları, 2002.
- Bektaş, Ekrem. “Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid’i”. *Journal of Turkish Studies* 6/1 (2011), 779-856.
- Beysanoğlu, Şevket. *Anıtları ve Kitâbeleri İle Diyarbakır Tarihi*. 1 Cilt. Ankara: Neyir Matbaası Yayınları, 1987.
- Beysanoğlu, Şevket. *Anıtları ve Kitâbeleri İle Diyarbakır Tarihi*. 2 Cilt. Ankara: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, 1996.
- Beysanoğlu, Şevket. *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*. 1 Cilt. Ankara: San Matbaası, 2. Basım, 1996.
- Beysanoğlu, Şevket. *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*. 2 Cilt. Ankara: San Matbaası, 2. Basım, 1997.
- Beysanoğlu, Şevket. *Diyarbakırda Gömülü Meşhur Adamlar*. Ankara: Neyir Matbaası, 1985.
- Beysanoğlu, Şevket. *Diyarbakırım*. 1 Cilt. Ankara: D.M.S. Doruk Matbaası, 1982.
- Beysanoğlu, Şevket. vd. *Diyarbakır Musikî Folkloru*. Diyarbakır: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları, 1996.
- Bozyiğit, Hacer. *Mevlid Geleneği Zemininde Diyarbakırlı Tayyar-Zâde İbrahim Re'fet Mevlid'i İle Süleyman Çelebi Mevlid'inin Şekil ve Muhteva Mukayesesi*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

- Bülbül, Mehmet. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Tekke ve Zaviyeler: Diyarbakır Hasan Padişah (Balıklı) Tekkesi Örneği*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Çakır, Ahmet. “Tekke Müsikîsi”. *Türk Din Müsikîsi*. ed. Ahmet Hakkı Turabi 106-126. Ankara: Grafiker Yayınları, 3. Basım, 2018.
- Çetin, Abdurrahman. “Ezan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/36-38. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Çetinkaya, Nuran. *Tarihî Süreçte Mevlid*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çiçek, Zeynel Abidin. *Diyarbakır'ın Fethi, Tarihi ve Kültürü*. Diyarbakır: Diyarbakır Sur, 2007.
- Çuhadaroğlu, Osman. *Urfa'da Mevlid Geleneği ve Mevlidhânlar*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Dağılma, İbrahim. *Mewlidê Xasî û Hetê Me'na ra Wekenitişê Mevlidî*. Bîngöl, Üniversîteya Bîngolî, Enstîtuya Ziwananê Gonîyan, Yüksek Lisan Tezi, 2017.
- Dağılma, İbrahim. “Ahmedê Xasî'nin Hayatı ve Mewlid Adlı Eserinde Tema”. *Bîngöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi* 1/1 (2015), 124-146.
- Demirayak, Kenan. “Kasîdetü'l-Bürde”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/566-568. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca – Türkçe Asiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 26. Basım, 2010.
- Diken, Şehmus. *Şehr Amed*. İstanbul: Ege Basım, 2014.
- Durmuş, İsmail. “Arap Edebiyatı”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/480-482. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Ekinci, Ramazan. “Diyarbakırlı İbrahim Re'fet ve Mevlidi”. *Mevlid Külliyyâtı*. ed. Bilal Kemikli. 3/159-180. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2016.
- Emîrî, Ali. *Tezkire-i Şuara-yı Âmid*. Dersaadet, Matba-yı Âmidi, 1328.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. *Türk Musikisi Antolojisi*. İstanbul: Vadi Yayınları, 2.Basım, 2017.
- Eroğlu, Süleyman. “Edebi Bir Tür Olarak Mevlidler: Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler”. *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*. ed. Bilal Kemikli vd. 109-125. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- Eroğlu, Süleyman. “Vesîletü'n-Necât'ta Ahenk Unsurları”. *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı, Yayılışı Ve Etkileri*, ed. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. 219-234. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2007.

- Ertuşı, Hasan. *Mevlid-i Nebî*. haz. Feyzullah Aydın. İstanbul: Aydın Basım Yayın Dağıtım.
- Evirgen, İbrahim. *Diyarbakır'de İz Birakanlar*. Ankara: Yeni Yurt Matbaası, 2. Basım, 2018.
- Giray, Mehmet Zeki. *Diyarbakır Musiki Folkloru*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Gunca, Ayhan. *Kemençe, Ney ve Tanbur İçin Orkestral Yazım Tekniği*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi 2007.
- Güldüğan, Vedat. *Diyarbakır Tarihi*. Ankara: Kripto Kitalar, 2011.
- Güldüğan, Vedat. *Diyarbakır Kültürü*. Ankara: Kripto Kitaplar, 2011.
- Güldüğan, Vedat. *Diyarbakır Müziği ve Folkloru*. Ankara: Kripto Kitalar, 2011.
- Güldoğan, Vedat. “Dünden Bugüne Diyarbakır Musiki Folkloru”. *1.Bütün Yönleriyle Diyarbakır Sempozyumu*. 372-395. Ankara: Neyir Matbaa, 2001.
- Güldoğan, Vedat. “Çıkıntaş, Tarık”. *Geçmişten Günümüze Diyarbakırlı İlim Adamları Yazarlar ve Sanatçılar*. Ed. İhsan Işık. 128-129. Ankara: Elvan Yayınları, 2014.
- Güldoğan, Vedat. “Sevimli, Celal”. *Geçmişten Günümüze Diyarbakırlı İlim Adamları Yazarlar ve Sanatçılar*. Ed. İhsan Işık. 416-417. Ankara: Elvan Yayınları, 2014.
- İlhan, Ziver. *Mewlûda Mele Huseynê Bateyî (Metn û Lêkolîn)*. Mêrdîn: Zanîngeha Mardîn Artuklûyê, Estîtuya Zimanên Zındî yên li Tirkîyeyê, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Işık, İhsan. “Güzelses, Celal”. *Geçmişten Günümüze Diyarbakırlı İlim Adamları Yazarlar ve Sanatçılar*. Ed. İhsan Işık. 222-225. Ankara: Elvan Yayınları, 2014.
- Kadioğlu, İdris. *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. Ankara: Sonçağ Yayıncılık, 2014.
- Kanık, M. Zinnur. “Mevlid-i Nebî ve Mûsikîsi”. *Karabatak* 60 (2022), 134-137.
- Karaca, Hasan. vd. “Mele Hüseyne Bateyî'nin Mevlid-i Nebî Adlı Eseri İle Mele Süleyman Kurşun'un Mewlida Pêxember Adlı Eserinin Karşılaştırılması”. *Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi* 1/2 (2015),123-141.
- Kızıl, Hayreddin. “Diyarbakır ve Çevresinde Yazılmış Mevlitlerin Konularına Göre Tasnifi Denemesi”. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 7 (2012), 116-150.
- Kızıl, Hayreddin. vd. “Ceribandinek L1 Ser Senifandına Mewlûdên Kurdiya Kurmancî L1 Gorî Mijarên Wan”. *International Journal of Kurdish Studies* 1/1 (2015), 53-97.
- Koca, Fatih. “Dinî Mûsikî Formu Olarak Mevlîd ve Dobruca Besteli Mevlîdi”. *Diyanet İlmî Dergi* 55 (2019), 155-182.

- Koca, Fatih. vd. “Türk Din Mûsikîsi Formları”. *Türk Din Mûsikîsi*. ed. Ahmet Hakkı Turabi. 71-105. Ankara: Grafiker Yayınları, 3. Basım, 2018.
- Korkusuz, M. Şefik. *Tezkire-i Meşayih-i Amid*. 1/2 Cilt. İstanbul: Kent Yayınları, 2004.
- Köksal, Fatih. *Mevlid-nâme*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Kur'an-ı Kerim Meâli*. çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 6. Basım, 2010.
- Lezgîn, Roşan. *Mewlidê Kirdî*. İstanbul: Nûbihar, 2013.
- Martağan, Suphi. *Diyarbakır Türküleri Şevket Beysanoğluna 70. Yaş Armağanı*. Ankara: San Matbaa, 1991.
- Mergen, Mevlüt. *Bibi'nin Diyarbakır Feryadı*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Basımevi, 2011.
- Mergen, Mevlüt. “23 Yıl ve Celal Sevimli”. *Yeni Yurt* (5 Ekim 2011).
- Mermutlu, Bedri. “Besteli Mevlid Meselesi”. *Uluslararası Süleyman Çelebi ve Mevlid – Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri – Sempozyumu*. ed. Mustafa Kara vd. 414-436. Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2007.
- Mermutlu, Bedri. “Mevlid Musikisinde Makam Seyri Üzerine Nadir Nüshalara Dayalı Karşılaştırmalı Bir Çalışma”. *Journal of Turkish Studies JTS* 42 (2014), 165-193.
- Mermutlu, Mehmet Sait. *Diyarbakırlı Muhammed Şaban Kâmî Hayatı, Eserleri ve Divânı'nın Tahlili*. Ankara: Gece Akademi Yayınları, 2018.
- Mermutlu, Mehmet Sait. “Diyarbakır'da Hoş Bir Sadâ Tasavvuf Mûsikîsi”. *Diyarbakır Kültür ve Medeniyet Dergisi* 2 (2021), 39-41.
- Mermutlu, Sait. “Kubat, Aziz”. *Diyarbakır Ansiklopedisi*. Ed. İhsan Işık. 4/228-229. Ankara: Elvan Yayınları, 2013.
- Mermutlu, M. Sait. “Muhammed Şaban Kâmî-i Âmidî'nin Eserleri”. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 6 (2011), 75-89.
- Mihanî. *Mewlûdê Nebî Mela Ehmedê Xasî*. İstanbul: Fırat Yayınları, 1994.
- Okiç, M. Tayyib. “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (1975), 17-78.
- Özcan, Nuri. “Mevlid”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/484-485. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Özcan, Nuri. “Cami Mûsikîsi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7/102. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Özcan, Nuri. “Tekke Mûsikîsi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/384-385. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

- Özcan, Nuri. “Salâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/15-16. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Özel, Ahmet. “Mevlid”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/475-479. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Özel, Ahmet. “Mevlid: Tarihi ve Dini Hükümü”. *Dîvân* 1 (2002), 235-246.
- Öztoprak, Nihat. “Türk Edebiyatında Manzum Sıyerler”. *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*. ed. Bilal Kemikli vd. 51-70. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- Öztürk, Mustafa. “Süleyman Çelebi ve Mela Huseynê Bateyî'nin Mevlidlerine Karşılaştırmalı Bir Bakış”. *Turkish Studies* 13/5 (2018), 389-418.
- Pekolcay, Necla. *Mevlid (Vesîletü'n-Necât) Süleyman Çelebi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Pekolcay, Necla. “Süleyman Çelebî Mevlidi Metni Ve Menşei Meselesi”. *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi* 6/6 (1954), 39-64.
- Pekolcay, Necla. “Mevlid”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/485-486. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Sadini, M. Xalid. *Molla Hüseyin-i Bateyî Mevlid-i Şerif/Mewlûda Nebi*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2015.
- Sadini, M. Xalid. *Mela Huseynê Bateyî Jıyan Berhem û Helbestên Wî*. İstanbul: Nûbihar Yayınları, 2010.
- Sami, Şemseddin. *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 6. Basım, 2018.
- Sezikli, Ubeydullah. “Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2008), 179-204.
- Şeker, Mehmet. “Osmanlılar'da Mevlid Törenleri”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/479-480. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Tanyıldız, Ahmet. “Akrabalık Yönüyle Diyarbakırlı Dîvân Şairleri”. *VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu Ali emiri Hatırasına*. Diyarbakır: Diyarbakır Valiliği Kültür Sanat Yayınları, 2014.
- Temel Ağçoban, Fatma Gül. *Osmanlıda Mevlid Kültürü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Tıraşçı, Mehmet. “Güneydoğu ve Doğu Anadolu Çevresinde Arapça, Kürtçe, Zazaca Mevlidler ve Müzikal Olarak İcra Ediliş Tarzları”. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (2013), 209-236.
- Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2012.
- Yahya Kaçar, Gülçin. *Türk Müsikîsi Üzerine Görüşler*. Maya Akademi Yayınları, 2012.

- Yanmış, Mehmet. “Diyarbakır’da Mevlid Geleneği ve Bazı İller ile Karşılaştırmalı Bir Analiz”. *T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/1 (2012), 115-133.
- Yavuzoğlu, Nail. *Uygulamalı Müzik Teorisi 1*. İstanbul: İnkılâb Kitabevi, 2010.
- Yeniterzi, Emine. “Bir Edebî Tür Olarak Na’lar”. *Yazılışının 600. Yılında Bir Kutlu Doğum Şaheseri Uluslararası Mevlid Sempozyumu*. ed. Bilal Kemikli vd. 89-108. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- Yergin, Mehmet. *Mewlidê Mela Ehmedê Xasî: “Mewlidu’n-Nebiyi’L-Qureyşiyi” (Metn-Wekenitiş)*. Mardîn: Unîversîteyê Artuklû yê, Enstîtuyê Ziwananê Ganîyan yê ke Tirkîya da Cîwiyenê, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Yergin, Mehmet. “Mewlidê Mela Ehmedê Xasî de Tesîrê Mewlidê Mela Huseynê Bateyî”. *International Journal of Kurdish Studies* 1/1 (2015), 98-109.
- Yıldırım, Mustafa. *Türk Müsîkîsi’nde Mevlid Geleneği ve Kani Karaca’nın Mevlid İcralarının Tahlîli*. Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Yılmazçelik, İbrahim. *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995.
- Yoldaş, Hayri. *Taşplaklarda “Şark Bülbülü” Celâl Güzelses*. Diyarbakır: Form Matbaacılık, 2. Basım, 2008.

EKLER

EK-1: Diyarbakır'da Dinî Mûsikî, Mevlid Kültürü, Mevlidlerin İcra Özellikleri ve Mevlidhanlık Geleneğine Dair Yapılan Görüşmeler

1.Mevlidhan Mustafa Beydür

Kısaca hayatınızdan bahsedebilir misiniz?

1946 yılında Diyarbakır Palo Camii Mahallesi, Azizoglu Sokağında dünyaya gelmişim. İlkokulu orada bitirdim. Ortaokul ise İmam Hatip ile Ali Emiri arasında geçti. Sonradan İmam Hatip'i bitirdim. 52 yaşında iki yıllık ev ekonomisi diye bir bölüm bitirdim. Maaşım artsın diye. Memuriyet yaptım 35 sene kadar. Mevlidhanlığın dışında. PTT Başmüdürlüğünde 23 sene kadar şube müdürlüğü yaptım. Ondan sonra 35 sene orada memuriyet yaptıktan sonra iki buçuk yıl Konya'da sürgünde geçirdim. 1982'de. İki buçuk yıl sonra danıştaya dava açtım kazandım geri geldim. En son 14 yıl savunma müdürlüğünden emekli oldum. 60 sene Diyarbakır'da 1959'dan 2010-2012'lere kadar mevlidhanlık yaptım.

Diyarbakır'da Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtarak icra ettiğiniz mevlidlerin icra etme sürecini aktarabilir misiniz?

Mevlid okumaya 14-15 yaşlarında başladım. Diyarbakır Palo Camii minaresinin içinde beyaz taşa çivi ile başladığım tarihi kazımışım. 1959. Makamla okuyordum. Minarede 5 yıl eğitim aldım. Palo Camii müezzini Berber Mustafa'dan makam bilgisi öğrendim. Makam hocam odur. Mevlid okumayı, makamları, Diyarbakır'a özgü makamları ve tasavvuf mûsikîsine dair bilgilerinin eğitimini ondan aldım. 1960'da gruplarla profesyonel olarak mevlid okumaya gidiyordum. Çok gençtim 15 yaşındaydım. Fakat sesim çok müsait olduğu için beraber gidiyorduk. Bir de usul, makam, Diyarbakır ile ilgili, Diyarbakır'ın mûsikî makamlarını bildiğim için. Bir müddet Celal Bey'in Diyarbakır'da kurduğu Musiki Cemiyetine ben de gittim. Rahmetli Hüsni İpekçi ile beraber. Musiki Cemiyetine devam ettik. İşte şimdiki sanatçılardan Recep Kaymak geliyordu, Tayyir Mucide geliyordu. Onlarla beraber Musiki Cemiyetine devam ettik. Esas müziği tasavvuf müziğinde öğrendim. Zikir meclislerinde. Diyarbakır'da biz üç kişi tasavvuf müziğinde bulunurduk. Necati Yandı, Şaban Peker ve ben.

TRT 1'de mevlid okudum. Bir zamanlar GAP TV'de sürekli program yapılıyordu haftada bir gün. Ulusal TV'de en son 2007'de Gemi adlı programda okudum mevlidi. Ben profesyonel olarak okuyordum. Diyarbakır, Mardin, Urfa ve İstanbul gibi şehirlerin hepsine gidip okudum. Kaç sene evveldi Özgür Varuşçu vefat etmişti. Vasiyet etmişti mevlidini okumam için. İstanbul Göztepe Camii'nde mevlidini okudum. Artık yapamıyorum.

Diyarbakır'da okuduğunuz mevlidleri ve icra özellikleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Biz ilk başladığımız zaman 1954-1955 yıllarında -o zaman çocuktuk- Diyarbakır'da okunan mevlid, Re'fet Efendi mevlidiydi. Bütün Diyarbakır Re'fet Efendi mevlidini okurdu. Kimse Süleyman Çelebi mevlidini okumazdı. Ta 1960'lı yıllara kadar. 1961-1962'den sonra biz Süleyman Çelebi mevlidini okumaya başladık. Ankara ve İstanbul'dan buraya mevlidhanlar bir iki zengin mevlidine geldi. Süleyman Çelebi mevlidini okudular. Ve Süleyman Çelebi mevlidi baktık ki hoşumuza gidiyor, daha kısa Süleyman Çelebi'yle devam ettik. Re'fet Efendi ve diğer mevlidleri irticalen okuyorduk. Osmanlıca olduğu için eski adamlar olmadan kimse pek anlamıyordu. Süleyman Çelebi'nin mevlidi gibi serih bir Türkçe ile yazılmamıştı. Kamî mevlidi gibi. Onu da kimse anlamazdı.

Mevlidlerin kenarında Arapça kasideler yazılıyordu eskiden. Mesela Kesikbaş Mevlidin'de vardı. Kesikbaş Mevlidi de Süleyman Çelebi'ye yakın bir mevliddir. Süleyman Çelebi mevlidi diye Diyarbakır'da Kesikbaş Mevlidi okunurdu. Kısa idi. Süleyman Çelebi mevlidinin bire bir benzeri idi. Ben de okuyordum. Enternasyonal kasideler vardı. Mesela İbrahim Hakkı hazretlerinin mevlidin arasında "Âlemleri Nur Eyledi Didarı Muhammed" diye bir kasidesi var çok güzeldir. Bu kasideyi başka yerde kimse mevlid arasında okumaz. Sadece Diyarbakır şehrine aittir. Beş yüz senedir okunurdu bu kaside mevlidde. Şimdilerde okunmuyor. Şimdilerde Türkçe mevlidden ziyade Kürtçe mevlidler okunuyor. Ben de okudum Kürtçe mevlidleri. Mesela "Merhaba Bahri'ni" Haydarî, Bateyî ve Ahmed Hasi'nin bazı beyitlerini ekleyerek kendim oluşturdum. Ve öyle okuyorum. 60 sene mevlidhanlık yaptım Diyarbakır'da. Günde beş-altı tane mevlid okuyordum. Allah şahidimdir bir gün yedi tane mevlid okudum. Her hafta 15-20 mevlid okuyordum.

Diyarbakır'da Türk mûsikîsinin özelliklerini ustaca yansıtarak icra ettiğiniz Süleyman Çelebi (Kesikbaş Mevlidi) mevlidinin icrası ve icrada kullanılan makamlar hakkında bilgi verebilir misiniz?

Kesikbaş Mevlidi, Süleyman Çelebi mevlidini takliden yazılmış bir mevliddir. Diyarbakır'da Süleyman Çelebi mevlidi denilince herkes Kesikbaş Mevlidi olarak bilir ve bu okunur. Çünkü Süleyman Çelebi mevlidinin kısaltılmış şeklidir. Süleyman Çelebi ile aynı mevliddir. Fakat kısa ve özet hali gibidir. Diyarbakır'da Süleyman Çelebi mevlidinden kasıt Kesikbaş Mevlidi'dir. Kesikbaş Mevlidi denilmesinin sebebi ise mevlidinin en sonunda Kesikbaş Hikâyesi denilen bir hikâyenin yazılmasıdır. O hikâyeden dolayı Kesikbaş Mevlidi denilmektedir.

Mevlid icrası en başta aşr-ı şerifle başlar. İstenilen kısa bir aşr-ı şerif okunur. Diyarbakır'da mevlid, Hüzam makamında başlar. "Ey habibin âşıkî divânesi / Mevlidi paki Resûlullah gel" beyiti ile başlayan Davet Bahri okunur. Toplu okunur. (Diyarbakır'da genelde mevlidler tek mevlidhan tarafından okutulmaktadır. Sadece büyük mevlidlerde veya zenginlerin mevlidinde beş altı mevlidhan çağırılıp okunurdu.) Bu Hüzam başlar biter sonra Tevhid Bahri'ne geçilir. Hüzam okunurdu. Saba geçkiler de yapılırdı.

"Âlemleri nur eyledi didârı Muhammed" (Diyarbakır'da Uşşak başka yerlerde Hüseyini okunur. Mutlaka okunurdu.) ve "İlham ile dün gece seyrettim Muhammed'i" (Hicaz makamında arada Celal Sevimli - Tarık Çıkıntaş okurduk. Ekstra okunurdu.) ilahileri okunurdu.

Velâdet Bahrine Rast başlıyoruz. Uşşak, Karcığar, Nevruz gibi makamlarda da okunurdu. Ben ekseriyetle Nevruz okurdum. Son beyitine üç beş kala Rast makamından Nevruza dönerdim. Daha sonra salavât getirilir ve Merhaba Bahri'ne girilir. Merhaba Bahri ayakta okunur. Hangi mevlid okunursa okunsun Merhaba Bahri Diyarbakır'da ayakta okunur.

Merhaba Bahrini Sünbüle -Sultani Nevruz veya Iraki makamı da denilir- okurdum. Sadece ben ve Celal Güzelses bu bahri Sünbüle okurduk. Çünkü Sünbüle yüksek perdeler isteyen bir makamdır. Diyarbakır'da Ali Pınarlı bu makamı bulmuş ve ismini koymuştur. Nevanın üzerindedir. Ben Merhabaları hep Sünbüle okurdum. Benim hocam Berber Mustafa Nevruz makamında okurdu.

Mi'râc Bahri Hüzzam okunurdu. Mi'râc bölümü pek okunmazdı. Münâcât Bahri, Saba makamında okunurdu. Sonra yine bir aşr-ı şerif ve dua ile mevlid biterdi.

Diyarbakır cami mûsikîsi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Eskiden Ulu Camii'nde "Enderun Tesbihati" yapılırdı. Bin seneye yakındır Ulu Camii'nde tatbik ediliyordu. 639 yılında fethedilen Diyarbakır şehrinde Ulu Camii mescit yapılıyor ve orada namaz kılınıyor.

Burada Teravîh namazının ilk 15 rekâtı Acem-Aşiran makamında tesbihat yapılır. Son 15 rekâtında Beyati makamında tesbihat yapılırdı. Tesbihat dediğim: "*Süphanallahi velhamdülillahî ve la ilahe illallahu vellahu ekber. Vela havle ve la kuvvete illa billahil aliyyl azîm. Allahümme salli alâ Muhammed.*" zikridir. Her iki rekâtte bir imam selam verir ve bu tesbihat üç defa yapılır. Diyarbakır'da yüzyıllarca yapılan bu tesbihat günümüzde artık yapılmamaktadır.

Ezan, beş vakit beş farklı makamda okunurdu. Sabah ezanı, Saba okunur ve tesbihat da Saba olarak yapılırdı. Öğle ezanı Hüseyini makamında okunur, tesbihat Hüseyini makamında yapılırdı. İkinci ezanı Acem-Aşiran okunur tesbihat, Rast makamında yapılırdı. Akşam ezanı Segah makamında okunur, tesbihat camide Segah makamında yapılırdı. Cuma geceleri bütün minareler yatsı ezanını Hicaz okur, yatsı namazının tesbihatını Hicaz yapar bitirirdi. Haftanın diğer gecelerinde yatsı ezanı Beyati makamında okunurdu.

Her cuma gecesi "selatu selam" okunurdu. Yatsı namazından evvel. Hz. Peygamber'e "*Esselatü ve sellam aleyke ya Resûllallah. Esellatü ve sellam aleyke ya Habîballah. Esellatü vesselam aleyke ya hayre halkillah.*" şeklinde salavât getirilirdi. Arada "*Sezadır zatına ancak şefâat ya Resûllallah / Beşirsın şanıma layık bişaret ya Resûllallah.*" beyiti ile başlayan bir Na't-ı Şerîf okunurdu. Hüseyini makamında okunurdu. (Kesikbaş Mevlidinin kenarında var bu beyit.) Bu Na't-ı Şerîf on dakika kadar okunurdu. Ondan sonra cuma yatsı ezanı Hicaz makamında okunurdu.

Cenaze salâsı: Cenaze salâsında ölen kadınsa, selânın sonunda "Ya amina vahyillah." Denilir. Ölen erkek ise "Ya hatemel enbiya." denilir. Bu uygulamanın yapılmasındaki maksat, ölen kişinin kadın mı erkek mi olduğunun anlaşılması içindir. Diyarbakır salâlarının çoğu Hüseyini makamında okunur.

2.Aziz Kubat

Kısaca hayatınızdan bahsedebilir misiniz?

1941 Diyarbakır doğumluyum. Diyarbakır'da yaşadım. Süleyman Nazif İlkolunda okudum. Ortaokulu Erkek Sanat Enstitüsünde okudum. Bizim zamanımızda liseyi Sanat Okulunda bitirenler yedek subay öğretmen oluyordu. Bir süre subaylık yaptım iki sene de öğretmenlikle bitirdim. İstersem öğretmenlikte kalabileceğim söylendiği için ve öğretmenliği sevdiğim için öğretmenlikle devam ettim. İlkokulda sınıf öğretmeni idim. Diyarbakır İmam Hatip Ortaokulunda din derslerine giriyordum hariçten. En son olarak da Din Kültürü öğretmeni olarak İnönü'de emekli oldum. 2000 yılında.

Diyarbakır'da mevlid icra etme sürecinizi ve okuduğunuz mevlidler ile ilgili bilgi verebilir misiniz?

Mevlid okumaya 20 yaşında başladım. 60 yıl boyunca mevlid okudum. Süleyman Çelebi mevlidini ezberleyip irticalen okumaya başladım. Bununla beraber Ulu Camii'nde ekseriyetle mübârek gecelerde birkaç mevlidhan arkadaşlarla mevlid okurduk. Mevlidhan Mustafa ve Şaban Peker ile beraber icralarda bulunurduk. Eskiden evlerde de haftada en az iki veya üç mevlid okurdum. Berber Mustafa'dan istifade ettim. Diyarbakır'ın öz makamlarını Ulu Camii'deki müezzinlerden öğrendim. Beş vakit namazın ezanlarını dahi makamlarla öğrendik. Böylece bütün makamları öğrendim. İstanbul ve Ankara gibi şehirlerin mevlid okuyuşlarındaki makamları öğrendim. İstanbul'da kaldığım zamanlar onlarla görüştim. 30-40 sene öncesinde Diyarbakır Ulu Camii'nin eski müezzinlerinin hepsi aynı zamanda birer mevlidhandılar. Makamşinas oldukları için bizleri de eğittiler. Zikir meclislerinde de tasavvuf mûsikisine dair bilgilerimi geliştirdim. İlahiler, kasideler icra ettik. Şaban Peker, Mevlidhan Mustafa ile yan yana meclislerde oturduk. Ulu Camii'ye gittiğim zaman müezzinler bana "Sen müezzinlik yap." derlerdi. Dolayısıyla Diyarbakır'ın bütün camilerin hemen hemen hepsinde müezzinlik yaptım. Namaz kılmak için gittiğim camilerde bazen müezzinlik yapıyorum bazen de imamlık.

Ulu Camii'de mübârek gecelerde beş veya altı kişi mevlid okurduk. Evlerdeki mevlidlerde genelde tek okurdum bazen iki kişi okurduk. Sadece Süleyman Çelebi mevlidi okuyorum. Dört-beş senedir okuyamıyorum. Acem-Aşiran, Saba ve Nihavend gibi makamlarla okuduğumu hatırlıyorum. Mevlid aralarında kasideler, Hz. Peygamber'e methiyeler de okurduk.

Özel olarak mevlid öğretmedim ama Kur'ân-ı Kerîm öğrettiğim öğrencilerim çok. Tecvitli Kur'ân öğretmeni idim.

3.Mevlüt Mergen

Diyarbakır'da mevlid kültürü hakkında bilgi verebilir misiniz?

Diyarbakırlılar Rebûlevvel ayı geldiğinde "mevlid ayı geldi" derler. Her evde mevlid okunur. Mahalle hocaları vardır. Mahalle hocasına giden çocuk Kur'ân-ı Kerîm'i yüzünden okumayı öğrendiği gibi hemen mevlide geçer. Mevlidi okuturlar ve mevlidden sonra ilmihale geçer. Mevlid, Diyarbakır'da çok sevilir ve okunur. Diyarbakırlı bir âlim olan Re'fet Bey'in yazmış olduğu mevlid, Diyarbakır'da son zamanlara kadar okunurdu. Süleyman Çelebi mevlidi radyolarda okunmaya başladıktan sonra -yani 50 yıldan fazla

bir zamanda- Diyarbakır'da da yayıldı. Diyarbakır'da Süleyman Çelebi mevlidine Kesikbaş Mevlidi denir. Hatta Kesikbaş Hikâyesi de vardır içerisinde.

Diyarbakır'da bizler Müslim, Gayri-Müslim beraber yaşadık. Gayri-Müslim olan bir komşumuz vardı. Mevlid ayı geldiği zaman Bayzar Hanım, evinde mevlid okuturdu. Rahmetli annem Müslüman olmadığı hâlde kendisine, neden mevlid okuttuğunu sorduğunda komşularından ayrı düşmek istemediği için okuttuğunu söylemişti. Her evde mevlid okunurdu. Mevlid okunmayan ev de yoktur. Mesela adam ev alır mevlid okutur, hacca gider gelir mevlid okutur, düğünlerde illa mevlid okunur. Diyarbakır'da cuma akşamları düğün akşamlarıdır. Cuma öğleden sonra düğünlerde mevlid okunur. Böyle bir kültürü vardır.

Mevlide başlamadan bir tabağın içerisine yapılacak yemekten pirinç veya bulgur, çörek otu, tuz bırakılır sonra yemeğe katılır. Buhur yakılır.

Diyarbakır'ın dinî mûsikîsine dair bilgi verebilir misiniz?

Diyarbakır din mûsikîsinde en çok kullanılan estrüman arabanadır. Diyarbakır'da Rıfai ve Kadiri meclislerinde çalınır. İlahilerin beraberinde okunurdu. Eskisi gibi olmasa da hâlen okunur ve çalınır. Çünkü Diyarbakır tasavvuf mûsikîsini seven ve yaşatanların çoğu vefat etti. Hayatta kalan sadece Mustafa Beydür'dür.

4.Halil İbrahim Peker

Babanız Mevlidhan Şaban Peker'in hayatına ve mûsikî kabiliyetine dair bilgi verebilir misiniz?

Babam, 1947 Diyarbakır Sur doğumlu kütük Süleyman Nazif'tir. Hem anne hem de baba tarafından Diyarbakır'ın yerlisidir. Yaklaşık iki yüz yıla yakın Diyarbakır'da yaşıyoruz. İlkokulu İsmet Paşa İlkokulunda okuyor. Sanat Enstitüsünde (Meslek Lisesi) okuyor. Elazığ'da mühendislik akademisini kazanıyor. İnşaat mühendisliği bölümünden 1977 yılında mezun oluyor. Diyarbakır'da inşaat işiyle uğraştı. Akabinde inşaat malzemesi ofisi kurdu. 1989'da kuyumculuğa başladı. Sur olayları ile beraber kuyumculuğu da bıraktı. Emekli olarak devam etti. 2020'de vefat etti.

Babam gençlik yıllarında Rıfai tarikatındayken sonradan Kadiri tarikatına geçiyor. Şeyh Zeynel Abidin'e bağlı idi. 22-23 yaşlarında Şeyh Efendi kendisine halifelik vereceğini söyledi. Babam utandı. Bir müddet şeyhin huzuruna çıkamadı. Dedemle beraber Kadiri tarikatına gidip gelirken hem orada hem burada ne yapacağını düşünürken bir gün hatmeden çıkıyor. Hatmeyi yapan Halit Efendi, paltosunu çıkışta tutan babama "Sen buranın evladısın." diyor. Ve Rıfai tarikatından Kadiri tarikatına intisap ediyor babam. İntisap ettikten sonra Münir Baba vefat ediyor. Yerine Halit Efendi bakıyor. Halit Efendi'den sonra Hacı Ahmet Geray çavuşluğu alıyor. Ondan sonra da Hacı babam devralıyor ve yaklaşık 25-30 senedir bizim cemaatin ser zakirbaşı idi. Arabanede çok iyiydi, sesi davudî idi. Tok ve yüksek perdeden okuyordu. Makamları bilirdi. Diyarbakır'da Eşref Atay dönemlerinde sadece bir yıl konservatuvara gitmişti. Babamın mûsikîye ilgisi dedemden geliyor. Daha 12 -13 yaşlarındayken dedemle beraber Ulu

Camii'nde eğitildi. Diyarbakır'ın tüm mahalli makamlarını, ses terbiyesi ve mûsikîye dair tüm bilgisini dedem Recep Peker'den öğrendi. Babam tüm Ramazan aylarında fahri müezzindi. Babamın gırtlığı daha dikti. Diyarbakır'da sabah namazlarında kaside okurdu. Çıplak sesle.

Dedeniz Mevlidhan Recep Peker'in hayatına ve mûsikî kabiliyetine dair bilgi verebilir misiniz?

Dedem ilk müezzinliğini İskenderpaşa Camii'nde yapıyor. Sonrada Ulu Camii'nin baş müezzini oluyor. Celal Güzelses'ten sonra. Dedem 1903 doğumludur. Çocuk yaşta Diyarbakır'ın mahalli müziğiyle ilgili. Ulu Camii'nin müezzinleri sesinin güzel oluşundan dolayı dedeme gelip onu müezzinlik kadrosuna almak istediklerini söylediler. Dedem "Sizin gibi üstadların yanında nasıl okurum?" diye tereddüt etse de altı yedi ay hevsel bahçelerinde açık alanda çıplak sesle dedeme ses terbiyesi veriyorlar. Bir tanesi - kubbe patlatan lakaplı- Hâfız Şükrü Efendi. Onlar dedeye bir süre talim yaptırıyorlar. Ondan sonra müezzinliğe başlıyor. Dedemle Celal Güzelses birlikte çok mevlid okuyorlar. 1985'te vefat etti dedem. Gırtlığı yumuşak olduğu için daha pest vurgular yapabiliyordu. Dedem gençlik yıllarında Rıfai tarikatına mensup iken sonradan Kadiri tarikatına geçiyor. Şeyh Zeki Efendi. Celal Güzelses'in de şeyhi. Rüyası sonucu tarikat değiştiriyor.

Kadiri tarikatında zikir nasıl yapılmaktadır?

Her hafta perşembe günleri toplanırız. Yatsı namazından sonra en başta bir sohbet yapılır. Sohbetin ardından ışıklar kapanır ve *teffekkür-i mevt* yapılır. Ölüm düşünülür. Hacı Baba'nın komutuyla "Ya vahidu hayyul kadîm esağfirullah el azîm" esması çekilmeye başlanır. Bu esma belli bir sayıda çekilir. Sonrasında bir Fâtiha-i Şerîf, üç İhlâs ve bir İnşirâh Sûresi okunur. Ardından salavât-ı şerife okunur. Sonrasında "La ilahe illallahul ganiyül hamîd, la ilahe illallahul rabbul arşül mecîd, la ilahe illallahül vitürül ehad, la ilahe illallahül aliyyül azîm, la ilahe illallahül halimül kerîm, la ilahe illallah rabbü samavati ve'l ard, la ilahe illallah rabbu külli şeyyin ve haliku hu" zikri okunur. Sekiz defa tekrarlanır. Her tekrardan sonra dua edilir. Bu zikir bittikten sonra yine salavât-ı şerîf -salavâtı okuması için hatmeden evvel iki kişi belirlenir. İlk salavâtı biri, ikinci salavâtı diğeri okur- okunur. Ondan sonra kelime-i tevhid olan "La ilahe illallah" zikri çekilir. İlki yüksek perdeden söylenir. Sesli olarak başlanan bu zikir Hacı Baba'nın komutuyla seri bir şekilde yapıldıktan sonra hafiye (gizliye) döner.

Sonra rabîta-i şerîf yapılır. Burada kişi mürşidini düşünür. Bu esnada Hacı Baba veya başka biri kaside okur. Genellikle Fuzuli'nin "Beni candan usandırdın cefadan yar usanmaz mı / Felekler yandı ahımdan muradım şem'i yanmaz mı" ve Kuddusi Baba'nın "Ey rahmeti bol padişah cürmüm ile geldim sana" ilahileri okunur. Bunun akabinde ikinci kelime-i tevhid başlar. Bunun bitmesi ile hatme de biter. Işıklar açılır ve meşk başlar. Arbaneler çıkarılarak ilahiler okunur.

5.Azyeddin Aslan

Diyarbakır’da icra ettiğiniz mevlidleri ve icra özellikleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Ben hiç Türkçe mevlid okumuyorum. Kürtçe olarak Mela Hüseyini Bateyî -Hasani Ertuşî dediğimiz- mevlidi okuyoruz. Eskiden beri toplumun buna rağbeti daha fazladır. Bu Kürtçe mevlidi okumamı istiyorlar. Ama başka bir tane daha var. Haydarî mevlidi. Her ne kadar Bateyî mevlidi baz alarak yazmışsa da Haydarî mevlidinin Kürtçesi daha rahat anlaşılıyor. Bazen onu da okuyoruz. Fakat Mela Bateyi’nin mevlidi daha ağır bir dildedir. Kur’ân-ı Kerîm’i normal okuyan bir kişiye Kur’ân’ın yanında mevlid dersi de veriliyor. Medreselerde öğretilen mevlid Bateyî mevlididir. Zaten Haydarî mevlidi daha sonra yazılmıştır.

İsteğe bağlı olarak Haydarî mevlidini de okuyorum. Daha anlaşılır olsun diye. Yoksa genelde Bateyî okuyoruz. TRT Kürdi’ye çıkıyoruz. Genelde kandillerde televizyonda okuyoruz.

Mevlid okumayı Kur’ân-ı Kerîm’i öğrendiğim köy imamının yanında başladım. Mevlidi orada tam öğrenmedim. 13-14 yaşlarındayken medreseye gittim. Medresede öğrendim. Medresede Bateyî mevlidi öğrendik. Daha önce örf ve âdetimizde var olan bir şeydi mevlid okumak. Klasik olarak herkesin bir okuyuş tarzı vardı yani herkes mevlidin normal okuyuş tarzını kendine has makamlarla okurdu. Hep öyle okunurdu. Daha sonra daha âhenkli ve hoş olsun diye bazı kişileri dinleyerek ya da kendim de bazı şeyleri geliştirerek değişik makamlarda okudum. Özel olarak makam dersi almadım. Tamamen kulaktan duyuma dayalı irticalen okuyorum. Kürtçe mevlidde öyle profesyonel makamlarla okunmuyor. Diyarbakır yöresini duyuran makamlar hissediliyor. Mevlidi arabayla da okuyan olur fakat bu sonradan meydana çıkan bir uygulamadır. Eski gelenekte mevlidle beraber arabana çalma denen bir olay yoktur. Sonradan gelişmiştir.

Bateyî’nin mevlidini Merhaba Bahri’ne kadar hepsini okuyorum. Merhaba Bahri’nden sonra son bölümde “Ahmeda” bölümü var. Onu okuyoruz genelde. Sonra duayla bitiriyoruz. Bazen mevlidin normal duasını okuyoruz bazen de Ahmeda bölümünü dua gibi okuyoruz ve bu şekilde bitiriyoruz.

İcra ettiğiniz mevlid töreni hakkında bilgi verebilir misiniz?

Mevlid töreni öncelikle mevlid okutmak isteyen ailenin veya kişinin beni aramasıyla başlar. Mevlidi hangi sebeple okutmak istediklerini belirttikten sonra müsait olduğum gün için gün talep ederler ve anlaşırız. Törene ayarlanan saatte gidiyoruz. İnsanlar toplanmış bir hâlde beklerken oturuyoruz. Başlıyoruz.

Genelde bazen özel bir aşr-ı şerîf okuyoruz. Ahzâp Sûresi 56. âyet okunur. Bazen değişik sûrelerden de okuyabiliyoruz ama genelde Ahzâp 56. âyet okunur. Çünkü mevlid Peygamber Efendimize atfen yapılmıştır. Bu âyette de Peygamberimize salavatı söyler.

Son zamanlarda basılmış mevlidler de bu âyetle başlamaktadır. Ondan sonra besmele çekip birinci bahirle başlıyoruz. Genelde hepsini okuyoruz. Az vakit kalırsa sadece belirli bahirleri okuyoruz. Merhaba'ya kadar tüm bahirleri okuyoruz. Sonra Ahmeda'ya geçiyoruz. Çok uzun olduğu için normal mevlid törenlerinde okunmaz.

Haydarî mevlidinde zaten fazla bölüm yok o yüzden genelde hepsini okuyoruz. Çok uzun olmasını istemezse tören sahibi, ona göre bazı bahirleri atlıyoruz.

Klasik ve eski âdetlerimizde mevlidde bahirler arasında kaside okuma geleneği yoktu. Çok eskide yok. Yani 2000'li senelerden sonraya kadar. Özel cemaatteki mevlid törenlerinde genelde okunmaz ama bazen istenirse okunur. Ama belediyenin düzenlediklerinde kaside okuruz. Peygamberimizi medheden kasideler okunur. Düğünlerde mevlid okunursa bir ilahi bir kaside okuruz. Belirli bir bahirden sonra okunmaz. Sıkıcı olmasın diye ihtiyaç duyduğumuz bahir aralarında okuruz. Okurken karar veririz.

Sadece Merhaba Bahri ayakta okunur. Efendimizin dünyaya gelişinden bahsettiği için bu bahir o esnada sanki Peygamber Efendimiz yeni dünyaya geldi, bizde ona hürmeten saygı olarak ayakta onu karşılıyoruz gibi ellerimizi bağlayarak Merhaba'yı okuyoruz. Dinleyen de aynı şekilde dinliyor.

Onun dışında yapılan uygulama, mevlidin yanına getirdiğimiz şeyler mübârek olsun diye genelde erzak olsun evin içinde olan şeyler, bazen de dışardan lokum ve bisküvi getiriyorlar önüne bırakıyorlar. Ve özellikle mevlidin içinde de geçtiği için şerbetle buhur dediğimiz buhur kokulu bir çubuk yakıyorlar. Etrafa güzel bir koku veriyor. Bu da işte âdettir. Şerbet, mevlid bitiminden sonra dağıtılır. Erzaktan da şerbetten de teberrük olsun diye birer tane tadıyorlar. Şerbetten içiyorlar. Varsa sonra yemek geliyor. Düğünlerde yemek olduğu için şerbet gibi şeyler olmaz. Genelde evlerde yapılan törenlerde yapılır. Camide okutulunca mevlid şekeri, Diyarbakır çöreği dağıtılıyor. Ramazan ayında mükâfatı daha fazla olduğu için genelde iftar öncesi mevlid töreni çok yapılır.

6.İbrahim Halil Sever

Diyarbakır'da okuduğunuz mevlidleri ve icra tarzları hakkında bilgi verebilir misiniz?

Diyarbakır'da mevlid okuyuşum emekli olduktan sonra oldu. Diyarbakır'da en fazla okuduğum mevlid, Haydarî mevlididir. Bununla beraber Bateyî ve Ahmed Hasi'nin Zazaca mevlidini de okudum.

Mevlid için ilk bizi davet ediyorlar. Belirlenen tarihte gidiyorum. Yas evlerinde genellikle okunuyor. Evlerde aile olarak okunuyor. Camilerde de okunuyor. Camilerde genellikle kandillerde okuyoruz. Rahmetli Hâfız Menduh'dan Kürtçe kasidelerini öğrendim. Mevlidi normal olarak ben okudum, Hâfız Menduh'u dinledim, Şeyh Sirac'ı dinledim. Yani birçok âlimleri ben dinledikten sonra kendim yeni bir tarzda okumaya çalıştım. Onların icra tarzını beğenmedim ve böylece kendi icra tarzımı oluşturdum. Hâlen okuyorum. Genelde taziye ve hayırlı, mübârek geceler için beni çağırıyorlar. Kandillerde. Her

çağırdıklarında gidemiyorum artık yaşımdan dolayı. Haydarî'yi okurken bana has makamda okuyorum. Şu ana kadar da benim tarzımda okuyanı görmedim. Yöresel okunan makamlardır. Makam bilgim yok.

Önce Kur'ân-ı Kerîm'le başlıyoruz. Belli bir âyet okuma zorunluluğu olmasa da mevlide başlamadan önce mutlaka Ahzâb Sûresi 56. âyet okunur sonra mevlide giriş yapılıyor. Ben Haydarî mevlidinin tamamını okuyorum. Ve benden başka tek hoca olarak kimse okuyamıyor. Ama ben hepsini baştan sona kadar okuyorum. Bateyî'nin mevlidi daha uzundur. Genelde tek okurum. Bazen benden büyük seydâlar varsa teberrük amaçlı onlar da başı okuyor. Sonra ben okuyorum. Birinci bahiri seydâlar varsa onlara okutuyorum. Yoksa ben hepsini okuyorum. Ya da genellikle mevlidin sonundaki dua kısmını seydâlarım okutmaya çalışıyorum. Arapça duasını. Merhaba'dan sonraki duayı da ben okuyorum. Sadece en sondaki duayı onlara okutuyorum.

Bölgesel olarak mevlid okumadan önce mevlidin içinde de geçtiği için şerbet, tuz, ekmek bırakılıyor. Bunun da müstehâb olduğunu söyleyen âlimler vardır. Onları da teberrük amacıyla mevlid bittikten sonra millete dağıtıyorlar. Lokum olsun bisküvi ve şerbetler ikram ediliyor. İlk olarak onun tadına baktırıyorlar.

Bateyî mevlidinde Merhaba Bahri'nden sonrasını okumuyoruz. Sadece son iki sahifesi olan "Ahmeda" bölümünü okuyup duasını da okuduktan sonra bitiriyoruz. Onun hemen bitişiğinde bir tane duası var. Ondan sonra seydâlar varsa Arapça dua okuyoruz ama seydâlar yoksa normal olarak Fâtihamızı okuyup mevlidi o şekilde bitiriyoruz.

Haydarî mevlidinin Kürtçesi Diyarbakır şivesine tam uygun olduğu için ve millet onu daha güzel bir şekilde anladığı için onu okumayı tercih ediyorum. Yoksa imamlar arasında fazla tercih edilen bir mevlid değildir. İmamlar, âlimler genelde Bateyî mevlidini tercih ediyorlar. Yani buradaki medreseler de şimdiye kadar hep Bateyî okutuluyordu. Başkaca mevlidler de var ama çok fazla okunmuyor.

İlk olarak benim okuduğum mevlid, hocam Hayri Nazlı'dan aldığım bir mevlid vardı. Re'fet Mevlidi. O zaman Hani ve köylerinde en fazla okunan bir mevlid türüydü (1970'lerde hâlâ Re'fet mevlidi okunmaktadır).

Mevlid aralarında kaside okumayı eğer yanımda başka hocalar var ise bir fasıl mutlaka bir şeyler onlara okutuyorum. Ya Kur'ân-ı Kerîm okutuyorum ya kaside. Genelde Hz. Peygamber'i medheden kasideleri okuruz. "Kani Muhammed Mustafa", "Muhammed Seyyide Âlem" okunur. Genelde yorulduktan sonra okunur. Yanımda bir hoca yoksa ya bir ya iki tane okuyorum. Fazla okuyamıyorum. Çünkü mevlidin tamamını okuyorsam kaside okumak zor. Çalgılar da olmadığı için. Bir ya da iki kaside okusam iyi olur. Arada Kur'ân okunmaz sadece başında okunur. Hocalar olursa okuttuğumda oluyor Kur'ân-ı Kerîm'i.

Mevlidin Merhaba Bahri ayakta okunur. Bütün mevlidlerde Merhaba kısmı ayakta okunur.

Zazalar arasında da Kürtçe mevlid okunur mutlaka. Bateyî mevlidi. Sadece Zazaca olursa Ahmed Hasi'nin mevlidi okutuluyor. Oda çok uzun bir mevliddir. Merhaba'ya kadar

okunur. Ondan sonra bir hoca okuyorsa eğer mevlidi, genelde Merhaba'ya kadar okunuluyor. Yoksa çok zor oluyor. Merhaba okunduktan sonra dua bölümüne geçilir ve mevlid bitirilir.

Kürtçe mevlidde Süleyman Çelebi gibi profesyonel anlamda makamsal icrası yok. Her imam kendi icrasına göre okuyor. Medrese âlimleri ise düz okumayı tercih etmişlerdir.

7. Abdülmenaf Döner

Diyarbakır'da icra ettiğiniz mevlid hakkında bilgi verebilir misiniz?

Diyarbakır'da sadece Zazaların olduğu halk içinde Ahmed Hasi'nin Zazaca mevlidini okuyorum. Mevlidin tamamı okunmuyor. Bazı bahirleri atlayarak okuyoruz. Merhaba Bahri'ne kadar okunur. Sonrasında da mevlidin sonunda Zazaca dua okunarak bitirilir. Mevlide Kur'an-ı Kerim okuyarak başlıyorum. Kur'an-ı Kerim'den her hangi bir âyet okuyabilirim. Ben genelde Duha Sûresi ile başlıyorum. Her bahirden sonra ayrı makamlarda ayrı salavatlar okumaya çalışıyorum. Okuduğumuz salavatlar şunlardır:

1. *“Selatullah selamullah aleyke ya Resûllallah / Selatullah selamullah aleyke ya Habîballah / Selatullah selamullah aleyke ya Nebîallah.”*

2. *“Esselatu vesselamu aleyke ya Resûllallah / Esselatu vesselamu aleyke ya Habîballah / Esselatu vesselamu aleyke ya Nebîallah.”*

3. *“Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedini'n-nebiyyi'l-ümmiyyi ve alâ âlihî ve sahbihî ve sellim.”* (Salât-ı ümmiyye üç defa tekrar edilir.)

Merhaba Bahri ayakta okunur. Hz. Peygamber'e hürmeten. Arada okunan kasideler vardır. Mesela “Conêma Cigerêma” okunur genellikle.

GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİLER

Mevlidhan Mustafa Beydür (Mevlidhan), Kişisel Görüşme, 15 Eylül-28 Kasım 2021.

Aziz Kubat (Mevlidhan, Emekli Din Dersi Öğretmeni), Kişisel Görüşme, 19 Aralık 2021.

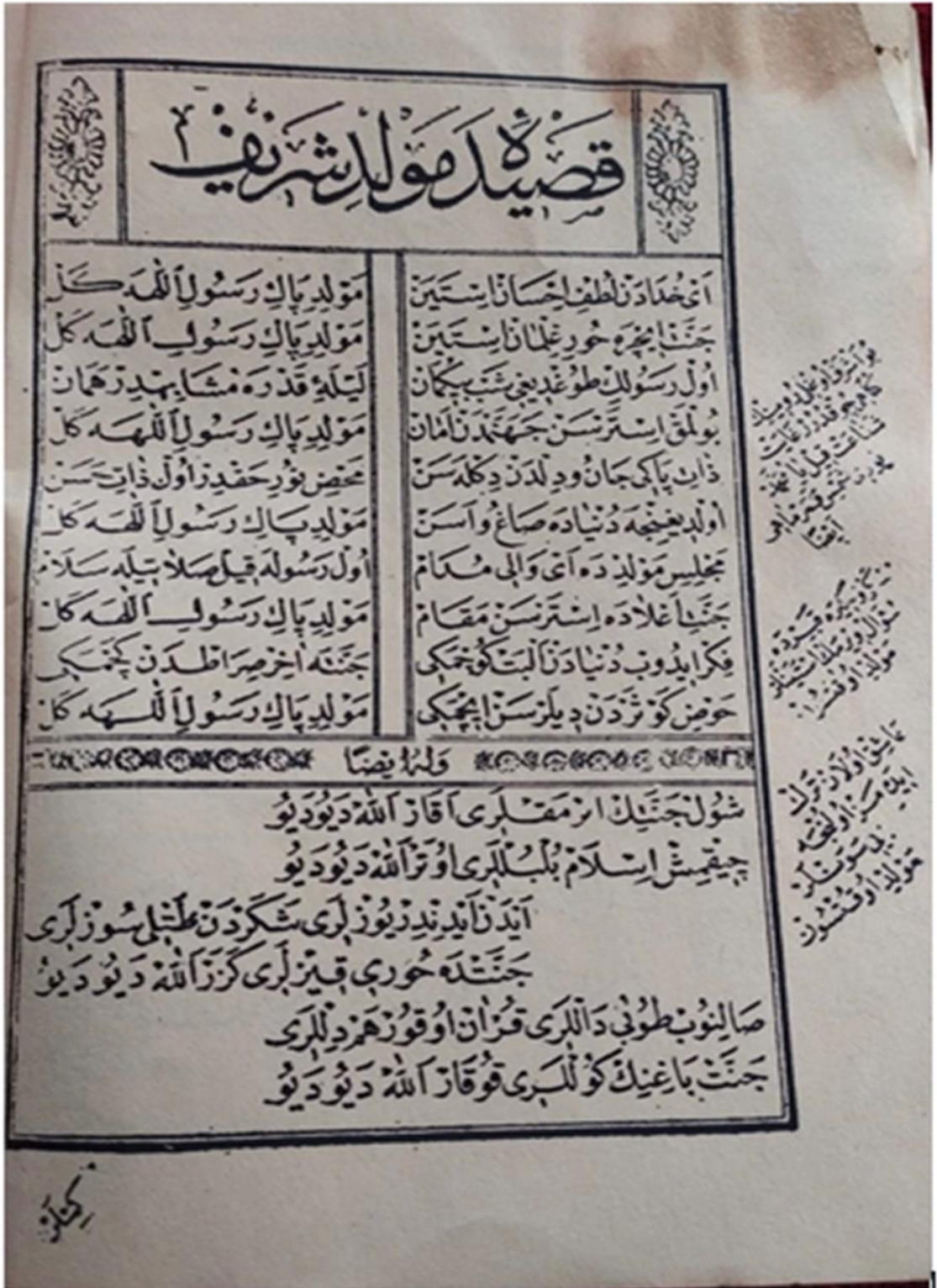
Mevlüt Mergen (Diyarbakırlı Şair ve Yazar.), Kişisel Görüşme, 19 Kasım 2021.

Halil İbrahim Peker (Mevlidhan ve Ulu Camii ser müezzini Rece Peker'in torunu, mevlidhan ve Kadiri tarikatının ser zakirbaşı Şaban Peker'in oğlu.), Kişisel Görüşme, 16 Kasım 2021.

Azyeddin Aslan (Diyarbakır Merkez Mehdi Camii Müezzini.), Kişisel Görüşme, 12 Şubat 2022.

İbrahim Halil Sever (Emekli İmam.), Kişisel Görüşme, 11 Şubat 2022.

Abdülmenaf Döner (Diyarbakır Merkez Behrampaşa Camii İmam-Hatip.), Kişisel Görüşme, 29 Nisan 2022.

کلمه نیون کلمه ایچیز ملکله هر رحمت حجاز
 ادریس نجه حله بیچیز سبحان الله دیود یو
 یونسن آفرم وار یارینه قومه بو کو بی یارینه
 یارین الله دیوانسه وار الله دیود یو

قصید توحید شریف

چرخان ایچره شایه ایدر قلبله اوزره مایه ایدر
 واصل الله ایدر لا اله الا الله
 قلبدن بیلهز یاسی حق یوله سوز ناسی
 ندره ایدر قلب قاسی لا اله الا الله
 تفضیله اثبات اولوز قاضی و حاجان اولوز
 باعیت تجاش اولوز لا اله الا الله
 دگر ایله هر نصد کجاغیر الله سنده
 جان بلبیل قفسده لا اله الا الله
 اهل اللهم یوللری توجید اولوز دلبری
 هب کیدر قاللری لا اله الا الله
 کل دکر ایله بل قوشان قانی دنیا دز ایسان
 چون کیدر بوند ککان لا اله الا الله
 نیل نهاردی آبی آفت کوز بندن قانی
 حقه ایله ایقانی لا اله الا الله

منزلده قدیم بیلهز
 تحف کشفه اولوز
 بیلهز کلمه کلمه
 الله سوزله
 منزلده اولقوشون
 تمکینه قیب
 اولقوشون
 میز انده قواب
 طالعده زدن ایچره
 اولقوشون
 منزلده اولقوشون
 طالعده اولقوشون
 دکنله عین ال
 ناریق ایس دیوان
 درز یاسده
 منزلده اولقوشون
 منزلده اولقوشون

ذِکْرَهُ سَنَ عَدَّةٍ وَسَيَوْمَهُ صَاقِبُونَ أَرْزَدَهُ قَبِيلَهُ
 غَيْرِ نَفْسٍ أَوْلَى كَتَبْتَنِي بِسْمَلَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 بَسْمَلِدِزْ أَوْلَى عِزِّ قَابِي نُودُ زَجْحَمَلَهُ نِيكَ جَابِي
 بِسْمَلِكُلِّ أَصْلِ إِيْمَابِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 مَقْصُودِ بِنْتِهِ ائْتِدِ بَرِزْ مَعْبُودِ بِنِي بَسْمَلِدِ بَرِزْ
 كُوكُلِكَ حَقَّقَهُ دُونِ بَرِزْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 حَالِ ائْتِدَهُ كُوكُلِ سَنَ ائْتِي طُوكُلِ بَعِيكَ يُوكُلِ طَابِي
 بُولِدِ بَرِزْ سَجَابِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 نَجْمَهُ دَرِزْ ذِكْرِكَ نُورِي لَا مَوْجُودِ سُورِي
 إِلَّا هُوَ دَرِ حُضُورِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 تَارِقَسَنَ عَاذِ ائْتَلَهُ ذِكْرِي ائْتِكَازِ ائْتَلَهُ
 بِسْمَلِ نَجْمِي تَارِ ائْتَلَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 دَرِ مَانِ ائْتِ ائْتَسَنَ دَرِ ذَهَبِ ذِكْرِ ائْتِ حَقِي هَزْ بَرِزْ
 قَالَمِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 قَدْ ائْتَلَهُ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ هَمِ صَادِ قَلَمِ دَلِ ائْتِ ائْتِ
 جَالِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 ذِكْرِي لَهْ غَمَّةِ دَفْعِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 جِنْسِ وَجَاهِ نَفْعِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 حَقِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 دَرِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 بَرِزْ وَجَمِزْ دَهْ سَيْرِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ

حَقِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 دَرِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 سَيْرِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 جَمِزْ دَهْ سَيْرِ ائْتِ ائْتِ
 حَقِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 دَرِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 بَرِزْ وَجَمِزْ دَهْ سَيْرِ ائْتِ
 حَقِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 دَرِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ ائْتِ
 بَرِزْ وَجَمِزْ دَهْ سَيْرِ ائْتِ

بِسْمَلِكُلِّ أَصْلِ إِيْمَابِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

بِسْمَلِكُلِّ أَصْلِ إِيْمَابِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

یزید یوقاندن غیری لا اله الا الله

نوری دیننده شویله جان روضه سیمین نوز آینه
حق ایله محض نوز آینه لا اله الا الله

ابراهیم حقی حضرت تیلیندک

حقیب حقدن او کون کیمیا خوش
نه کیم ایدر سه ویر ز رضا خوش

گلچک قلبیکه حزن و آله غم
چک انی سن سکا پیل آیشنا خوش

مسافر دزغم ایش عزت آکا کیم
کید سن دن خدایه هسز بلا خوش

زول آیلر خواطر قلبه حقدن
قبول ایش جمنله یه دی مزجبا خوش

سپنی غم کوز مسون الا که خندان
صیقین رد ایتمه دزدی پیلد و خوش

جفادن قانجه نامسرد اولمه جوق
جفادن مسرد حق بولیش صفا خوش

تمت
۱۴۴۴

ایزید یوقاندن غیری لا اله الا الله
نوری دیننده شویله جان روضه سیمین نوز آینه
حق ایله محض نوز آینه لا اله الا الله
ابراهیم حقی حضرت تیلیندک
حقیب حقدن او کون کیمیا خوش
نه کیم ایدر سه ویر ز رضا خوش
گلچک قلبیکه حزن و آله غم
چک انی سن سکا پیل آیشنا خوش
مسافر دزغم ایش عزت آکا کیم
کید سن دن خدایه هسز بلا خوش
زول آیلر خواطر قلبه حقدن
قبول ایش جمنله یه دی مزجبا خوش
سپنی غم کوز مسون الا که خندان
صیقین رد ایتمه دزدی پیلد و خوش
جفادن قانجه نامسرد اولمه جوق
جفادن مسرد حق بولیش صفا خوش
تمت
۱۴۴۴

ای غمیز از اشته باشا روز سوره
 اول وصیت کنیم دریم هر کس طوخته
 حق تعالی رحمت آید آکا
 هر که دیر بود عاده بولینه

بر وصیت قبل از آنکه
 رسد بچی تو خوشی جانازده توتنه
 حکمت بخاول بزده آکا ایله آکا
 قاصده ایحسان ایده سلیمان اولینه

بسم الله الرحمن الرحیم مع الصلوات

<p>حق تعالی چون براتدی آدمی آدمه قیلدی فرشته نیکو سجود مضمطقی نور بخا آینه تودی قیلدی اول نوز آنک آینه قران مکره حوالینه نقل ایتدی پیل پیت طوغدی کان نقل ایتدی نوز ایزدی ایزاهینه واسمعیله همه ایشبور شمیله مسلسل متصل گلدی چون اول رحمة للعالمین کردیلر سیز بولمه سزاودن نجات</p>	<p>قیلدی عاده منله منین عالمی هر آکا حق قیلدی اول اطن ایتی جود پیل چینه نویدرز نوز دیدی قالدی آنک ایله نیجه روز گاز طوزدی آنک دخی نیجه آی و پیل آنک آینه تجمل قیلدی نوز سوز اوژان نوزر قلا نیک دیر ایسه تا اولجه مضطفایه منقیل نوازدی نوز آنک قران ایتدی همین عشقوله کز دیله ایدک الصلوات</p>
---	--

قصیده الشریف

له الشب العالی لیس کوشله
 جلیل شایح المکرهای منحصر
 قنا الکوون الاحله و محمد
 هو الاول المحضوین الفضل والهدی

حسب نسیب محسن مکرم
 جمیل بالاء البهائم نعم
 طراز بانوار النبوة معکم
 هو الآخر المنبعوث بالنشر والنصر

توکل بر حق تعالی
 قاصده ایحسان
 آوازده
 سلیمان اولینه
 نیک طوطی
 لسانک خوش سوز
 شوق قیلدی
 کزین سزای
 حق تعالی
 قنار وای
 سخاوت
 اول آنک
 اولدی
 نیچین اولینه
 کج خلق رضا

هو المرسل الهادى الى كل امة
هو الحسنى والمرضى من جود

هو الصادق التامون بالحس والانس
هو المظلم الصادق مسوق الى

امينه خاتون محمد آينه سنى
چونكه عند الفدنا اولدى حايمله
هم محمد كلسى اولدى يقين
اول ربيع الاول اينك نيجه سنى
ديدى كوزد مز اول جيبك انه سنى
برق اوروب چيقد او مدن تا گهان
هم هو اوزره دوشند بزد وشك
اويچ علم دى ديكلى اويچ يره
مغرب و مشرقه ايكي سنى انك
پيلدم انلرد نيك اول خليفك بكي
ايند يلر كوكدن ملكلر صاف صاف
يار يلوب ديوار چيقدى تا گهان
چوره يانمه كلوب او تور ديلر
بوسنك او غلك بكي قدرى چميل
اولود و لت بولردك اي دلداره سن
بوكلن علم لدن سلطانيدن
وصيفنى بورتسمه ترتيب ايشد يلر
امينه ايدز چوققا اولدى تمامه

اول صدق دن طلوع غدى اول دوزده
وقتا برشدى هفته و انايله
چوق علا مستلر بلور دى كلدين
اوزا يكي كيجه اشنين كيجه سنى
يز عجب نوز كيه كوشش بزوانه سنى
كوكلره دك نوز ايله طولدى بمان
ايدى سندنس دوشين اف ملك
هذر بر سين ايدك ينم نردن نره
بري طار منده ديكلى كعبه نك
كيه يقين اولدى جهانه كلمه بكي
كعبه كبي قيلد يلر او فرطواف
كلدى اويچ حوري بكا اولدى عيان
مض طقايي بز برينه مشهور
يز انايه و تر يميشد ز اول جليل
طوعسرد ز سندن اول خلق حسن
بوكلن توحيد عرفان كائيدن
اول مبارك نوري ترغيب ايشد يلر
كيه وجوده كله اول خير ال انا

ايضا
سنة ولله اذك مدان
سنة اولديك
ايچين بوزين ياروم
سنى اولديك
دولم نوز ديك نوز مال
سنگ
شقايق كان عيارم
من اولديك
دينه اينم بزيه
يار نيشه
ويلد نيله خنایه
سنى اولديك
شکا نيشه خنایه
سنى اولديك
سنى اولديك
سنى اولديك

صوبه
قازدا
كلديك
طوبه
سنى
كلديك

صوبه

صوم ساد مرغایت سراز دندن قبی
 قازدن انهم ایدی و هر صغوق ایدی
 ایچیم ائی اولدی و چون نور عرف
 کلابی یزاق قوش قنادیله روان
 طوبعدی اول ساعده اول سلطان
 مسکوا علیه و سکلوا انلیما
 کز بلر نیر بولم سیرا و دد مرغبات
 یازا و لیغ جملده اولدی شادمان
 جملده ذرا پی جهمان ایدوب صدکا
 مزجبا ائی عالمی سلطان مزجبا
 مزجبا ائی قسره العین جلیل
 مزجبا ائی جملده نیک مظلومی سن
 مزجبا ائی جان جانان مزجبا
 مزجبا ائی عاصی امت بلجعی
 مزجبا ائی رحمة للعالمین
 ائی جمالی کون یوزی بکدر نیر
 دست کیر نیر قمو افتاده نیک
 ائی کولکلر دزدینک دزمانی سن
 کز بلر نیر بولم سیرا و دد مرغبات
 چونکه اول محبوب رحمن رحیم
 بر برسته مرده لایو هر ملک

صوندد یلر بر حاتم طلو سوس سوس
 لذتی دخی شکرده یوق ایدی
 ایدمه مایم کنیدی نوزدن فرق
 ازقه می صیت معادی نه متله همان
 نوره عرفا اولدی سموات زمین
 حقیقت الواجبه و نغیما
 عشق قله دزدلما ایدک الصلوات
 عمر کیدوب عالمه یکیدن بولدی جان
 چاغریشون دیدیلر کیمه مزجبا
 مزجبا ائی کان عرفان مزجبا
 مزجبا ائی خاص محبوب جلیل
 مزجبا ائی حالیک محبوبی سن
 مزجبا ائی دزده دزمان مزجبا
 مزجبا ائی چاره سیر لرا شفعی
 مزجبا سنیک شفیع المذنبین
 ائی قمود و شمشله سزدست کیر
 هر پناهی بند و ازاده نیک
 ائی یزاد لیشلرک سلطانی سن
 عشق قله دزدلما ایدک الصلوات
 قیلدی دنیای جمالشدن نغینه
 رقصه کیردی شوق شاد دندن فلک

الهی
 تارخه طلق با ناسیل
 با صغوق و مال سائل
 با نیر لا یغیر کتانی
 الا یاسولک انا لله
 مهجیل

باز منظره انستیکلا
 و الت سبیله کلا
 ناس سبیله لبتیر
 بقدا انسا

ایمن نغینه انا قد ایزر
 و کراسکا سغیر لرا
 لایسکا لیشلرک سلطان
 انسا
 نما

چون از لدن بکا عشق اولدی بیل
 زاو عشقی مسانه قافل ستر می
 کزین آینه نوله میراوردن نجات
 سونکسوز کن خیر اول ایله کلام
 آلهی اولنشا و جیمانی اولزمان
 کوزدی کون اهل عبادتد قو
 یکی تنبیل و یکی تجید او قوز
 کوی قیامتد کوی قبلیش ز کوع
 یکسینی عشق حق آمشد ز
 هت کون اهل جمله قرشو کله یلز
 مزجایک یا محمد دید یلز
 هریری قونلو لدی معتر اجینی
 یوریکه میدان سنکیز بو کجه
 اینر مدنی اول کلان بود و کسه
 چونکه قوسین کوزوب کچدی اوت
 بی حروف و لفظ صوت اول پادشاه
 دیدی کیته محبوب و مطلوبک بنم
 کجه کوند ز طور میونباستد یکک
 گل چینه سکا عاشق اولمشه
 نه مرادک واز ایسه قیلم زوا
 مضطقی دیدی آی یاز رب الرحیم

یا از ایسه نایه نیم بنای عشق
 بلکه کمتر نشنه در و نرول سهری
 عشقانه دمن بیلد بیلد الصلوات
 کلدی زرف او کنه و بریدی سلام
 سدریه کیندی و کوزدی همسان
 هریدی بر دز لوطا عشق قو
 کچی تشبیح و کچی تشبیه اوقوز
 کوی حقه سجن قبلیش باشه
 و آله و حیران و مست قالمشده
 مضطقی غیرینا کرام قیلدی یلز
 آی شفاعت کان احمد دید یلز
 دید یلز کتیدک سعادت ناچیه
 شخصیت سلطان سنکیز بو کجه
 کمنه لایق اولدی بوز رفعت
 وازدی ایرشده اول اولو حضرت
 مضطقی سونیلدی بی اشتیاق
 سود بیکن جانله معبودک بنم
 نوله کیته کوز سم جمالک دید یکک
 جمله خلق سکا بنده قیلیش
 اینلته بر دزه پیک دز لودوا
 آی خطا بوش عطا سی چوق کریم

بیت اولدی
 کوزدی کون اهل عبادتد قو
 یکی تنبیل و یکی تجید او قوز
 کوی قیامتد کوی قبلیش ز کوع
 یکسینی عشق حق آمشد ز
 هت کون اهل جمله قرشو کله یلز
 مزجایک یا محمد دید یلز
 هریری قونلو لدی معتر اجینی
 یوریکه میدان سنکیز بو کجه
 اینر مدنی اول کلان بود و کسه
 چونکه قوسین کوزوب کچدی اوت
 بی حروف و لفظ صوت اول پادشاه
 دیدی کیته محبوب و مطلوبک بنم
 کجه کوند ز طور میونباستد یکک
 گل چینه سکا عاشق اولمشه
 نه مرادک واز ایسه قیلم زوا
 مضطقی دیدی آی یاز رب الرحیم

اول

اول منجفاً مشكرك لى حالى نوله
 كجهه كوندز ايشكلى عضيان قو
 يا الهى حضرت تشدن حاجت
 حق تعاليدن ايرشدهى زيندا
 امى جيبى سكاوردنم اى جيب
 اى جيبه ندر اول كيه ديلدك
 بز سكا عاشق اوليغى اى لطيف
 ذايه ميزان ايدندم ذاتى
 همه ديديكه يا محمد بن سبى
 ليك وارون دعون ايت قوللرهمى
 حوقك امريله اول شاه جهان
 هره واقع اولدعايكه سرتسر
 نيديلز اى قبيله اسلام دين
 بز قومز قوللر سن شاهيك
 امتيك اولد يعير دولت يتر
 يا الهى اول محمد حقيچون
 كوزى ياشى حقيچون عاشقلىك
 بز كا فكار عاصى مجير قوللرى
 سكا لايق قوللر بله همدن ايت
 عفو ايدوب عضيانم ز قيل رحمتى
 يا الهى قبيله بزى ضالين

حضرتتبه نجه انلر نولت بوله
 فوز قومتكه زلر بجا اوله طحو
 بودر د كيه اوله مقبول امتيه
 يا محمد بز سكا قيلدم عطا
 جنتى انلره قيلدم نصيب
 بز اوخ طيزاغه منت ايتلديك
 سبك اولم زى دوعا اى شريف
 بيله يازدم ادم ايله ادينى
 پيلورم كوزمكه طومر سين بى
 تاكلورن كوزم كوزم ايدار بى
 امها فابويه ككلى همكان
 جمله سين اخلايه ويردى خبر
 قوللو اولسون سكا وعراج كوزم
 كوكلر ايچيند روشن ماه سبك
 خد سبك قيله يعير عزت يتر
 اول شفاعت كان احمد حقيچون
 يعرى باشى حقيچون صاد قلرك
 ياز لغاغل كيه كاهلردن برى
 اهل زردك صعبينه محروايت
 اول جيبك بوزى صوبى حرميق
 بودعايه جمله كوزديك آمين

شوق و عاشقانه
 نرسك اناج
 بركا طومر
 نيدان اوز
 قنجه كوزم
 اوفو حست
 ملكه زان
 سيران اوز
 طومر حست
 سوز كوزم
 شوق و عاشقانه
 دز باي اوز
 وار سن نيارى
 اوغرا نجه
 زره ايله قول
 سلطان اوز
 موم
 اولوب
 نيزده بيتن
 مهاد عشقانه

فَاخْلِيكَ اَمْرِيكَ وَمَا اَوْلَهُ
سَدَّ جَنِّي حَقْدَن حَقًّا بَوْلِيكَ سِن
بُونَدَن حَقْم اَوْلَدِي بُو قِيصَدِي هَمَام

اِسْتَمْعِيكَ دَر دِيئَه دَر مَانَا اَوْلَه
تَا بِيچَا بِي نَفْسِيكَ جَانِي بِيچِي
مُصْطَفِي قَانِيكَ رُو حِنَه بِيچَد سَلَام

حِكَايَتِ كِي سَك بَاشَر

بَشَلِيَه لَه سُورَه بِسْمِ اللّٰهِ اِيْلَه
بِر حِكَايَتِ دِيْلَه كَلَدِي اَرِي
حَقِّ بَا زِي قِيْلَه دِيْلَه سُوَيْلَه سِيَم
اَو نُو زُو دِي مُصْطَفِي دَر نَ يَارِيْلَه
بَقَا زُو دِي رَسُوْلِي اَمِي بُو زِيئَه
كُو زُو دِي لَر كِي سَك بَاشَر
اَوْ صَقَالُو صَانَه سِن نُو زُو دِي اَقَا ز
نَه اِيَا بِي وَ اَز اِيْدِي هَم نَه اَلِي
كُو دَه سِي بُو قِي بَر بَحَاب بَاشَر
بُو زِي بِي اُو زُو دِي بَرَه قِيْلَدِي زَارِي
عَلِي طُو رُبَانَدَن دَسْتُو زُو دِيْلَدِي
طُو تَدِي بَعَلِي بَاشَرِي قَالِدِي رَه مَدِي
غِي رِيئِدَن عَايِي نِيكَ اَصْبِي كِي دَر
عَلِي كِي بِي كَد بِيچَت اَوْلُو زَا بِي سَه
كِي سَه هَم رَكُو زِي قَالِدِي رَه مِي سَه

دُو رِيئَه لَه دُو ن كُو ن اَللّٰهُ اِيْلَه
اِيْدِي سَك م حَقِّ قِيْلُو زَا بِي سَه نَارِي
مُصْطَفِي مُغِي زَا تِن شَرَح اِيْلَه سِيَم
اَو نُو زُو اَوْ جِي نِيكَ صَحَابَه جُمْلَه بِيْلَه
هُو لَق اُو زُو مِي شَر دِي شَكْر سُو زِيئَه
كِي زُو دِي اِيچِي رُو دُو كُو زُو دِي يَا بَشَرِي
نُو رَه بَا تَا زُو كِي سَك بَاشَر بَقَا ز
بُر كِي سَك بَاشَر دَر هَمَان سُو نِيْلَر دِي
شَهِيْد اَوْلِي شَر كُو زُو لَرِي هَم بَاشَر دَر
زَارِي زَارِي اَعْنَلِدِي بِيغَم بَرِي
اَوْل بَاشَرِي كُو زُو مَكَه قَصِدَه اِيْلَدِي
مِي شَقَال دَرَه بَر دَن اِيْرَه مَدِي
اَوْل بَاشَر اِيْدِي زَار سُوْل عَلِي بِيئِدَن
جُمْلَه سِيَم دَعُو اِيْلَه كَلُو زَا بِي سَه
دَرَه قَد زَا يَر مَدَن اِيْرَه مَبَه

دُو رِيئَه

طماع و طعاش دیشتر لو از لئوز چکتر
 اوقا نجه بلیندن اویکجه گیتند
 قشده کینه علی نماز قیلوز ایدر
 علی او پرا اول کسک باشن یوزدن
 ییک کون دون دیمیوب سوز دپیلر
 نازدی اول یاریند یزد برین قیو
 اول باش ایدر یا علی دپوقیوسی
 دائما بوندن چیقاز بوندن کجمن
 علی اولدم دوندی باقندی دلده
 گمندا و جن رقیایه بغلبدی
 علی ایدر همتیک طونیک بیله
 گمندا و جن علی ایدی آیتسه
 اکول اکول قیوییه ایستدی علی
 اشاعی باقندی کوزدی قیو اراق
 علی چوز گمندی آلدن قودی
 اینزدی قیوییه یولوق قجمن
 یددی کون یددی کجه اسیر ایدی
 شکر ایدر دی دائما اول تگرییه
 بون برندن پیده نیم دیمیز ایدی
 نماز وقت اولد یغک بیلوز ایدی
 سکر کوندن آیاغی اسردی سیره

صناستیک قنادی و از در او چقاز
 یددی مصصیف قنایف آن ترا ایدر
 اول کسک باش کوز ایلله قیلوز ایدی
 مندی ایلله همه سیکر یوزین کوزین
 عاقبت بر مرغیزاره ککله ایدی
 چیقاز اول قیودن جهتمه مسو یو
 بو قیودن قلعه سینک قیوسن
 یددی کی آدم آبی عنبری کجمن
 بشیوز قولاچ گمندی واز بیله
 اول کسک باش دلدا ایلله اغلابدی
 اوله کیم اول حق چلب یازدم قیلله
 الله ایدر چوق کوزدی دینک
 تگر سیک از سلافی اولگر چک وکل
 کند ویه ایدر اینچا لدن یراق
 اسیر اعظم دعایسجا و قودی
 کوزدی تکبیر و سکولاف
 کاه باشی کاه آیاغی ذون ترا ایدی
 صدقله اخلاصیله اقرار ایلله
 اکایوب قیغوسین پیندن ایدی
 کوزا و جیلله نمازین قیلوز ایدی
 بر ساینک او نور دیکینه عقیلن دیره

در تری کل عنبر آله
 بر تری کل عنبر آله
 الله تعالی کوشتر
 کوزده لایق
 رسول الله زکوان
 علی ایسیندی
 ایضا ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو
 ایستد مسو یو

علی

علی کوزدی اندک برتیموز قسپو
 تونی قویازدی کوزدی بر سرای
 بیوش نماز قیلوز اول آخرن خاتونی
 کونچک یوزدی مسرایی تورا آیلش
 سخا ده سی یا شرا پله غلم لومیش
 علی ندک کوزدی بکیغ بر او طه ده
 آللری بیون لکری بعلود دوز
 چون بعلی یه کوزدی یلر چکاره لر
 آنلر ایسدر یا علی قریب اذ دیو
 نه بیبیک ایدک بشیوز میری خود
 علی ایدر چی کیم دیندی سزه
 زده دیندی علی نونک کلبسکر
 بیخرا دی کندی علی بر سرایه
 ونیقویه وار میشد خوز لر اولعین
 شویله قالمی نفسی آندن چیقار
 یا شی کشد قوللری شاج چنار
 علی نغره اوزدی دیواو یا نمدی
 برده چی علی سینه نغره اوزدی
 قانز قانی علی به دونوب بقکار
 سنی کلدک یا علی دشما اینوز
 صد کیشیک بوغجه دیولر یا شی

سجده وارده حقه قیلدی طیبو
 اول سر این بر خاتون واز صانکرای
 آه ایدینجک کونک چیقار او توف
 کبری عشقن کونکلن بر آیلش
 اول کسک نایه نخلابی نو امیش
 بشیوز سبی سیمان بر آزادده
 دیوا الندن چیکری طاغلو دوز
 دیلکد یلر قوشوسنه واره لر
 بودیوا الندن بری قوزت اذ دیو
 کوندک یوز کیشیلرین کوز برین یکه
 آنلر ایدر وضطقی کلبدی سپزه
 سزری بودیوا الندن الیسکر
 کوزدی یزدیوکه بجز میناره به
 اینجی طیشی طریشید کفر و کین
 بزج بازویه طوقنوزسه بقکار
 کوزلری کلخان طابمی کجه یسار
 نغره اینک جانته گاز ایلدی
 دیواو یا نوب برند زطره کلدی
 دیشلرچی بری بریکه چسقار
 سنیک آلتدن یا قلدی جانین
 سک اقتیدک قاصرد بولور قانچی

بویونک
 آنده چوقلا زارا ایوانه
 کوزدی
 آنده کسک
 کوزدی
 اولون
 بولور بونن نیلور ابره
 اللهه
 اذ اتمشند اقله
 کوز یا شی قونومش
 ابر سانه
 واره آتید بر اقله
 محسنه

عیلى ایدر بوند حق و برده عیلى
 اول دیو ایدر زیا علی سببایه
 بوی دیو اول لعین ایندی بر
 قالقارن چومیزدی عیلى قولینه
 ز کورر اوزدی عیلى الله مبدی
 عیلى ایدر اول دیو هر زمانه کتوز
 اول دیو ایدر بیک یشادم دیگدم
 عیلى چونیکه ایشدی بوسوز لر
 ذوالنظارى چالده دیوک بایشه
 ایکی پاره اینلدى عیلى دیوی
 اول سبیلانتر موسی کلدی یلر
 آلدیلر اول خاتونی بر لدر یلر
 عیلى دعا ایندی امین دیندی یلر
 عیلى دعا ایندی اول کیک باشه
 بزنجی دیزدی اسکا عوزر بن
 صاع سلامت کلدی نینه عیلى
 جمله اصحاب کلورن کور شد یلر
 ایشبو قصه بوزاده اولدی تمامه

پاره پاره آنلر شمشدی سبج
 ذنیاده سببی سبیلان قومیه
 بیک بطلان کوز زب کوز دیکر اوره
 الله ابدین چوق کوز دبی دیلنه
 تنلیون بند سی بیله مبدی
 تکبر بیک بر لیکنه ایمان کتوز
 غیر ندن دین قیغوسین بینمدم
 قابمندن قانه دوندی کوز لر
 کتد باشین کچد سکرای طایشه
 چون دیوا اولدی یقیدر ایبلدین اوی
 اول دیوک تجزینه سببی آلدیلر
 جمله سبی قیود نینه کلدی یلر
 گنبدیلرین قیوا غیر ندن بولدی یلر
 اولدی بر توجوان اولدی یشا
 گنبدینی طوتدی مبدینه بولدی
 مضطغانیک قایتنه ایردی ولی
 شاد اولوب حال خاطر ضرور شد یلر
 مضطغانیک روینه نوز بیک سلمه

حکایه

مخبره

فهرست

قصیدہ توحید	قصیدہ مولد	حکایہ مولد
قصیدہ عربی	مولد شریف	الہی ابراہیم حجتی
۱۸	۱۳	
حکایہ کیک	وفات فاطمہ الزہراء رضی اللہ عنہا	
۲۸	۲۱	
حکایہ ابراہیم علیہ السلام	حکایہ کوکر جین	
۳۱	۳۲	
حکایہ دود	حکایہ اسلام یہود	حکایہ کیک باشر
	۴۲	۳۸
دعاء مولد شریف	الہی کنارندہ	نعت شریف کنارندہ

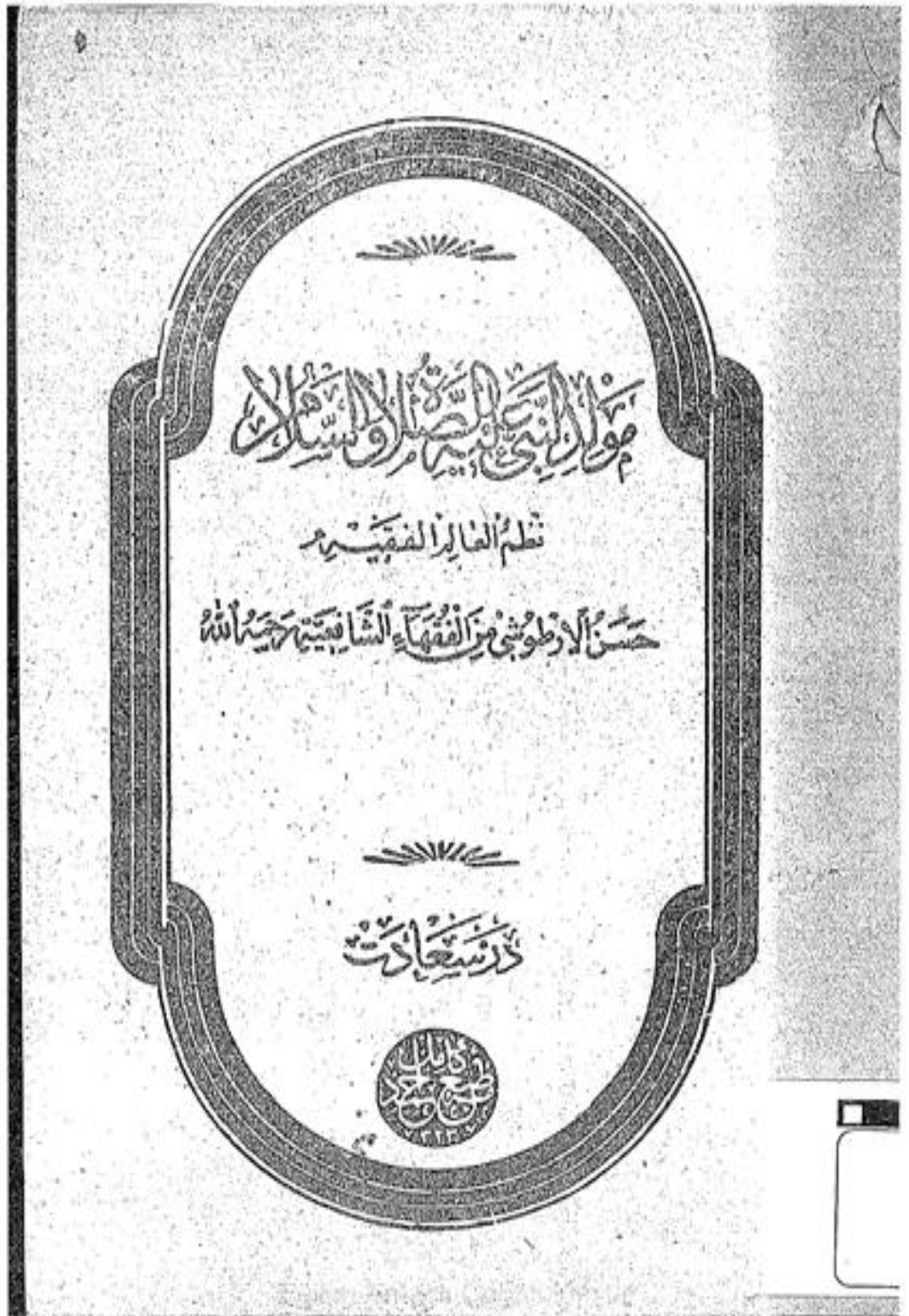
بوکرہ مولد شریفی کمال دقتاً یلہ تصحیح و صبیحہ

اعینا و اہتمام اولئرق اشوبیک اوچیوز اونیز

سنہی مطبعہ عثمانیہ دہ طبع

اولئرشیر

EK-3: Bateyî Mevlidinin Dersaadet Matbu Nüshası

مَوْلَانَبِيِّكَ يَا مُحَمَّدًا
وَالْأَسْلَامَ

نظم العارِز الفقيهي

حسن الأرتوشتي من الفقهاء الشافعية رحمنا الله

مؤنني أدبيات فارسي

دار سعادت

٢
مَوْلَانَبِيِّ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَوْخْدَايَ دَايِمَهُ دِينِ مَبِينِ	حَمْدِي حَذُّ بُوخْدَايَ عَالَمِينَ
تَابِعِ وَيْ مُقْتَدَايَ نَامُورِ	أَمْرِكِرِيهِ أَمْتَا خَيْرِ الْبَشَرِ
دَايِمَهُ مِيرَانَا قَرَانَا كَرِيمِ	أَوْخْدَايَ مَالِكِ مُلْكِ عَظِيمِ
يَعْنِي دَامَهُ أَحْمَدُ دَارِ السَّلَامِ	دِينِهِ كَرِيمِ وَنِعْمَتِ تَمَامِ
بِي مِثَالِ وَيْ هَقَالِ وَيْ زَوَالِ	أَوْخْدَايَ بِي نَظِيرِ ذُو الْجَلَالِ
عَالِمِ سِرَانِهِ كَوْنِي دَرُودِ	رَازِقِ بِي دَسْتِ وَيَا مَارُومُورِ
رَاهِرِ وَرَحْمَنِ لَطِيفِ وَمِهْرِبَانِ	كَارِسَارِ نِدْكَ وَسُلْطَانِ جَانِ

صُورَتِ بِأَخَالٍ وَخَطُّ وَيِ أَفْرِيدِ
 إِهْدِنَا يَا رَبِّ صِرَاطَ الْمُسْتَقِيمِ
 لِي زُمَّةٌ لِحِصَانٍ غُفْرَانَ وَكُفْرِهِ
 زَيْرُ الْإِيَامِ حَقْدٌ وَالسَّلَامُ

أَسْمَانِ بِي سُنُونُ وَيِ كَرِيدِ
 هَيْفَى دَارِي أَمْرَةَ شَاهِ كَرِيمِ
 بِي زُمَّةٌ سُوجٍ وَخَطَّائِينَ وَسِئَمِ
 يَا رَبِّ إِيْمَانِ دِخْوَانِ أَمْرَمَامِ

كَرْدِشْتِي هُونِ زَنَارِي نَجَاهِ
 بَعْشَقُ وَشَوْقُكْ هُونِ بِي زَنِ الصَّبَاوِ

أَيُّ مُحَمَّدٍ صَدِّ هَزَارَانِ أَفْرِينِ
 دِيدُكَ وَبِيْنَاهِيَا فَمِ أُمْتِي
 لَوْ كُنْهِيَ كَارَانِ بِنَاهِ وَبِشْتِ وَعَوْنِ
 نَاهِيَنِ طَيْرُ وَبِحُونِ بَرِّ شَجَرِ
 هَرْدُ وَعَالِقَالِبِ أَوْ رُوحِ وَرَوَانِ
 لَوْ شَرَفِي زَمْرُ وَرُكْنِ وَمَقَامِ
 مَا سِيرُ الشَّمْسِ فِي السَّبْعِ الْعُلَى
 مَعْطَفَايِ بَاوْفَايِ بَا فُتُوحِ

بَرْتُو بَادَاهِرْ زَمَانِ وَأَنْ وَحِينِ
 أَيُّ شَفِيعِ دَارُ وَيِ هَرِّ عَلِي
 دَسْتِهْ كِيرُ مُسْتَعَانِ هَرْدُ وَكُونِ
 صَلَّى يَا رَبِّ عَلَى خَيْرِ الْبَشَرِ
 أَوْ حَبِيبِ رَهْنِيَاهْتِ أَسْمَانِ
 خَاكِ كَايِ أَحْمَدِ أَوْ بَيْتِ الْحَرَامِ
 صَلَّى يَا رَبِّ عَلَى خَيْرِ الْوَرَى
 فَزْرِ إِبْرَاهِيمِ وَاسْمَاعِيلِ وَنُوحِ

<p>دَسْتِ وَي دَسْتِ خَدَا دَر كَارِ وَبَارِ مَا يَجُوجُ الْعَاشِقُونَ فِي السَّبِيلِ دَاخِدَارِمُ بُو وَي سِهَامِي بِنُورِ مِنْ مَنَهْ فِي حَدِّ كَنَهْ نِسْيَانِ وَهَدِّ زِيرِ الْآيَاتِ بِمِرُورِ وَرَا عَسِيرِ</p>	<p>مَارَمِيَّتْ إِذْ رَمِيَتْ كُو شِدَا زِ صَلَّى يَارَبِّ عَلَى خَدِّ الرُّسُلِ أَوْ كَلِيمِ خَوْشِ نَوَايِ جَرِيحِ طُورِ أَيُّ شَفِيعِ صَاحِبِ الْآيِ حَمْدِ لِي مَهْ هَيْبَتِي وَآثِقَهْ دِي زَفِيرِ</p>
--	---

<p>كَرْدِ قِيَّتِنِ هُونِ زِنَارِنِ نَجَاةِ بِمَشَقِّ وَشَوْقِكِ هُونِ بِيژِنِ الصَّلَاةِ</p>

<p>دَر كِهِي مِنْ كِنْيَانِ دِي لِي شِي مَوْلُودَا مِنْ هَر كِهِي مَازِنِ بَكْتِ دِي خَوْتِ وَتَاسَكِ آفَا كُو ثَرِي هَمْبَرِي بِكَ كُو زِيرِ اِخْمَرِ قَدْ رَمُولُدِي بِرَازِنِ هُونِ كَبِيرِ هَم زَعْمَانِ وَعَلَى چِيُونِ اَشْرِ خَيْرِكِي مَازِنِ زَبُوحِ حَاصِلِ دِي</p>	<p>هَر كِهِي كُو هَذَا رَمُولُودَانِي كُوْتِ وَي سَخِيْبَرِ عَالِي صِفْتِ اَزْ شَفِيعِ وَمِيَهْ رُو زَا حَشِي صَرَفِ مَوْلُودَا مَهْ بِكَ دِرْ هَمْفَرِهْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِجَنَّتِي بَرَقِيرِ هَم زَبُوبِكُو عَمْرَهَاتِ آفِ خَبَرِ دِرْ هَمَكِ بِيْتِ صَرَفِ مَوْلُودَانِي</p>
---	--

هَمْ زِ شِيخَانِ بُورِوَايَتِ أَفْ خَبَرِ
مَرْكَبِي خَاضِرِ جِكَّتِ أَوْبِكِ طَهَارِ
كَازِي كِتِ لِحْرَانِ وَهَلِيَانِ چِرَا
بَيْتَه حَشْرِي أَوْدِ كَلْ خَلْقِ بَرِي
هَرْ چِي بَيْتِ هِنْدِي تَشْتِ خَارِي
بَيْتَه خُونْدِنِ كَر لِيَكِ سِيكَه دَرِي
بَيْتَه خُونْدِنِ كَر لَافِي أَيِ خُرْتِ
هَرْ چِي بِي بَيْتَه خُونْدِنِ رَحْمَلِي
خَانِي بِي بَيْتَه خُونْدِنِ أَفْ صِلَا
بُوخْدَانِ زَادِي بُو هَمْنَشِينِ
دَافِعِ جَمَلَه حَسُودِ جَافِ خِرَابِ
پَر كَسَانِ دِي تِنِ كَرَامَاتِ وَ أَكْثَرِ
هَرْوَكِي هَايْتَه كُونِ بِي حِسَابِ
قَدْرِ مَوْلُودِ نِزَانِمِ بِي رَوَازِ

شِيخِ كَر خِي خَرَزَايِي بَادِي كَرِ
بَا جُورِ وَ شَرِي تِ وَقَدْرِكِ سَهَامِ
بَيْتَه خُونْدِنِ مَوْلُودِ خَيْرِ الْوَرِي
بَيْتِي بَا سِي مَشْرِانِ اَنْوَرِي
دِي مُبَارَكِ بِي تِ لِبَرِي خُونْدِنِي
دِي مُبَارَكِ بِنِ دَرَاهِرِي بَيْتَه زَافِ
زَحْرِنَا زِلِ جَمَلَه عَلْتِ دِي تِ
دِي مَلِكِ بِي تِنِ نِشِي وَيِ مَنَرِي
دِي بَيْتَه بَاعِثِ دَفْعَا بِلَا
هَرْ صِلَوَاتَانِ دِي بَدِنِ كَرُوبِي تِنِ
دَر مَزَارِي سَهَلِ بِي رَدَا جَوَابِ
زِ خُونْدِنَا مَوْلُودِ اسْلُطَانِ بَشَرِ
بِي نَشْمِ پَر مَرِ زِ نَطْوِي بِلَا كِتَابِ
لِيَكِ مَشِيَارِ بِنِ نَبِي تَه جَر كَه بَرِ

سَكَّرَ دِقَّتِي هُوَنَ زِنَارِيْنَ بِجَاهِ
 بِعَشْقٍ وَشَوْقِكَ هُوَنَ بَيْتِي الصَّلَاةِ

<p>گوتہ وی کوئی جیبی احمدا ہیرتہ کوح و انبیای محشم ششماۃ الف بچاروبست الف ہرکی خوشتر زیاری بی حساب ہم سعادت ہم گرامت منزلت طاعتہ یازدہ شفاعت تمتہ لی عدد مہ سپارہ علم لایزال دائما تسبیح خواندن بو خدا وی خدای لایزال وانسوجن بحر قدرہ بحر عرفان این ہمہ قطرہ ری وریا بالہام او قدر ہیرکی بویک نبی دل شکرف</p>	<p>گرت یک قبضہ زینوراخوہ خدا ہیرتہ عرش و فرش و کرسی و قلم سالہا تسبیح کرنوزا شکرف پاشی بوی چیکری دوازده حجاب قدرہ و تعظیم و میت مرحمت ہم ہدایت ہم نبوت رفعتہ ہرکی و شابتیا چند سال ہرکی تسبیح کی خاص و جدا پاشی آفتہ چہار بصر مزن بحر نصرہ ثانی بحر رحمتہ چون ز بحر معرفت اوہاتہ در صد ہزار و ہم چہاروبست الف</p>
---	--

پاشی وی چکر ز نورانا مور
 نصف اول دای چاقی هیبتی
 نصف اول بویه بحر و هر لشی
 هم کلی او بحر و کف داو دخان
 پنکادی چکر ز بی چار چیز
 هاته امی پادشاه لایزال
 یا قلم بنفیس یا مر پادشاه
 قال اکتب لاله الا انا
 ساجد و بی هشر گری صد سال
 از دزائم لاله الا تویی
 کیر که یا سلطان و با جود و کرم
 گرنویا او محمد کوح و عرش
 فی تویی فی جنة و نار مزن
 محبتی هنکافت و شوق او و فکرم

جوهرک لیکر نظر او بود و کدر
 نصف ثانی دای چاقی شفقتی
 بی ترس و هیبتی قط نا نفی
 کف بویه ارض و دخان بو اسنان
 عرش و کرسی و قلم کوح تمیز
 مالک الملک جلیل ذو الجلال
 از چه بنفیسم بفرمانیا اله
 هم محمد قاصدی امی منه
 سر هلسا گوت الهی سیدی
 او محمد همبری اسمک بویی
 پادشاه سرمدی کوث یا فکرم
 من نه بینا نه وجودی تا بفرض
 جمله اشیا من ز بویی چکر
 مال سر کوح نفیس دم بکرم

سرخوش و سکران وی نافی شرین	پاشی بالها عاریت العالمین
گویت اول یا محمد السلام	هم عليك گویت رب لا ینام
ذا جوابا عن حیب العزب	وعليك السلام ورحمتی
بویه سنت لوسلام ورد فرض	جمله احوال پاشی منگی کر نه عرض
وی نفسی بکفته امت قبیحکار	جنتی و عاصیان دی بچنه ناز
امتا احمد نفسی اهل نور	امه مذنبه رب غفور
جمله احوال عالم پیشرو ک	وی نفسی ثوری و هیشک بوقلم

گرد فیتن هون زارین نجاة	بِعَشْقٍ وَشَوْقِكَ هُونٌ بِيَدِنِ الصَّلَاةِ
-------------------------	---

چون ارادت هات سلطان رفیع	چکن ادربی شکل بدیع
آمری هانه گوش جبریل امین	قبضه بینه ژببضاء زمین
اودل ارضی و هم حسن بها	زینتا مکنون و در ابد بها
هاته جبرائیل با امری لطیف	چنگکی اخی روی قبر شریف
گرت و باسنیم صافی کرمقیر	تیکمدا حتی کو او بوقنج بوخیز

Eğitim Amaçları Çözüm Amışları

بُووکی دُر اسیپی وی ساعتی
آمری جبرائیل کز پاشی چاند
بحر و بر و شرق و غربی عالمی
بی هزاران سال چونه آخری
پاشی هینگی خالق هر صورتی
پف کری روحا خوره او بو نازنین
بو خزینه او ژ بود دُر ایتیم
پاشی بر افته باغی جنبتی
صف بصف و سطان پشتهای گلک
گوئی آدم او ملائک بوچی هر
رب عالم گوته آدم ای ملی
او حیب من دپشته ظهوز
گوئی آدم ای خداوندی فلک
هر بفرمانا خدا وی ساعتی

عوطه دا در جوی باری جنبتی
وی بگیره در زمین و آسمان
هاته گران هیتره بختا آدمی
اونی بو آدم هیتر اف و جری
چیکری آدم بدست قدرتی
کو ملک هاتن ژ بو وی ساجین
دایه پشتهای او نور اعظیم
عبر داری ژ بی بخوه هر نعمتی
ناظر نور محمد او ملک
وی پشتهای من دگن دائم نظر
نور بو نور محمد حاملی
کو ملک یینه تماشای ردور
من دپشتین بینه پلش من کو ملک
نور ز پشتهای هاته بپنجا جنبتی

مِنْ دِيرِنُ هَاتَه تَلِيَا شَاهِدِي
مِثِلِ رُوڤِي هَاتِيه اَوْ جَا فَلَكَ
كُوتِ اَدْمِي اَرَبِ اَوْ نُو رَا قُبُولِ
كُوتِي اَدْمِي اِلَهِي فَجَه بِيْتِ
نُو رَا بُو بَكْرِدِ وَسَطَايِ عُمَرِ
هَاتَه اِيْتِهَامِي دِيْنِ نُو رَا عَلِي
هَاتِ حَوَا وُ نَظَرِ دَا نُو رَا صَافِ
كُوتِ نُو رَا يَكِ نَبِي مَازِنَه
چُونَكِه بِي اَمْرِي زَا اَدْمِ بُو ظِهَارِ
بِي زَا دَا رِخَارِنِ هَرْدِ وُ كَانِ شِهْرِنِ
اَهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيْعًا هَاتَه اَمْرِ
دَرْ سَرِنْدِيْبِ يَارِضِ كَتِي كِرِي
رُو هِنِكِي وَيِ شِيْنِ كِرِنِ دَا رُو نِيَا نِ
بِرِگِرِي وُ خُو شِ رِگِرِي بِي حُدِ كَلَكِ

بِي حَقِيْقَتِ هَرْدِ زَا اِيْتِرِ خُدِي
هَمِ حَجِرِ اَدْمِ وُ هِنْدِي مَلَكِ
هَاتَه قِشْتِكِ كُوتِي اَصْحَابِ رَسُوْلِ
بِيْتَه تَلِيَا نِ هَرِچِي هَا يَه مِنْ دَقِيْتِ
دِيْنِصَرِ وُ عُمَرَانِ دِي خِصَرِ مَسْتَقِرِ
شُعْلَه دَا تَلِيَا نِ وُ جَنَه مُجَلِي
كُوتِه يَا اَدْمِ چِه نُو رَا پَرِ شِفا فِ
سَيِّدِ وُ هَمِ سَرُوْرِنِ سَلامِنَه
نُو رَا نِي هَاتَه پِشْتِي بُو سِتَارِ
حَلَه جَنَتِ زِ بَرِ شِيْدَا فِرِنِ
اَدْمَا دِي كِفَه لِي كِنِ بِي صَدْرِ
چِنْدِ سَا لَانِ رُو هِنِكِي وَيِ بُو نَهْرِ
چُونِ يَارِضِي دَا وُ يَارِ مَايِ هَاتِ
نُو حَه اِنَا ظَلَمْنَا چُو فَلَكَ

<p>رُوژِکِ اَوْدَرِ سَجُودِی بِي مَهْرُ دَبِیتِ نَقِیسی لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ کَوْتِ بَحِیَّ اَنْ مُحَمَّدٌ کِی تَهْ نَقَشُ تُو بَعْفَرِ اِنِ مَعْنِی بِي چَارَهْ اَهْ سَرْهَلِیْنَهْ اَدَمَا عَفْوِی جَلِیلُ حُرْمَتَانِاقِی مُحَمَّدِ اَنْ رَسُوْلُ</p>	<p>پَرِکَرِی وَهْمِ لَعْرَشِ کَرِنَقَشُ یا مُحَمَّدَ یا رَسُوْلَ اللهُ شَاهْ وِی کَرِی بِاَسْمِ خُوَهْ بَرَساقِ عَرَشِ هَاتِ جَبْرِ اَسْمِیلِ بِاَمْرِ اِلَهْ بُو تَهْ هَاتِ وَرَا بَهْ اَمِی زِبَا جَمِیلُ تَوْبِیَاتَهْ بُو قَبُوْلُ وَهَرِ قَبُوْلُ</p>
--	---

گَرْدِ قِیَمِی هُونِ ژَنَارِ بِنِ نِجَاهِ
بِعِشْقِ وَشَوْقِکِ هُونِ بَیْتِیْنِ الصَّلَاةِ

<p>چُونِ ژَا دَمِ نُوْرَا اَحَدِ بُو جُودَا هَاتَهْ اَصْلَابِ بَطُوْنِ طَاهِرِ قُوْقِ عَدَنَانِ نَارِ اَدَمِ اِخْتِلَافِ ژَبِرِ عَدَنَانِ نَارِ عِبْدِ اللهِ کُو هَسْتِ هِنِ بَکِی عَدَنَانِ وَ مَعْدُو وَ هَمِ نَزَارِ مُدِرِکَهْ پَاشِی خُزْمِیَهْ نَا زَهْ عِیْشِ</p>	<p>هَاتَهْ پِشْتَا شَیْتِ وَ بَرَهَانِ اَلْهَدِی قَطْ نَبُوْکِ ژِی خِرَابِ وَ قَاجِرِ بِی هِمَهْ کُو بِي تِغَاقِ اَقْ مَصَافِ بِی سْتِ یَکِ بَا بِنِ هِمِی رَاسْتِ وُدِ سْتِ مُضَرُو اِلِیَاسِی بَرِ اَنْ اَمِی کُو شَدَا زِ هَمِ کَنَانَهْ پَاشِی نَضْرَهْ بُو قُرْشِی</p>
---	--

<p>کعب و مرم هم کلاب و هم قصی او امانت مائة نك عبد المناف مائة نیشا هاشم او نور اصفي مائة نومهمان عبد المطلب پیکته دی چینه بهشتی بی خینا</p>	<p>مالک و هم فهر و غالب هد لوی هم زینتاری قصی پاک و صاف هم ز نك عبد المناف او محتفی هم ز هاشم بو امانت منقلب سلسلاوی تا باد مر داو باب</p>
--	--

<p>کرد فین هون ز نار نجاته بعشق و شوقك هون بیرون الصلوة</p>

<p>فاطمه هم مدتش بو کامله نورا احمد در جبینش بارقه پاک نورا لای مؤید هاشم او صوفی سی پوهی تکدای خون وی دمی بوید شهید پی شوار تا وجودی عبد الله نامدار زاهیان گوت آی وای کنجای زین</p>	<p>هم ز عبد المطلب بو حاصله زی بو عبد الله بجمک سابقه مظهری نورا محمد هاشم او جبه یحیی د شامید انور گرت و خون جبه یحیی چنار هسك بو او خون بورین روزگار تازه بو او خرد و صر جان بو ندرین</p>
---	---

وَقَتَّ رَابِعَ أَحْمَدِي عَالِي عِلْمِ
هَاتِ خُدَانِ سَيْفِ وَوَرَانِ مَبِينِ
كَيْكَ فِكْرِيَانِ هَمْ سُوَالِ وَهَمْ جَوَابِ
وَإِنْ يَقِينِ كِرْعَبْدُ اللَّهِ هَانِ وَجُودِ
أَهْلِ كَذِبِ وَاهِلِ زُورِ وَافْتِرَا
عَبْدُ اللَّهِ دَرْحَنِظِ سُلْطَانِ وَدُودِ
عَبْدُ اللَّهِ مَارِزِ بُوَابِ نَارِ وَدَلَالِ
خُوشِ دَقِي بَابِ عَزِيزِ مَادَرِي
شَكْلِ وَسِيمِ مِثْلِ بَدْرِ آسْمَانِ
ذَلْبِ وَوَجُوبِ وَشِيرِي وَشَكْرِ
دُمْتِ چَاكَانِ قَرْنِي شِي وَعَرَبِ
هَرْ كِي هَيْفِي دِكْرِ كُوتِ قُبُوكِ
بُودِ وَآزَادِ آوَزِ فِكْرِ اِيْرُ وَانِ
رُوزِ كِي وَبِي كُوتِ بَابِ يَا اميرِ

نَامِخِ نُوْرَاتِ وَانْجِلِ وَصَمِّ
خُونِ بِيخِي بُونِشَانِه وَبِي يَقِينِ
وَإِي وَبِلَا كُتْنَه نَافِ أَهْلِ كِتَابِ
بَاعْدَاوَتِ قَصْدِ كِرْنِ قَنَلَاوِي زُودِ
چَنْدِ جَارَانِ هَاتِنَه أَمْرِ الْقُرِي
نُورِ أَحْمَدِ دَافِعِ شَرِيهِوْدِ
جَانِ عَبْدِ الْمُطَلِّبِ أَوْ مَاءِ وَسْأَلِ
رُوهِنِيَا عَالِي وَ زِيَا اسْمِي
نَازِكِ وَرَعْنَا وَ نُورِ خَانْدَانِ
هَرْ كِي آوَدِيْتِ وَدَلِي بُدُوكِ
مَنْظَرِ بُونِ پِي كُتْنَه بُوَوِي رُوزِ وَشَبِ
بَايَكِي وَبِي قَطْنِ دَامِيْلَا وَصُوكِ
يَمِيْنِ نُورِ أَحْمَدِي بُوَابِ سَبَانِ
سَاعَتَا أَرْبَعَه بَطْطَاءِ بَشِيرِ

<p> رَادِ بَيْتَهُ سُرْسَری مِینِ اَوْژ مِینِ بِکِ دِ شَرِقی بَکِ دِ غَربِی چَوِیهِ دَرِ بَیْنَهُ سُرِیکِ مِثْلِ عَوِری تَا زَه رَنکِ رَادِ بَیتِ اَو نُوژ تَا هَفْتَم طَبَقِ اَز دِ بَیْنِ بَیْتَهُ پُشْتَا مِینِ مَآمِ مِینِ عَجَائِبِ بَیْنَهُ بَیْشَمِ اَفَرِینِ وِی دِ کَل تَه نُورَا اَحْمَدِ وَ اَلْسَلَامِ بُو هِشِینِ وَ کَسکِ زِ بَکَا نِ پَرِغِی اَز کُوچُومِ بُو هِشِکِ وَ بَی بَکِ وَ عَضَا گُوتِ بَابِ رُو هِنِیا چَا قِی دِ مِینِ وِی ژ تَه ظَا هِرِ بَیْنِ شَاهِ اَمِینِ اَحْمَدِ مَرْسَلِ ژ تَه پَیْدَا بَیْتِ دِی ژ تَه پَیْدَا بَیْتِ بَی شَکِ بَرَانِ اَحْمَدِ اَز پُشْتَا بَیْتَهُ جَانِ پَکَدَرِ </p>	<p> مِینِ ژ بَیْشِی بَیْتَهُ دَرِ نُورِکِ مَکِزِ اَز دِ بَیْنِ مِثْلِ بُو یَه دُو کَرِ بَیْنَهُ قَه چَسِپَانِ وَ چَا پَکِ بَی دَرِ نَکِ اَز دِ بَیْنِ اَسْمَانِ بُو یَه دُو شَقِ بَیْتَهُ قَه فِی اَسْکَالِ زَانِ عَالِی مَقَامِ سَاعَتَا رُو نِو لَیْسَرِ مِی هَذَا زَمِینِ هَمِ ژ اَرْضِی بَیْتَهُ سَمِعِ اَفْ کَا لَمِ هَرِ چِی بَارِی هِشِکِ وَ اَز پَچَمِ بَی بُو سَه وَ سِیَوَانِ لَیْسَرِ مِینِ بَا کِهَانِ اَوچَه رَمُزِ وَ حَالَه بَابِ بَیْرَه مِینِ شَابَه مِینِ مَرِکِینِ لَیْتَه اَمِی نَا زَ بَیْنِ هَیْضِیَا مِینِ وَ اَثَقَه دِی زَا بَیْتِ اَشْرَفِ مَخْلُوقِ وَ سُلْطَانِ جِی هَانِ مِینِ دِیَه دَرِ خَوَابِ وَ مَاعَه مَنظَرِ </p>
--	--

كَرْدِ قَتْنِ هُونِ زَنَارِ بْنِ بِنَاءِ

بِعَشْقِ وَشَوْقِكَ هُونِ سِيْرِنِ الصَّلَاةِ

<p> فِي لِقَائِي جُهْدَانِ كِرْخَبَاتِ زَاكِرِي كِرْبِي هَمِي بُونَه كِبَابِ نَا زَه بِيَعَتِ بَسْتِ وَعَهْدَانَا تَمَامِ سِيْكَه خَارِنِ سُونْدُو وَبَسْتِنِ بِيْرَه سِيْرِ يَكِ رَمَه نَائِيْتَه اَخِ وَمَلِكِ شَامِ مِثْلِ كِنْدِي هَر نَيْشَبِ چُونَه بَرُوْزِ اَكْتَه بَسْتَانِ مِثْلِ اَقَابِنِيْ كَهِي نُوْبِدَارِ كْتَه كِنَارِي هَيْشَبْتِي طَالِبِ نِيْچِرُوْ اَهْوِيْ خَوْشِي نَابَتِي تَهَا بِچُوْلِيْدَا رَوَانِ چُونَه سِيْدَا مِثْلِ كِرْبِي دَقِ بِچُوْنِ يَعْنِيْ بَابِ اَمِيْنَه خَالِي فَنَسَبِ </p>	<p> چُونَه كِه عَبْدَالله زَا بُوْ يَا كِ ذَاتِ زَاهِبِ وَكَجَارُوْ هَمْرَا هَلِ كِتَابِ هَا تِنِ هَمْفِي جُهْدُوْ اَز مَلِكِ شَامِ جَنَكِي وَ مَرْدِ دِيْلَا وَرَشِيْرِي كِيْرِ تَانَه اَيْتَه كُوْشْتِنِ اَوْزِيَا خِرَامِ رَاهِ صَحْرَا كِرْتِ اَوْ اِنِ كِيْنَه دُوْزِ زُوْ كِه شِيْرِنِ چُونَه دُوْرَا مَكْتَهِي تَابِيْسِنِ كِنَكِي بِيْرِنِ فَرْصَتِي رُوْزِي كِيْ هَوَانِ دِيْ بِچُوْلِيْدَا مَشِي وَ اِنِ كُوْ دِيْ زَا بُوْرِي عَبْدَالله چِنَانِ فَرْصَا خُوْه دِيْنِ وَ رَابُوْنِ شِيْرَه سُوْنِ هَمْرَدِيْ رُوْزِي لِيْصِيْدِ بُوْ وَ هَبِ </p>
--	---

<p>هَاءَ عَبْدًا لَّهِ قَوْمٍ حُونَ جِگَر لِي بِلِي مُشْيَارَه لِي زِيَا شِفَان هَاءَ خَوَارِي لَشَكْرٍ رُوْحَانِيَان هَانِ اَوْرِكِرَا كِرِن تِي تَارُومَار وَا نِ تِرَاقِلِيمِ جِهَانِ وِنْدَا كِرِن مَائِه حَيْرَانِ وَقَمَائِي دَرُجَتِ خُوشِ لَوِجِ دِلِ نِقِيسِي اَوْخِيَاك يَاكُ وَمَعْصُومَه عَمِيمَه مُوقِنَه</p>	<p>چُون صَدَاهَاتُ وَوَهَبُ كَلِيكِرِ نَظَرُ رَفْدَه كَرِكِرِ هَاتَه بَرِيخِ كُوجِرَانِ نَاكِهَانِ فِكْرِي وَوَهَبِ دِي رِاشَانِ غِيِيَانِ كِنَكِه پُوشِ كَلْعِدَارِ طُرْفَه اَلْعَيْنِ جِهُوْدِ بَرِيَادِ صِكُونِ سَاعَتَا سِرَا زِعِيْبِ دِي وَوَهَبِ چُون رَعْبُدَا لَّهِ دِي تَا وَسِرُوطَالِ كَرِ قَبُولِ كَتِ دَائِيَه وَيِ مِنْ اَمِنَه</p>
<p>كِر دَقِيْتِنِ هُونِ رِنَا رِنِ نَجَاةِ بَعِشِقُ وَشَوْكُ هُونِ سِرِنَا الصَّلَاةِ</p>	
<p>نَا زِلِ قَلْبِ وَوَهَبِ بُوَا ضِطْرَابِ وَيِ حِكَايَتِ كِرِ رُيُومَا لَاخُوَهَا لِ هَمِ كَرَامَتِ هَمِ رِيَجِنَا بُوَا لَهَبِ زَا بِي مِجِنَه خَانْدَا نَا دِلِ مَكِرِنِ</p>	<p>پَا شِي وَيِ سِرَا عَظِيمِ نُورِ تَابِ جَا پَاكُ وَجَسْبَانِ فِكْرِيَا هَاتَه مَالِ هِنِ حِكَايَتِ كِرِ رُيُورِ بِي وَوَهَبِ كُوتِ زُوَجِي فَجَهَه قَا صِدْبِي رِمِنِ</p>

پیره عبدالمطلب من امنه
 گر ز عبد الله پسن او قبول
 نازك و سپها و خوش دلبر او
 هات عبدالمطلب گر با خبر
 گوته دانی زایه ای زیبا اخصال
 با جمال و با کمال و با ادب
 زود را بو فاطمه دل شادمان
 پرسپال و گل رضان تازه عیش
 دل نواز و پیکمه ناز و هذلب
 آمنه گل بود گلزار جمال
 دی چه پتر مر از جمال و معرفت
 فاطمه دیت و فدگر یا ضامنه
 مثل وی ناین سپال و نازنین
 جاری دی چو دیت و نازك خندان

وی لنك زینا عقیقه موقینه
 تمسیت دی بیت و جیب او و صول
 لایق او ی با بتاوی هر او
 هر دی عبد الله حب کر اشرف
 زوجه بو من بخیزه بسر دلال
 خوش آدا شیرین لقاعا الی نسب
 ناظره بر صورتی گل چهره کان
 ساکنان پرده آل قریش
 کس ندی شیرین تر از بنتا و هب
 حسن بچند قد و قامت اجدال
 والذ احمد بسنه هراف صفت
 گوته عبد الله بحشا آمنه
 نده دنیانه د فرد و سا برین
 لی خوره با بتین مرد و هفتان

<p> چو ژبايي خواست اورعنا دلال صد شتر صد پتراوي دانه وهب بوهنارن پيگنه نختي امينه كير تدارك كاروباري دعوتي هم قريشي خوندين وهندي عرب زند و بازن رشتنه زرنگي چي جمعه بواوشب لهي ماه رجب بوك و زاقا مان و شربت دانست عبدالله زاقايه بوكه امينه وي شفي صد زن تماهي زي مرن شاهيانه كفته باغي جنتي ذاكين درگاه پيران ناصيگان هائنه حمد و ثنای خوش لغان موده دااهل سخوات و زمين </p>	<p> هات عبدالمطلب اسكر زمان وفيك زيو و وفيك هر ذهاب صد بقرجه جوان و سامينه هات عبدالمطلب و عساعتي چي كين زاد و طعام بو العجب امينه خيلي زرينكي گلشن خوش نوا و خوش اذا هاتن عرب و پيشي اين نكاح و عقد بست درمكه مشهور بواو گوته حسرت و كرتي همي بربا ذكرن بوك و زاقا هر دو چونه خلوت زود رضوان فكر باب چنان خور و خندان و چم و طير و نبات از دمي جان بختي جبريل امين </p>
---	---

Ejhan Aruzi Collection

جبرائیل گوت هاتۀ دورا احمدی
 وابه منجینی بیه ز مخلوقیرا
 ظفله پیدابو درمفت اسمان
 هاتۀ خورای جبرائیل وشرده دا
 شرده دا مخلوقهای بجز وبرد
 خوش نیدا هات از نیار و مینه
 هات نورانی شفیع المذنبین
 و شفی هندی صام بون سرنگون
 کولسر صورت رف تشبیه هار
 ذریای جملة هاتن بی نوا
 کولمن چپویه ترس و زلزله
 هات دورا احمدی دورا مه چو
 یک زمه ای کشینت عیان
 هات خوریز جهان گیر و سفاک

هات شاهی مثل وی چاقان ندی
 ز اسمان وارض و تا تحت التری
 صوت سبح ملک چولا مکان
 کسک الایک لیان کعبه دا
 جمله حیوانات زانی و خبر
 نورا احمد هات چونک آمنه
 هات خیر الناس ختم المرسلین
 تحت ابلیس کعبین بو و اژگون
 هاتۀ گوه بو قبیس ککر هواز
 اوچه حاله بیه ماوی کوتر و او
 یا محمد آمنه بو حاصله
 لات و عترادی بکتب اب رو
 وی لیه ری گوت زچونا اسمان
 امر دست وی همی دی بین هلاک

رُؤْيَا مَرْدُ دُجَاهَانِ وَمِلَّتَانِ
 دِي چِيْتِ خَالِي مَه رَتْدِ پَرُو دِي
 هَم دِي جَاهِي شَقَادُ وَاكْتِ فَرُونِ
 بِي تَكَلُّمِ مَانِ فِي هِنْدِي مُلُوكِ

اَمَّا وَيِ چِي دِي اَمَّتَانِ
 اَيِ وَايِ اَيِ وَايِ اَيِ وَايِ
 تَحْتِ شَاهَانِ جِهَانِ بُو سَرِنِ گُونِ
 شَاهِ اَكْرَا كَرَا اَكْرَا مِيرِ مُلُوكِ

سَكْرَدِ قِسْتِ هُونِ رِنَارِ بِنِ بَهَاةِ
 بِي شِقْ وِ شَوْقِ هُونِ بِي دِي اَلصَّلَاةِ

اَمِي گُونِ كِه شِسْمَه چُونِ سَرِ
 يَابِي شِسْمَه هَاتِه اَوَا زِ غَيْبِ
 وَيِ دِكَلِ تَه خَاتِي سِي كَبْرَانِ
 بِي دِي خُونِيَا مَه دِي تِنِ بِنِ مَدَدِ
 اَوَا مِي دِي رِي مِي نُورِ كِ دِي چِي
 هَاتِه اَوَّلِ هَاتِ اَدْمُ طَيِّبَا
 هَاتِه ثَانِي هَاتِ شَيْتِ اَزِ مِي نَه
 هَاتِه ثَالِثِ هَاتِ اِدْرِيسِ نَبِي

مِنِ رِي خَالِ خُونِ دِي قَطِي يَكَا ثَرِ
 مِي لِي تَه مِرْ كِي اَيِ يَا كِي رَه جِي بِ
 نَا سِي خِرْفَا كِتَابِ وِدَقْتَرَانِ
 اَنبِيَاءِ وِرْمُو نِي شَانِ وِسَنْدِ
 قَصْرِ اَلْبَصْرِ مِي رِي كَسَا وَيِ دِي
 كِرِ سَلَامِ وِرْمُو كَوْتِه حَمَلِ مَرْجَبَا
 كَوْتِه مِي مِرْ كِي لِي تَه يَا اَمِنَه
 كِرِ سَلَامِ وِرْمُو كَوْتِه بَرْ هَلِ تَه بِنِ

طَلَبُ رَايِغِ نَوْخِ وَخَامِسُ هُوَ ذَهَبٌ
مَاءِ سَادِسُ هَاتِ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ
مَاءِ سَابِعُ هَاتِ اِسْمَاعِيلَ ذَبِيحِ
مَاءِ ثَامِنُ هَاتِ مُوسَى بَارِقِ
مَاءِ تَاسِعُ هَاتِ عِيسَى رِاسْمَانِ
اَوْ كَوْشَشْمَه چَوْرِ حَلِ مُقَلَبِ
بَا تِجَارَتِ تَرِيحِي تَا سَمْتِ شَامِ
وِي دَمَادِي اَمِنَه كُودَكِ بِي
عَبْدُ اللهِ اِنْ هَا رُوِي كَلْعِدَارِ
عَمْرُ عَبْدِ اللهِ بِي سِتِ بِيحِ سَاكِ
چُونِ رَعْبُدِ الْمُطَلَبِ اَوْ وَاقِعَه
كَانَ حَبِيبِ مِنْ دِلِي مِنْ بُو دُونِيْمِ
اَسْمَرِي مِنْ مَارِ خَلْقِ كَارِ وَاوَانِ
ذَارِ بَرُ بُوِي گِرِي وِي سَاعَتِي

هَاتِي وَتَرِي گِي دَامِنِ پَر كُومَرِ
دَامَه تَرِي گِي رُوِي هَمَلِ حَمِيلِ
مُشْرَدَه بَخْشِي مِنْ رُوِي هَمَلِ مَلِيحِ
اِبْشَرِي يَا اَمِنَه بِاَلْمُصْطَفِي
مُشْرَدَه دَامِنِ هَاتِ سُلْطَانِ جِهَانِ
كُوتَه عَبْدُ اللهِ عَبْدُ الْمُطَلَبِ
اَز مَدِينَه بَارِي كِي تَمَرُ وَطَعَامِ
يَكِ ضِيَا فِتْ لَازِمَه دَعْوَتِ بِي
دَر مَدِينَه شَرِبَتَا مَرِكِ شَوَارِ
بُورِي وُوِي كُورِ دُنْيَا اَرْتِحَالِ
هَر دُو چَا قِي اَمِنَه بُونِ دَامِعَه
اَه وَحَسْرَتِ كُودَكِ مِنْ مَائِيْتِيْمِ
هَاتِنَه پِيدَانَه اَوْ رُوحِ وُورِ وَاوَانِ
آبِ وِرُو هَنِيكِ نَادِي قَطْ مَهَلَتِي

هَدَمَكَ دَاوُونَ وَكَوْنِ يَا كَرِيمِ
عَالِكُ الْمَلِكِ مَرْنِ دَاوُجَوَابِ
أَيُّ خُدَا وَنَدَانِ عَقْلِ مُسْتَقِيمِ

بِي حَبِيبِ تَهْ مُحَمَّدَ مَا يَتِيمِ
چِتَرِ مَرُوبِ وَيِ رَحِيمِ دَاوُجَوَابِ
كَسْ تَرَانِتِ قِيمَتَادُ زَايَتِيمِ

كَزْدِ قَبْتِنِ هُونِ رِنَا رِنِ نَجَاةِ
بِشِقِ وَشَوْقِ هُونِ بِي شِرِنِ الصَّلَاةِ

أَزْبِيعِ الْأَوَّلِ شَفِ دَوْشَنَهْ
يَا نَهِي زَائِلِ بُوْرِي تَرَسُ وَعَنَا
يَا زِدْ هَمَّ بُوْرِ غَلْغَلَهْ آوَا زُوْهَمِ
دُوَا زِدَهْ هَمَّ هَلْبُو شِمَالَا دَوْلَتِي
وِي شَفِي دَر كَعْبَهْ عَبْدِ الْمَطْلَبِ
أَمِنَهْ كُوْتِ حَامَرْتِي بِي مِيروَرِنِ
مِنِ دِي خَانِي رُوْهِنِي بُو نَايَتِ بَلِي
بَا جَمَالِ وَحَسَنِ وَنُوْرَانِي قَمَرِ
كَلِمَاتِي رَاوَرِ أَفْصَا كُوْرِي

هَسْتِ شَفِ بُوْرِنِ حَمَلَا أَمِنَا
يَا دَهِي بُوْمُرْدَهْ دَرْ خِفْ وَمِنَا
زَمْرَمَانِ سَبِيحِ دَرْ هِنْدِي حَرَمِ
أَمِنَهْ مَا بُوْرِي دَرْ خَلْوَتِي
مَا بُوْرِي بُوْعَمِيْرَا اَرْضِ مُنْقَلَبِ
أَرْدَمَكِ تَرَسَامِ وَكَرْدِي هَامِنِ
چَا رِنِ هَامِنِ زُرْ كِنِ مَرِيْلِي
خَلْوَةِ اسْتَبْرَقِ وَسُنْدُسِ دِي بَرِ
زَلْفِيهَا صَدِّ طَعْنَهْ دَانَهْ عَمْبَرِي

بَرُّنُ وَاِلَاسْرُوسِيَا وَشَفَافُ
 يَكُ لِدَسْتِ رَاسْتَهَاتُ وَيَكُ يَحْيَى
 اَوَكُه بُونُ حَوَاوَسَارَا اِسِيَه
 مَرْيَحِي حَسْبُنُ وَمَلَا حَتُ زِيَدُ بُونُ
 نَاكِهَانُ بُونُ مَرْوُوسِيَجُ وَدَنَكُ
 رَاسْتُ وَحَيْضُنُ دِي كَوَاكِبُ تِيكُ فَرِي
 پِيكَه دُنْيَا مِي دِي بُونُ مَرْوُوسِيَجُ
 كَسَكُ الْاِيكُ دِمَغْرِي بَامَه دِي
 اَمْرُ حَبْرَا پِيْلِكِرِ مِيرِ مَرْيَبُ
 دَاكِنُ دَرَكَا وَنَهْرَانُ نَاكِهَانُ
 غُلْفَلِيكِرِ حَوْرِي دِقْصَرِي جَنَّتِي
 هَاتُ جَبْرِيْلُ وَمَلَا تِيكُ فَرِيحُ فَرِيحُ
 نَاكِهَانُ اَزْهَنِي بُونُ مَرْوِي سَاعَتِي
 سِي سِي وَكُ شِيْرُ وَشِيْرِيْنُ وَكُ عَسَلُ

مِيْنُ شِهَانْدِيْنُ مِيْحَه عِبْدُ الْمَنَافُ
 يَكُ لِيْشْتُ وَيَكُ لِيْشْتُ يَا اَدَبُ
 يَا لِيْشْتُ مَرْيَبَا عَمْرَا يِيَه
 يَا لُ قَدَا بُوَاوُ وَرَبُّ مِيْنُ تَكْحِيَه بُونُ
 بِالْغَنِّيَا يُمُخَالِفُ رَنَكُ وَرَنَكُ
 قَافِ تَاقَافِ جِهَانُ بُونُ اَنُورِيْنُ
 مَشْرِقُ وَمَغْرِبُ دِي دِيْتَانُ مِيْنُ رُدُورُ
 يَكُ لِيْشْرِقُ يَكُ لِيْبَانُ كَعْبَه دِي
 مَرْوَه دَا اَهْلُ سَمَوَاتُ وَرَمِيْنُ
 شَاهِيَانَه حَوْرُ وَرِضْوَانُ جَانُ
 كِي دِي زَانِي كَارُ وَبَارِي قُدْرَانِي
 جَارُ كِنَارِي مَكْمَلِي بُونُ مَرْوَه مَرْوَجُ
 مِيْنُ دِي دَا دَسْتِ مَهْجَامَكُ شَرِي
 مِيْنُ رُوِي شِيْرُ وَعَسَلُ بُونُ مَرْوَه مَشَلُ

مِنْ خَا رُو تَهِي چُونِ فِي الْحَالِ مِنْ
وِي دَمِي مِنْ تُو مُحَمَّدِ مُصْطَفِي

طَبَرِ كِي سِي هَاتُ وَ بَرْمَاكِ دِي مِنْ
تُو رِي جَانُ وَمَعْدَا صِدْقُ وَ صَفَا

سَكْرَدِي تِي هُونِ زَنَارِي نَجَاة

بِعِشْقُ وَ شَوْقُكْ هُونِ يَتَرِي الصَّلَاة

جَهْلَه دَرَاتِ جِهَانِ ذَا قِ يَنْدَا
مَرْجَبَا اِي سِرِّ قُرْآنِ مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي جَانِ بَا لِي مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي عَالِي سُلْطَانِ مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي شَمْسِ تَابَانِ مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي قَمَرِ الْعَيْنِ خَلِيلِ
مَرْجَبَا اِي رَحْمَةِ لِّلْمَا كِينِ
مَرْجَبَا اِي اِفْتَابِ بِي دِي زَوَالِ
مَرْجَبَا اِي بُلْبُلِ بَاغِ وَ صَالِ
مَرْجَبَا اِي تُو رُو خُورِ شَيْدِ خُدا

اَكْرَمَه سَكَا زِي سِي كَفَه كُونِ مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي دَرْدِ دَرْمَانِ مَرْجَبَا
مَرْجَبَا عِشْقِ سَابِقِي مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي كَانِ عِرْفَانِ مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي جَانِ جَانَانِ مَرْجَبَا
مَرْجَبَا اِي خَا صِ مَحْبُوبِ جَلِيلِ
مَرْجَبَا اِنْتِ شَفِيحِ الْمُذْنِبِينِ
مَرْجَبَا اِي مَاءِ تَابِ لَا يَزَالِ
مَرْجَبَا اِي آسِنَا يِ ذُو الْجَلَالِ
مَرْجَبَا اِي تُو رُو خُورِ نَابِي جَدَا

مَرْجَبًا مَطْلُوبِ عَالَمِ مَرْقُوبِي	مَرْجَبًا أَي نُوْرِحَقْرًا مَطْمَهِرِي
مَرْجَبًا أَي أَوْلِيَا رَا سِرُوْرِي	مَرْجَبًا هَاتِي سِفَانِ أُمَّتِي
مَرْجَبًا هَاتِ بَوْمَهُ نُورَادُ وُلُوْ	مَرْجَبًا أَي بَدْرِ عَالَمِ يَا مُنِيرِ
مَرْجَبًا خَلَقَ كَتِي رَا دَسْتَكِي	مَرْجَبًا سُلْطَانَ تَجْمَلِ أَنْبِيَا

كَرْدِي تَرِ هُونِ زَنَارِ بِنِ نَحَاةِ	بِعِشْقِ وَشَوْقِكَ هُونِ بِي تَرِ الصَّلَاةِ
---	---

دَسْتِ هَلِي نَانِدِنِ كَسُوِي اِسْمَانِ	سَجْدَهٗ بَرِ مَرْوِي دَهِي أَنْ نُورِ جَانِ
هَاتِ وَهَلِكِرْتِ وَزَمْرِ غَايِبِ بُوَا	يَا رَهٗ عَمُورِكَ سِي بِي اَزْ اِسْمَانِ
يَا رَهٗ عَمُورِكَ دِي كَهَشْتِي بُرْدَلِيلِ	هَاتِهٗ وَهٗ مَدُّ هُونِ وَبِي جَايِ كَمِيلِ
كِرْتِ وَيِ دُنْيَا سِرَا سِرِ مَجْمُورِ	كِرْتِ وَبِرِي هَاتِهٗ كَهٗ مِنْ اَوْ خَيْرِ
ويِ مِرِي بِالْعَمَلِ وَوَلِ شَهْدِ وَعَسَلِ	هَاتِهٗ فَهٗ سِي بَا رَهٗ مَبِي شَاكِ دِرْ كَلِ
بِي كَهٗ زَا نِي خَلْقَهَا يِ اِنْبِيَا	لِي بِي خُوشِ هَاتِهٗ كَوَهٗ مِنْ اَوْنِي دَا
دِمْرِ زَمْرُ دَانِ وَهَرِ يَاهُوتِ چَنَكِ	مِنْ دِي خَانِي نُورِ طَيْرَانِ رِي سَكِهٗ رِي نَكِ

پاشی هاتر سه ندری هر یکی
 یکی دزدستی و کسینه یکی طشت
 هفتجا ران شوشت و پیمان پرهیز
 نایته حد و حساب معجزات
 دی چه پیر و نقت ذات انوری
 منعکس بون وی شقی مندی صتم
 نازده ایوان خانه کوشیروان
 شق بوکنگر جاره ری چونه خوار
 بحر سواه چکیا و هسک بورنهان
 از سر هندی ملوکان تاج کت
 دزد و شبیه دوازده اول ربیع

حسن و صورت مثل قرصا روزگی
 یکی از جامه سی از بهشت
 گویا هسه زابون چونه دزد
 مختصر من گوئیته نعت و صفات
 ای کوعالم جمله بووی چکری
 اگر فارس قمریا بو عکدم
 زانت و چپ هژیا و کرزی ناگهان
 خوف و ترسک هات کسرا بے قرار
 وادیا ناقلی سکاوه بوروان
 ذبک بووی ترس و فکر و ذلالت
 سال فیلهات او حبل ببيع

کدر دیتن هون نارین نجاه
 بیسوق و شوقک هون بیذن الصلوا

کوت مه دی زمره که زکر حجره

ذابو عبید المطلب بیکل سحد

کعبه چو سجده مبارک بومقام
 زکنتها الله اکبر زی دهاث
 پاک بوم آزلات و عز او صتم
 راست و چپ خوش هاست زینا اکبر
 هاتن ابروی و لکن مسک و کلاب
 از بد زکنتیم زباب شبه زود
 بکد داروبر ز فیض الایموت
 هات اوازک ایامن قرین
 ز ابو عبد المطلب خوش هاست مالک
 بهنا فردوس شر حیدر امینه
 امینه هات و او ی ز بگر سؤک
 آمی بو کت مولود امین
 وی د خویندادیه نور امین
 رفت عبد المطلب بو دینی

زکن و بان ویشلی ذکر اسلام
 هات منگینا محمد الصلوات
 هات ابوالقاسم همه عالی علم
 ز محمد هات و پوت بون شکر
 کعبه شوشین مامه حیدان طرف
 من صفا و سروره دین در سجود
 جانش احمد رسول الله کوث
 اوچه ترس و کرزه به ای طیب عیش
 طیره کی مازن لبان چنک و ناک
 هات و در هت کافت و گویا ساکنه
 کاند اولورا دکلته امی شپال
 هاتقی نانی محمد کوثه من
 گردیشین نور پینی د پین
 شیر و دست ناگهان یک رهرف

نَمْرُؤَ زَدَ هَاتَهَ عَبْدُ الْمُطَلِّبِ
 نَابَيْتَهَ دِيَتِنِ حَتِي سِي رُوْرَتَا مَر
 هَاتِ عَبْدُ الْمُطَلِّبِ فِي خُوشِيَتَيْنِ
 يَابَشِي چِنْدِي دِيَتِ اَو نُوْرَا صِي
 اَمِي شِيْر دَاوِ هَا نَا شَكْرِي
 اَمِي كُوْتِ مِيْنِ دِ خَرِيْدَا دِيَه

هَيْبَتِي كَرْتُ وِدَلِي وَي مُرْتَعِبِ
 نَا مَلِكِ بِيْتَهَ طَرَا فِ خَا صِر وِعَا مِ
 بِي تَكَلَمَ مَائِهَ اَزْمَانُ وِدَهْنِ
 رُوْمِيَهَ چَا قِي دِيَا پِرِ خُوْرَهَ بِي
 نَا كِهَشِي قِيْتِ تَسْلِيْمَا دِيَا بِي
 مُرْتَعِبَهَ دِي يَتِ حَلِيْمَهَ سَعْدِيَه

كَرْدِ قِيَتِيْنِ هُونِ زِنَارِيْنِ بِنَا
 بِي شِي قِي وِ شُو قِكِ هُونِ بِي شِي زِي الصَّلَاةِ

مِي كَانِ كُوْدَكِ دِي دَانَهَ شِيْرِي دَا رِ
 مَر قِي لَاسَعْدِيَهَ دِي كَر بِي لُو كِ
 وِ قِي لَاسَعْدِيَهَ فِي بِي وِضَا لَ
 كُوْتِ حَلِيْمَهَ رُوْرَتَا كَا مَر چِنْدِ هَقَا نِ
 مَر كِيَا رِي فِي هَبُوْرَهَ اَقَا سَا رِ
 هَمُ هَقَا لَانِ رِي كِيَا وَا فِ هَقَا رِ

دَا وِ كَر مِي لَانِ نِيْنِ كُوْدَكِ سَرَا رِ
 هَر دِ هَاتِيْنِ نَا مَلِكَهَ طَلِبَهَ بِي حُو كِ
 مِي رُوْرِنِ بِي كِهَهَ رِي بَرِي سِيَا نِ مِي تَلَا
 بُو كِيَا يِ چُوْرَهَ نَا قَا مَلِكِ كُوَا لِ
 مِيْنِ كِيَا خُوَارُوْرَا فِ هَمُ هَقَا سَا رِ
 هَاتِ اَوَا زَكِ رِي خُوْدَانِ شَا دِيَا رِ

هَانِ هَانِ حَيْهَ مَكَّةَ أَيَّ جِهَةٍ رَيْنِ
 خَرَمٍ أَوْ زِيَادِ بَيْنِ يَوْحُوهُ بَيْتِ
 تَرَسِ غَالِبِ بُولِهِ أَمْ هَاتِهِ هَالِ
 مِنْ زَبُونِ كَوْتِ وَيَكُونِ أَيَّ حَيْبِ
 مِنْ رَلْدِ بَوْمِ يَا دِي حَيْهَ كَمِ
 نَا كِهَانِ مِنْ دِي دَخُونِ يَا كِي
 سِي سِي وَكِ شِيرِ وَشِيرِ شَهْدُونِ
 أَزْخَوَارِ مَرُومِ شِي تِيرِ وَتِيرِ
 صَاحِبَانِ أَزْدِي تَمِ وَبَرَسِينِ دِيرِ
 يَكِ حَمِي لِأَعْرَ هَبُولِي بِرِ كَسَادِ
 كَارُونِ زَا بُو بَقَصْدَا مَكَّةَ
 دُونَ دُونَ كَارُونِ كُنْكَ وَلُوكِ
 كَوْتِ مِنْ وَرْدِ بِيچِينِ بِي زَهْتِي
 دِيچِي تَهْ پِلِشِ اوجَا فَا قَرِيشِ

دَامِبَارَكِ بِنِ زِمُولُو دَامَسِينِ
 خُو زِيَابِي سِتَانِ كُو شِيرِ زِي بَجُوتِ
 كَوْتِ حَارِثِ اَوْجِهَ حَاكِهَ أَيَّ هَلَا
 بَلَكِهَ اَوْ مَوْلُو زَبُومَهَ بَيْتِ نَصِيبِ
 قَطِ زَبُوسَانِ مِنْ نِزَاغِ دِي حَيْمِ
 أَزِ بَرِ اَقِيسِمَهَ رُوبَارِكِي
 زِي بِيچُونِ وَيِ كَوْتِ مِنْ سِهَ چَا زِهَانِ
 هَرْدِ وَنِيسْتَانِ دِي مَنِ شِيرِ زِي رِي
 لِيكِ سَبَهَ بُولِينِ بُو كَسِ سَبِيرِ
 حَارِثِ اِنِ تَا زَهَ كَوْرَتَانِ اِنِ نِهَادِ
 بَوْمِ سَوَارِ وَهَمِ لِي بَرِ مِنْ خَمْرَهَ
 كَرِ زِيچُونِ بُو وَهَ حَارِثِ مَاخَدُونِ
 مِنْ دِي كَوْتِ هَاتِ نُونِ دُونَ كِي
 بَلَكِهَ خَالِي مَهَ بِيچِينِ تَا زَهَ طِيشِ

مِنْ دِي نِيكَ سَرِ طَوِيلِ انْوَرِي
 يَا حَكِيمَةَ اسْرِي مَرْغَبِي لِي
 تَبْرَجُو اَوْ خُوشِ كَبْرِي لِاَعْرَابِي
 اَوْ لَا مِنْ كِرِ لِي طَهَاءِ نَظَرِ
 كَارِوانِ ذَانِي كِبَائِي طَيْبِ وَعَيْشِ
 كَوْتَهُ عِبْدُ الْمَطْلَبِ خُوشِ آمِنِي
 قَالَ هَذَا لِاسْمِنِهِ قَدْ بَدِي
 صَفْوَةُ الرَّحْمَنِ خَيْرُ الْمُرْسَلِينَ
 هَاتِي تَه نِيكَ آمِنِي زَنْ بَاسْرُو
 اَمِي خُوشِ اَوْ زِي بَا يَتِيمِ شِيرِ خُوشِ
 اَمِي خُوشِ اَوْ زِي بَا يَتِيمِ شِيرِ خُوشِ
 اَمِي حِلْمَهُ فَلَ كَرِهَ اَنْ يَاكِ ذَاتِ
 هَاتِ حِلْمَهُ كَوْتَهُ عِبْدُ الْمَطْلَبِ
 هَاتِي بُو نِيكَ پُسرَ اَز بِي مَدِيانِي

بَاسِرِ رَسْمُو اِي شَارَتِ ذَا كَرِي
 تُو دِي بِي نِ بُو مُحَمَّدِ خُرَزْيَانِي
 وَي بَرَاهِي بَرِ وَ هِنْدِي كَارِوانِ
 چَا زَطَرَفِ پِي گَه كِيَا وَا لَاهِ تَرِ
 زَنْ هِي كَرِيانِ لِاَشْرَفِ قُرَيْشِ
 لِي دِي قِي تَنْ بُو مُحَمَّدِ ذَابِي
 هَاتِي كُوشِ مِنْ زِي هَاتِي كَا وَا نِيَا
 نِي نَه اَز غَيْرِ حَكِيمَتِهِ وَي دِي نِ
 هَرِي ذَانِي اَوْ نِي سَه چُو مَدُو
 هَرِ دُو عَالَمِ زِي قُرْمَانِ شِيرِ
 نُو رَهَرِ دُو عَالَمِ اَز رَحْمَتِ اَرِو
 دُو كِتِ بَاقِي وَا دَائِمِ بُو تَه هَاتِ
 حَالِ سَالِ حَالِ تَه طَهَا مُضْطَرِبِ
 كَرِ لِي نِيكَ تَه وَي هِي نَهْمِ الْاَمِينِ

گوٹ عبد المطلب نامت چنه
 گوٹ عبد المطلب خوش مہدی تو
 وی لینک من تو رجیم قوت جان
 لی یتیم ذرہ سبے مثل مسہی
 گوٹ عبد المطلب دا از بچیم
 هات گوٹ حارث ای زینا خطاب
 دی چہ گے تو بایتیم بی پدر
 هات چون کاروان کز جہیز
 حارث گوٹ از دینیم تو خدوک
 گوٹ هانی پینہ وی طفیل یتیم
 خوش فکر یا پیش عبد المطلب
 دا پینہ پیش دانے آمین
 یک رگ خالی نما از محبتی
 خوش دما فیکرت کنی بدحد کلاک

گوٹ نابی من حکیمہ سمدیہ
 ہم تجلم و ہم بحسن وسعدی تو
 مثل وی نابوتہ نابین در زمان
 از جہی با پسخہ گرد تو بی
 پیرمہ زوج خوه پرسی پنے بکنم
 یا حکیمہ و تحیک وی اجواب
 یا حکیمہ دامت صبری بگر
 دیتہ حارث رهنکی وی بوتہ دین
 گوٹ حہ دی بچہ از دینچوک
 قد توکلنا علی الله الکریم
 هایتہ دزدانہ تو ای محب
 من گوہی احسن و دینا را شیرین
 بومہ یخسیرا وی وی ساعی
 نور خندہ لاجو پر خافک

بوسه دامن مرد و چاقی انورین
 راست خوار و دق نداشتی چه
 وقت چو بی هاست صد المطلب
 من بیکه او گوید که تو زین جمال
 خوشی خاطر من ز حد و امنه
 ذابویر نه خوره رهنگ بو تو چیم
 دوریاته صوفی قلب امنه
 ای حبيب من محمد ای دلال
 تو بیکه فروار و اصبر و سکون
 تو امانت خدایه ای جعکد
 بر حکیمه تو خوره او در ایلیم

خوش مری با هر دو لپچی شکرین
 هشت زبونه با لها ما خدا
 دامه زاد و نشت و من گویند با حق
 و بلند مردی چه که با نشت و ما
 امنه ملکوت او نازک تنه
 و محمد تو چو زد که چه که
 لپچه که او شغل نه بدست مننه
 پره داره نیکه نه بارین بوته اک
 بومه پیتن ورنه جان و دل همه
 ای حکیمه و امان الله ببر
 خوش او بوته دین سعد حکیم

سکر دشتن هون ز نارین بجاء
 بشوق و شوقه هون بیدن الصلوات

صبح زایون کاروان سعد بیان
 او سکر الاخره پیش کاروان

حَارِثُ ابْنِ بُوْحَيْمَةَ ابْنِ سُوَازٍ
 يَا بِي دَانِيُو تِي كَدَا ضَمْرَةَ
 اَوْلَا چُو كَبَه سِه جَارِ بِي جَدِ بَرِ
 دِي كُسان اُو كَرِي چُون خُوش چَكِنَك
 اُو كَرِ لَا عَرِدِ پِشِ كَارِ وَا نِ
 سَعْدِيَانِ كُوتِنِ حَلِيْمَه اِي هَقَاك
 فِي دَمِي سِي لِه سُوَارِنِ مِثْلِ طَيْرِ
 كَرِ بَا زَمَانِ هَاتِ وَا كُوتِنِ سَعْدِيَانِ
 وِي لِي شَتَا مَن رَسُولِ رِي عَرِشِ
 سَيِّدِ مَخْلُوقِ رِي الْعَالَمِيْنَ
 قَوْمِ سَعْدِيَانِ پِكَنَه كُوتِنِ اَوْ مَقَاك
 مِثْلِ بَابِي كَفْتَه رِي هَرِ بِيَا زِ
 وِي حَلِيْمَه كُوتِنِ اَزَمَانِ اَوْ بِيَا نِ
 مَن دِي سَاكِلِ اَوْ بِيَا نِ رَاهِيَا نِ

يَا خَلَا رَا سْتِي مُحَمَّدَ بِنِ قُشَا زِ
 كَرِ سَقِي چُو جَابِكِ وِي رَهْمَتَه
 ثَانِيَا اَوْ هَاتِرِ چُونِ دِي نَرْمَنِ
 وِي لِي شَتَا وِي سُوَارِنَه قَالَك
 وَا كَرِ سِه طَيْرِ لِدِ شَتِي بُو رُوَا نِ
 اُو كَرِ لَا عَرْمَه كُوتِنِ اَوَا چَتَه مَا كِ
 وِي دِي چَتِنِ نَا كِهِي تِي كَرِ سِي كَرِ
 قَطْعَبِ نِي نَه رِي چُونَا مَن عِيَا نِ
 رِي دِ سَتِ وِي رِي عَرِشِ نَا بِي شِ نِ
 چِي تَرِي نِ اَوْلِي نِ وَا خِي رِي نِ
 نِي نَه اَوْ قَوْلِ وَا صِدَا اِلَا خِيَا كِ
 دَانَه سَرِي كِ كُوتِنِ وَا دَشْتِ كُوتِنِ
 اَمْرِي كَرِ كَهْتِنِ رِي خَلْقِ كَارِ وَا نِ
 تَابِعِ اَسْقُوقِ كِي اَسُودِ قَبَا نِ

وی دگوته زاهبان و صفا حیب
 گایر اصنام و قتال جمود
 از روان بوریو چند ککک
 وی هزاره گویت اسقوف کپیر
 دست و دان شیران دهارن شبان
 دی چه کم یارب مدد میر من
 هاتر نریک مه کو ما زاهبان
 هاته خاری اگر می مثل شهاب
 هاتر گوته زیمنا شهسوار
 گاروان هات و همی امچونه مال

وقت زابت او محتمد عن قیب
 بی حد د نیشان وی هاشه وجود
 شعله نورا محکم چو فلک
 هی آفه و رفی قد بکن برنج و شیر
 خوش لپی ما علیدان بی کامان
 و محکم دوهنیا چادر من
 من محکم دی نظر آسمان
 نه و رات و صورت او اصل عذاب
 اهلکوا الکفار من نار القهار
 بیگمه بی خوش نینا و هم ریچال

گر دقتن هون ز نارین بجا
 بعیش شوق هون بیرون الصلوة

دو کتابا بی گهشته سعدیان
 دخل نودان و کار پور الی زبک بون

رزق و نعمت هاتنارن طحلیان
 هم جفا و محنت و الامر چون

پیکه ماتن دست و پائی وی راستان
هم حکیمه غرق انعام و کرم
گوت و الله العظیم او ناز دار
ظاهر و پائین پاک هر مه دی
بود و سالی و خرامان سوسینو
روز که وی هفتیا یک کوردکی
اول کفطای وی من مایه لیبیر
سالسه نازک نهال و روح جان
هر یک کور کار امت پروری
روزگی وی کورته مادر او بیدا
گوت قط انصافه دانسته از میان
گوت من وی از دست خاسکه
گوت دانسته قومه بنی پرده خاسکه
صنح من ذانی عصا و زاد و هم

مجتا وی گفته قلب جمله کان
وی بو الفاسم لمال بوجه غم
هات و من جامه نه شوم قط لوجان
بول و غایط من ز عورت قط نه دی
تیکل لعبا بچو کان قط نه دی
هفتیا وی ماه ماه با سالگی
گوت و الله اکبر من کبیر
آرزو کوری شقای نا کهان
بوشقان و لایق پیغمبری
کافی من گوتی بز بر سر چرا
اول کرمی از خور آقا زالاک
بیت و نه چاقین بیکه یا را صدی
من توکل دایه وی هم تو بیدی
بوشقان و هر دو چونه بر عنتم

آی شقان بره برجا بده
یا بر حه بر چرین از جان و دل
آی شقان کوه کا زیبا دلیر
وقت ایقاری شقان دگینه مال
کوته من دایمه کوهاتم ایلیک
ضمه هات کوته من او خوش جواب
پانه د بر خشک و کسک بر تمام
پرتیه یزگر مسره او دی بی
رور کی پزوب لایق وادی
کوته من بوجه تو ناهیلی دلیر
لا تخف وی کوته من پر چو چره
وی محمد دیت و دو فی خوه هراند
کوته گوشتی کوته یی ک دومتل
شیرا ابوابی چو قط کس ندی

ژیر گوپا لے ته عالمیک سره
رحم قور بر جمله عالم مشتمل
خوزیا وی بر چی ژد پداراته پز
از دچومه پیش زیبا یی لاک
آی محمد سلم الله علیک
من روی دینه عجایب بی حسله
هر چی او دیت دار و بر لیکر سلام
گر نه چن پرتیه غم یی کی ری نه چی
من فکر یاندین ژر سا خاد
پز بیچی من کوجهی قیانه شیر
ناگهانی هاته مه یی ک قسنوره
عاشقانه هاته پیش و سر نه اند
من نه فه چی وی چه کوته کزد گل
پز چری بو خوش راحت کفنه و

ابی بک پر من شیکینا بد دست غیر
 دست ان پر گرت و مالی باد لالی
 وقت ظہری روز کج کار و بار
 جو تہ سردم بو محمد ہاتہ بر
 و محمد گوت و را بون میدوزن
 ہاتہ گوشین در عیب بک عیش
 پیکہ را بون خاص و عام سعدیا
 گوت من دی در ایسیم کمل شور
 بوسہ دامن ہر دو چاقی سورجی
 گوتہ من ہاتہ دومردی باجمان
 دست من کرتن رقمانیمہ ایر
 سینہ من وی دو گرت اشاف
 وان بدست خود لیز تقیب کز
 گوتہ او بھہ ژ بود پوی لعین

ہاتہ پیشود ست خور وی کرد پر
 وی دمی را بو بزی مثل غزال
 خمرہ چابک ہاتہ کاری ہی ہوار
 از ترانہ بو برای من چہ کز
 گوشہ خارتہ کی حلیہ و ایلمن
 از چہ بفر پیش سالار قریش
 ای حلیہ زو گھشتی ان زمان
 ژدی چو خرچ قلک استونہ نور
 ای چپو ہاتہ چیبی من توئی
 شکل نورانی ژ نور لایزال
 دنیامہ ارضی و در دستہ کیز
 ژدی درینا قلب و احشائیم ثقاف
 نطفہ اسود درینا ژدی فکر
 من ژتہ اہیت ای شاہ امین

ایدی آخه مسین ویک ککن
وی دی داینه چی قلب و جگر
مهره ک قلب و جای بونه شی
زا کور داینه چی بی زحقی
بادهان کیشان و از بومه گران
هات و کیشامام و زاکو او هان
گر بی کیشی یا جمیع امتی
هر دو کان از دامه بر نهان خرم
مثل برقا خالفا را بون و چون
گوت حلیه او بیان و آرمق
قوم سعهی گوت من چه ساکن
من بره نیک گاهن و اوقصه گوت
اقتلوا هذا الفلام من دگل
ناگهان من دیت یکه سرد مشین

شوشت ترم و پاک و نازک بی محن
مهر کی مازن ز نور ی هات در
هات سر نیک مثل عوری تان برق
گوت بکیشه بادهان از امتی
گوت بکیشه باضاران هر و هان
گوت وی نوری جبا و گلعدان
دی گران تر بی ز نور ا رهو
هر دو و چشمان و سر من ک کوفل
من در دین تا پرخن برزه بون
من او ی هلیگرت و آرم هاتینه
را به هلیگروی به نیک گاهنی
گامین هلیگرت و ابر سینه گوت
ورنه دی باطل بکت دین هیل
زمر لیکامین ذال باس و یکن

قَوْمِ كَاهِنٍ بُونَ هَلَاكٍ أَوْزِي هِرِي
 مِنْ دِي نِيكِ رَن بَاگِرِي بُو شِي رَاه
 وَي لِي مِنْ نِيكِ پَسِر بُو جَانِ يَاك
 مِنْ مُحَمَّدِ أَنْبِيْرِ مِنْ كُوتِ وَر
 وَي اِي شَارَتِ كِرْتِي لِيَا نُو رَا ف
 أَوْ رَا فِي هَا تَه دَر رَا بُو قِيَامِ
 هَاتِ أَوَا زَكِ تَجَبُّ نِي نَه كَر
 بَل تَجَبُّ أَوْ جَوَانِ شَهْسُوَا ز
 يَاشِي اَز چُومَه سِرِي بُو هَر دُو چَا
 هَاتِ دَن كِي هَاتِي يَا مَكْتَه
 كَقَه كَارِي وَدِي اَز دَر بِلِي مَر

مِنْ مُحَمَّدَانِي وَهَاتِمِ لِي
 بَر كِنَارِ بَرُو بَر سُر خَاكِ وَآه
 چُودِ بِي رِي اَوْ نِهَاتِ بُو هَلَاكِ
 مُنْجَمَه كَر تَه هِنَه دِي بِي نَه
 اَوْ بَسِر كَفْتِ وَبَسِر بَر رُو يَ آف
 كُوتِ اَنْدَر يَا مُحَمَّدِ اَل سَلَامِ
 اَوْ زِي بِي رِي كُودِ كَانِ كُوبِي نَه دَر
 دِي عَ لَاحِر كَتِ قَانِ كَه كَارَانِ زِيَارِ
 لِي رَشَانِدِنِ عَمِي رُو مِسْكِ وَكَلَا
 اِي رَتَه هَاتِ بِلِي وَي هَا تَه تَه
 اَمِنَه پُر زِي غَرِي بَه دَا بِي چِم

كِرْدِي شِي نِ هُونِ رَنَارِي نِي نِهَاتِ

بِعِشْقِ وَشَوْقِكِ هُونِ سِي رَنِ اَل صَّلَاةِ

اَوْ خَرَانِي بُو حَلِي مَه بُو سُوَا ز

هَمِي لَبَر سِي نَه حَبِي نَا مَدَار

رُو بَكْعَبَهُ هَاتْ وَأَوْبِي تَرِسْ وَبِيَمِ
 هَاتَهَ گُوشِي اَنْ حَيَاةَه اَوْتُوا
 اَي حَطِيمِ وَاي حَرَمِيَاكُ وَتَمَيِزِ
 هَاتْ سُلْطَانِي فَلَاكُ رِبْرِ نَعِيَالِ
 هَاتْ مَحْبُوبِ دُوصَدِ يُوْسُفِ اَمْرِ غَلَامِ
 هَاتْ بُوْتَهَ اَي مَكَّهَ وَقْتِ سُرُورِ
 لِي تُو بُو وَي مَنَزِلَا رُو حَايِيَانِ
 رَا سْتِ وَجِبْ فِكْرِي حَلِيَهَ كَسْرَهَ كِ
 هَرِيَا پَتِي هَاتْ اَوَا زَكْ شِيْرِي
 دَا بِي حَيْتَه طَلْبَهَ كَتْ كَا نِ كِيَهَ
 كَسْرَهَ دِيْتِ وَهَاتَهَ فَرَهَ اَوْ هَادِرِ
 دَنَكْ هَلِيَانِدِ وَي لِيَا نِ كُو چِي كَا نِ
 مَكِيَا نِ كُو تِي مَهَ هَارِي نِي تَهَ قَطِ
 پِيْرَهَ مِيْرَكْ هَاتَهَ پِي شِرَا بَعَصَا

اَو كَرِي چُون خُوشْمَه دِي هَاتِي حَطِيمِ
 خُوش نِي دَايِي جَانِ فِدَايِي اَز مَوَا
 بُوْتَهَ هَاتَهَ بَرُنْ بَا لَايِي عَزِيْزِ
 هَاتْ جَانِ دُو خَا لِمِ عَكْسِ خَا لِ
 هَاتْ مَحْتَارِ كُو عَرَشِ وَ فَرَشِ زَا مَرِ
 صَدْ هَزَارَانِ نُو رِي سِي مَاهِي بِنُو زِ
 تَا قِيَا مَتِ رُكْبَهَ دَا رَا حَا جِيَا تِ
 وَي دِي گِرِي يَا تَمَشِيْرُ دَا خُوْرَهَ دِي
 مُصْطَفَا وَي دَا نِيَا سَر مَهْدِي زَمِيْنِ
 خُوش دِي پِيْرِي قِي نُو اِي عَالِيَهَ
 مُصْطَفَا لِي بَرَزَهَ بُو بَرِ دَا گِرِي
 اَهْ آهَ دُرْدَانِي مَن كِي رَقَا تِ
 وَي قِيْرِي تِي اَقُوْرَهْنِي كِ بُو تَهَ شَطِ
 يَا حَا لِي مَهَ اَوْ چِهَ خَا لِهَ بُو خُدَا

مین ژبووی گوشت خال و زنج و آه
 از بر نپشتا پیش عز او صتم
 بی هزاران و ننا بوی پشنا کین
 سنجک بر وی گوشت پدی کای صتم
 گو دکوی وی در مکه و ننا بوی له
 وی محمد گوته عز او صتم
 تو هره آئی پیرا و چه گوته
 ستر نئون و ستر مسارن امر وی
 آوزمان بوری کو امر تی خوش بین
 رابه آئی پیرا هوا تی هاته روژ
 له ز نای وی دگر زین آسمان
 هینی خوش گز پیری پی
 بی حلیمه گوته پیری هیشکی
 یک دمی با وی لین و عطف دکت

گوته من وز دا پچنه پیش شاه
 گوته من او هیب زانه پر کمر
 مثل ته بی چاره وی شادان کین
 او حلیمه هایت پیش ته هم
 اسم ان گو دک محمد بوی له
 ستر شینی هاته سنجدی گوته هم
 او محمد هایتی عز لامنه
 هم کساد و بی عیارین امر وی
 بارگاه او وی گهشتی امر رفین
 بس نیای وی دل من تو بصور
 هم ز حبا وی کلینا بحر و کان
 وی عصا اقی و لرزی مثل لب
 گرچه از کتله دیم حیرتی
 یک دمی سکنی من زیم دکت

گو دکی من وی رفاندن عیدیان
از کی نام ز کی کجا زند بیکم
گو تا عیب اجازت من نه بر
گر سیر مر حال و اسرار درون
گوته وی پیری حلیمه بی بکه
حاشا لله او محمد برزه بی
بو محمد هر زمان و هر مکان
زانی عبدالمطلب او واقعه
هاتر برد زگاه کعبه او سوز
تو میسر که جالا وی یتیم
ناشسته مهء کگر چه زمیکه
تو بحق فضل و احسانا عظیم
ناگهانی هات آوازک کطف
وی لبدا و ایماهی بو غمام

عیدیان کسکه پوش آسمان
هر چه او پزیه من دی ازوه گم
گو د پیرم احمدی من برزه بو
دی بیرون دینه سو فایه جنون
حمد زبانی و هر شکری بکه
بکی عالم دی دویدا برزه بی
صد هزاران کویر دارین پاسبان
افور مکنک چون زچاقان دامنه
ای علی سر دانا ی سروز
دیتنا ازار و احسانا کبریم
کمیا ی فضل و احسانا تیه
بزه من احوال وی طفل یتیم
هان هان بچنه تها مه شریف
بوسه و سیوان دگنا وی منام

پزدکت تسبیح و در کف منقلب
 چو کور و نیشی این خارا ایام
 گوشت ای نامم زمین پر پی بکن
 گوشت از جدی ته مه ای روح و جان
 ذاب و بر سینه خوه را که هات مال
 ای پی چاف بونر روشن و السلام

را بو چو طلبه وی عبد المطلب
 قال من انت ایا شیرین غلام
 از محمد ابن عبد الله مه از
 ای حبیب من غیر من خاندان
 هات مال تا ده او نور از لاف
 همد روز مولودا نبی شتم الکلام

گرد قبتن هون ز نارین نجاته
 بعشوق و شوقك هون بیترن الصلاه

اخمدا چاقی ته ما زاغ البصر
 حکم تجاری روعشی تا بفرش
 آتش موسی چه نور خسارتو
 دژ نورانه ضیاء مهر ماه
 بی ز تعلیناته ای درایتیم
 هر دو طالعچه سها اقبال تو

یک اشارتاته انشق القمر
 ای ز نوراته منور تا بعرش
 و الصحنی نورادیل هشیار تو
 بی مع الله الجلیل بارگاه
 خزه و تشریفه ربو عرش عظیم
 سوند و اللیل بر لاف خال تو

هَمْدُ قُدْرَتِ رُوحٍ وَهَمْدُ رِوَانِ جَانِ وَدَلِ
 جَانِ قَدَائِ بُرْدِ وَبِالْاِي تَمَّ مَهْ
 شَهْرِيَا زِجْتَرَهْ عَوْلِي تَسُو
 شَهْسُوَارِ دَلْدَلِ كُونِ وَمَكَانِ
 مِنْ هَبْنِ سَهْ صَبْهَرِ اَزْ زَمَانِ وَدَلْ
 وَصَفِ خُسْنَاتِ بِيْتَرِ مَصْبُوحِ وَشَامِ
 يَا رَسُوْلَ اللهِ رَسُوْلِي نَسُو وَبَعْنِ
 تَوْشَفَاعَتِ كَهْ رُبُوْمَهْ غَامِبِيَا
 يَا كَرِيْمِيَا اِلَهِي الْعَالَمِيْنَ
 هَبِي دَارِ رَحْمَتِ وَاِحْسَانِيَّتِيْنَ
 حَاضِرِي كُنْ هَذَا رَسُوْلُو دَارِ رَسُوْلِ
 فِي تَوْعْقَارِي وَسْتَارِ رَحْمِيُوْبِ
 هَمْدِ لِيَا وَبَابِ هِنْدِي مُؤْمِنِيْنَ
 تَابِعِ اَنْ شَهْسُوَارِ اَمْتِي

بِلِشِ بُرْنَاتِهْ سِيَهَا كَلِ بُوْنِ جِلِ
 مَسْتُ وَسِرْ كَرْدَانِ سِيَهَا يِ تَمَّ مَهْ
 خَطِ شَقِ بُوْبَرِ فَلَكَ طَمْفَرِي كُو
 وَاَصِيْلِ وَحَدَثِ سَرِي لَا مَكَانِ
 يَكِ دَمِي غَا فِلِ تَمِّمْ رُوْزُو شَقِ
 صَدِ قِيَامَتِ دِي بِحَبْنِ هَبْرِنَا تَامِ
 يَا شَفِيْعِ صَدِ رَايُو اَنَا مَسْرِيْنَ
 وَرَنَهْ نَفْسَا شُوْمَرَا كَتِ تَقْبِيَانِ
 يَا رَحِيْمِ وَيَا عَظِيْمِ يَا مَتِيْنَ
 طَالِبِ اِكْرَامِ غَمْرِيَا اَنَا بِيْتِيْنَ
 هَبِي قِيَامَهْ تُوْبِكِي يَا رَبِّ قَبُوْلِكِ
 مَهْ بِخَشِي تُوْبِغْفِرَا نَا ذُنُوْبِ
 هَمْدِ لِهِنْدِي مُؤْمِنِيَا اَللّٰهُ اَجْمَعِيْنَ
 بِبِكْتِهْ رَايِيْنَ دَايِجْتِهْ جَنَّتِي

أَوْلَا بُرُوضَةٍ شِيرِينَ نِقَابِ
ثَالِثًا بُرُوكُنِيَاءُ وَمُسْلِمِينَ
هَمْدٌ بُرُوكُنِيَاءُ وَعَزَائِمًا مَمَامُ
هَمْدٌ بُرُوكُنِيَاءُ وَإِهَامِ جَادَةٌ
بُوجَمِجِ مَسْلَمِينَ وَصَالِحَهُ

ثَانِيًا بُرُوكُنِيَاءُ وَأَزْوَاجُ وَصَحَابِ
رَابِعًا بُرُوكُنِيَاءُ وَمُؤْمِنِينَ
هَمْدٌ بُرُوكُنِيَاءُ مَجْلِسًا صَاحِبِ طَعَامِ
هَمْدٌ بُرُوكُنِيَاءُ كَاتِبِي فِي سُخْرِي
بُوقَيْرِي بَاتِي أَلْفَا حَمْدَهُ

هَذَا عَامُ مَوْلِدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لَوْلِيهِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى نَبِيِّهِ وَعَلَى آلِهِ وَعَدَّتِهِ أَجْمَعِينَ
يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ بَحْرَمَةِ حَبِيبِكَ الْأَكْرَمِ وَبَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَسَلْتُكَ أَنْ تُقِرَّنِي بِالْقَبُولِ مَا قَرَّهَ مِنَ الْمَوْلِدِ الشَّرِيفِ وَ
الْقُرْآنِ الْحَكِيمِ وَقَدْ أَهْدَيْتَنَا مَا حَصَلَ مِنَ الْأَجْرِ وَالْثَوَابِ إِلَى رَوْضَةِ حَضْرَتِ
سَيِّدِ الْكَوْنَيْنِ وَرَسُولِ الْتَقَيْنِ وَإِمَامِ الْحَرَمَيْنِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَاَجْعَلْهُ اللَّهُ وَاصِلًا إِلَيْهِ وَاجْعَلْ رُوحَ سَيِّدِ الْأَنَامِ رَاضِيَةً عَنَّا
وَقَلْبَ شَفَاعَتِهِ مَسْبُورًا عَلَيْنَا وَاجْعَلْنَا اللَّهُمَّ مَقْبُولِينَ مَحْبُوبِينَ عِنْدَ
حَضْرَتِهِ وَاجْعَلِ اللَّهُمَّ مِثْلَ ذَلِكَ لِأَزْوَاجِ سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ الْعِظَامِ
وَالرُّسُلِ الْكِرَامِ عَلَيْهِمْ أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَكَمَلُ السَّلَامِ وَالْإِزْوَاجِ الْأَ
زْوَاجِ الطَّاهِرَاتِ وَالْأَصْحَابِ الْمُتَّعِبِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرِينَ وَ
التَّابِعِينَ وَالْأُمَّةَ الْمُجْتَهِدِينَ وَضُرَّاءَ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ وَالْإِزْوَاجِ
الْأَوْلِيَاءِ الْعَارِفِينَ وَالْمُهَيَّبِينَ وَالْمُنْشُوبِينَ قَدَسَ اللَّهُ أَرْوَاحَهُمْ أَجْمَعِينَ

وَلَا يَمَانُ كَانَ سَبَبًا لِهَذَا الْاجْتِمَاعِ الْمُبَارَكِ شَكَرَ اللَّهُ
 سَعِيَهُ وَغَفَرَ ذَنْبَهُ وَقَبِلَ عَمَلَهُ وَجَعَلَ لِكُلِّ مُشْكِلٍ مَبَانِيًا قَوِيًّا
 وَمُخْرَجًا وَهُوَ نَدْوَةُ عَلَيْنَا وَاجْعَلِ اللَّهُمَّ مَخْرَجًا لِمَنْ الْمَوْجِبِ لِهَذِهِ
 الْهَيْئَةِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَالْعَامِلِينَ وَالصَّالِحِينَ وَالْأَوْلِيَاءِ
 غَنِيَاءِ الشَّاكِرِينَ وَاغْفِرِ اللَّهُمَّ تَقْرِيبَاتٍ مِنْ رِجَالٍ إِلَى الدُّرِّ الْقَبْلِيِّ
 مِنْ أَصُولِهِمْ وَفُرُوعِهِمْ وَاجْعَلْ أَرْوَاحَهُمْ مَسْرُورَةً فِي آخِرِ طَلَبَتِهِمْ
 وَاحْفَظِ الْبَاقِينَ وَأَطْلِعْ أَعْمَارَهُمْ وَوَقِّتِ الْبَاعِثَ لِهَذَا الْخَيْرِ لِأَمْثَالِ
 هَذِهِ الْجَمَالِ الْمُبَارَكَةِ بِكَمَالِ الشُّرُورِ وَأَحْسِنِ اللَّهُمَّ الصِّحَّةَ
 وَالسَّلَامَةَ وَطُولَ الْعُمُرِ وَالنُّصْرَةَ لِمَنْ كَانَ السَّبَبُ الْمُسْتَقْبَلُ لِلرَّحَةِ
 وَجُودِنَا وَكُتِبَ اللَّهُمَّ الصِّحَّةَ وَالسَّلَامَةَ وَالْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ
 عَلَيْنَا وَعَلَى الْمُجْتَاجِ وَالْفَتْرَةِ وَالْمَسَافِرِينَ وَالْمَقِيمِينَ فِي بَرِّكَ وَمُجْرِكَ
 وَوَقِّتْنَا اللَّهُمَّ فِي قَرِيبٍ مِنَ الزَّمَانِ إِلَى زِيَارَةِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ عِيَالٍ حَالِيٍّ
 وَسَهْلٍ اللَّهُمَّ سَعَرَاتِ الْمَوْتِ عَلَيْنَا وَاحْتِمِ بِكَلِمَةِ الشَّهَادَةِ
 أَنْفُسَنَا وَفِي التَّيْرِ مِنْ مَكْرِ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ لَعْنَةُ اللَّهِ

أَحْفَظْنَا وَسُؤَالَ مُتَكَبِّرٍ وَتَكْبِيرِهِ نُونَهُ عَلَيْنَا وَاللَّجُوبِ وَفَعِينَا
 وَأَكْرَمْنَا وَأَجَامَةَ الْحَاضِرِينَ بِالْحِجَّةِ وَمُشَاهِدَةَ جَمَالِكَ
 وَتَقْبِيلَ دُعَائِنَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ
 الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ
 وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 الْفَاتِحَةُ

خَطَاط : م . ف . ب .

۳	<p>أَيُّ مُحَمَّدٍ أَيُّ رَسُولِ النَّاسِ جُنُ خَوَادِي تَجَبَّرَ قَارُورًا مَزِينُ مَسْنَدًا فِي أُمَّتِنَا هَا هَرُ تَوِي دَرِي فَتَحَا جَنَّتَا مَهْ هَرُ تَوِي أَيُّ مُحَمَّدٍ أَيُّ أَمَامِ أَنْبِيَا أَيُّ تَوْنُورِ أَرْوُحِ جَانِ أَوْلِيَا أَمْ كُنْهَكَارُ وَضَعِيفِينَ بِي عَمَلِ هَيْفِي مَا عَفَا أَخْدِي عَزَّ وَجَلَّ أَمْ بَجَاهَتِهِ خَلَاصِينَ أَيُّ نَبِي رُوحِ جَانِ مَهْ فَدَا جَانِ تَبِي</p>	 <p>هُونُ زِ عَشَقَا دِلِ بِي بِرِينِ بَرِ دَوَا سَرُ مُحَمَّدٍ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ</p>
3	<p>أَوْ كَسِي كُو طَالِبِ خَيْرِي پَرِه كُوَهْ بَدَهْ فِي مَوْلِدَا بِيغْمَبَرِه يَكُ رَوَايَتِ كُو زِ مُحَمَّدِ هَاتِيَه قَدْرِي مَوْلِدَا مَهْ أَيُّ كُو كَرْتِيَه هَنْ پَرِه مَضْرُوفِ كِرِي بَرِ مَوْلِدِي وَلِكِ چِي كِي زِي رِدْ خَيْرِ بَدَا دِي بِي أَبُو بَكْرِي صِدِّيقِ كُو تَبِي بَرَا كِي دَبَرِ مَوْلِدِيرِ أَصْرَفِ كِي بَرَا هَدِيدِي خَوَانْدِنِ بَرَانِي قِيمَتِي بُو هَقَالِ مِنْ دَرِي كَا جَنَّتِي</p>	

۲	<p>بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا</p>	
<p>أَمْ بَدِينِ حُمْدِي خُدِي أَيُّ مُسْلِمَانُ دَا يَهْ مَهْ بِيغْمَبَرِي أَخِرِ زَمَانُ أَوْ خُدَايِ كُو هِدَايَتِ دَا يَهْ مَهْ نِعْمَتَا خَوَاشِ دِينِ إِسْلَامِ دَا يَهْ مَهْ نِعْمَتَا زَهْرِ نِعْمَتِي خَوَاشِ تَرَا فِهْ مِنْتَا زَهْرِ مَنِّي مَسْتِرَا فِهْ كُو مَهْ اِيْمَانِ اِنِيَهْ بَرِّ عَظِيمِ أَمْ مُشْرَفِ بُونِ بَقْرَانَا كَرِيمِ أَيُّ خُدَايِ خَالِقِ أَرْضِ سَمَا تُونِهِيلِي أُمَّتَا هَادِرْ عَمَا أَمْ كُنْهَكَارِ چَا قِ لُغْفَرَانَا تَنَهْ هَيْفِيدَارِي رَحْمِ احْسَانَا تَنَهْ أَمْ يَا اِيْمَانِ بِيْنِهْ أَرْضَا مَحْشَرِي بِي مُحَمَّدِ هَرْنَهْ حَوْضِ كُو تَرِي أَيُّ مُحَمَّدٍ أَيُّ شَفِيعِ أُمَّتِي هَادِي مَهْدِي حَسِبِ عَزَّتِي أَيُّ تُو بُو يِ چِي تَرِي كُونِ مَكَانُ شَهْ سَوَارِي عَالَمِ فَخْرِ اِيْمَانُ</p>		

گوت عمر مولد گوتی تقدیر کری	وی ز خوار اسلامی احیا کری
گوتی عثمان مصر فامولدی دین	وکتو چوی غزویا بدر و حنین
همه علی در حق ویدا گوتیه	قدری مولد محمد گوتیه
وی بایمان دزگهی بال اخرتیی	بی حساب اوگس دچی نان جنتی
سر سفتی فخری رازی هم جنید	یافع معروف گرخی ای عبید
هر وها شیخ ویلان یک بیگ	وصف مولد محمد دان گلک
گوتنه گو او مروفی قنجران	باکی چند اهل برای مسلمان
وزرگی لبس مناسب بهنه خواش	مولد داخوندن یاد لکی خواش
وی هر ی حشری دگل صفا بری	دی فخری اف زحوض گوثری
ای گو خواندی سر پرزیده بوی	ژیو محمد نابی فالادستی وی
گو سوال زی تی کرن یادنا خدی	او دقبر پیدا جوابک خواش ددی
خانی مولد گوتیدا خواندنا	تی هماندن او دوزو دشمننا

همه ز شوط غرق افات بلا	همه حسود چاق خراب همه غلا
مجلسا مولد گوتی خواندن لوی	لی حتی سالکی ملک ناچن زوی
او ددن رحه صلواتان سر کسی	دایه خواندن مولد او مجلسی
کی بمولدیر ادین خوار نی	چند مسلمان گو بدن فی خواندنی
ای بخوی زاد طعام مولدی	تینه قلب وی هزار رحه خدی
گر بخوی هن خوی گندیا سرتی	او ز قلب وی دبی هر علی
اوگسی عشقا محمد پیره بی	گو یکی قصدا جیبی مولد هبی
گوهری وی مجلسی بی نیتی	هر وکی وی کرینه قصدا جنتی
کی دخواری گو محمد شابی	قیمتی فی مولد او زانی
لو بجا وی ایمان کامل دبی	جنتا باقی بوی حاصل دبی
ای گو قیمت دانه مولد انبی	بون خودی قدر و کرامت ای ابی
پر ز عشقا وصف وی مصرف کرن	وان مقام عالی خیری پر برن

أَمْ بِحَيُّونَا مُحَمَّدٍ يُرْجَوْنَ خَوَاشِنُ	أَمْ مُسْلِمَانُ سَرَّ بِلِنْدِنِ دَلِّ كَشِنُ
لَزِدْنَا وَصَفِ وَي دُورِهِ حَقِيرُ	بَيْنَهُ عَشَقًا دَلِّ مَرِيَمَهُ أَرْ قَفِيرُ

	هُنُورُ عَشَقًا دَلِّ بِيضِنُ بَرْدَوَامُ	
سَرُّ مُحَمَّدًا الصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ		

أَوَّلِ تَشْتِي خُدِي إِيجَادِ كَرِي	وِي زُنُورِ اخْوَامِ مُحَمَّدٍ چِي كَرِي
گِرْتِي يَكْ پارچه زُنُورِي گُوبِه	لِي حَيْبِ مَن مُحَمَّدِ چِي بِيه
چَنْدَه زَارِ سَالِ چُونِ مُحَمَّدِ هِي هَبُو	أَرْضِ أَسْمَانِ عَرْشِ كُرْسِي يَكْ نَبُو
پَاشِي أَوْ نُورِ كُوبِه بَحْرِي دَرِ حِجَابِ	مَا دِ بَحْرِ أَقْدَرِ تَيْدِ أَبِي حِسَابِ
كُو خُدِي أَوْ نُورِ زُبْحَرِي اِنِي دَرِ	زِيرِه گُو أَرْ كِيمَه اِي نُورِ أَبَشَرِ
گُو تُوِي رَبِّ أَحَدَه سَجْدَه بِيْرُ	گُو زُبُوفِي سَجْدِي مَن خَلْقَاتِه كُرُ
اِي مُحَمَّدِ اِي حَيْبِ مَن بِيْرَانِ	دِي زُبُوتَه چِي كِه كُونِ مَكَانِ
أَوَّلِ خَلْقِي تُوِي آخِرِ نَبِي	تَشْتِي مَآيِ وَي زْتَه پِيدِ اَبِي

وِي زُنُودِيَا گِرْتِي خُوِيدَانِ يَكْ بِيَكْ	نُقَطِي خُوِيدَانِ دِبَارِنِ زِي گَلَكْ
صَدُو بِيَسْتُو چَارِ هَزَارِ نُقَطِي عَزِيْبُ	هَرِي يَكِي بُو يَكْ نَبِي دَلِّ تَمِيْزُ
پَاشِي يَكْ جَوْهَرِ زُوِي نُورِ اجَلِي	كِرْدُو شَقِي يَكْ زِي بُو بَحْرِ هَمَه گَمِي
يَا گَمِي كَفْدَا دِ سَرَرِ اَبُو دُخَانِ	كَلَفِ بُو اَرْضِ يَادُ خَانِ بُو اَسْمَانِ
شَقِي نُورِ اِي خُدِي چِي كَرِيه چَارُ	لَوْحِ كُرْسِي قَلَمِ عَرْشِ كِبَارُ
حَقِّ تَعَالِي گُو تَه جِبْرِيلِ اَمِيْنِ	تُوْرُ جِي قَبْرِ اَمُحَمَّدِ آخِرِي بِيْنِ
اِقَاتِ سَنِيْمِ بُوِي آخِرِي بِي كِيْرُ	تَقَلِي وَي نُورِ اَمُحَمَّدِ بَكْ هَفِيْرُ
بُو وُكِي دُرِ اَسِي پُرِ شَعْلَه دَا	چُو سَجُوْدِي هَمَه كَرِي حَمْدِي خُدَا
حَقِّ خُدِي گِرْتِي قَلَمِ بِنْفِيْسِ هَمَه	گُو چِه بِنْفِيْسِمِ لَبْرِ اَمْرِي تَمَه
گُو تِي بِنْفِيْسِ لِ اِلَهِ اِلَهِ	هَمَه مُحَمَّدُ بُوْرِ سُوْلِ اِلَهِ شَاَه
لَوْ قَلَمِ گُوْتِ يَا اِلَهَ الْعَالَمِيْنَ	كِي مُحَمَّدُ اَوْ چِه نَاقِ پُرِ شَرِيْنِ
اِي دِيْنِ نَاقِ تَرِ اَدِيْنِمِ كِيَه	مُحَبَّبَاوِي پُرِ لَمِيْنِ خَوَاشِ هَاتِيَه

لی خدی گوت قلّه گر اونا	ارضُ اسمانُ فلکُ وی یک نبا
هر چه مخلوق هنه تا آخری	من ژبونا ق محمد چیکری
وی سلامه داسر محمد کر خطاب	ژبر محمد فله خدی دای جواب
گو علیک السلام ور حمتی	لو قلّه بو سر خواش همدل گتی
هی زهنگی بویه سنت اقل سلامه	واجبه رد اسلام بر دوا
او ژبر عشقا محمد بودو شق	همدلسر لوج نفیسی امری حق
وی زاده تا هری اخر زمان	امتی پیغمبر اکر نه بیان
کی ز خدی را گو بکی هن طاعتی	وی بر حما وی هری ناف جنتی
ای گنهگار وی بشینی جهنی	امتی پیغمبر ادا این همی
او حتی ناف محمد پیده تی	کر و کی و ادین حال امتی
حق تعالی گوتا دبا ای قلّه	هیبتی گرتی قلّه مادر اله
لی قلّه گوتی خدان عزتی	از چه دیند در حقی فی امتی

گوتی دین امتا احمد بنور	او گنهگار زب وان ربک غفور
وی دلوج دانفیسان دین تمام	مادین حکم خدی دا والسلامه
 هون ز عشقا دل بیین بر دوا سر محمد الصلاة والسلام	
چون خدی خواستی گوا ده چیکری	همدروی دزیتی زیده بکی
وی لوی نور احمد کر نظر	نقطی خوندان زبوری هاتی دز
داکتی سر ادا بو حری	امری روح کرکت جسد وی چیکری
ژاین عباس یک روایت هاتیه	گو نبی مه محمد گوتیه
از نبی بو چند هزار سال هی بری	باق مه اده گو هی اقل حری
روح اده کرکت جسد او بونه یک	غیری شیطان چون سجودی تو ملک
حق تعالی گوته اده با وفا	هلاک ره نور احمد مصطفی
گو خدی نور احمد دانی پشت	شعله دانا جنتی باغ و بهشت

گوتو وحوهرن ناق جنتی هر دو سر بستن لکيف لذتی
هر تیشی گوهرن بخوار زدی بخون غیر فی دارا گنه هون زدی نخون
اود ناقا جنتی دامان گلک دی ژ پشتفه تین تماشاوی ملک
گوتی یارب اوز بوچه پینه پاش گولوی نور امحمد مانه شاش
گوتی یارب پینه پیش نور امزن داملک پینه مقابیل وجه من
نور ژ پشتی انی انی حق خدی هن دیشین انی تلیا شاهی
گوتی یارب ماژ فی نوری هیه گوتی نور اچار یاری وی هیه
گوتی ادم یا الهی الامان بیسه فان تلیا اوان نوری گو مان
هاتی تلیا ناق نور ابوبکر یا عمر تلیا لبروی شعله کر
نور اعثمان هات قلیچ یا طرف یا علی هات یا مزندایه شرف
هی زوی وقتی سبب بویه بیان دستی راستی ژای چب چبیر بز ان
دستی راستی هر ژای خیر بر آیه نشستی بی خیر دستی چب ژیر آیه

وقتی نینوگا توژی کی ژهر تلیی دستی راستی تلیا شهیدی اولی
پاشی تلیا ناق اویادی و قلیچ ای دی وز تلیا من دستی دی هیچ
پینه اق ترتیب ژ دستی چپی را چون کی اوز نور قطن بو قست ژیرا
هاتی حوا گوته ادم ای حبیب اق چه نور اصفی ناز لکر تک عجیب
گوتی اق نور احیب اعظمه اوز هر پیغمبر بر اخاتمه
وقتی وان بی امر بکر و اژداری خوار دیسه اوز چوبه پشتی بو ستار
قطنما پار چک ژارضا جنتی الا وان لیکر لمیر و طاعتی
نیز یکی دارا گنه ندبون یقین هاتی خاپان دین بابلس لعین
صوند خوار شیطان دگوار ناصحه نامرن گر هون بخون دارا گنه
اوزری چون کتنه دافا حسدی وان گنه خوار ژیر بکر ن امری خدی
مانه طازی او ژ لبس تاج پر لو خدی گوژ جنتا من هر نه در
کت سر ندیب لارضا هندی تک پر گیری اهو نالین چون فلک

اودوی حال گریدای لعرش	وی دین نای خدی دی نایگی خواش
دیتی لا اله الا الله هیه	هم محمد بورسول الله هیه
توبحق ویکجی ادم گوتیه	ته دین نای خوارا اودانیه
من عفوکی یا الهی باکری	هم صلاۀ دان سر محمد هم گری
وی محمد دایه برخواستو به کز	حق تعالی دردی توب لی فکر
هاتی جبریل گوتۀ ادم با اصول	تویاتۀ زبو محمد بو قبول
هر بینه قصتا پیغمبرا	پربجاه وی عفو بون ای برا
یا الهی توقصوری مه بدآ	خاطری نای محمد ای خدا

	هون ز عشقاد لبین بردوام	
	سر محمد الصلاۀ و السلام	

باق اجداد محمد تا بزور	جنتینه مردومیز خاص جسور
سلسلاوی تن اصلین فاخرن	دی باقی وی تمیزن طاهرن

باق ویز ادم حتی عدنان هنه	لی نسر استن روایتی هنه
لی ز عدنان بی حتی باقی دوی	بیستونیک باقن نماز استوقوی
اولانور محمد مصطفی	گوز ادم چویه شیت با وفا
نقل ادریس نوح سام بو هر وها	تا ببر اهیم اسماعیل گها
تا گها عدنان معدنزار مضر	چویه الیاس مذکره خزیمه هر
هات کانه نصر مالک چوفهر	غالب لوی بکعب مره بر
هات کلاب چوفصی عبدالمناف	هاشمه عبدالمطلب بی خلاف
چوز عبدالمطلب نور اهماه	هات ز عبد الله ره بو پشتک تمام
وجهی عبد الله گونوری لی فدا	بووکی هیقا لچارده شعله دا
پرزنوقیزی قریشی عرب	دل کتن حسناوی خواستن روز شب
جاری وی بال یکی میلک نبو	چونکی اونور محمد پیره بو
روژکی عبد الله گوتۀ باقی خو	دایه در اسرار کشف حال خو

گوته باق چند جبار و چند مهی	از تنی دچمه نوال مگهی
نور ز من تی در دی بی یاز چه هوش	دچنه شرف عرب دیساتینه هوش
دنگ زغیب هاته من گوم مدیه	نور احمدوی بعد الله ره یه
دار اهشک رو نبلین او شین دی	گورین چوم و کبری دار هشک دی
نور ز من در کت بیر اسمانا چو	دیساهاتی سر مره و ک غورنو
بیره باق اق کر امت کاچی	زیره گوتی من لته مز گینه
هیقیما من هر خدایه ای جوان	وی زنه پیغمبری اخر زمان
وی ز پشتاته محمد چیبی	خاتم پیغمبری وی رابی
چیبو عبد الله حسودی هات کرن	اهل اخبار و کتابا فیهم کرن
اونیشانابو وجود اوی هبو	راهب تار یخچیا هار بی هبو
گونی یحیی شهید بویه لشاف	جبه خون پیغه هالاندن بو علام
وقتی او خوبنا گور هشک طرف دی	عبد الله باق محمد چیدی

دین گور خوبنا طرفه هاته خوار	راهبا گوهی هوار صد هوار
هاتی وقتی گور محمد چیبی	حکیم پوت راهبا و ندادی بی
اهل کفری هدی یهودی چند جبار	چونه دور امگهی لومان شیار
چند مهور و ژالبر دانین گین	کنگی بی دروی بکر یاز چه یین
حافظ عبد الله رب ما زنه	تی حماندن او ز کوما دشمنه
عبد الله خورتک گهای تاز بو	بالخصوص نور امحمد پیره بو
او گها حلی زواج پر دلال	هاتی حفتی جهور نوم ضلال
عهد و سوز دان امر شام دی هرن	امر ز دور امگهی ناف گرن
تانی کوشتن بدستی مه تمام	اخو افاشام سر مه بو حرام
هر نه عبد الله بیسن فر صتی	کا بیچیلانا کرن وی دولتی
روکی عبد الله چو صیدی اوتنی	قان هجو م کروک گور اتش هاتی
هد و هب ز چوبو صیدی بو دلیل	او بو باق امنه خاتون اصیل

اَوْ هُجُومًا وَكَ گُورِي گُوبِينَه پَزُ
 عَسْكَرِي غَيْبِ زُرُورَه هَاتَه خَوَازُ
 كُورُهَبِي هَات سَرِي وَا نَافِ عَجِيبُ
 مُحِبَّتَا عِبْدَ اللّٰهِ كَت قَلْبِ وَهَبُ
 اَنْ حِكَايَتِ كُوتِ عِيَالِ اَهْلِ خَوَا
 كُوتِ زَنَا خَوَازِ اَبَه زُوهَرَه بَا اَدَبُ
 وَي لِيَا مِي نِي كِچَا نَا زَكِ هِيَه
 گَرُ عِبْدَ اللّٰهِ رَه بِي نِي كِ زِي نِي
 بِي رَه عِبْدَ اللّٰهِ كُورِي رَا ضِيَه
 اَوْ خَبَرِ چُو كُوتَه عِبْدَ الْمُطَلَّبِ
 عِبْدَ اللّٰهِ كُوتَه دِيَا خَوَا بَا شِپَالُ
 هَرُ بِي سِي نَه يَكِ كِچَا بَا صُلُ نَسَبُ
 كُونِي وَكُوي دِنَا فِ تَخْمِ عَرَبُ

فَاطِمَه چُو دِي تِنَا قِي رِي هِمَامُ
 هَات فِكْرِيَا كُوتَه عِبْدَ اللّٰهِ اَمَانُ
 بِي زُنُ بَا لَوَا نَ شِپَالُ پُرُ شَرِي نِي
 مِي نِي زُغَيْرِ اَمِنَه لَاتِقِ نَه دِي
 فَاطِمَه چُو دِي تُو هَاتِ كُوجَانِ مِي
 خَوَاشِ مَلِي اُو دِلْبَرِ اَبَا عَزُ وَا نَا زُ
 چُونَه خَوَسْتِنِ وَا نَ زِيَا قِ اَمِنَه
 وَا نَ وِي كِ زِي رُو وِي كِ زِي نِي پَرْدَانُ
 وَا نَ كُورَا فَا سِ دَا نَ دِي نَخْتَا اَمِنَه
 بَا كُرِنِ اِي لَ عَشِي رَا نَ خَا صِ عَامُ
 پُرُ قُرِي شِي عَرَبِ هَاتِنِ بَدَنِكُ
 رُو زَا اِي نِي بُو نَهِي هِي فَا رَجَبُ
 كُتِيَه نَا فِ اِي لَ قُرِي شِيَا نَ تَمَامُ
 مِي كُرِنِ تَنْفِي شِ گَلَكِ قِي رِي جُوَانُ
 اَصْلِ طَاهِرِ لَاتِقِ تَه نَا زِي نِي
 كُوتِي دَا يِ هَرُ بِي سِي نَه جَا رَه دِي
 نَابِي وَكُوي دَرُ دِي نِي دَا قِي رُو زُنُ
 كُوتَه عِبْدَ الْمُطَلَّبِ هَرُ وَي بَخَوَازُ
 كِرَنَه كَا رَا دَعُو تِي زُو هَاتِنَه
 صَدَدَه صَدِي زُ اَوْ صَدِ جِي كِ جُوَانُ
 هَرُ وَكِي سِي قِ كِ دِدَا نُو هَاتِنَه
 وَا نَ عَجِي كِ چِي كِرِنُ زَا دُو طَعَامُ
 خَمْلُ حُسْنَا اَمِنَه بُو رَنگَه رَنگُ
 بُو نَكَا حَا اَمِنَه قِي رُو اَوْ هَبُ

وَيَسْفِي عَبْدُ اللَّهِ بُوْرَ أَفَابِرِنُ	وَزِدْبِيْرِنُ صَدْرِنِي مَكِّي مِرِنُ
بُوْكَوْرَ أَفَا چُونَهْ خَلُوِي مَا نَتَبِي	وِي شَفِي عَشَقْ كَتِي نَافَا دِنِي
مَاسِي بَحْرَانْدَهْ مَزْ كِيْن دَانَهْ هُوْ	طِيْرُو حَيَوَانِ كِرْنَهْ حَمْدِي حَقْ بَدُوْ
حُوْرُو وَغِلْمَانُ مَلِكِ اَرْضُ سَمَا	كِرْنَهْ كَيْفُ شَاهِي حَمْدُو تَنَا
حَقْ تَعَالَى اَمْرِي جِبْرَائِلِ دِكِي	بِيْرَهْ ضَوَانِ بَرْدَرِي جَنَّتْ فِكِي
بِيْرَ مَالِكِ بَكْرَهْ دَرِي جَهَنَمِ	پَاشِي هَر مَزْ كِيْنِي بَدَهْ عَالَمِ
هَاتِي كَيْفَا اَرْضُ اَسْمَانُ جِهَا	دَنَكِي تَسِيْحَا بِيْرَ اَرْضِ كِهَا
هَاتِي جِبْرِيْلُ دَالِهْ مَزْ كِيْنُ وَخَبِرُ	اَرْضُ اَسْمَانُ شَرْقُ غَرْبُ بَحْرُ بَرُ
بِيْرَقَانُوْرِي لِسْرُ كَعْبِ قَدَا	گُوْتَهْ خَلْقِ اَوْ زَمَانِ اَحْمَدَا
اَقْ شَفَا نُورَا مُحَمَّدُ بُوْ نَقْلُ	چُوِيَهْ بَطْنِ اَمْنَهْ پِي بُو حَمْلُ
هَاتِي دُوْرَا خَاتَمِ پَيْغَمْبَرَا	هَاتِ دَمَا دِيْنِ مُحَمَّدَا شَكْرَا
هَاتِ زَمَانِ حَقْ دِدَسْتِي دِلِي كَا	چُوْرَ مَانِ پُوْتِ پَرَسْتِ وَ مُشْرِكَا

وِي شَفِي پُر بُوْنُ عِلَامَتِي بِيْرَ اَمَارُ	تَخْتِ كُرْسِيْ مُلُوْكَانُ كُنْتَهْ خَوَارُ
تَخْتِي قَيْصَرُ هَاتِ قَلَابَتِنُ سَرْدَقِي	دَسْتُو هُوْ وَر بُوْنُ صَنْدَهْ عَيْنِ شَفِي
شَقْ بُو اَيَوَانَا مَلِكِ كِسْرَا قِيْنُ	هَمْ شَكْسْتِي تَخْتِ اَبْلِيْسِ لَعِيْنُ
چُوْ چِيَايِ بُو قَيْسِي بَا كِرِي	جَمْلَهْ شَيْطَانِ لِي كِهَانِ هُنْدَانُ كِرِي
زِيْرَهْ گُوْتِنُ كَارَقَاتَهْ زِيُوْ چِيَهْ	تَا بِيْجَانِ تَهْ زِيْرَ سَا كِرْتِيَهْ
گُوْتِي شَيْطَانِ لِدُوْرِي تِسْنَهْ هُوْ	يَا دِدَسْتِي مِنْدَهْ مَآيَهْ اِيْرُوْرُقُ
زَلْزَلُوْ طِرَ سَا مَزِنُ حَقْ مِنْهْ	گُوْ مُحَمَّدُ چُوِيَهْ بَطْنِ اَمْنَهْ
اَوْ گُوْ چِيُوْ حُرْمَتَا مَهْ قَطْنَمَا	وِي هِلِيْنِي دِيْنِ پُوْتِ صَنْمَا
قِيْمَتِي جِيْلَانَمَا گُوْ اَوْ گِهَا	وِي بَشُوْرِي حَقْ يَكِي فَتْحَا جِهَا

	هُونُ زِعْشَقَا دِلِ بِيِيْرِنِ بَرْدَوَامِ	
	سَرُ مُحَمَّدَا الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ	

اَمْنَهْ گُو حَمْلِ مِنْ شَشْ مَهْ تَمَامُ	هَاتِي عَبْدُ الْمُطَلِّبِ دَايِكُ سَلَامُ
--	--

گوته عبدالله خورابه گازیگه	بر بشام تاجریکی هر بیگه
توز مدینی خوز منابو مه بگر	هن طعام خوارنی بینه فگر
گو خدی گزگی بامنه بدی	خوارنک باش تو بشیرانی بدی
عبدالله را ابو خوگاز کر چو ژمال	پستو پنج سال عمری وی خورنی دلال
چویه شام هات مدینی اه واه	گوفات بو هاته سر امری اله
حسرتا بونا محمد دلدله ما	هم محمد باق ندی بیغنه نما
کاروان پیرا هاتن بر بمال	وان ز عبدالمطلب را گوتی حال
همه بیستی امنه بودل برین	دا گری دارو بر پیره گرین
گو حبیب من وفات بو ای خدا	هم گری من مانتیمز و حه فدا
دایه عبدالمطلب صبرک اما	حسرتا عبدالله جارا دلدله ما
همدناقا ارض آسمان بو حزن	ای بیستی مادفی حزنا مزن
همه ملک گوتن الهی با کرن	امه بیجونو محمد شاکرن

یا گو ایروز زیده کربیه کرب مه	گو محمد ما یتیم ای رب مه
حق تعالی گو زوه زانه تیرم	از محمد را زدی و باق چیتیرم
مژ زلده دانیه امرک عظیم	وی محمد یتیمه دنیای یتیم
ای برای مسلمان گو هدارین	قیمتی زاروی یتیم پر زانین

هون ز عشق ادل بیین بردوام

سر محمد الصلاة والسلام

امنه گونه مهی حمل مه چون	پر اشاره هم علامه زیده بون
زخمی قط من ز حمل خوه ندی	و ک زنی خلق اذیت من ندی
زانه بونا من بحمل من نبو	غیر وقت من دی خوننا من نبو
پرگرمه من ددی دخونا خوا دا	هر مهی بیغمبرک مز گین ددا
ماه اول هاتی ادم کر کلام	ای محمد مر حبا هم کر سلام
لی مه اددوا سلامه دا گوتی شیت	هات محمد خودی تاویل حدیث

مَن نَبِيٍّ اِذْ رِيسَ دِيَهْ هَيْفَا سِيَا
 گوتی حملِ تَه رِيسِ اَنبِيَا
 مَن مَهَا چَارَا دِخُودَا دِيتِي نُوحُ
 هَا تَ مُحَمَّدُ صَاحِبِ نَصْرِ فُنُوحُ
 هُو دَ مَهَا پِينَجَادِ گِرَمَزِ گِينِ لَتَه
 هَا تَ شَفِيعِ رُوزِ احْشَرِي حَمَلِ تَه
 گوتی اَبْرَاهِيْمَ حَلِيْلَ هَيْفَا شَهْ
 حَمَلِ تَه نَبِيٍّ حَلِيْلِ دِلِ گَشَه
 مَن مَهَا حَفْتَا دِي اِسْمَاعِيْلَ ذَبِيحُ
 گوتی حملِ تَه خُودِي دِينِ صَبِيحُ
 لِي مَهَا حَشْتَا دِ گُو مَوْسَى الْكَلِيْمُ
 هَا تَ مُحَمَّدُ خُودِي قُرْآنَا گَرِيْمُ
 يَانَهَا عِيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ كِرْ سَا لَامُ
 گُو اَهْ پِيغَمْبَرِي سَرِ خَاصُ عَامُ
 خَاتَمِ پِيغَمْبَرِيَا هُ اَوْ رَسُوْلُ
 پَرِ بَجَاهِ وِي دُعَا بُونَه قَبُوْلُ
 يَكْ رِ تَارِيحَا مُحَمَّدُ عِيْسَوِي
 پِنْدَرُو حَفْتِي اَوِي كِ سَالِ پِشْتِي وِي
 پِي سِنِي نِي سَانِ بُو سَالَا حَرْبِ فَيْلُ
 هَهْ شَفَا دُوشْنِي بُو شَاهِ حَلِيْلُ
 دُو اَز دِهِي هَيْفَا رِبْعِ الْاَوَّلُ
 اَمِنَه گُو مَاهِ تَنِي دَرِ مَنزِلُ
 چُو بُو عَبْدِ الْمَطْلَبِ زَارُو وِي هَمُ
 چِي دِكِرِ دِيوَارِ كَعْبِ دَرِ حَرَمُ

گَسْ نَبُو زَمِيْرُو زَنَا وَنَسَامِي
 هَا تَ زَمَانِي گُو مُحَمَّدُ حِيْبِي
 مَاهِ دُوِي طِرْسُ مَطَالِ دَهْشَتِي
 وِي چَوَابِي اَزْتَنِي دَرِ خَلُوْتِي
 مَن دِي رُو هَنِي دَا يَهْ هِنْدَرُو لَكْفَرُ
 شَقُ بُو خَانِي چَارُ زَنَا يِ دَا بُودَرُ
 قَا نَزِي رُو حَانِيَانِ پَرِ شَعْلَه دَانُ
 چَارُ طَرَفِ بُونَه سِنْدَه هَيْفَا لُفْدَانُ
 وَ اَن دِدَانِ مَزِ گِينِ دِ گُو آيِ اَمِنَه
 اَمَرُ بُو حَمَلِ تَه دَا پِيْنِ هَا تِنَه
 بَرُ نُو بَا لَا وَ اَن بِلِنْدِ خَوَاشِ فَصَالُ
 وَ لَكْ زِي هَا شِيْمَانِ نَا زُو دَلَالُ
 اَوْ گُو حَوَا سَارَهْ اَسِيَا پَرِ مَلِيحُ
 يَادِي مَرْيَمَ بُو دِيَا عِيْسَى الْمَسِيحُ
 نَا يِ وَ صَفَا پَرِ گُو حُسْنَا وَ اَن هَبُو
 حُسْنَا مَرْيَمَهْ هِيْرِيَا وَ اَنَا زِي دَبُو
 يَكْ لِرِ اسْتِ يَكْ لِحِبْ هَا تَ يَكْ لِشْتُ
 مَرْيَمَا عَمْرَانِي هَا تَ بَرِ مَن رُو نِشْتُ
 رُهْنِي دَا هِنْدَرُ زِي رُو حَانِي بُونُ
 اَغْلَبِ دَنگِي دِ وَا نِ سَرِيَانِي بُونُ
 پِي رِ كَا ظَا هِرِ شَفَا اَمَكِي بُو
 دَا پِي نَا شِيْرِي حَلِيْمَا سَعْدِي بُو
 اَمِنَه گُو چَارُ طَرَفِ نُورِي قُدَا
 اَوْ شَفَا گُو حِيْبِي دُو سِنِي خُدَا

مِنْ دَوِي حَالٍ عَجِيبٍ نُورِكَ دَدِي	قَصْرِي بَصْرَ الْأَرْضِ شَامٍ مِنْ دَدِي
سِي عَلَمٍ مِنْ دِي زُنُورِي مِثْلَ بَرَقِ	يَكْرِي دَانَهُ غَرْبِي يَادِي دَانَهُ شَرْقِ
بَيْرَ قَاسِيَا زَوِي نُورِ الْطَيْفِ	دَانَهُ سَرِيَّتِ گَوَاوْگَهَا شَرْيَفِ
حَقِّ تَعَالَى گَوْتَه جَبْرِيَلِ اَمِينِ	هِنِ مَلَكِ بَبْ دَاكَهَهْ اَرْضِ زَمِينِ
رَاضِ بُونَا مِنْ لَسْرُ خُوْرُوْرِي گِرِي	فِي شَفِي مَزِ گِينِي بَدَهْ هَر دَرِي
بِرَقِي رِضْوَانِ دَرِي هَر جَنَّتِي	خُوْرِي سَر بَسْتِنِ لَكَيْفِ دَعْوَتِي
بِيْرَهْ مَالِكِ بِيگَرَهْ دَرِي جَهَنِمِ	گَارِي گَهْنَاقِ اَرْضِ اَسْمَانَا هَمِ
اِنِي حِي اَمْرِي خُلِي وَي يَكْ بِيكِ	هَاتَهْ خُوَارِي پِيْرَهْ هَاتِنِ پَرِ مَلَكِ
اَوْدُوْرَا مَكْهِي بُونُ صَفِ بَصْفِ	هَمِ دَسْرُكْهِي رَا بُونَهْ رَفِ بَرَفِ
اَمِنَهْ گَرِ اَز دَوِي حَالِي دَهْ بَوْمِ	بِهَنَكِي دَا هِنْدِرُو پِي خُوَاشِ دَبَوْمِ
پَرِ مَلَكِ هَاتِنِ دَدَسْتِي وَا نِ طَبَقِ	هِنِ زَرِي رُو هِنِ زَرِي قُ وَا شَفَقِ
هِنْدِرُو دَا نِ بَرِ بَخُوْرُو وَا غَنَبْرَا	دَا نِ صِلَاتَا سَرِ مُحَمَّدَا اَشْكْرَا

رَفِكِي طَبْرِي پَرِ جُوَهْرِي نِكَلِ زِيْرِي	دَانَهْ تَسْجِيحَا بَدَنَكِي خَيْرِ وَيْرِي
چُونَهْ هَاتِنِ رَا سْتِ جَبْ طَبْرِي بَلَكِ	اَز دَوِي حَالِي دَهْتِي بَوْمَهْ گَلَكِ
دَانَهْ مِنْ يَكْ قَدْحَا شَرَبْتِي زُو	مِنْ نَدِي وَاكْ دَوِي شِيْرِي نِ اَقْ گَرُو
اَقْ سِيْسِيْرُ بُوْرُو شِيْرُو وَاكْ بَرَفِ سَاْرُو	هَمِ شِيْرِي نِيْرُو بُوْرُو هِنْدِكُ مِنْ فُخُوَارُو
مِنْ فُخُوَارُو وَتَهْنِيَا مِنْ جُوَشِ گَسْتِ	لَذْتُوْرُو قَا مِرِي دِي مَامَهْ مَسْتِ
مِنْ دِي يَكْ طَبْرِي سِي دَا هِنْدِرُو	هَاتِي رُو نِشْتِي لَبْرُ مِنْ رُو بَرُو
هَر دُو بَا سَكِي خُوَادِسَرِ سِنَا مِيْرِي	هِنْدِكِي جِيْبِيَهْ مُحَمَّدَا صَدْ شُكْرُو
بُو مُحَمَّدَا طَاهِرُ سُنْتِ كَرِي	دَلُ لَكِنْ نُورِي هِلَانِ چَاقِ كَلَكَرِي
يَكْ نِظَارُ دَا اَسْمَانَا نُورُ قَدَا	وِي گُوْتِيْلِيَا شَهْدِي رَا كَرِ شَهْدَهْ دَا

	هُونُ رُعْشَقَادِلِ بِيْرِيْنِ بَر دَوَامِ	
	سَرِ مُحَمَّدَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ	

هَاتِ مُحَمَّدَا مَرْحَبَا صَدْ مَرْحَبَا	هَاتِ مُحَمَّدَا بُو شَفِيْعِ مُذْنَبَا
---	---

هَاتُ مُحَمَّدٌ سِرُّ وَجَافَارَ أَهَاتُ
هَاتُ مُحَمَّدٌ رُوژَا اِيْمَانِ هِلَاتُ

هَاتُ مُحَمَّدٌ اَوَّلِ خَلْقِ بَرَا
هَاتُ مُحَمَّدٌ اٰخِرِي بِيغَمْبِرَا

هَاتُ مُحَمَّدٌ خُلْدِي فُرَا نَا كَرِيْمُ
هَاتُ مُحَمَّدٌ مَرْدُو مِيْر خَا صِرْ حِيْمُ

هَاتُ مُحَمَّدٌ هِدْيَتِي فَنَجْرِيْرَهْ
هَاتُ مُحَمَّدٌ نَعْمَتِي خَوَاشِ پِيْرَهْ

هَاتُ مُحَمَّدٌ بِشْتَبَانِ دَوْلَتِي
هَاتُ مُحَمَّدٌ سِرِّ شِفَانِ اُمَّتِي

هَاتُ مُحَمَّدٌ مَسْتِرِي زَهْرِ مِلَّتَا
اُمَّتَا وَيِ چِيْتِرِي زَهْرِ اُمَّتَا

هَاتُ مُحَمَّدٌ بُو شَفِيْعِ عَا صِيَا
هَاتِي دَرْمَانِي عَلِيْلُ قَا صِيَا

هَاتِي نُوْرَا اَرْضِ اَسْمَانِ جِهَا
هَاتِي اَمْدَا دَا كُنْهَا كَارِي نِهَا

هَاتِي سُلْطَانِ جَمِيْعِ اَنْبِيَا
هَاتِي نُوْرَا هَرْدُو چَا قِ اَوْلِيَا

هَاتِي يَكِي وَكُوِي نَبُوْرُو بِيْرِي
هَاتِي يَكِي وَكُوِي نَمَاتَا اٰخِرِي

هَاتُ مُحَمَّدٌ رَحْمَةٌ لِّلْعَالَمِيْنَ
هَاتُ مُحَمَّدٌ خَاتِمًا لِّلْمُرْسَلِيْنَ

هُوْزُ زِعْشَقَا دِلِ بِيِيْزِيْنِ بَرْدُو اَمُ

سِرُّ مُحَمَّدٍ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

اَيُّ مُحَمَّدٌ سَيِّدِ كُوْنُ مَكَانُ
اَيُّ شَفِيْعِ مَحْشَرَا رُوژَا كِرَانُ

اَيُّ تُوْنُوْرَا غَرْبِ شَوْقَا مَشْرِقِ
صَا حِبِ تَا جُ بُوْرَا قِ بِيْرِ قِ

خَاتَمِ جُمْلَهْ رَسُوْلِ اَنْبِيَا
رُهْنِيَا چَا قِ قُلُوْبِ اَوْلِيَا

يَا حَسِبَ اللهُ رَسُوْلَكَ صَادِقِ
يَا رَسُوْلَ اللهِ بِرَا سْتِي نَا طِقِ

نَا قِ شِيْرِيْنِ سِرِّ بِلَنْدِي عَالَمِ
مَرْدُو مِيْر خَا صِيْرُ زُ خَدِ اَدَمِ

صُوْرُ كَلِمِي بَا غَا زُو جِهَتِهْ فِدِي
وَكَتَهْ شِيْرِيْنِ خُوْشِكِ كَسْ كِي نَدِي

لُوْزُ نُوْرَا تَهْ شَفَا رَشِ بُو شَفَقِ
يَكِ اِسَارَهْ كُوْتَهْ دَا هَقِ بُو دُو شَقِ

نُقْطَهْ كِي نُوْرَا تَهْ دَا اَرْضِ سَمَا
عَرْشِ كُرْسِيْ هِيْقِ رُوْزُ تَقِ تِيْدَهْ مَا

گَرُ زَا دَمِ بُو حَتَا دُنْيَا هِيْ
هَرُ سَرِي اِنْسَانِ كِي سِيْ صِدْقِ هِيْ

هَرُ دِدُقِ كِي دَهْ هِيْ سِيْ صِدْقِ زِمَانُ
وَ صَفِ حُسْنَا تَهْ بِيِيْزِيْنِ هَرُ زِمَانُ

اَوْزَمَلِيُونَكِي يَكِي نَاكِن تَمَاهُ
 لَوْزَنُورِ اَحَقُّ تُو جِيو اَي اِمَامَه
 هِي قِيَا فِي اَمْتَا هَا هَر تُو
 رَهْبِر مَه بِال خُدَانِ حَق تُو
 نَفْسِي نَفْسِي كُو كَتِي نَاقِ عَالِمِ
 تُو شَفَاعَتِ كِي زِيو مَه وَي دِه
 اَمْرِبَجَاهِ تَه دِكِن نَالِينُ وِرَا زِ
 بِال خُدِي فَهْدِل شِكْسِي اُسْتُو خَوَا زِ
 تَابِعِ يَغْمَبِرِي فِي اَمْتِي
 بِي مُحَمَّد هَر نَه بَاغِ جَنَّتِي
 يَا اَلِهِي يَا غَفُورِ يَا حَلِيمِ
 يَا لَطِيفِ يَا كَرِيمِ يَا رَحِيمِ
 هِي قِيَا مَه اَي خُدَانِ عَالِمِ
 تُو عَفُو كِي اَهْلِ اِيْمَانِ هِمِ
 كَرِ چِه اَمْعِدِ كُنْهَكَارِ پَر هَنَه
 لِي تُو رَبِّ مَه اَمْعَبْدِي تَنَه
 دَرِي رَحْمَا خَوَه لِمَه فَك اَي كَرِيمِ
 مَه عَفُو كِي تُو بَقْرَا اَنَا عَظِيمِ
 تُو قَبُولِ كِي فِي دُعَاؤِ خُونَدِنِي
 اَجْرُ خَيْرِ اَي دِي فِي خَوَارِنِي
 بَكِي رُو حُنُورِ مُحَمَّدِ مِصْطَفِي
 هَم رُو حِي اَلِ وِصْحَابِ وَي تَقَا
 اَدَمُ حَوَا جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ
 اَي زُو اَنْ چِيو نَبِي مُرْسَلِينَ

فِي سَبِيلِ اَللّٰهِ شَهِيدُ وَاغَا زِيَا
 حَا جِي لِّلّٰهِ جَمِيعِ اَوْلِيَا
 اَي خَرَابِي كُو وَيَا قَنَجِي بِمَه
 يَا خَرَابِي دِي وَيَا قَنَجِي زِمَه
 اَي كُو مَوْلُدَا يَه اَي لِي بُو سَبَبِ
 اَي كُو حَا ضِر كُو وَيَا لِي كُرْ طَلَبِ
 دِي بَاقِ حَا ضِر وُو كُو هَدَا رِي مَه
 مِيرُو زِنُ صَاغُ وِ مِرِي هَم زَا رُو يَه
 بَكِي رُو حُ سُلْمَانَا مِيرُو زِنُ
 اَهْلِ اِيْمَانِ كُو صَاغِنِ يَا مِرِنُ
 يَا سَمِيعِ يَا مُجِيبِ الدَّعَوَاتِ
 يَا جَمِيلِ الصَّبْرِ عِنْدَ الْعُرَاتِ
 بُو مُحَمَّدِ اَلِ وِ هَم اَصْحَابِ وَي
 بُو رُو حِي اَتْبَاعِ هَم اَحْبَابِ وَي
 اَي كُو تَالِيفِ كَرِيَه مَوْلُدَا اَي بَرَا
 بُو قَفِيرِي حِيدَرِي هَم حَا ضِرَا
 هُونُ بَخُو يَنِي فَاتِحَه سَرَفَانِ تَمَاهُ
 سَر مُحَمَّدِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ

﴿ هَذَا دَعَاؤُ مَوْلِدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعَرَبِيَّةِ ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ لِيُؤَيِّدَ وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ عَلَى نَبِيِّهِ وَعَلَى
آلِهِ وَعِزَّتِهِ أَجْمَعِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ بِحُرْمَةِ
حَبِيبِكَ الْأَكْرَمِ وَنَبِيِّكَ الْمُحْتَرَمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ ﴿ نَسْتُكْ أَنْ تُقْرَنَ بِالْقَبُولِ مَا قُرِيَ مِنَ الْمَوْلِدِ
الشَّرِيفِ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ﴿ وَقَدْ أَهْدَيْتَنَا مَا حَصَلَ مِنْ
الْأَجْرِ وَالثَّوَابِ إِلَى رَوْضَةِ سَيِّدِ الْكَوْنَيْنِ وَرَسُولِ
الثَّقَلَيْنِ وَإِمَامِ الْحَرَمَيْنِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿ فَاجْعَلْهُ
اللَّهُمَّ وَاصِلًا إِلَيْهِ وَاجْعَلْ رُوحَ سَيِّدِ الْأَنَامِ رَاضِيَةً
عَنَّا وَظِلَّ شَفَاعَتِهِ مَسْبُورًا عَلَيْنَا ﴿ وَاجْعَلْنَا اللَّهُمَّ
مَقْبُولِينَ مَحْبُوبِينَ عِنْدَ حَضْرَتِهِ ﴿ وَاجْعَلْنَا اللَّهُمَّ مِثْلَ ذَلِكَ
لِأَرْوَاحِ سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ الْعِظَامِ وَالرُّسُلِ الْكِرَامِ عَلَيْهِمُ
أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَكَمَلُ السَّلَامِ ﴿ وَآلِي أَرْوَاحِ الْأَزْوَاجِ

الطَّاهِرَاتِ وَالْأَصْحَابِ الْمُنْتَخِبِينَ وَالْأَنْصَارِ
وَالْمُهَاجِرِينَ وَالتَّابِعِينَ وَالْأَيْمَةَ الْمُجْتَهِدِينَ رِضْوَانُ
اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ ﴿ وَآلِي أَرْوَاحِ الْأَوْلِيَاءِ
الْعَارِفِينَ وَالْمُرِيدِينَ وَالْمَنْسُوبِينَ قَدَسَ اللَّهُ أَرْوَاحَهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿ وَلَا سِيَّمَا مَنْ كَانَ سَبَبًا لِهَذَا الْاجْتِمَاعِ
الْمُبَارَكِ شَكَرَ اللَّهُ سَعْيَهُ وَغَفَرَ ذَنْبَهُ وَقَبَلَ عَمَلَهُ
وَجَعَلَ لِكُلِّ مُشْكِلٍ أَصَابِنَا فَرْجًا وَمَخْرَجًا وَهَوْنَةً
عَلَيْنَا ﴿ وَاجْعَلِ اللَّهُمَّ مَخَادِمَ الْمَوْجِبِ لِهَذِهِ الْهَيْئَةِ مِنْ
الْعُلَمَاءِ الْعَامِلِينَ وَالصُّلَحَاءِ الصَّالِحِينَ وَالْإِغْنِيَاءِ
الشَّاكِرِينَ ﴿ وَاغْفِرِ اللَّهُمَّ تَفَرُّطَاتِ مَنْ ارْتَحَلَ إِلَى
دَارِ الْبَقَاءِ مِنْ أَصُولِهِمْ وَفُرُوعِهِمْ ﴿ وَاجْعَلْ أَرْوَاحَهُمْ
مَسْرُورَةً فِي أَعْلَى عِلِّيِّينَ ﴿ وَاحْفَظِ الْبَاقِيْنَ وَأَطْلُ
أَعْمَارَهُمْ وَوَفِّقِ الْبَاعِثَ لِهَذَا الْخَيْرِ لِأَمْثَالِ هَذِهِ
الْمَجَالِسِ الْمُبَارَكَةِ بِكَمَالِ السُّرُورِ ﴿ وَاحْسِنِ اللَّهُمَّ

الصِّحَّةَ وَالسَّلَامَةَ وَطُولَ الْعُمُرِ وَالتُّصْرَةَ لِمَنْ كَانَ
السَّبَبَ الْمُسْتَقْلِلَ لِرَاحَةِ وَجُودِنَا ❁ وَاكْتُبِ اللَّهُمَّ
الصِّحَّةَ وَالسَّلَامَةَ وَالْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ عَلَيْنَا وَعَلَى الْحُجَّاجِ
وَالغُزَاةِ وَالْمُسَافِرِينَ وَالْمُقِيمِينَ فِي بَرِّكَ وَبَحْرِكَ ❁ وَوَقِّفْنَا
اللَّهُمَّ فِي قَرِيبٍ مِنْ الزَّمَانِ إِلَى زِيَارَةِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ
بِمَالٍ حَلَالٍ ❁ وَسَهِّلِ اللَّهُمَّ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ عَلَيْنَا
وَاخْتِمْ بِكَلِمَةِ الشَّهَادَةِ أَنْفُسَنَا وَفِي الْقَبْرِ مِنْ مَكْرِ
الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ لَعْنَهُ اللَّهُ إِحْفَظْنَا وَسُؤَالَ مُنْكَرٍ
وَتَكْبِيرٍ هَوْنَهُ عَلَيْنَا وَلِلْجَوَابِ وَوَقِّفْنَا وَأَكْرِمْنَا
وَالْجَمَاعَةَ الْحَاضِرِينَ بِالْجَنَّةِ وَمُشَاهِدَةَ جَمَالِكَ وَتَقَبَّلْ
دُعَائِنَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ❁ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا
يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

❁ الْفَاتِحَةُ ❁

گرت یومولود خور و ندیش بد
 اول ترین خو و عیلا ن خو
 جاببار بعد جو عود و بخور
 هنگی نان و صوله ری رون برا
 گری برس و ندیش رو جو شوه
 چونک شوی آینه شاه انبیا
 غنی شو چونک عیسان کمی
 خاصه یوری دنیا ای شوی
 گریو فاش دلیل ماچیو
 علت یوری دنیا بیبی ظلام
 یوشو امو کولوما ما بزبان
 حاصله فظ بین فاش و صدی
 یو کو خلق جیمان منج ی

لازمه ترتیب بزبان بی بد
 لازمه نور بقاس حال خو
 شربت و مومانی رو بی بیضا
 قند چند مریدمان فاس خور
 و ندیش شو با شتر هر کوه
 نادیا هم ملک ای عاشقان
 نر بنا وقع باب آرمی
 قط که کار ک ز بی تو هوی
 نس لات و بوت و نار فیسو
 کفر شریک راهما بیبی تمام
 کفر دنیا کوردی شوی شمان
 حایفک تعریف بکر هم منج ی
 کرد ما هندی جبه فاجن و صدی

وزن کرمان

وزن کرمان خلاصتا تمام
 نفع مومولود شما برس بزبان
 بلای یو بو لازم فاجن شما
 یوزرا و ندیش بیو گری بیو
 هم بدله رحمتو کینا یوزور
 مجلسا مومولود بیو و ندیش ده
 حاصله کامو کو گوشداری بکو
 جنت فرزه من ابری هم فدی
 هم جواب قیزی ایر سهال
 حصه صبتی فاش یو کلام
 خرج کور یو در همه کامو تمام
 حصه فاروقی ز تعظیم ی
 قدری کامو لیکری ریایا

فایش ما الصلوة والسلام
 قط اب بین حساب دفتران
 بی بزبان بیلی ای شاه شما
 کامو یوزور گوهر رعلت برو
 نازل قلبی بیو هم فیض نور
 کو بیو غرق ای دنوز رحمت
 یان یوان یان سبب بویشکو
 یوزور یو طاسک او ای کورتی
 کو بیو تافل بد عثمانیال
 باش بزبان بی بیکر خاص عام
 یوهقال من رجعت ده منم
 فاش ماری بزبان قدری
 زی محمد احمد بیارو دنیا

حصره عثمان بوگزار صفا
 بود و بود همه بقلب شدید
 هم بگو و قدر ای بی بران
 شیخ بصره فانت ز کوه احد
 فخر رازی فانت و قنارونی
 پاره ده کوهان بگو جوهر طرب
 ای کواز و زرد کنه کار و عفو
 سیر سقنی فانت جا و مولودند
 چونک فی حبیب با صفا
 ای زی فانت یو حدیث کونفیس
 جنت فردوس ده حتی حتی
 شیخ جنید یو جلال الدین ما
 هنگی نفع و نیش مولودید

هر نان فانت عجب چی کوشه
 زی دیدم هم حنین ده بو شهید
 یو دنیا را فی عین بی ایمان
 زرد ما بگو یو مولود ده بد
 نان اگر یو یوز لقمی تفر
 گو یوازو تم عفو قاج ارب
 وازنا ابر بنامی تو عفو
 و انبی یو جنت بی های ند
 ای بی بی سر کنی ذوق و صفا
 من آحتبی هو عیبی جلیس
 پس نیو هند چه فاجی ای فتی
 فانت وهم معرفی کرخیزی تبا
 گری بی فانت شیفت بر لبی

قدیمی کرما بران اند بس
 حاصلی ما کور بی حد و قیاس
 بلکی زان قدر بی رب کریم
 کردو فانت یا محمد یا امین
 وازن کر ما خلاصیتا تمام

کافیو مار حتی اخر نفس
 ما چه زان قدر مولود بناس
 منج بی لوماد شران عظیم
 انت می رحمة للعالمین
 فانتس ما الصلوة والسلام

انوجحی بیایش اشیا و برهان

عولے خلقی کل ما سوی
 نه اهو عردو ائی غرمان بی
 بی ائی روجو شوی بی نرودور
 یا زان هاجا و نیا انکا و فری
 لا بی فکر و تا عمل قط مکه
 یو عقل کو اصل او و حری
 گری پس حکمت همای ترا

فتر تنبی باش بران بی نوبی
 بی پر تو جیتی بی انسان بی
 بی زمان بی مکان بی فتور
 قط چینی هم چینی زنی فری
 عقل حیوانی ابد فری مکه
 یو چه زان حکم شاه اکبری
 گو یوزی مشک بر چه ای برا

قدیمی

آخر قطب بو عقل و ماهرب	ز سن معرفت بي قادر عرس
بالي انجاء اهل قلب محرق	يوزان جزك سرحق
نشان يوزي بگو تعريف هما	جوهر معرفت خلق ما
چونكي حقه حرف و صوت ناقص بود	بستر خلق جهمان بي فاجيو
هم معاني دقل عاشقان	ببر قاتس بي بنطق ناطقان
چونكي حرف و صوتي تم جهايتي	سرو معني جهمان ترا خالي
حاصل قط اشكن روشن چرا	حكيم روي سست كرو حاكم خورا
عقل و حرف و صوت مازي يوقده	اشكن ستران بلك بيار تيره
وازن كرم مخلصيتا تمام	قاتس ما الصلوا والسلام

انومخت نوي بغير ما اول خلق اشيا نو

عولي داري يقيني رب مسا	كره خلق و باي چار شاع هما
بعدي چوي پادشاه سرحدي	هنكي نور حو كرتي احمد
قائبه احمد هما شاه و درود	شكل طيرا طاوسه امه و جود

بعدي چوي

بعدي چو ناره سرت رب الامم	ذكري كرم بي حساب بين قلم
بعدي ذكوان همارت وري	ازد بو عيني حيا ناي قصه
وقت نور احمد انيا ترا	بي حساب كور حيارت خورا
ارفيك راهما شش جيك بي	كوفه واز چاريه ترا چار ياري
يوزاني بي كل بوي ندي بي	پسند يوزي برب و ما و بي
بعدي چو نوري حبيب احمد	سجده برد يا خوري يقيني سرحدي
يوسب رمار يا پنج فرهي تمام	وجب تم مانع كره هر مدام
بعدي چو دوتيس حجاب ناريه	ازد نامي روي حدي قادري
نامي بزدان نجو بو مرحمت	يوز كرمت يوزي منت منزلت
يوسبوت يوزي طاعت نامي	يوسعادت يوزي نعمت يالبي
يو هدايت يوزي عظيم دست تمام	يوشفقت يوزي قدرت و التمام
بعدي چو نور حبيب سرحدي	مندهر نوره زده يوزي حدي صري
هر كويوره كرم ذكر كويوسر	حدي زان نبي رب عز سز

بَعْدِ ذِكْرِ خَالِقِ عَرَبُوسَا	اَسْتَبُو نُورِ بَجْرِ عَرَبَانِ هَمَا
بَعْدِ فِي رِي اَسْتَبَجْرِ لَصْرَةَ	بَعْدِ لَصْرِي اَسْتَبَجْرِ قَدَمَةَ
بَعْدِ جَوَا اَسْتَبَجْرِ عَرْمَانَ	وَقْتُ فِي رَا زِي تَبْرَا مَهْمَانَ
بَا سَكِي سَائِي تَهْنِي كَلِي كَوْتِي	سَه خَرَارُ وُفِي خَرَارِ وُفِي خَارِ
وَقْتُ فِي خَلِكِي كُوِي رَا يِ بَرِي	هَر كُوِي بُوِي رُوْحِي بُوِي سَمِي بَرِي
بَا سَكِي سَائِي اَنْجِي خَلِكِي فِي قِيَا سِ	كُوْتِي وَا زِي اَمْتِي فِي عَامِ اَوْعَا
خَالِقِي بُو جُو هَرِي نُوْرِي رَا	كُرْدَه بِيْدَا بَعْدِ جَوَانِيَا تَرَا
يِي رِفْلَقِي تَا قَلِي اِي بُو هَوِي	يِي بَهِيْبَتِ اَنْظَرِي نِيْمِي بُوِي
تَا قَلِي حَلِيَا يِي بَجْرِ كُو عَمَانَ	هَيْتَا نَزَادُو كَلَفَا يِي هَمَانَ
كَلَفَا يِي عَرُو عُو يِي مَلَهَا رَا	يُو سَبِي رَا مَلَهَا يِي اَمُّ الْقُرْبِ
دُو زِي عَرْمَانَ نَوَا مِي وُجُوْدِ	لَا حَقِيْقَتِ اَنْجِي مَهْرَانِ بُو وُورُوْدِ
بِضْفَا يِي زِي فَرَسْتِي اِي جَدِيْدِ	لُوْحِ وُكُرْسِي قَلَمِ عَرَشِ مَجِيْدِ
وَا زِي كُرْمَا خَلَا صِيَا تَمَامِ	قَاتِي مَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامِ

انوعيت

انوعيت امرها و قلمه	
بَعْدِ جَوَا قَا اِي قَلَمِ نُوْشْتِي بَكِ	فَا زِي اَمْرُو دُو قَاتِي سِ بَلِكِ
قَا بُو سَنَهَا بُو جِي كُو عِيْرِي مِي	هَمَّ عَمِيْدَا قَا صِدُو قِي مَرِيْمِ
وَقْتُ اَنَا فَا شَاوْتِ اِي قَلَمِ	تَا قَلِي شِي سَجِيْدِي وُفِي هَمِيْنِ هَمِ
سَجِيْدِي اَوْ قَتِ وُرِشْتَه رَتَا	قَاتِ خَلَا قِي مِيْنِي اَز قِيْنَا
لَا بِي كَا مُو كُو نَا مِي يِي هَمَا	اَمَه نُوْشْتِي نَا مِي بُو دَرِي بَمَا
خَالِقِي قَا وُلُو وَا خِرَا نَرَا	يُو زِي مَحْبُوْبِ مِيْنِ وَا عَاشِي اَزَا
كُرْسِي قِي حِيْتِ يِي نِيَا يِي مَرِي	چِي كِ نِي اَز دُو جُو دُو يِي تَرِي
قَا بُو سَنَهَا هَر چِي حَمِيَا يِي بَكُو	يُو كُو حَقِي قِي چَرِي اَكْرِي بَكُو
هَر چِي يِي كِي وُو بَعَكْسِ اَمْرَا	حَقِي قِي فَرُو وُشِي دِي شِي مَحْبُو مَا
اَمْتِي يِي عَرْمَانَ بَا صِفَا	بِي وُو اَنُو نُوْشْتِي حَقِي مَسْئَلِي
اَمْتِي يِي زِي دَسْتِ يِي كُوْرِي قَلَمِ	كُو بُو سَنُو فَا جُو يِي زِي كَلَامِ
تَا قَلِي هَيْبَتِ كُرُوْتِ قِيْدَه هَمِ	خَالِقِي قَاتِي نَا دَرَبِ اِي قَلَمِ

هَيْتَا نَرَايَ رَسَقِ سَجْدَةَ بَرْدِ	بَعْدَ سَجْدَتِي فَاجِجْهَ قَاجِي رَبِّ بَرْدِ
فَا بِنُوسَتِهِ اَتَقِي بِرِ سُرُورِ	اُمَّةً مَدْنِيَةً رَبِّ غَفُورِ
يُوسِبُ رَاسَتَهُ شَقِ قَلَمِ	وَقْتِ قَطْعِي مَا بَكَرَ اَيُّ دَالِمِ
بَعْدِ جُو نُو شَتِي هِمَّ نَقْدِي تَا	جِهَ يَبُو بَيْدِ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ
وَرَدِ كُو مَا خَلَا صِيَا تَمَامِ	فَاتِشْ مَا الصَّلَوُ وَالسَّلَامِ
اِنْ مَحْتَقِ اَدَمِ نُو بَرِيغِي بُو كُو تِ بَاشْتِي	
بَعْدِ كَلِ نُو شَتِشْ اَشِيَا كُو كُو	خَالِقِ جَبَارِي فَرْمَانِكِ كُو
فِي بَ جَبْرَائِيلِ فَا هُنْكَ جَبِي	بِيَارَهَ عَمْرُ نَرَا بَشْتِي تُو رِي
فِي بُو رَنُكِكِ تَرَا بِيَارِ كَمِي	فِي قَرَارِ زِي اَي حَرِيرَا اَدَمِي
حِكْمَةً رَنُكِ حَرِ اِنْسَانِ فِي	هَرُ كُو بُو رَنُكِكِ يَ بِي بِي زِي
هَابِشْ كَلِ رَهَا شَجَاعَتِ رَهِي	هَابِ جُو دُو هَابِ طَبِيعِ اَنُورِي
اَرَدَهَ جَبْرَائِيلِ وَا زُو كَرَدَهَ رُو	هَنْكِي اَوِي رَحْمَتِي كَرَدَهَ بَرُو
بَعْدِ جُو زِي مِي رَعْلَانَا يُو تَرَمَانِ	فِي دُو سَا يِ رَا وِ جَبْرَائِيلِ هِمَانِ

كُرَدَهَ سَرَا وِ هَنْكِي جَبْرَائِيلِ رَا	يُو بِي شَانِ نَاقِلِ كَرُوتِ يَحْمَدِ رَا
مَارِي لُو مَا دَا مَا مَحْرُونِ بِي	جَانِ يَبُو يِ سَرِ مَحْمَدِ مَا نَبِي
بَعْدِ جُو فَا خَالِقِ دُو اَلْحَاكِمِ	عِلْمِ مِنْكَ كَرَدَهَ سَبَقْتِ حُرُونِ
قِيَمِي اِبْنِ اَدَمِي اَي اِنْسَانِ جِنِ	كَامُو اَهْلِ صَبْرِي بُو يُو اَهْلِ مَنِ
كَامِ كَسُو كُو يِ كَرُ صَبْرُو كُو يِ	اَز كُو رُو يِ يِ سَرُو حُرُونِ عَظِيمِ
بَعْدِ جُو اَدَمِ تَمَامِ يُو كَرُ شَكْلِي	حَضْرَتِ جَبْرَائِيلِ بَقَا رُو رُوحِ يِ
نَاقِلِي اَدَمِ وِ رَشْتِ رُنْشَتِ فِي	حَضْرَتِ جَبْرَائِيلِ سَجْدَةَ بَرْدِ جَبِي
بَعْدِ جُو هَرُ جِي مَلِكِ بِي رُو تَمَامِ	سَجْدَةَ بَرْدِ اَدَمِ رِ خَاصِ عِلْمِ
نَاقِلِي نُو يِ مُحَمَّدِ خَاتَمِي	فِي مَجْلِي يُو رِ پَاشْتِي اَدَمِي
جَسَتْ بَرَزْجَانَا يِ رُو فَا هَمَا	لَا زِمُو نَا اَز رَا دُو رَهِي شَمَا
صَفِي صَفَا فَيَنْدَقِي فِي يَدِ مَلِكِ	فِي مَجْمَعِ اَدَمِي فَا اَز كَرُشِ
بِرْسِي خَلْقِ جِهَانَا نَرَا نُو سَبَبِ	فِي چَرِ قَبْلَتِ هَبْتِ مَنِ بِي دِ عَجَبِ
وَقْتِ بَرَسَا خَالِقِ رَا كُو نُو وَحَالِ	فَا اِنُو حَكْمَتِ جَبِي يَا ذَا اَلْبَلَدِ

حکمه و هیت ز پر او و	بغمة و جت ز پر او و
ادمی فاخلق عمرش و فلک	حسکا پر مقابل و و ملک
حکمه خلایق را دی امه نور	میان وجهه ی ده نازل فی ظهور
ادمی قارب از هفتی گنا	بی بیا قارش خور از قینا
کرد امر گو لطف علم خوده	نور بی نازل امه کشتا شهده
یوسیب را کشتا رسته فضلا	زی چیه ای اهل حب و مبتلا
لوما وقت شکوی خوشینی	دست راست ره عوی رشتگی
دست راست از کشتا نور نده	بیدجو هر همه لاکشته ره
بعد جو بیس پله ز کوشینی	دست چپ ترتیب نه نظر زنی
چونگی کشت دست راستی فضل	ماشرفی قات شماران بلی
لازمه ما حکمه ترتیبی قاج	چونگی هر گو در کد راست علی
وقت یو نور امه کشته سکا	نور چار یاران دی امی بی بیان
نور صدیق در دست صدیق ره	بی سکان فاروق زی صدیق ره

نور عثمان

نور عثمان زی راست عمری	بی علی کشتا چپی بی عمری
وقت آدم چم کشتا شده	ای گو نور مصطفای هاوند
بی نفعی قار الهام رب	السلام هم علیکم یا ایب
دا جواب نور قمر رب وری	وعلیکم السلام فاستری
یوسیب را ما سلام بی دست	ردی زی فرخ گو کفایت
وارن گو ما خلاصیا تمام	فانش ما الصلوات والسلام

انومجبتا شش دم بوخت را وارن کما یغیر ما

حصره حوا نظر دا ادمی	قاجه نور قای فخر عالم
خالقی هر دی مرتب کردی	هم رجعت ده مختیر کردی
بعد جو کو آدمی بی امر کرد	خالقی قای بلی بر عمر د
ناقلی لباس و تربین بی فنی	بیترا و اشتی نادنی کتب
بی فغان و زاری بی هر گو هو	قطا بنا بی سکان نور و شو
بی تمام حتی گو هر سی صره	کرد ز کون خسر بی دار و چره

فَاتِسِ يَرْزِي أَوْبِي رُوحٌ وَسُوءٌ
 بَعْدَ جُودِ رُوحٍ وَرِشْتِ رُشْتِ هَمَا
 دِي كُو نُوشْتِ بُو جِنِي كُو تَمِ اَزَا
 فَارِجَتِ اِي مُحَمَّدِي دِه وَ
 حَضْرَةُ جِبْرِيلِ وَحِي اَز دِه سَرِ
 بَعْدِ عَمُو اِي دِمِ رَا بِالْيَقِينِ
 شَيْبِ رِزِي اِمَه لَدِجِ يِ هَمَا
 چُونَكِي حَتِي بِي رُو عَدَنَانِ رُسُو
 هَم نَكِ اَسْتِ خِلَافِي كُو تَمَامِ
 لَدِ بِلِي عَدَنَانِ رَا يِ يِ هَمَا
 عَمُو يِ عَدَنَانِ وَ مَعْدَهُمِ نِزَارِ
 مَنَدَكِه بُو بُو خَرِي كُو كَنَانِ
 هَم لَوِي هَم كَلْبِ مَرُو هَم كَلْبِ

رَبَّنَا فَا تَلْمَا هَر كُو هُو
 بُو نَظَرِ رَا عَرَشِ خَلَافِ سَمَا
 هَم مُحَمَّدِ مَرَسَلِ مَرَسَلِ اَزَا
 مَنِ عَمُوكِ رِبِ اَز يِ جَارُو
 فَارِجَا يِ تُو يِ قَبُولِ وَرِ رُخُو
 اِمَه پَاشْتِي شَيْبِ يُو نُورِ قَرِينِ
 نَشْكَا هَمِي مَارِي قِي شَمَا
 كُو يُو بَرِ سَه نَامِي يِ رُسُو
 بُو مَحَقِّ نَشِينِ وَ فَا جُو كَلَامِ
 قِسْتِ يُو يِ يِ شَكِ قَا جِي شَمَا
 يُو مَعْرِي يُو زِي اَلْيَاسِ نَا مَكْدِ
 نَضْرُو مَالِكِ مَعْرُ غَالِبِي يِ هَمَا
 هَم قَصِي زِي هَوْتِ وَرِ اِي حَسِي

يوزی بو

يُوزِي يُو عَبْدِ الْمَنَافِ مَرْتَعِبِ
 شَيْبِ رَا حَتِي تَيَا بُو رِي لَهَانِ
 وَ اَز نِ كَرِهَ مَا خَلَا صِيَا تَمَامِ

يُوزِي هَا شَمِ بُو زِي عَبْدِ الْطَلِبِ
 فِجَاةَ يِ يِ دِه يِ ظَاهِرِ هَمَانِ
 فَاتِسِ مَا الصَّلَاةُ وَ التَّلَامِ

اَنُو مَحَبَّتِ عَيْبِ يِ حَقِ شَامِيَا نَوَا وُ اَوُ اَسْتِشِ اَسْلَمِ

وَرِشْتِ عِبْدِ اللّهِ بُو رِي مَهْمُورِ
 بَعْدِ جُو كِي رَا يِ بَقِيَّةِ هَمَا
 تَعْرِ قِي رَا پَاوَتِ يِ كَا فِرَانِ
 رَا يِكِ هَوَا يِ حَجَرِ بُو دِيَا يِ هَمَالِ
 يُو حَتِي كَرِهَ بُو وُ كَشْتِ مَاهَمَا
 مَا اَبَدِي كِي رِنِ اَكْرِمِ مَرَامِ
 مِيَا نِ شَامِ رَا وُ رِشْتِي هَر كُو هُو
 كُو يِ چُولِ وُ كَرِهِي كَا فِرِ يِ
 كَرِهَ جَا سُو سِي حَتِي يُو رُو جِ يِ

كَا فِرَانِ زَا نَا كُو اَمُو زِي نُو زِ
 حَافِظِي خَالِقِ عَمُو سَمَا
 جَا يِكِ عِبْدِ اللّهِ بَلِشْتِ يِ اِرَانِ
 صَوْنَدِ وُ نَدِ كَرِي عَمْدِ كُو بَطَالِ
 كُو بَلِغِي رُو جِ وُ شَوْتِ يِ دِمَا
 يِ كَرِنِ اَجْرِ كُو قَا حِنِ اَخِ شَامِ
 شَيْبِ رِزِي يِ بَرُو جِ دَا يِمِ شَو
 شَمِي حَتِي دَوْرِ مَكِي زِي اِدْرِي
 اِمَه عِبْدِ اللّهِ تَبِي شِي چُولِ يِ

وَقْتُ دِي كُوْنِي دِمَارِي فَرْكِ هَا
 پَرُو پِي شِي بُو تَرَانِي بِي كَمِي
 وَقْتُ شِي دِي هَتْ جِي شِي شَامِي
 اَمَهْ عَمْرَا نَرَا جِهْمُورِي طَارُو مَارُ
 مَسَدُ عِبْدِ اللّٰهِ تَبِي بُو خَانْدَانُ
 يُو وَهَبِي زَهْرِي اِنْرَا نَامِدَارُ
 بِي زِي وَقْتُ دِي اَنُو حَكْمِ عَجَبِي
 وَقْتُ دِي اِنْرِي بِي رُو حَكْمِ كِنَا
 كُو بِي بِي كَمِي بِي بُو اِنْرِي قَبُولُ
 بَعِي جُو اَمَهْ وَهَبِي صَاحِبِ كَمَالُ
 هَمِي نَمُورُ قَلْبِ مِيْنَدِ قِيْنَا
 هَمِي شِي عِبْدِ اللّٰطِبِ دِي قَا تَرَا
 لَدِيْقِي اِي نِي دِي بُو مَن قَطُّ تَوْ قَبُولُ

شِي بِي بَرَجِ جَوَانِي هَمِي هَوَارُ
 لَدِيْقِي حَافِظِ بِي رِبْتِ عَالَمِي
 قَا قَلْبِي بُو عَسْكَرِ رُو حَا نِيَا تِ
 كَرْدِي پَرُو اَشْتِي شِي زِي نِي عِبَارُ
 حَفِظِي كِي كَرْدِ خَالِقِ اِنْسَانِ وَجَانُ
 بُو زِي بُو رُو جِ اَمَهْ بِي مِيْدِي سَكَا
 بِي مَحْبَرِ قَا اَنُو حَكْمِ غَرِيْبِ
 قَا مِيُو كِي نِي كِ اسْتَا اِمِنَا
 لَدِيْقِي وَا تَبِي اَبُو بِيُوْلُ
 شِي كِي قَا كِي خُوْرَا حَالِ جُوَالُ
 تَمِي بِيُو كُو اَزِ بِي دِي بِي اِمِنَا
 اسْتَا يُو كِي نِي كِي مَن رَا نِي اَدْرَا
 غَيْرِ عِبْدِ اللّٰهِ كَمِي بَرَا قَبُولُ

كَمِي كُو بِيُو اَزِ كُو بِي دِي سَرُو رِي
 هَمِي شِي عِبْدِ اللّٰطِبِ قَا اِي خَبَرُ
 بَعْدِ جُو شِي بِي بَعْرِ اِي زَمَانُ
 بِي وَقْتِ كِ زَرْدُو بُو سَمِي سَمِي
 وَقْتُ اَرَهْ هَمِي بِي دِي اِي شَمُو
 وَا زِنِ كَرْمَا خَلَصِيَا تَمَامُ
 اِي بَا مَرِي بُو خُدِي اَلْبَرِي كِ
 كَمِي عِبْدِ اللّٰهِ رَهْ نَاقِلِ اَشْرُ
 وَا شْتِهْ عِبْدِ اللّٰهِ رِي شَاهِ جِهَانُ
 هَمِي رَقِي زِي رِي پَسَادِي اَنْدِ اَمِنُ
 هَمِي رَجَبِي اَشْمَهْ بِي بُو شَمُو
 قَا تَشِي مَا اللّٰقَلُوْ وَا لَسْلَامُ

اِنُو مَحْبَرِ اِنْقَالِ بُو رِي مَعْمُرِ بُو اُو هُو نَا نِ اَمِنَا

بَعْدِ جُو نُوْرُو كُو مَا كَرْدِي تَنَا
 وَقْتُ بُو نُوْرَا مِيَادِهْ بِي طَرُوْرُ
 بِي حِسَابِ مِيْنُو اَبْتِ قَا تَشِي تَمَامُ
 اِمِنَا قَا وَقْتُ مَن رَا كُو نُوْرُ
 يُو شُو كِ اَزِ دِهُونِ كُو شِي رِي
 مَرْحَبَا فَيْكِ مُحَمَّدُ قَا هَمَا
 اَمَهْ بِي مِيْمَانِ بَقِيْبِ اِمِنَا
 اِمِنَا زِي دِي عَجَبِ عَزُو سَرُوْرُ
 مَا بَكِرِ تَفْصِيْلِ بِيُو اِنِ خَاصِ عَمَامُ
 اَمَهْ وَ مِيْمَانِ بِي مَن بِي شُوْرُ
 مَن دِي اَمَهْ مَرْدِمِ كُو اَنُوْرِي
 نَا مَهْ مَن بَرَسَا وَا قَا اَزِ اَدْمَا

سويوزيک

هم رحبي اي شو اکو ارمي	مرحبا فاطيب فخر عالمي	نادنيار بو حبيب انورهم	عمر بي بي پير فست و پان صدي
بعديو شعبانك يوشو اتمه شيش	فا سلام هم عليك يار بيش	وقت عبدالمطيط لي با خبر	اينا بر ما و فا اذو كسر
امه اشما بيند ادرين رفيع	فا مر نور مبارك بو شفيع	فا زرين مين لي ديني و يمين	خالقي فرديا بيشم نو خجل مين
امه اشمي چار نه نو با صفا	ا سلام فاطمك مصطفى	دارو بر پيرو دتر بر ماي جمال	هم چقا خيو ان دتر سهل و جمال
امه اشمي پا چننه هو دهرن مين	فا سلام هم بشارت قيب مين	يو ملك لي مندور شتي فاكريم	في حبيب مه تو محمد لي بيشم
وقت لي ذوالحجه ابراهيم بنام	امه فاحمل مر اي يو سلام	دا جواب كو لطيف اي يور بي	باشتر اير پيا شتي ها يوي
فا و اشمي هوت اسماعيل دين	بارك الله لك حمل المبع	اي گل اقل تمام و عال بيان	ما چه زان قدر دتر عال بيان
امه اشمي هشتي موسي مفا	ابشري يا امينه بالمصطفى	وا زن كسر ما خلاصتيا تمام	فا تيش ما الصلوة والسلام

انومجنت لدايش بغير ما و صلى الله عليه و آله

هم كه هون لي حساب نادر بي	گر بيبي فاطش با مر بي قادر بي	شبي ربيع الاول را دس شو بي	آميناي عرق نوري يو هوي
كو بيور دك نو كتاب ناز بيان	بلكي موجب بو عجز حاضر بي	اينا فا وقت لي ديس شو بي	از تني مند رخلوه بي يوي
وقت لي شش اشتمه حمل الحري	كرد عبد الله قصيد تجري	اي شو هم بي د شنبه بي نور	مين دي چار چيني مر اي امي حضور
شبي مدينه خالقي را لي صوفي	قيب عبد الله شربت و دروي	مر ما يو يوزي سارا اسيا	يوزي اي حوا كو بي ام الور بي

نادنيار بو

خدایت من کرد پند بی تصور
 بعد جو نشان بیازی حساب
 لایبی بی شکر و بی انگشت
 و درش پند رحمت بی جان من
 تا قلبی من دی حبیب من این
 غیر انسانی چقا شای بی تا
 مرجبای سیر سبحان مرجبای
 مرجبای فخر عرش مرجبای
 مرجبای صاحب الدین البین
 مرجبای امن سرتت بکرم
 مرجبای افرغ عین الوری
 مرجبای عالم العیم الازل
 مرجبای رحمة للعالمین

قط مین آذیتک بی ظهور
 مندی امانه سرتت کوری کلایب
 چپک زوی بی سرتت بی بی شیرین
 بن دی یو طیرک امانه بانی من
 امانه دنیا قوم مو اقوم الحاضرین
 مرجبای استیدا لکونین تا
 مرجبای روح رفحان مرجبای
 مرجبای نسلی قریشی مرجبای
 مرجبای صادقا الوعد الامین
 مرجبای امن دنوت بالقدم
 مرجبای امن نبت فی الحسرا
 مرجبای شافعا يوم الوجل
 مرجبای امن شفیع المذنبین

و از کرم ما خلاصتیا تمام
 فائش ما الصلوة والسلام
 انومجت همی عجایبان امی و خوشوی مولود
 سجد بر ذق خالق عرش و سما
 سجد ر اوقت و رشت فارتنا
 قیب نفس من رجا قاط نیکنا
 گوش جشان همه شاه شما
 یو د کسره ترا نوش روان
 اد ری رکزه عبادت المندم
 ادر پینه چرای بی بی چپی
 هم بقی نوشی روان بانگ
 قست و یو دنظریم چاک کونده
 بحر ساوه زوایه یوزها اشوی
 هم شوی مولود تنه یو بی مینا

وازن کرم

بی محبت فاحلما را فرم
 ده یمانو پیشان پرو چری
 مشکین ره بر باهری لایزال
 انجی بوهر یوسن پرانج
 قست بیفک بی بصوت کویلیج
 از بی شکلی اگر شی اسمان
 یو کوفی بی خلق بی غرض و فیم
 ماسورا باش بزانی وری
 فاحیال یان براو نو کلام
 کرد وی حتی کوی هیو صره
 من نجاست نیدی ابوا هم اثر
 فاهما الله الکر من کبیر
 کرد اسپارو فری شامکه

سعد یان وقت کوری حکم هر
 ما خور قات انوهر کوری
 مار انکا قین زری یوغزال
 هم شما هیری تی بیانشیح
 تاقلی های روان کو فصیح
 فاعجب منده ممان سعدیان
 چونکی نشت من محمد ذوالعلم
 ابرو باشتی من بخو افضل ترا
 سعد یان پرو عجب منده تمام
 شی ها کیه آخر حلیماسره
 فاحلما قط ابد یوزایک ضر
 وقت عقول بی خبر دار یوندی
 بعد جو انجی حلیمای نازکه

بی دانشو مظهر اسلام
 یو ولد اسو بیوی شاه ر
 قاهر بیار تبر از بانی
 گو بگو باطل انو دین فرین
 اسم بی احمد محمد هم امین
 قانیش ما الصلوة والسلام

برین یو مولود فرشی کامر
 امه قانیش قاکو عبد الله
 یوجهود نامل و نهشت شی قیدی
 وقت دی بی ثابور ان مبین
 خانیر بیغور ان بالیقین
 وازن کمر ما خلاصیتا تمام

ابو محمد سلیمان بن سعید رضی الله عنهما

گو بدوی نشت حلیمای سعدیان
 امه مکه نامه قات سعدیان
 شی خور برد سید انساوجان
 هرری بیای نشت ورم ای خرقه
 لای بی ترسانه ج اصلا نوهر
 بی بزانی هرری بیغوری بیام

امنا قاهون مندی بی بیان
 چند روجی بعد جو یو کاروان
 بدنه در بی هم حلیمای سعدیان
 ای زی یو لاجلج تی ضمیره
 یوهرک بی تنه یوزی لغر
 چونکی باشتی بی سر و نورالام

سعدیان

بَرْدُ سَلِيمٍ كَرْدِ بَقِيْبِ اَمِنَا
 عَمْرِئِ وَقْتِ نَمَائِ فِي شَشْرِ
 وَقْتِ بِرَهْمَتِ صَبْرِي مَنَقِبِ
 مَنَدِ اِي طَالِبِ تَقِي فِي حَيْبِ
 وَارِزِ كَرَمِ مَا خَلَصَتْهَا تَمَامِ

اِي زِي فِي شَا مَارِي شَا كِه رَتَا
 اَمِنَارِي شِي دُنِيَارِ اِي صَوِي
 قَابِرِ رَمِيَانِ فِي عِبْدِ اللَّيْلِ
 فِي حِرِّ حَافِدِ بَا مَرِ اَكْبَرِي
 قَاتِي شِ مَا الصَّلَوِ وَالسَّلَامِ

اَلْوَجْهَاتُ فِي حَيَوِ وَمَعْرِجُو

بَعْدِ حَيَا اِنَا كُو دُنِيَا فَا نِيَا
 فَا حَوْرِي رَتِ تِرَانِ فِينِي
 تَمِ اَنُو فِكْرُو مَرَمِي هَر كُو هُو
 فِي حَقِي حَوْرِي صَوِه كَرِه تَمَا
 هَمِ تَجْوَزَا نَا يَه بُو خَالِي نِيُو
 بُو بِي فِكْرُو خِيَالِي رُو حِكْمَه
 نَامِيه كُوِي زِي تَرَا فَا تِ حِرَا

هَمِ بَقِيْمَتِ فَا سِ بُو دِ سِي نِيَا
 جِبْرِي اَحْسِ فِي كِنَا يِ تُو تَقِي
 غَيْرِي بُو جِي جِي سِي بَرُو وَشُو
 تَمِدْقَلِي سِدْرَه يِ رِبِ اَلْاَنَامِ
 كُو جِر عَزْمَانِزَا چِي كِه بِيُو
 تَا قَلِي اِنجِيَا شِ مِيَانِ كُو هَلَه
 زَانِي تَرَا حَسْرَتِ اِي حَيَرِ اَلْوَرِي

تاقلي

تَا قَلِي اِنَا كُو قَلْبِ يِ هَمَانِ
 فِي تَبَدُّلِ رَنَكِي يِ مِلِ شِي شَرِي
 اَرَدَه اَقْرَبَا بِاسْمِ قَلْبِ يِ رَه قَا
 هَمْدِ زَانَا كُو تَمَا يِ وَعْدِي
 هَمْدِ اَوْ جَارَا نِيَا هَر كُو هُو
 بَعْدِ وَحْيِي شِي تَمَا دَرِي سِ صَرِي
 اَمَه جِبْرِي اِيلِ سَفَرِ فَا سَرْمَدِي
 يِ مَشْرِفِ اَبُو عَرَشِ وَوَلَكِ
 نِيَسْتِ وَهُوَ شَوْشِي جِي بِنَا فَا
 فَا تَرَا كُو خَالِقِ تُو بُو سَلَامِ
 جَادَه هَزْ دَا شِي بَا وِي زَمَرِي
 بَعْدِ جُو يِ كَرْدِ نَمَاجِ كُو غَرِيْبِ
 وَقْتِ بُو فَا رَحِ نَمَاجِي تَمَامِ

فِي رَه رُوْحِ وَقْتِ بُو مِيَا جَمَانِ
 حَضْرَه جِبْرِي اِي نَارِ اِي سَرُو
 تَا قَلِي شَا يِ مَحْمَدِ مَصْطَفِي
 بُو رَسُوْلِ اَهْلَا حَيْبِه بَعْدِي
 اَرَدَه وَحْيِي هَمِ بَرُوْحِ هَمِ بَشُو
 بُو شَوْكِ اَمْرِ شَاهِ اَكْبَرِي
 بِيَارَه عَزْمَانِي حَيْبِ اَحْمَدِي
 هَمِ مَفْرُجِ بِي هَر جِي مَلَكِ
 جَا جِبْرِي اِلِيَه بِالْبَرَفِ
 كَرُو فَا تِ بِيَرَه مِيْنِ هَمِ اَلْمَرَمِ
 غَسَلِ كُو سَنَتِ اَدَا كَرْدِ اِي دَمِي
 حَضْرَتِ جِبْرِي اِلِيَه مَنَدِ عَجِيْبِ
 لِنَلَكِه اَشْتَه زَانَا اِي حَيَرِ اَلْوَرِي

كَرِيْمٌ مُصَدِّقٌ لِمَنْ شِئْتَ اِنْجَابِي
 مَسْجِدُ الْاَقْصَى جَمْرِي مَسْجِدِي
 بِرُؤْيَايَ فِي هَمَا صَفْصَفًا
 فِي مَفْرَجِهِمْ بِرُتَيْبِ وَاوَدِ
 بَعْدِ حَوْشَا بَيْنَهُ فَمَنْ فِي اِمَامِ
 هُمْ يَبَارِهُ كَرْدُو دُعَايَ هُمْ رَجَا
 بَعْدِ حَوْشَا نَافِلِ وَرَشْتِ نَاجِ الْاَنَا
 صِي سُرْ جَبْرِي نَابَا سَاكِ حَوْسُرِ
 هُمْ جَبْرِي اَجْمِيعِ ذَوَا نِفَابِ
 هُمْ جَبْرِي سِرِّي بِرُكْتَمِي سِرْمِي
 حَاصِلِي وَفَا كُو شِي سِنْدِي هَمَانِ
 قَاوَهُ شَوْرَهُ يَابَحْتِي يَا اَمِيْنِ
 فَا كُو بُو لَلَّهْ نِيَارَا نَشْكُنَا

بِي حِدْرِهِمْ هَمَّهُ بِعَمْرِي
 هُمْ حَقَّاجِيْنِ وَمَلِكِي مَسْجِدِي
 يُوْرِي اَمَهُ بِيْنَهُ رِ دِيُوْسَلَامِ
 شِي زِيَارَتِ كَرْدِي بُو شَاهِ عَرَبِ
 كَرْدِي نِمَاجِكِ بَقِي رَتِ الْاَنَا
 رَتِ اِدْخِلْنَا الدُّعَا وَ الرَّجَا
 شِي صِيَا مَشْهُوْرَهُ سَمْعِي سَلَامِ
 بَرْدِي شِي عَزْمَانِي بُو خَيْرِ الْبَشَرِ
 هَا جِهَ جَنَّتِ هَا جَهْمِ هَا عَقَابِ
 بِرُؤْيَايَ دِي دِيَشِ بَقِي اَحْمَدِي
 حَضْرَتِ جَبْرِي لِي اَوْجَابِ السَّكَا
 قَا جَبْرِي بِيْنِ بِرُو نَارِ نَيْبِ
 بَرْدِي كَرْبَرِي هَمَا زَقِي شَنَا

همچو مخلوق

هُمْ جِهَ مَخْلُوْقِي كُو هَمَا خَلْقِي
 لَلَّهْ بَرُو عَيْرِ نُوَايَ نَارِيْنِ
 وَا زِيْنِ كَرْمَا خَلَا صِيَا تَمَامِ
 وَفَتِ جَبْرِي لِي رَافِرِي جَبِيْبِ
 فِي مَحِيْرُهُنْدِي زَانَا سِيْنِ
 نَاقِلِي فُنْدُجِ خَلْقِي وَرِي
 حِيْنِ بُوْرِي الْجَبِيْبِ بِالْوَرُوْدِ
 خَالِقِي بَرْدِهِ وَا رَتِ وَا اَمِيْنِ
 رِي جَمَالِي فِي رِي رِي رِي وَشَكِ
 حَاصِلِي هُنْدِي جِهَ فَا جَمِي اِيْ بَشَرِ
 وَصْفِي هُنْدِي بِيْنِي فَا تَشِ تَمَامِ
 هُمْ كَلِمِ خَالِقِي قَا يَتِ نَبِيْرِ
 هُمْ هَمِي سِرِي تَرَا اَسْتِ هَمَانِ

كَرُو شِيَا رَاوَتِ جِيْبُو حَقِي
 بَلَكِي حَقِي تُو تَبِيُو بِالْبَقِيْتِ
 قَا تَشِ مَا الْقَلْبُ وَالْاَلَامِ
 اَمَهُ شَرْمَا نَزَا جِيْرُو غِيْبِ
 شُو حَضُوْرَايَ كُو رَتِ الْعَالِيْنِ
 اِدْنِ مَعْنِي يَا حَبِيْبِي فَا تَرِي
 غَا صِي فِي جَبْرِي الْاَلْمِي وَ الشُّهُوْدِ
 لَا خُفْ اَنْظُرْ خَيْرِ الْاَلْمِي
 لَا بِي سَا اَبَدِ فَا تَشِ بِنَفْسِ
 يُو كُو هَمَا يِي بَرُو عَرَشِ حَوْسُرِ
 كَرْمَا فَا جِ السَّيْمِ الْقِيَامِ
 قَطِي بِي قَا نُو شَسْ بِي جَبْرِي حَبْرِ
 قَا نَشْكُنْ قَا حَوْ اَبَدِ بِيْرُوْدِ

جوئی میدان کنگ و خولان یوں	سیر سبحان اللہ بی قاصیو
حاصلی انجی ہما رب الامم	کرد نازل مکہ وہ صاحب کرم
بعد جو مند یو صیرک لاجرم	کرد ہجرت شی حد بند زوالکم
دس صوی ری مند مند پیر و قاتا	عمری ہیر یو ششٹی والتلام
وارن کرم ما خلاصیا تمام	قاتس ما الصلو والتلام

ہذا دعا مولد النبی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم

یا الہی کثرین و قاصیر	ما ہمہ رب تزان ناظیر
رحمتی تو زافتر زئی قہر تو	ما ایلان اردو بنو قاتس یو
کرم جفا ماغا صیو شرمندی	لا بی ما تم رخصی توئی
کرت بائی فعل ما زال اجد	ما ر ہندی بی بنا اصلد رجا
ما خور زان کو عاصی تمام	لا بی ما رحمتی تو اسرم
ما سہ افازن چیکو ما مجال	غیر یو در کماہ تو یا ذللجلد
ت بچی خرمز نامی خوگ	ما فقیر وی کسان محروم مک

اهل ایمان

ادیر راشوای یوم القیام	اهل ایمان جفا است تمام
لا تودعہم کلید البقیاب	رب فاغفر ما لهم یوم الحساب
ابن خاصی فی الصراط المستقیم	ربنا لو لم یکن لطف عمیم
لجیع المسلمین الفاتحہ	وارزقنا اللہم حسن الخاتمہ

هذا النظم التاريخ لمؤلف المولد

انفتم تأليف بنظم محمد	كعقد التراجم نفس وفرقد
لموليد من لولاه لم يخاف الورع	بايد الهزاني الخويصي احمد
لكن الحاجي ابراهيم استاه العالم	نسب باولاد العلي واحمد
في ست وعشرون وثلاث من ليلات	والف هلاك بعد هجر محمد
فلما اراد كل امر شهيدين	فاشهدت حماها هذا بايا محمد

يكون
٣١٦

ايضا مؤلفه

ما مدح الخاص رسول النفاقين
بل مدح الخاص محمد الحسنين

ايضا مؤلفه

ما نقناني هنكي بجث امجد
كردي مولد محمد احمد

هذا التعريف للعلما سطر العري في تاريخ حسي

اني رايت الامعي الامجد
في مدح خير الانبياء قد وجد

سفر جليل

سفر جليل القدير از حروفه	في عين حور العين نقي اللؤلؤ
بالزراوية قد عدت لغاته	منظومة كالترنم المولد
معناه يدرك اهلها من غير تف	سير يرى التأليف فيها اوحدا
مذا عجب الازا حسي اترخ	انقد بسفر الخويص احمد

١٥٥ ٢٤٤ ٧٩٦ ٥٢

يكون
٣١٦

B

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

<p>زَحْمَتِكَ دَرَجَهٌ مَخْلُوقَةٌ بِسَاءَةٍ كَدَيْدِكَ مَعْمُورٌ وَبِنِيَادِ اَيْدِكَ قُدْرَتِكَ بَوْمٌ سِوَا اَوْ قَيْدِكَ وَارِ ذَانِكَ بَرِيكَةٌ اَوْلَادٌ شَهْرٌ اَيْتِكَ شَهْرٌ دَرَكْتِكَ جَمَلَةٌ قَوْلٌ جَمَلَةٌ دَرُوحٌ خَوَانٌ اِنْعَامٌ مَكْلَبٌ</p>	<p>اَيُّ خَدَاوَنٍ عَظِيمٍ وَبَادِشَاهِ عَالَمِي بِرِدْمِكَ اِجْمَادِ اَيْدِكَ بِشَقَّتَايِ كَرِيمٍ وَكَرْدِكَ اَزْ چُونِ بُو عَالَمِي بُو عَيْكُنِ بُولَدِ وَجُورِ اَيُّ جَمِ اَيُّ شَقَّتِ اَيُّ اِحْسَانِي بُولِ اَيْتَانِكَ مَقْصِدِي بَايِ وَفَقِيرِ</p>
--	---

ویرزه راه نجابی ای رحیم

ذاتی که طایع سزاد را فرسوجان

شوقله تقدیر و هم توحید ابد

اوله مزکتیه سکا ضد و عدل

قیمت انقیاس مینا کار راه نجات

کینک قلب کوزی اولشید ز غم

شکونی قنبر اولور خوار و ذلیل

شکر ایدرت هر دم ایدرت خلدوشنا

عقلی از من حکمگه کیمسه نیک

هاد و سارین لطفک عظیم

هر کیک معبود سنسین پیکان

جمله عالم ذاتکه تحمید ایدت

حاکم مطلق مین ای رب جلیل

طاعتکله کیمسی بولش جبان

کیمسی لوده فسق و شق

کینه نیت ویر سین ای جلیل

کیمسی فقر و فنا ایجره سکا

منظرد جمله افعالک سنیک

باعت نظرتم

<p> جِلْوَه كَرِ اَوْلُوْرِدِ چُوْنِ شَكْلِ هِلْدَلِ نُورِ بَرِيْدَانِ رَحْمَهٗ لِّلْعَالَمِيْنَ اَوْلِ حَبِيْبِ حَى شَفِيْعِ اَنْسِ رُوْحَانِ اَحْمَدِ مُحَمَّدِ مَوْجِدِ مُحَمَّدِ مَصْطَفَى بُوْدِلِ مَجْدِ رُوْحِهِ اَوْلِهٖ طَبِيْبِ اَهْلِ اِيْمَانِ رُوْحِ شَادِ اَيْدِهٖ كَرِ رُوْحِ فَخْرِ الْمُرْسَلِيْنَ وَرِصَالِ نُوْرِ وَشَبَّ مِرَاتِ دَلِيْلَهٗ بُرْحَانِ يَعْنِي كِيْمِ اَوْلِ شَادِ فَخْرِ الْمُرْسَلِيْنَ اَيْدِهٖ نُوْرِ مَوْلُوْدِيْنِ اَوْلِ شَاهِكِ بِيْتَا قَا فَا لَهٗ سَا لِرِجْلِ اَنْبِيَا بُوْرُوْسِيْلِيْلَهٗ اَوْلِهٖ كِيْمِ اَوْلِ حَبِيْبِ بَا كِهٖ خَيْرِ اَيْلَهٗ بِنِيْ يَادِ اَيْدِهٖ كَرِ اِسْتِزْاَسِيْنَ بُوْلَهٗ سِيْنِ فَوْزِ رُوْحَانِ </p>	<p> جِلْوَه كَرِ اَوْلُوْرِدِ چُوْنِ شَكْلِ هِلْدَلِ نُورِ بَرِيْدَانِ رَحْمَهٗ لِّلْعَالَمِيْنَ اَوْلِ حَبِيْبِ حَى شَفِيْعِ اَنْسِ رُوْحَانِ اَحْمَدِ مُحَمَّدِ مَوْجِدِ مُحَمَّدِ مَصْطَفَى بُوْدِلِ مَجْدِ رُوْحِهِ اَوْلِهٖ طَبِيْبِ اَهْلِ اِيْمَانِ رُوْحِ شَادِ اَيْدِهٖ كَرِ رُوْحِ فَخْرِ الْمُرْسَلِيْنَ وَرِصَالِ </p>
<p> مَدِيْحُ سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ السَّلَامِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ </p>	
<p> جَانِ قَوْلَا عِيْلَهٗ اَيْشِيْتِ اَنْبِيْ اَهْلِ دِيْنِ نَابِيْلَهٗ سِيْنِ كَبِيْرَهٗ نَهْ كُوْهَرِ دِرِ اَوْلُوْرِدِ </p>	<p> مَدِيْحُ يَا اَحْضَرْتِ طَهَّ الْاَمِيَانِ حُوْبِيْتِ خَلْقِ اَيْدِيْ مَا كَبِيْ قُصُوْرِ </p>

ایک

أحمد مختار ومحبوب خدا	بكي عالم سروري نور الهدى
مستغاثا نبيا ومترسكين	رحمت حقد رشفيع المذنبين
رافع ذكرى انك ديان ايكن	شارح صدرى انك متان ايكن
نور ياك احمدى شرح ايليه	كيم اوله رافت اني مدح ايليه
اكا كافيذ خطاب قل كوي	چونكه مدح ايتيش اني بار خدا
سورة يس اكا ايلز مسكه	ذوالجلال اول رتبه قلبيس مخم
ما تسي الشمس في سبع الملا	صل يارب على خير الوري
ما يموج العاشقون في السبلن	صل يارب على ختم الرسل

احمد مختار

استرايسن بوله بين فوز و نجات
 روح فخر المرسليه و برصلات

خَلْقِ وَشَيْئِ جَنَابِ أَحْمَدِي عَلَيْهِ صَلَوَاتُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

دِكْلَه ائیدی خَلْقِ نَاکِ اَحْمَدِي

غَايِرُ وِجَارَه کَانَکِ مَقْصَدِي

عَلَايِبِ خَلْقِ عَظِيمِ بَدْرُ الْبُدُورِ

نَايِجِ تَوَارَاتِ وَنَحِيلِ وَزَبُورِ

سُوزِ لِي هَر زَرْدَه قَانُوزِ الشِّفَا

کُوکُلِي مَجْرُوحِ اُمَّتِه عَايِزِ الشِّفَا

ايشلري هر دم مانک جود و سخا

باطله وير خرايدى اصيلا رصنا

خَيْر ايشه لاديمدي اول محترمه

اول شريعت منبى بحر کرم

عادي خيرايدک هب عداينه

انج کورک باق همت ولاينه

يا نمدک هر کزد و شک و زره او شاه

خوف مولادن هر ان ايل زدي آه

اکثر او قائده اول شاه کورن

انج ايد طوق کور بستر دگدوم

خست کافي صبور موق ايدى عادي

بيوکه حرمت کور چوکه شفقت

قلب

قلیبا کی ما سوادن پاك ايدي	خاؤ محمود مسكنی افلاك ايدي
بوفاده قوي كطاش و زره طاش	خويولينه قويميش جان و باش
صیغارايدی هر يتمك باشی	سيلزايدي كوز لر ينك يا شیخ
از او يورد كچه رده اول هام	اشغالی طلعت ايدي صبح و شام
خوتقالدن نيكازوميني	باگه باغيشله الهی امتی
سنده ای غاصی و مجرم قبل حیا	اثر پاك احمد قیل اقبنا
امت اولما ستر ايسن ای فقی	و پر صكوة مصطفایه بول صفا
استرايسن بوله سن قوز و خجاد	روح خیر الرسلینه و بر صلاک
مبدأ خلفت نور الخيرات علیہا فضل الصلوة	
سؤله ای کویسن اشرا حق	چونکه طوقد عالمه انوار حق

اَهْلِ خَالِكِ كَوْنِكِه وَرِزْوَانِ	قَلْبِيَّانِ شَيْبَرِيْنَ زِيَانِكِه نَكَانِ
اَيَّ نَسِيْمِ جَانْفَزَاوِيْرِ كَلِّ خَبَرِ	اَهْلِ عَشَقِه بُوِي جَانَانْدَنِ اَشْرِ
مَوْلِدِنْدَنِ وَيَرْخَبَرِ اَوْلِيَّ اَجْدَكِ	يَعْنِي اَوْلِ غَالِي جَنَابِ اَحْمَدِكِ
بُوغِيْدِي هَمِ اَيْنِيَا وَ مَحْتَشَمِ	بُوغِي كَنِ عَرْشِ وَ فَاكِ اَوْحِ وَ قَلَمِ
دِيْدِي يَا نُورِ صِرْحِي جِي اَحْمَدَا	نُورِدَنِ بَرَقِيضَه اَلِهْ چُونِ خُدَا
جِي شَبِيحِ اَيْلَدِي چُوْقِ مَاهِ وَ اَسِي	بَعْدِ زِيْنِ اَوْلِ نُورِ مَوْلَايِ جَلِي
هَرِي رِي اَعْلَامِ شَالِ دَرِ نَابِ	صُكْرَه اَوْلِ نُورِ اَوْلِيَّ اَوْنِ اِي كِي خَالِي
هَمِ سَعَادَتِ هَمِ كَرَامَتِ مَبْرَكِ	قُدْرَتِ وَ عَظِيْمِ وَ مِيْتِ مَرْحَمَتِ
هَمِ هِيْدَايَتِ هَمِ شَفَا عَشِيْدِي	طَاعَتِ وَ رَفِيْتِ نُبُوْتِ دِي كَرِي
بَشَقَه بَشَقَه شُكْرُ وَ مَحْمِيْدِ اَيْلَدِ	هَرِي رِي مَوْلَايِ تَوْجِيْدِ اَيْلَدِي

حِكْمَتِه

فَلَا إِجَادَ قَدْرَتِ رَبِّ قَدِيمٍ

هَرِيْرِي بِرَبِّنَا أَعْلَى خَوْبَتَا

قَبْلَ نَظَرِ الطَّافِ رَبِّ عَزِيْزَتِهِ

الَّذِي رَقَطَهُ أَوْ نُورِدُنْ أَوْ صَبُوْرُ

خَلَقَ أَوْلَادَهُ صَنِيعَ حَقِّهِ لَا جَرَمَ

بِرَادُوْبٍ بِرُكُوْهِرَاتِنَا بِنَظِيْرٍ

إِيْكِي شَوْ أَوْلَادِي خِيَابِنْدُنْ كَرُ

نَقْلًا يَدِي بِرُكُوْهِرَاتِنَا بِنَظِيْرٍ

حَاصِلِ أَوْلَادِي كَرْدُنْ دُوْكَفِ

هَرِيْرِي بِرَبِّنَا أَعْلَى خَوْبَتَا

حِكْمِيْلَهُ صُكْرَهُ ذَرِيْعَتِ بَحْرِ عَظِيْمٍ

مَرْحَمَتِ عِرْفَانِ وَقُدْرَتِهِ نَظَرِ

طَالِدِي رُوْبِ أَوْلَادِي بَحْرِ رَهْمَتِهِ

مَرْحَمَتِ بَحْرِيْنِ كَيْفَ قَدْرَتِهِ أَوْ نُورِ

بِيْحَهُ يُوزِيْنُكُ إِيْنِيَايِ مُخْتَرِمِ

صُكْرَهُ بُوْ نُورِدُنْ خُدَا وَنَدِ قَدِيْرِ

هَيْبَتِيْ إِلَيْهِ چُونِ خُدَايِ كَيْفَ نَظَرِ

شِيْقِ أَوْلَادِي رِيُوْبِ أَوْلَادِي دَكِيْرِ

فِيْنَا يُوْبِ حِكْمَتِهِ أَوْلَادِي بَحْرِ شَرَفِ

كَفَدُنْ أَوْلَادِي بُوْ زَمِيْنِ إِلَيْهِ زَمَانِ

شوق تابیدن جناب ذوالکرم	یاره دُوبِ عرشِ ابله کُشتی قلم
مالک الملک اول جلیل و ذوالجلال	چون برآندی بنورِ کجای کجای
آمراید و بیا اول خالو ملک قلم	قبل اطاعت امرِ یارِ یاقلم
تبارزه بیمِ یا الله الف المین	امرِ که فرما نبره آئی ذوالنیلین
لا اله الا انا الله یاقلم	هم محمذ در رسوله محمذ
دهشتیند اچکی شوق اولدی قلم	بجسته یه واروب دیکه آئی ذوالکلم
کند اول سلطان اول صاحب وفا	اسمعیل نیکله مقارن اوله تا
اول جینیم مصطفی در پیل یقین	نور هفت سماں ایله رفیقین
نور احمد دن جمیع ممکنان	یاره دلیدی بولدی زینت کلشکان
آمراید و بیا یاز یاقلم دیکه شکور	آمه مذنبه رب غفور

بوسکا

مژده آی پچاره اَمّت مژده لژ	نوسکا تیزی عزت قبل نظر
کمز ای دی عزیز و رفعت آدمه	نور احمد کسیدی عالمه
بو له مزی نوح طوقانک نجات	اولسیدی نور فخر کائنات
کچه مزی نار نورود خلیل	کسیدی نور محبوب جلیل
کوکره عیسی ایدر وید صغور	اولسیدی کراوم مشور و دود
اولمز ای دی کیشل تمعیل قبول	کسیدی اول شه صاحب نقول
روح فخر المرسلینه و بر صلاک	استرایسل بوله سین فوز و نجات
خلفی آدم عالیته لاکم و انقیال نور محمد علی الصلوات لاکم بان	
دیدجا اول حی و قدیر و لاینا م	یزایله کولک امر چون اولدی تمام
ملک حاضر دراکار خان کرک	چون تمام اولد سر بر سلطان کرک

تَاكِر مَقْصُودِ اَوْلَادِنْدَا اَشْكَاز	هَسْرِيَا تَدِي اَدْمِي پَر وُرْدِي كَا ز
جَهَنَّمِ اَدْمَدَه قَيْلِدُ مُسْتَنْبِر	نُورِيَا كِ اَحْمَدِي كَحِي وَ قَدِير
بَعْدَ حَرَاكِيه اَوْلَدِي مُنْقَل	حَضْرِيَا اَدْمَدَه طُورِدِي بِيچَه پِيل
كَلَدِي شَيْبَتِكِ النَّه وَ يَرْدِي صَفَا	كُوجَدِي حَوَادِنَكِ نُورِ مُصْطَفَا
كِي نَقْلِ اَوْلَدِيَا كِيه وَ يَرْدِي ضِيَا	بُؤَيْبِيَه اَوْلِ نُورِ صَدْرِيَا نِيَا
عِزُّو رُفْعَتَا يِلْدِيَا نَدَن ظُهُور	قَنْغِي ظَهْرُ وَ بَطْنَه اَنْدِي كِيه اَوْ نُور
حُسْنِي كُورُن دِيكِيه رُوحِي فِدَاك	چُونَكِيه عِبْدَالله كَلَدِي نُورِيَا ك
كَلَدِي چُوقِ اَشْرَارِ حِكْمَتِ ظَاهِرَه	دُوقِيكِيه اَوْلِ نُورِ چُونَكِيه رَحْمَتِ مَادِرَه
طُوغِي سِرْدِي دِي دِي كِيه بَلْزَهْبِ اَشْرُوحَا	قَنْغِي سَاعَتَه عَجَبِ شَاوِ جِهَان
اَوْلِ شَفِيحِ اَمْتَارِي سِرِ خَطَا	تَاقِيلَه لِيْمَرِ لُؤْلِيَه جَانَلَرِ فِدَا

مغذيه

مَقْدِمَتَهُ مَنظَرِ عَرَشٍ وَقَلَّتْ	صَفَّ زَدَهُ تَشْرِيفَتِهِ تَجَمُّلِ مَلِكْ
أَيُّ عَمْرِؤِ يَجْرِي جَدُّهُ وَيَسَاتُ	صِدْقِيهِ وَيَرْمِضُ طِفْلًا بِحُرِّ قَطَا
أَسْتَرِ أَيْسَرِ بَوْلِهِ سَيْزُ فَوْزِ وَنَجَانِ	رُوحِ نَفْسِ الْمُرْسَلِيْنِهِ وَيَرْمَلَانِ
كَمْ مَنظَرٍ تَطْرُقُ حَالُ الْوَالِدِ حَضْرَتِ آمِنَةَ بِلَجَانِ أَحْمَدِ الْخَنَائِطِ صِلَى الْوَالِدِ الْغَفْلِ	
آمِنَةُ حَاتِنُ أَوْلَادِ خَيْرِ النِّسَاءِ	مَا دَرِيَاكِ حَبِيبِ كِبَرِيَا
الْعَمَاءُ حَمَلْدُنْ أَصْلَانِ زَكْدَرِ	كُوْدِ مَدَمِ هَرِ كَرْدِيُو وَيُوِي زِدِي خَيْرِ
الَّتِي مَا هَدَتْكُمْ كَلْدِي تَرِنْدَا	مُرْدَةَ لَرِيَا آمِنَةَ مُشْدَه سَكَا
بُونِدِدِ وَلَنْدِرِ سَكَا أَيُّ مَدَلِقَا	كَلِيْسَرِ دَرِ سَنَدُنْ أَوْلِ خَيْرِ الْوَرَا
بِحِجَّةِ حَالِ لَرْدِ وَشَمَكِ بِحِسَابِ	كَشْفَا أَوْلُوبِ كِذِي رَا اِرْتِدِ نِقَابِ
أَوْلَا سَهْرِ رَجَبِيْدَه حَمَلِي	فِي أَيِّ تَبَشِيرِ حَضْرَتِ آدَمِ صَفِي

کله شیخان ایچره شیک باصفا	حمله یا اوتنه صد مرچبا
ماه نائنه زه شهر صیام	کله اوزیر حمله ویرد سلام
حضرت نوح شهر شوالده بکا	دیدیم حمله مبارکدر سکا
ماو ذی القعدة ابراهیم خلیل	دید اولدک حامل نور جلیل
کله اسمعیل بکا ویردی سلام	ماو ذی الحجته ده قیلد احترام
جون محرم کله موسی با وفا	ایشیری یا امینه بالمصطفی
هم صفرة کله عیسه نا اذبه	دیدیم حمله کدر سنک شاه عرب
هم ربیع الاول ایدی کله هود	حمله قیلدی سلامتی وودود
انبیا ارواحی زیندر کلدیلر	حمله تعظیم و تکریم قیلدیلر
ایشتر ایسن بوله سنن فوز و نجات	روح سفر المرسلنه ویر صلات

ولادت

ولادتی سید البرایا علیہ فضل الصلوات وکالتحایا

چون قربا ولدی که مراد به طلوع	انا سید ز ایندی انوار سطوع
اون ایکنی کون ربیع الاولک	همدوشنبه کیجه سجا ایکیک
دوشنبه کونین ایجزة انواع صدکا	کیم جگانه طوعه نور مصطفکا
جننک رضوانته ایزدی خبر	کیم جگانه ویره زینک سرشدر
هر چشمه مالکینه ایزدی بو	هیبین فالدیرقا شونلر طهر
اول کیجه ده جمله شیطان مرید	طرد اولوب کوکلردن اولدی نایب
بوشب اولسون جمله تبار سرکون	همر جیل اولسون اوقوم مشرکون
زمنک کلدی بجا ویزدی سلام	کورنده رخسارین سو بیز کلام
بیید بو کیجه طوعه ز طفیل بابک	پاینه رخسار شهنرا اولمه خاک

مقدیمه منظر کرو بیان	مژده کر سندان طوع و روح و جان
اولیسرای پروا غیله اکی شوق	اسیم پاکچی محمد قوی حق
کلدی اوچ خاتون مشالی اذنان	غایب اولجه مالک فتح اولد بان
هر رسی بکاییش تهنیه	سرمه و خور او دیکز ایسه
ایکیسی او توردی اکی یانمه	چون حرارت غالب اولد جانمه
رفیقه طوندی بلدن اول پری	ارمه کلدی او توردی اویس
ایچدم اولدم اول زلال حکمتی	ویرد یلز بیدر کاسه ایله شربی
رکعت اولدم کوزدم اصلاکد	نوره غرق اولد وجودم سر ستر
صیغادی ارقای اولدم شاونما	در عقب بر مرغ نورانی همان
امشایسن اول جیبه فرصان	طوغدی اول ساعده اول کصفا

جوک

<p>کافی افسر و ملک و یردی حسدا مَرَجَا اِنِی عَالِمِ السُّلْطَانِ مَرَجَا مَرَجَا اِنِی سَمِيعِ جَمْعِ اَوْلِيَا مَرَجَا اِنِی كَانِ اللُّطَافِ خَدَا مَرَجَا عِشْقِ و سَاقِی مَرَجَا رُوحِ فَخْرِ السُّلْطَانِ وَ بَر صِلَاتِ</p>	<p>چونکه طوعدا اولیجه نورالفا دیدیلر ای نور رحمان مَرَجَا مَرَجَا اِنِی اَفْتِخَا اِرَانِیَا مَرَجَا اِنِی مَنِيعِ عِز و وِفَا مَرَجَا اِنِی جَانِ بِلَادِی مَرَجَا اِسْتِزَامِيسْ بُولَه سِنِی فُوز و نَجَا</p>
<p>حَضْرَتِ مَنِيهِ وَ لَانِ هُنَا كَانِيكَ حَضْرَتِي فِي سَائِرِ كَلِمَاتِي وَ شَائِبِي وَ نَهَائِي كَلَامِي</p>	
<p>حَضْرَتِ مَنِيهِ اُولِ عَالِي نَسَبِ رَحْمَتِ حَقِّ نُوْرِ حَقِّ مُسْتَعَانَ اَوْ كَرَمِ كَانِي اَوْ دَرِيَايِ اَدَبِ</p>	<p>دُرّه نَاجِ خَوَاتِ بِنِ عَرَبِ دِيرِكِ چُون طُوْعَدَا اَوْ سُلْطَانِ جَاهِ سَجْدِ رَحْمَانِ وَا ز دِي دَرِ عَقَبِ</p>

سُونِدِي كِي نَطَقِي اَوْلَامِ اَكَلَدِيَم	بَغِيَرَه بَصَدِيَم اَدْبَلَه دَكَلَدِيَم
اَي خُدَايِي بِر شَيْبَه وَبِي شَاك	دِيَر اِي دِي اَي نَادِي شَاو بِي زَوَال
بِن ضَعِيْفَه اَيْلَه رَحْم وَشَفَقَتِي	بَاكِه بَاغِيْشَلَه بُو غَاصِي اَمْتِي
بَاقِي نَه غَايِدِي زَاو شَاهِك هَمْتِي	طُو غَدِي بَغِي اَن صُو رِي كَا لِي اَمْتِي
اَوْل جِيْبِي حُو جَنَابِ جَنَابَا	طُو غَدِي بَغِي كِي جَه مَحْدَمُصْطَفَا
هَم جِيْمَل وَهَم حَقِيْر وَهَم زَبُوْت	جَمَلَه اَصْنَام دُو شَدِي بِرَه سَرِي كُوْت
تَر كَا اِي دِي كِ اَصْنَابِي اَي اَهْلِي شَفَا	كَلَدِي اَصْنَام اَرَه سِنْدَن بَرِي دَا
نَا بِي دِي اَوْلَامِ قِر لَدِي هَب صَبِيْب	سَاوَه مَثْمَنِي دَن اُو دِي اَي عَجِيْب
سَا طَنْتَن اَوْل دِي لَر مَيَا بُو سَرُوْر	زَرْدَه كِيَم وَ اَز اِي سَه بَرِي شَاو عِيُوْر
سُونِدِي كِي دِي قَالِدِي مَيَا نَدَن اَشْرَه	اَقِيْل اَقْشِيْر شَتَان سَرْدَسْتَر

استر

ایستراپین بولہ سین قوزونجان	روح فخر الرسلینہ ویرصلاک
نبوت حضرت احمد علیہ صلوات ربی لاحد	
چونکہ نور حق جناب مصطفیٰ	شاهبا از سیدہ و عرش علا
عزت و دولتله اول بحر کرم	آریبک سینی با صد قدہ قدم
قوت قدسیته ایله اول رسول	جملة اشیا بی محدث بیله اول
کوکله دوستی اودم حب الہ	پس حرا طاعینہ ایدیک پکاه
بغری یانق دینہ سی کرمان اید	حسرتیله اول حرا نالان ایدی
ایشبو خیرنده ایکن شاه کون	اسماندن کندی جبریل امین
سوره اقراله بیله یرد نشان	بیله پس محبوب اول عالیشان
ننگه باشادی قرآن ایچ	کوکلی سرور اول کندی حیرین

دَعْوَتِ بَاشَلَاہِ اَوْلِ طَاهِرِ نَسَبِ	مَشْرِکِی دینِ حَقِّہِ رُوْزِ وَشَبِ
اَسْتِرَاہِیْنَ بُوْلَہِ سَہِیْنِ قُوْزِ وَخَاذِ	رُوْحِ فَخْرِ الْمَرْسُکِیْنِہِ وَیَرْصَلَاذِ
بَعْدَ اَخِ شَاہِ اَنْبِیَا عَلَیْہِمْ سَلَامٌ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْغَضِیْبُ الْعِزِیْزُ	
دِکَلَمَ اَیْ دِلِ مُصْطَفٰی مُعْجِزِی	سُوْبِلَیْمِ اَوْلِ سُنْہِیْ مِنْہَا جِی
کِیْمِ اَنْجُوْنِ وَاْرَیْبِ بَرِوَقِیْ خَاصِ	لَہِ مَلَاکِ صَیْغَاْرَا کَانَ ذَاتِ خَاصِ
تَاکِہَانَ کَلْدِیْ کَا پِیْکِ جَلِیْلِ	اَبْرُکُوْرُ حَقِّکِ سَلَامِ اَوْلِ جَمِیْلِ
دِیْکَمَرْثَہِ اَیْ نَبِیِّ مُخْتَرِہِ	عَرْشِیْنِہِ دَعْوَتِ اَیْدِ زَرْبِ اَلَامِ
ہَمْدِیْ لِرُوْاقِفِ اَیْدِہِ اَسْرَارِیْنِہِ	اِبْرَہِ عَلَیْکِ جَنَّتِ اَیْلَہِ نَارِیْنِہِ
خَسْرَتِ حَقِّدَنْ ہَا اَنْ اَہْلِ قَلَاکِ	طَلَعَتْکِ نُوْرِیْنِیْ اَیْلَزْ رُوْیَلَاکِ
ہَمْرِ نِیَا زِ اَمْکَدَہِ دِرِ عَرْشِیْ عَلَا	خَاکِ تَعْلِنَدَنْ اَیْدَہِ مَکْجَلِ جَلَا

حضرت

بِکَمِ کَنُوزٍ مَرَسَا کَجُنْدَانِ بَرَاقِ	حَضْرَتِ اَبِلَهٗ شَتَابِ اَی یُوْرٍ اَوْ
کَلْبِ زَمْرَهْدَانِ صَدَاوِ زَمْرَهٗ	کَوْشِ اَیْدِیْنِهٖ وَاَزْدِیْ جَاوِ زَمْرَهٗ
بَاکِ اَیْدِیْ اَوْلَادَهٗ بَاکِ اَوْلَادِ اَرُو	بِیْقَانُوْبِ هَمْرَ اَیْدِیْ کَجَدِیْدِ وُضُو
خَوْشِ حَضُوْعِیْلَهٗ قِیْلُوْبِ اَشْکَانِ	بِسْ حَرَمِ اِنْجِرَهٗ اِیْکِی رُکْعَتِ تَمَازِ
بِنْدِیْشِ اَوْلِ مَظْهَرِ اُمِّ الْکِتَابِ	طُوْبِکِ تَعْظِیْمِ اِبِلَهٗ جَبْرَ اَبِلِ رِکَابِ
قَدْسَهٗ عَزْمِ اَیْتِدِیْ یَانِجَهٗ جَبْرَ اَبِلِ	چُوْنِ تَنَادَنْ فَاَرَعِ اَوْلَادِ اَوْلِ جَبِلِ
رُوْبِنَهٗ مَشَاقِ اَیْدِیْ عَرْشِ وُقَاکِ	صَفِ زَدَهٗ کَشْرِیْفِنَهٗ جُمْلَهٗ تَمَکِ
قِیْلِدِ یَلَزِیْبِ تَبْرِیْدِ وِتَعْظِیْمِ اَدَا	کَلْبِ یَلَزِیْبِنَهٗ خَیْلِ اَنْبِیَا
کَلْبِ یَلَزِیْبِ خَدْمَتَهٗ اِجْلَالِ اِبِلَهٗ	هَمْرَ مَلَا تَنَکِدَنْ مَقَرَّ تَبْرِیْلَهٗ
اَبِیَا اَرُو اَجِنَهٗ اَقْصَدَهٗ اَوْتُکِ	بِسْ اِمَامَتِ اَبِلَهٗ اَنْدَکِ رَسُوْکِ

عزیزه ایستدینه اول شاه باز	چون تمام اولد مناجات و نیاز
نزد باندن کوکه اولدی لر روان	قورد بکر نوردن سمایه نزد بان
حقا کادر لوعنایات ایلدی	شوقیه سیر سموات ایلدی
اشکار اولد هان ستر نهان	جنت ایله نازا کا اولد عیان
اچدی آلتیوز قنادین جبرئیل	سیدره به کادیکه محبوب جلیل
عرض ایدوب سیر ایتیکه کولان	شکل مخصوصیک تام روح الای
کل لکنان اوله مشتاق رسکا	کل چیم دیو کدی برینکا
پس دیک جبرائله ای سیک یاز	قالدک صبر و اولدی بی قرار
کل نخله ایدک لرعزم سفتر	سیدره ده قاله سن ای نور بصر
سیره سیدره اولویدر منتهنا	دیده جبرائیل آکا ای مقتدا

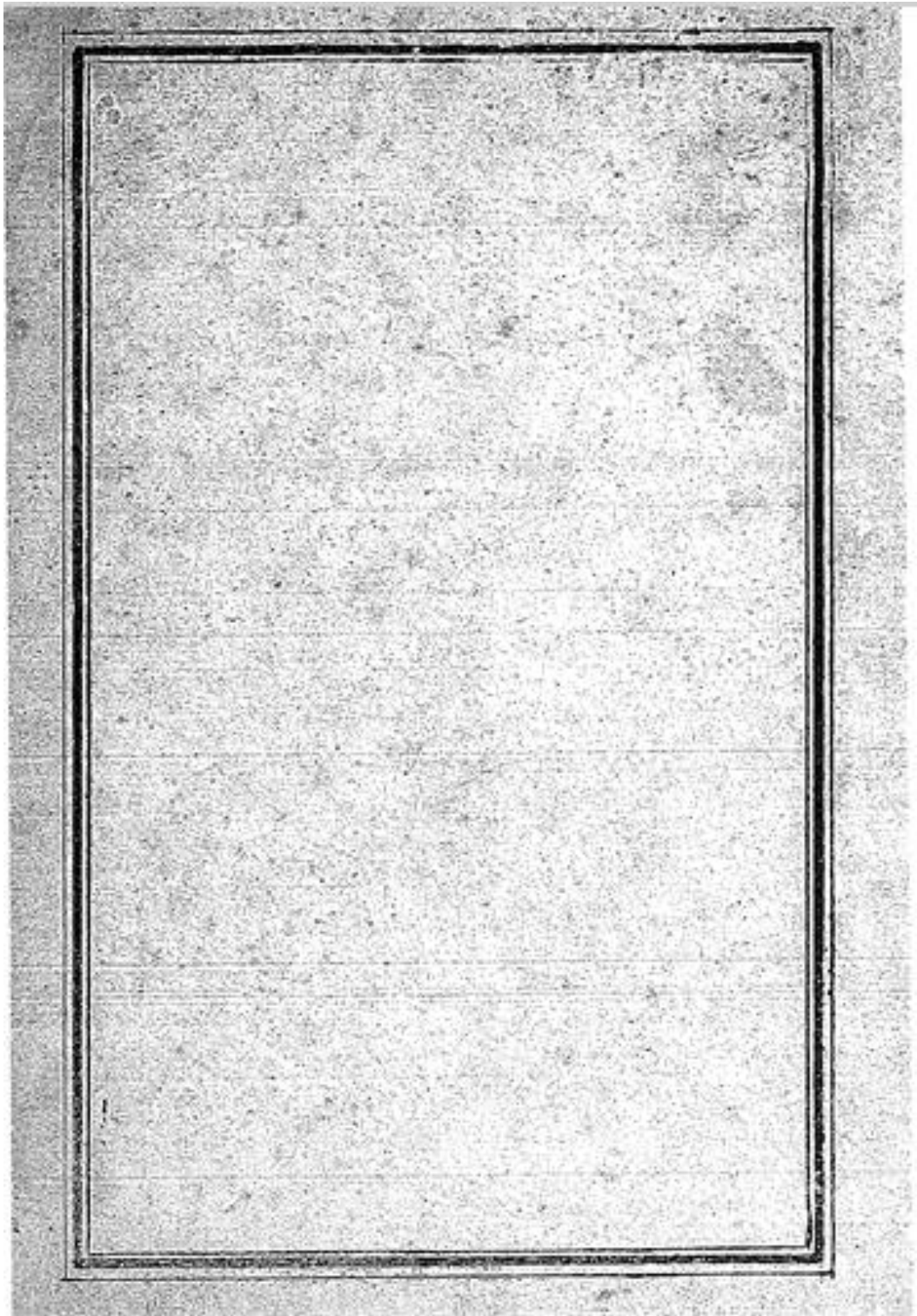
سیدره در

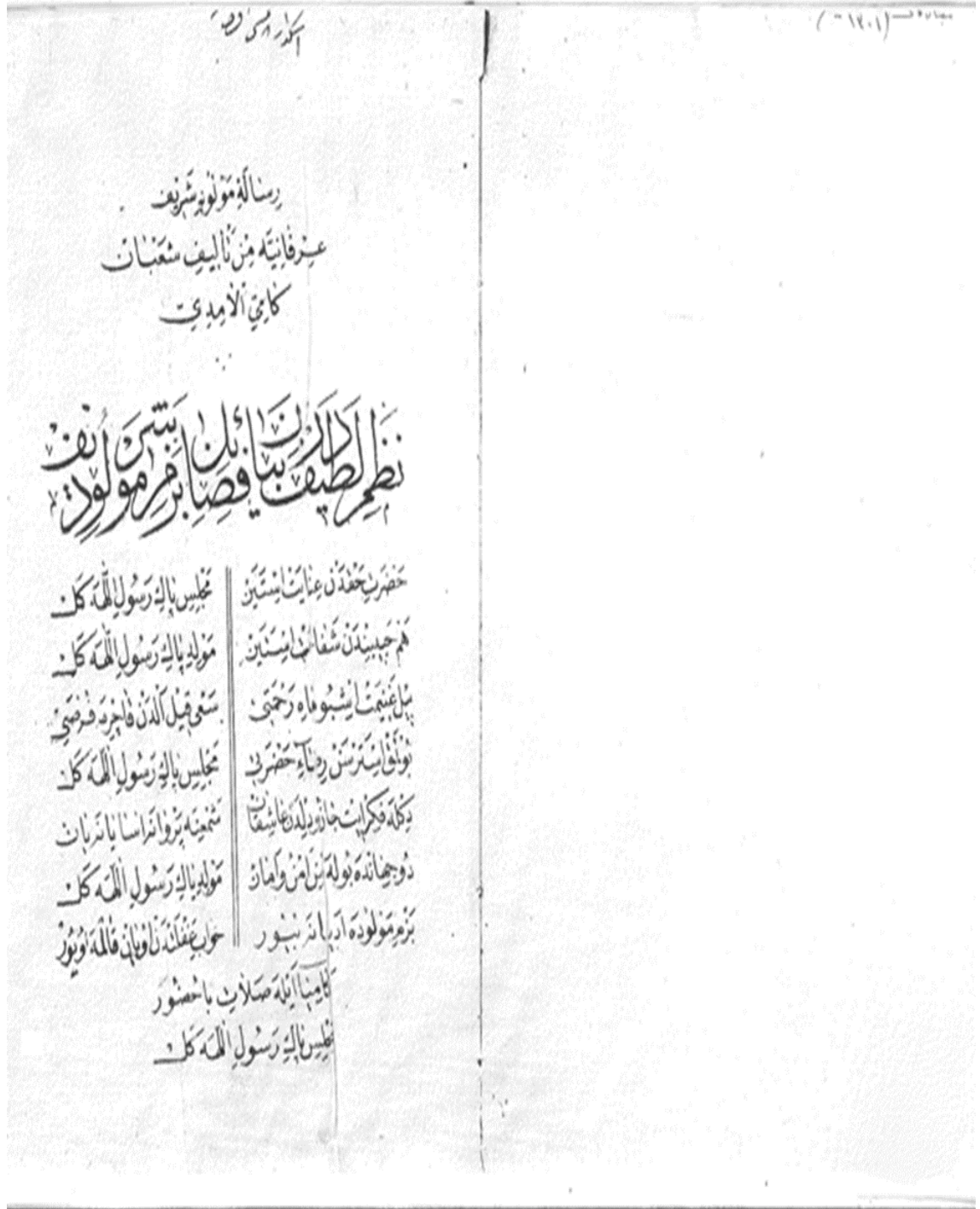
<p>سیدہ ذریکا مقام ای ذکر</p> <p>ذاتکہ مخصوص بومیدان ولا</p> <p>پس یوز میدان سنکدر بعد</p> <p>ایشہ بولہ سین فوز و نجان</p>	<p>کر کچر ستم یا سدر بل الجدر</p> <p>عزم دیدار ایلہ ای نور خد</p> <p>ایشہ بو سیران سنکدر بعد</p> <p>روح فخر المسکینہ ویر صلات</p>
<p>مشاہدہ سیدالاکرم جناب رب الاکرم یا کیف ولا کم</p>	
<p>حضرت حقیک کوزل محبوبی</p> <p>اولہای قدس اوج لامکان</p> <p>حضرت جبرئیلہ سوبکر کن کلام</p> <p>اللہ کندی مصطفی بی حضرتہ</p> <p>بعاد عشر او سنہ ایشہ عرف</p>	<p>جان دلدن دکله باقی سیرین</p> <p>شاهبا سیدرہ عرش اشیاک</p> <p>کلدر رفیق ویر ک تعظیله سلام</p> <p>کلدیلتر نابار کاه قدرته</p> <p>قالہ اندہ رفیق ذات السروج</p>

ظَاهِرِ أَوْلَادِي أَنْدَهُ سِرِّ اسْتِوَا	صِدْقِ وَأَنَا عِنْدَكَ بِأَصْدِقِ أَنْدَهُ بِي رِيَا
أَدِينِ مَعِي دَنْ خِطَابِي أَوْلَادِيَا	چُونِ زَادَهُ قَائِلِدْ أَغْيَارُ وِيَا
سَمْدِيهِ دَكْ كَرَجِيهِ دَعْوَتِ اِبْتِدَامِ	سَكَامِشْتَا فَرَجِيهِمِ اِحْتِدَامِ
كَيْمِ تَخَلُّ وَتِيْمِيهِ هَرِ اَغْيَارُ وِيَا	تَا اسَا سِ عَشَقِكِ اَوْلَهْ اَسْتَوَارِ
فَلِ حَذْرِكِيهِ بُوْرَادِنِ طُوْتِ زِيْمَا	اَيْلِدِيهِ چُونِ قَابِ قُوْسِيْنِيهِ مَقَامِ
كَلِمِ اَلْاَسْ عَلَي قَدْرِ الْعَمُوْلِكِ	كَرَجِيهِ بُوْنَكِ چُو قَدْرِ اَخْبَارِ وِتْقُوْلِكِ
هَرِ قَلَمِ بُوْسِيْدِي تَحْرِيْرِي اِيْدِيهِ مَزِ	بَعْدَهُ دَلِيْلُوْنِي تَقْدِيْرِي اِيْدِيهِ مَزِ
فِيْلِدِي اَلْهَامِ حَضْرَتِ بَارِ خُدَا	كَيْمِ حَقَائِقِ عَلِيْفِي اَنْدَهُ بِي كَا
بُوْنَكِ تَشْرِيْبِيْدِيْمِ عَلَي قَدْرِ اَلْمُهْوَمِ	اَوْلِي كِيْجِهْ كَشْفَا وِلْدِي اَسْرَارِ عَلُوْمِ
اَوْلِي كِيْجِهْ وَحَيَا اَيْلِدِي رَبِّ اَلَا نَا مَرِ	اَشْبُو اَسْوَابِ اَوْزَرَهْ طَلْقَانِي اَكْلَامِ

چونم

دیدهای اولدم بکاجی لایانم	چونکه مغراج اهره با اولدی تمام
بکاد دعوت ایله اضعف امتی	ای جیبیم چونکه بولدک فرصتی
امتک مغراجی قیلدم نماز	ایلام مغراجی هرگز نیاز
اوقودم ائدک سنا ایتیم خضوع	در عقبه سئوز اولوب ایتیم حج
قوندم اولدم من حرره انوائته	کلدیکم مردن روان اولدم ینه
ایکی ساعت اچیره بو سیرمه هات	بکاجی اولمش ای کون و مکان
نوریزدان خسر و عشر ایشیان	بویله فخر رسل شاه جهان
جملة اصحابینه ویردی خبر	سیر مغراج شریفی سرتکر
اولدیلمر بحیر مسرتدن غم یق	صدیقله اصحاب و یاران صلیق
باخصوص قوم لثیم مشرکین	اهل بغض ایله حسد اولدی خیرین

عقوبات مولود شریف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خداوند لطیف و کلبر که در رضا
با آنست از هزاران جبران
کیم او در پنجاه فصل ربیع
والله و مولود دن نازیه ذات
جمله دن مستغنی الله الصمد
بیسیر روی مبدل امکان
قدرت بیست تعلق رؤسوند
اولا خلق بندگی نور احمدی
جوهر نور محمد مصطفی
شعله دار افق باب جزو کل
رازهای آدم دخی بالاضطفا
حق برای معرفت و از اولدی

عازر

عارف بالله اولوب ذکر ایدلم
ذکر فکر که ابله ذالو حق ابله
عشوه که بر بنده الله سوتلسه
گرسور سیر حصری کومند شهوند
حدن افروز حفرده بعمق
فیت و احسانه شکر ایدلم
آجه اینه دل ذوق ابله
واصل مقصود اولور هر نایسه
طور مسول ذکر ایلسون بیلک و
سینما ایلش محسنه ایت

تعریف شریف

حضرت احمد نیکر سروری
بایدی ایجاد عالم مصطفی
بوسنای باغ وحدت بسین
طوبی بخش ملامت شهبندی
ذات پاک محرم راز حندا
هر شهین شاه خدیو معذرت
اب رویدر رحمت با صفا
حامی امت شفیع الذینین
صد صلایله سلام جزو کل
کیم بنیمز اولدی دینک زهدی
ناری ایجاد آدم با صفا
کلینسان معرفت شجیه کل
سکرینسان بلاغت زهدی
وضیف پاک افکار انبیا
فاقله سالار حبیب مسعدن
مسند شاه ملاح مصطفی
مالجی کفر و صلال مشیر کین
ددر یاض روضه غیر الرسل

ناکر کرده نور خود بشیند منیر
 اوله معایر بر اصحاب کبریا
 اولد ز اول سلطان ختم المصلین
 کامی ایلار و خدا بو خیر آشر
 جنبه ایلکه مرده لیسین نایا ایدن
 فایحه نایاطی دلشاد ایدن

دو جهانده هر کیم ایسترسه نجاران
 او هسون سلطان کوننده صلوات

بیان ایلدای نور اجمک

مایه سیر وجود احمدی
 بخش رونق اولدی زان دمه
 بولدی اوله فرخین ادمه کمال
 از خطای عزیز سیر است
 جنک کلشن سزاینده خراف
 بر تو اهرک نظر یا کیدن سرف
 صورت اسرارک خدا دن با صفا
 نوری اولدی زانی هم ایت کبریا
 متدار تحت جهانک سرفدی
 گدای انیت وجود عالمه
 خلیف خود وجود ایلکه کمال
 با بلی ز زاین انسان اولدی مسنه
 قیلدی حواله با حسین نظافر
 اولد صفا سسر و شان اول طرف
 دیدی وار زانک میر مصطفانا
 مایه ابا رحمن ملک و دین

حضرت ادم اولد قیلدی نیاز
 ز ابر انکشت شهادتده اونوز
 اول حضور فایض انورنده صفا
 چون برای سجده فرمان خدا
 الا ایلیس ایلدی فرمائی رد
 انفعال نوری با امر عفور
 ابدی شینک جنبه سنی اوزره فر
 جوهر نوری سلیمان منبرینه
 حسین پوسنده ضیالک بی همان
 با مستاسل منتقل اول سیر نوز
 حضرت ایلما ایلکه بولدی وضو
 بعضی ایلدی روایت با ایلد

دو جهانده هر کیم ایسترسه نجاران
 او هسون سلطان کوننده صلوات

لکمه پایش جنبه اولدی شاهناز
 هذرت مولی ایلکه ابدی ظهور
 باغدی اوله معلا نیک بر شرف
 اولدی سجده قیلدی جنبه بر رضا
 ذکر خصلت او ساعت اولدی طرد
 طره عسرای حواده ظهور
 صکره نوحه بو بر کرد بر حسین نکاز
 گدای شغیر اولدی عالم منبرینه
 اولدی اول نور ایلکه سلطان جهان
 حضرت ایلما ایلکه بولدی وضو
 حضرت ایلدی روایت با ایلد

دو جهانده هر کیم ایسترسه نجاران
 او هسون سلطان کوننده صلوات

حسین تربیت فرزه دور ایتک اونوز
 ایلد سب زانرا مسازی وعده
 زاو عسکه که برین فر بال ایدر
 بولدی عنده نال لیلده خوش ظهور
 اون عده دفر ندر اولسون ایله
 خطه ملک عنبره مشان ایدر

حضرت

ميگفت حق کوردي زو با ده مکر
 اوليش افا که بر عالم ستره زاز
 اينده ي صيرين معير نه بلسنه
 حضرت اخيه ايچون اولد زنده
 فتح و نصرت جوهری يعينه ولا
 بيشتر بکن کفرله عالم ممان
 زير سول ختمه ز اول جنان
 فاطمه سيده صاحب حسبت
 کادري عبد الله اندن عالمه
 طره سيندن نور اخيه باغز
 حسني بولدردي جهان سرتسر
 کتبه مني بو طالب عمران نام
 چونکه فرزندان عبد الطيب
 ايندي شور اهل دانش زى القلوب
 فرقه اندازي اولجه انجيات
 ارتقاى واقفيا شرع ايش بولر
 حاصل اولن همه فرقه الديلر

بوز

ظهر طيرندن چغا ز نور محمد
 بزيك مشاغان عينايت لعه دار
 اولد ز فرزند سعده از جهنه
 گلوزان دن دخي بر عالي بسدر
 قبضه حمله آيلر افخاز
 اولد نو بختنه آکسیر حيان
 شرمي باقيد راي نور الحسان
 هر فرقي آصيل يا کبره نسبت
 اولدي بخشاي ملاون زفرمه
 فلدي مير احمد ي اولد مده فاشر
 شاي اولدي هر کسه ايشو انر
 شو برادر اولدي عبد الله نام
 اولن مده اولجه اولدي مضطرب
 بر بسر فرقه بله دخي قيله اول
 ميگفت حق اولدي عبد الله صابز
 با معاني اولد جمل وضع ايش بولر
 هر برنده اولن دوه صم ايش بولر

درجه الله هر کيم ايش رسه نجان
 او مشون سلطان کونلنه صلات

کيفيت حضرت عبد الله

حبه خيالي شامده ايشکان
 ديه بيلر کلکله اول زان نوز
 خيل مشيرک جمع اولونجه ايشکان
 دزکين وادي ان آه آه دين
 کيزدي حريره ايندي جليل نيلکون
 حضرت ايشنه نيك بالابني وهبت
 خون چکيده کوردي بيلرني انجيات
 نايح انجیل و نوران و ز نور
 قبل عبد الله يکسر کله بيلر
 اوليش بکن اولدي عبد الله قيرن
 ايلدي مشيرک لاي الوده خون
 اطلاع سير اولون غالي نسبت

و زایدی و هیک مبارک بزوری
 و صف و لغز حسن و حلی و اولوا
 اهلند و از دی دیدی سر کلان
 عزیز سلور سیر ذخیره سعادت آخرو
 نفس سعاد الله ایچون و پرورانی
 طوق اشعار ایندی شایع شرف
 سوز اعظم هور دی نذر ندی کون
 قبله یکر عقیده نکاح منخب
 صیده عبد الله واردی کاهان
 سوندی هالیف طوبی جان شریف
 اولدی اولده خیر سیر نور عرف
 ایله جفته شکره ایشاب
 مطلع صبح صباحدن سفوا
 و الیدی حضرتیک اولسب همان

دو چنانده هر کیم ایشترسه تجار
 او فسون سلطان کوننه صلوات
 بیان اولان حلی حضرت میننه

فقیه باران خداوند به ساز
 جوته کلدی دهنی تیر نشاط
 خلدن انار لطف مصطفی
 در بهکا سینه بسج صدق
 کابی حاصل اولدی جمله بلساک
 سنج مقصد زلف اولوب پرور
 حضرت میننه دیر اولدی ندا
 هر ایک با ایشنه الی بر صفا
 کلدی بریز انبیا و اصیفا
 شهر اول امد آذر با صفا
 ماه دور سونلادی حضرت میننه
 شهر نالی ایش ایدرسن ناکهان
 ماه چارمر سونلادی حضرت نوح
 شهر خامس کلدی هور اصیفا
 ماه سنایسن امد لیر ایهیم خلیل
 شهر هفتم کلدی اسماعیل بیج
 ماه ناین دیدی موسای کلیر

ایلدی روی زمینی سیره زاز
 حیوه گزهار و سنبل از سیاط
 عالمه بحسنه ایجا صفا
 دوشدیک ان موخیز اولدی شرف
 کوزدی ایلد یغنی غنی ککاک
 ایزدی عاشق و صلیب جانانه
 لله الحمد جانانه امیر الوری
 وار مسیکه شاه حتم الانبیا
 دیدی بر طوبی لک یا ذا النور
 دیدی حمالک بشری بالمصطفی
 غیر عالم ایشنه بو صاحب حبه
 دیدی حمالک حضرت خیر حیان
 اول ملسر کیم بود ز نظر فووح
 دیدی بو صاحب سفای مصطفی
 ایشری بالمصطفی خلق جمیل
 دیدی حمالک بیل محمد در فصیح
 قران نزال ایده جک بو کاک کبر

شهر نایب عیسی مرتزقات
 لیله انبیا ربیع الاول
 بزوانه کن نور سیر محبتا
 شاه روز و اولم قصر شرق و غرب
 اولدی برنده سمانه بر شهب
 بزوانه اسط اولدی بر سنده سن
 فالدی تمیمت ما اوزره طلعه
 میرفتانی بر یفت جیلوه کز
 ستر و غیر بری بنه منصف
 باین تمس مالک زهره نک
 بزطابوزورانی قدس اشنا
 ضعی خانه عده شویر آجه بلس
 سلوکه بنیم از مالک صف صفت
 یحیه انواع لغات ایله صد
 بزده کورده ایکی شو اولدی جلاز
 مرتز و سارا آه و حوا کف انداز
 سوزازی خرمایان جینات

دیدی خلیک مخیر سلطانینان
 اول ایچی کوی فریاسی بیلک
 اولدی روشن کبر خوارض و سما
 کسفی زانی کاکورندی هبت
 کورنیکده جیمیمه دوشد زینت
 قدرین حمله بزندی نه فالن
 اوج ملک ایندی آینه اوج علم
 سوز اظهار شریف مفعذ
 هریری بر سر له اولیش منصف
 مولوی دورانک ایندی نه ملک
 سبیز میفاز لعلین هما
 جوهر انوار حکمت صاحب بلس
 کعبه اساطرف اولدی هر طرف
 ظاهر اولدی خانه اوج جانیجا
 چغدی مانندی جویری خیار ناز
 جمله سی با ایسیه مرده شغاز
 ناز ایله اوج خوری کلدی ناکهان

دوجانده هر کیم اینترسه بخان
 اوسون سلطان کوننه صلا
نشریه حضرت خیر السانک

پُرشان نورانی مرغ اولدی عیان
 مُشرق بزم صباحت مصطفی
 ساحل بحر ابدی از صدف
 ملوغدی ولساعده ضح مستبذ
 ساحه سیر سرای احمدی
 مویخیز اولدی شاط و ذوق
 شریف بدینجه جانی جانجا
 مرچا صدف مرچا بانجین
 مرچا ای ساقی بر آسند
 مرچا سلطان عالم مرچا
 مرچا شاه رسالت سرور
 مرچا کلزار حکمت بلبل
 مرچا کعبه اسرار حق
 مرچا ای نور چشم اصفینا
 ساینه خلد لوده بسر سزا
 قلب و ظن بر من اید اولدی نیشا
 بر تو افکن اولدی ذره باصفا
 درنگای کرانما بر شرف
 ایفانی سعادت از صمبذ
 نوله اول نور تجلی سرمد
 کیدی ز ملک عهده و وعظ
 ابدی ملوصه ای مرچا
 مرچا اهلا و سهلا مرچا
 باده عشق کاه عالم اولدی مسند
 مرچا برهان آده مرچا
 مرچا ماه شفاعت نور
 مرچا باغ نبوت سنبل
 مرچا ایشده انوار حق
 مرچا ای شاه ختم الانبیا
 جمل شفاعت جمله بر با مصطفی

دو جهانده هر کیم ایشترسه نجات
 او هسون سلطان کوننده صلوات

پادشاه

نعت شریف

پادشاه کشور دین مبین
 بنسیر ابدی بر برك ارض و سما
 بو بخاریدن یا نور کن پیشوز
 کعبه دن ابدی صده حوسن ادا
 کوردی اوله بر صباحت و بیخو
 شاه پطیل دلازای جمالت
 خبه مینده آب نور مبین
 طبع اولمیش باین کعبه مقنوق
 کحل قدره کحل کوز لری
 نجه هبه شین جانی بنده امیر
 فاللهی صبر و کور نجه بن ابی
 صدر انصاء نیاز شاهوار
 جان و دلدن قیام صلابه سلا
 کون کی بعد الفیروط غدی ببار
 شاهد فیض مسرت رونما
 چشمک ابدی مطلع پاکیره نوز
 کادی کاحه عشقنه جان لر فدا
 خضر دینا یح قاط ایجره طوف
 لعل زمان لینه باغ و بالک
 در دهن بر تو افکن در مبین
 پهنوی شکی نبوت مهر حق
 کوروز زلفدن اعلی سوز لری
 نجه دو نوجیه اید ز شاه کربن
 الله را غوش هزاره گل ترف
 امنی و امنی از کیز در کار
 حضرت بهیمه بره بر مسند اده

دو جهانده هر کیم ایشترسه نجات
 او هسون سلطان کوننده صلوات

مطلب الدعاء

ائتمسسا زین عالم نیزگاک
 ای کرمکاری آذر دوا بجلالت
 ائیم اعظم حرمی قبل فتح باب
 دایما اولسون دعا فر مستجاب
 هم بجای حضرت قمر الرسول
 زهرا یورهد ایست بر سبک
 هم بجای حضرت فاطمه و علی
 هم بستر خانی ولع و ملک
 هم بجای انبیاء و اولیاء
 هم بجزایار بار با صفا
 هم بپشتان پشیمان ریضا
 هم بپیش خون جیم عایشان
 هم بشو محاسن بادی زحمت اوله
 با عیب جمعی معفور قبک
 اهل مجلس اوله هر زمر کامیاب
 سینه لعنه العریض خان فربه
 باغ دیر رشک اور فصل بهار
 کورمه و قی خزان روزگار
 شمسار اولسون عدو لر سرشتر
 چه مینده فاله لر سینه کسز

بیز

نیت پاک بیز ای حصول
 اولمیه دوزنده روی خیر لاله
 طره اجزاء امیدی سبیه
 مسکرها شاهانه منصور اللوا
 دخی سائزینده کان صادر فان
 فرخنده ک فرزون آبله مداف
 نایم اوله اولسون کامکار
 سائز نظر جهاندریده اوله
 دوجانده حکیمه حسرتله آه
 نوحه غرنده قیده ایست ازیبی
 آلمان محرومید ازار آبله
 روزی قبل یاربت عبید ناطله
 بوله دایم مقصد آصله و صول
 کتبه طبع جهانانه مملات
 اوله جمعیله خوشبوی بریده
 فتح نصرله اوله لرداینا
 سور لطیفله اوله لرشادمان
 جمله ایسلام اوزره ای ریشادانم
 بواتر فالسون جهانده یادگار
 مقصد اقصایسته بوله و صول
 دایما غفلتدن اولسون انبیاء
 ایله هم خبر اختلف اولادین
 اوله خیر مانز کیر فشان آبله
 خیر اعمال ایله حسین خایمه

اولدی مولود انبی بونده نماز
 کابی بار بیک اوی مسک رضا فر
 تمت
 م